

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Rendészettudományi Doktori Iskola

Doktori (PhD) értekezés

dr. Bogotyán Róbert Lajos

Budapest, 2025.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Rendészettudományi Doktori Iskola

dr. Bogotyán Róbert Lajos

**A reintegrációs őrizet, mint atipikus büntetés-végrehajtási
jogintézmény**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. Czenczer Orsolya PhD
egyetemi docens

.....

Témavezető aláírása

BUDAPEST, 2025.

Tartalomjegyzék

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	4
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	5
FOGALOM MEGHATÁROZÁSOK	7
I. BEVEZETÉS.....	111
1. BEVEZETŐ GONDOLATOK ÉS A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA	111
2. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA	166
2.1. Kutatási célok, kérdések, hipotézisek	19
2.2. Alkalmazott módszertan	233
3. A DOLGOZAT TUDOMÁNYTERÜLETI POZICIONÁLÁSA ÉS FELÉPÍTÉSÉNEK BEMUTATÁSA	266
II. A DOLGOZAT ELMÉLETI ÉS TÖRTÉNETI KERETEI	311
1. ELMÉLETI KERETEK	311
1.1. Kriminálpolitika, trendek, elméletek, reformok	311
1.2. Az alternatív szankciók fogalma	366
2. A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET JOGINTÉZMÉNYÉNEK „TÖRTÉNETISÉGE”	38
2.1. Az elektronikus felügyelet és a reintegrációs őrizet fogalmi meghatározása és elhatárolása	38
2.2. Az elektronikus felügyelet megjelenése a világban	400
2.3. A reintegrációs őrizet megjelenése Magyarországon	49
2.3.1. Szakpolitikai célok és elvek.....	49
2.3.2. A jogalkotói akarat és a jogalkotási folyamat háttere	522
2.3.3. A technikai rendszer, azaz az elektronikus távfelügyeleti rendszer és eszközei	600
2. A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET HATÁLYOS JOGINTÉZMÉNYE MAGYARORSZÁGON.....	633
2.1. Küldetés.....	633
2.2. A reintegrációs őrizet hatályos jogi szabályozásának bemutatása	68
2.2.1. Sajátos nézőpont	68
2.2.2. Jogi szabályozás	69
2.2.2.1. Előterjesztés és elemei.....	72
2.2.2.2. A döntés végrehajtási következményei.....	74
2.2.2.3. A reintegrációs őrizet megszűnése, megszüntetése és visszavonása	75
2.2.2.4. Speciális esetek.....	80
2.3. A reintegrációs őrizet eljárása annak résztvevői feladatain keresztül.....	822
2.3.1. A reintegrációs tiszt	833
2.3.2. A pártfogó felügyelők.....	911
2.3.3. A büntetés-végrehajtási bíró	1022
3. A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZETET BIZTOSÍTÓ TÁVFELÜGYELETI ESZKÖZ TECHNIKAI HÁTTERE ÉS ALAPJAI.....	10606
3.1. Jogszabályi háttér	10606
3.2. Mérőldkő a technikai monitoringban	10707
3.3. Az elektronikus távfelügyeleti eszköz	11010
3.4. Az eszköz alkalmazása a gyakorlatban.....	11414
3.5. A technikai rendszer kiterjesztése, kihívások, megoldások.....	11717
4. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS	1200
4.1. Bevezetés.....	1200
4.2. Országok – modellek – megoldások.....	12222
4.3. Nemzetközi szervezetek témareleváns dokumentumai.....	12727
4.3.1. Egyesült Nemzetek Szervezetének vonatkozó dokumentumai.....	12828
4.3.2. Az Európa Tanács vonatkozó dokumentumai	12828

4.3.3. Az Európai Tanács releváns dokumentumai.....	12929
4.3.4. CM/REC(2014)4. ajánlás fontossága	13030
4.4. Összefoglaló gondolatok	13737
III. A DOLGOZAT MÓDSZERTANI KERETEI (SZÁMOK, ADATOK, ELEMZÉSEK).....	1400
1. A KUTATÁS LEHETŐSÉGEI, KORLÁTAI ÉS SZUBJEKTÍV SZEMPONTOK.....	1400
2. SZÁMOK, ADATOK, ELEMZÉSEK	14242
3. A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET EGY ÉVTIZED SZÁMAINAK TÜKRÉBEN (2015-2025).....	14646
3.1. Hatálybalépéstől a pandémiáig (2015-2019).....	15050
3.2. Reintegrációs őrizet a pandémia árnyékában.....	15353
3.3. A reintegrációs őrizet 2022-2025 között	15656
3.4. Egyéb szempontok.....	15757
3.5. H.1. és H.2. hipotézis-vizsgálat és jövőbeli javaslatok	16060
4. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI BÍRÓ HATÁSA A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET EREDMÉNYESSÉGÉBEN – EMPIRIKUS VIZSGÁLAT	17070
4.1. A bv. bíró, mint „szubjektív elem”	17070
4.2. A bv. bírók döntési mechanizmusainak szubjektív elemei – összehasonlítás.....	17676
4.3. A minta és az adatbázis bemutatása, módszertan és statisztikai próbák	18080
4.3.1. Adatbázis és változók	18080
4.3.2. Alkalmazott statisztikai próbák	18181
4.4. Változók ismertetése.....	18383
4.4.1. Végzés száma (Technikai változó).....	18383
4.4.2. Eljáró bíróság (Kategorizált változó)	18383
4.4.3. Végzés eredménye/Hozott döntés (Kategorizált változó).....	18484
4.4.4. Kérelmező fogvatartott neve (Kategorizált változó)	18585
4.4.5. Elkövetett bűncselekmény (Szöveges változó)	18686
4.4.6. Az ítélet hossza és az ítéletből eltelt idő (Numerikus változó).....	188
4.4.7. A bv. intézet javaslata (Kategorizált változó)	189
4.4.8. Jutalom és fenytetés (Kategorizált változó)	193
4.4.9. Munkahely a kérelemben (Kategorizált változó)	196
4.5. Összefoglalás, a H.3. hipotézis-vizsgálat eredményei.....	197
IV. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	20000
1. KONKLÚZIÓ	20000
2. AZ ÉRTEKEZÉS ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI, FONTOSABB KÖVETKEZTETÉSEI ÉS A GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁG LEHETSÉGES IRÁNYAI.....	20101
2.1. Tudományos eredmények.....	20303
2.2. Megállapítások és de lege ferenda, illetve propositae practicae, azaz javaslatok a jogalkotó és a gyakorlat számára	20909
HIVATKOZÁSOK.....	213
FÜGGELÉK	23333

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

„Mindig túlbecsüljük a következő két évben bekövetkezendő változásokat és alulbecsüljük a következő tíz év változásait.”

(Bill Gates)

Doktori tanulmányaimat 2019 és 2023 között a Nemzeti Közszerolálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskolájában végeztem, melynek keretében mélyreható kutatást folytathattam a reintegrációs őrizet témájában.

Kivételes hálával és tisztelettel emlékezem mentoraimra, Dr. Lőrincz József és néhai Dr. Vókó György Professzor Urakra, akik állandó ösztönzéssel és támogatással indítottak el kutatásom kibontakoztatásában.

Nagy tisztelettel mondok köszönetet felbecsülhetetlen segítségéért és szakmai tanácsaiért témavezetőmnek, Dr. Czenczer Orsolya docens Asszonynak.

Végezetül, elismeréssel és hálával fordulok a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága és a Rendészettudományi Kar vezetéséhez, akik ebben a meghatározó és intenzív időszakban mellettem álltak, szilárd támogatást nyújtottak. A sikeres disszertáció elkészítése végső soron az ő segítségüknek és hittel teli támogatásuknak köszönhető.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AGPS - Assisted Global Positioning System (reintegrációs őrizetnél alkalmazott GPS)

APN - Access Point Name (kijelölt hely)

bv. - büntetés-végrehajtás

Bv. tv. - büntetés-végrehajtási törvény, 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az

intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

Btk. - 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

EJEB - Emberi Jogok Európai Bírósága

Korm. hat. - kormányhatározat

Korm. rend. - kormányrendelet

BM rend. - belügyminiszteri rendelet

IM rend. - igazságügyminiszteri rendelet

ORFK - Országos Rendőr-főkapitányság

VLAN - Virtual Local Area network (hálózat)

Flt. - a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló

1991. évi IV. törvény

CEP - Confederation of European Probation

EM - electronic monitoring

BvOP - Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

OIF - Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság

LÜ - Legfőbb Ügyészség

OBH - Országos Bírósági Hivatal

ET - Európa Tanács

ENSZ - Egyesült Nemzetek Szervezete

EU - Európai Unió

Be. - 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

GEI - Gazdasági Ellátó Intézet

BFB - Befogadási és Fogvatartási Bizottság

ONB - Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága

EFP - Egyéniesített Fogvatartási Programterv

ETMB - Európa Tanács Miniszteri Bizottsága

NTG - Nemzeti Távközlési Gerinchálózat

RF - rádiófrekvenciás

reór - reintegrációs őrizet

FOGALOM MEGHATÁROZÁSOK

applikáció (alkalmazás): számítógépes program, melyet egy adott feladat vagy feladatkör végrehajtására készítettek

arcképfelismerő rendszer: arcképek összehasonlító elemzésére képes, a személyazonosítást elősegítő informatikai alkalmazás

atipikus bv. végrehajtás: a hagyományos szabadságvesztés különböző alternatív módszerei (reintegrációs őrizet, otthonápolási őrizet), céljuk a fogvatartottak reintegrációjának és társadalomba való visszailleszkedésének elősegítése, a visszaesés kockázatának csökkentése

back-door (hátsó-ajtós módszer): a cél az, hogy a fogvatartási periódus a lehető legrövidebb legyen, ilyen megoldás az idő előtti szabadítás jogintézménye pl.: hazai reintegrációs őrizet

befogadás bv. intézetbe: a büntetés-végrehajtási jogviszony kezdete, egy alapos és több lépcsőből álló folyamat, melynek főbb lépései pl. az értesítés és megjelenés, személyazonosság ellenőrzése, fényképezés és ujjnyomatvétel, stb.

Befogadási és Fogvatartási Bizottság: az a fórum, ahol döntenek az elítélt munkahelyéről, munkaköréről, beiskolázásáról, illetve elhelyezési részlegéről és reintegrációs csoportba helyezéséről

biometria: az egyének fizikai vagy viselkedési jellemzőinek mérésével és elemzésével foglalkozó tudományág, melyeket azonosításra vagy hitelesítésre használnak pl.: arcfelismerés, ujjnyomat felismerés stb.

bűnügyi felügyelet (korábban: házi őrizet): olyan kényszerintézkedés, melyeket a bíróság rendelhet el a gyanúsítottak vagy vádlottak esetében. Ezek célja, hogy a modern kor technológiai hátterével biztosítsák az eljárás hatékonyságát, és megakadályozzák a bűnismétlést, a bizonyítás megakadályozását, illetve a szökés-elrejtőzés veszélyét

bv. agglomerációs központ: új, régiós szintű szakirányítási szint 2023. január 1-je óta. Magyarországon öt ilyen agglomerációs központ jött létre, melyek – egy-egy vezető intézettel az élükön – hidat képeznek az országos parancsnokság és a területi, illetve helyi besorolású intézetek között

bv. bíró: olyan bíró, aki a büntetés-végrehajtási intézetekben és az igazságügyi rendszerben dolgozik, és különböző feladatokat lát el a fogvatartottak jogainak és kötelezettségeinek biztosítása érdekében, feladatai közé tartozik többek között pl.: döntéshozatal, panaszok kezelése, kényszerintézkedések stb.

bv. pártfogó felügyelő: olyan hivatalos személy, aki a büntetés-végrehajtási intézetekben és az igazságügyi rendszerben dolgozik, feladatai közé tartozik: pl. támogató és kontroll funkciók, környezettanulmányok készítése, reintegráció támogatása, utógondozás stb.

drón: távirányítással vagy önállóan, előre programozott útvonalak mentén irányítható, pilóta nélküli légi jármű

e-learning: az oktatás és tanulás digitális formája, lehetővé teszi, hogy a célcsoport online platformokon keresztül férjen hozzá a tananyagokhoz és kurzusokhoz

egyéb jogcímen fogvatartott: a kényszergyógykezelt, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy, a rendbíráság helyébe lépő elzárásra kötelezett személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető

Egyéniesített Fogvatartási Programterv: Az elítélt részére a befogadást követően kerül sor az EFP kidolgozására vele együttműködésben, amelyben meghatározásra kerülnek az érintett személlyel kapcsolatos egyénre szabott egészségügyi, pszichológiai feladatok, a foglalkoztatásba, továbbá személyiségfejlesztő programokba történő bevonására irányuló tervek [16/2014. IM rendelet 92. § (1) bekezdés, Bv. tv. 96. § (1) bekezdés e) pontja].

elektronikus megfigyelési eszköz: zárt rendszerű biztonságtechnikai eszköz, amely elektronikus formában kép, hang vagy kép és hang együttes felvételére, továbbítására és rögzítésére alkalmas

elektronikus távfelügyeleti eszköz: az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott mozgását nyomonkövető technikai eszköz

ellenőrzést biztosító megfigyelési eszköz: olyan, az elektronikus megfigyelési eszköz körén kívül eső műszaki-technikai megoldás, amelynek segítségével az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott tevékenysége időszakosan megfigyelhető

felhívási tevékenység: jogerős ítélet kiszabását követően az elítélt értesítése arról, hogy mikor, melyik bv. intézetben kell megkezdenie szabadságvesztésének letöltését

front-door (első-ajtós módszer): az elektronikus távfelügyeleti rendszer segítségével úgy történik a szabadságvesztés végrehajtása, hogy akár a büntetés teljes tartamát otthonában töltheti le az elítélt

hangfelismerő rendszer: hangminták összehasonlító elemzésére képes, a személyazonosítást elősegítő informatikai alkalmazás

környezettanulmány: a büntetés-végrehajtással összefüggésben készített környezettanulmány olyan professzionális dokumentum, amely a szükséges iratok tanulmányozásával, a csatolt mellékletek és a beszerzett információk/adatok bemutatása által, az alkalmazott módszerek felhasználásával, az elítéltre vonatkozó szakmai

ténymegállapításokra alapoz, valamint objektív, független módon szolgáltat egyéb forrásból be nem szerezhető információt, amellyel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához.

kreditpontok gyűjtése: a fogvatartottak kreditpontokat szerezhetnek különböző tevékenységekkel, például oktatásban való részvétellel, munkavégzéssel, vagy különféle fejlesztő programokon való részvétellel, mely által lehetőségük van kedvezőbb kategóriába kerülésre, így jobb életkörülményeket és több kapcsolattartási lehetőséget biztosíthat számukra, ezzel szemben nem megfelelő magatartás esetén, kreditpontokat veszíthetnek, ami szigorúbb besorolást eredményezhet

kreditrendszer: a rendszer segít a fogvatartottak motiválásában és a társadalomba való visszailleszkedésük elősegítésében, ösztönzi őket a pozitív magatartásra és a reintegrációs programokban való aktív részvételre

munkaterápiás foglalkoztatás: a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor elsősorban a kényszergyógykezelt, az előzetes kényszergyógykezelt és a gyógyító-reintegráló csoportba helyezett, valamint a megváltozott munkaképességű vagy egyébként az egészségi állapota miatt a munkáltatásban részt venni nem képes elítélt foglalkoztatása szervezeten, rendszeresen, e törvényben meghatározott feltételekkel és térítési díj ellenében, büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történik

pártfogó felügyelő: olyan szakember, aki a büntetőeljárás során és azt követően segíti a bűnelkövetők társadalmi reintegrációját, feladatai közé tartozik többek között pl.: ellenőrzés és támogatás, tanácsadás, kapcsolattartás a közösséggel stb.

prizonizáció (börtönártalom): a bv. intézményrendszeréhez történő idomulás folyamatát jelenti, mikor az egyén fokozatosan átveszi az ott lévő alapnormákat, azonban érvényesül a nem kívánatos szokások, viselkedésformák átvétele is

reintegráció: a fogvatartottak visszavezetése a társadalomba, segítve őket, hogy törvénytisztelő állampolgárokká váljanak

reintegrációs őrizet: az elektronikus távfelügyeleti rendszerben működtetett technikai eszköz - a Bv. törvényben meghatározottak alapján - biztonsági intézkedés, valamint reintegrációs őrizet céljából az intézkedés alá vont elítélt bv. intézeten kívüli földrajzi helyzetének meghatározására, valamint a részére előírt magatartási szabályok megtartásának ellenőrzésére alkalmazható.

reintegrációs tiszt: olyan büntetés-végrehajtási szakember, aki segít a fogvatartottaknak a társadalomba való visszailleszkedésben

rendkívüli esemény: olyan váratlan és súlyos cselekmény, mely veszélyezteti az elítélt, illetve a bv. szerv biztonságát, alkalmas a köznyugalom és a közbiztonság megzavarására

szabadítás bv. intézetből: egy jól meghatározott eljárás, melynek főbb lépései: szabadulás előkészítése, szabadulás napja, értesítések megküldése az adott hatóságok részére, utógondozás, támogatások és segélyek biztosítása

szabotázs: olyan cselekedet, melynek célja a távfelügyeleti rendszer működésének szándékos megzavarása vagy akadályozása az őrizetes által

telítettség-kiegyensúlyozás: A büntetés-végrehajtás azon tevékenysége, melynek során a fogvatartotti differenciálási és földrajzi szempontból nem egységesen jelentkező túltelítettség miatti többletfeladatokat a büntetés-végrehajtási intézetek között arányosan megosztja. Célja a kiugró túlszűfolttség megelőzése és megszüntetése azáltal, hogy az adott feladatokhoz mérten elégtelen kapacitású – leginkább túltelített – büntetés-végrehajtási intézetekből fogvatartottakat csoportosít át kevésbé zsúfolt szervezeti egységekhez.

tényleges tartózkodási hely: lakcím hiányában vagy a lakcímtől eltérően az az ingatlan, ahol az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott ténylegesen tartózkodik, továbbá közérdekű munka vagy pártfogó felügyelet végrehajtása szempontjából az elítélt munkahelye

túltelítettség, zsúfoltság: az az állapot, amelyben a büntetés-végrehajtási intézet egészében, vagy a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló valamely kisebb egységében, a vonatkozó jogszabályok alapján lefektetett normánál több személy kerül elhelyezésre. A túltelítettség mértéke a büntetés-végrehajtási intézetben elhelyezett fogvatartottak létszáma és az intézet kapacitása hányadosának 100% feletti része. Szakmai szempontból a 110% alatti kihasználtság jó elhelyezési körülményeket jelent, amíg a 150% feletti telítettség a feladat-végrehajtást erőteljesen befolyásoló, a 200% feletti zsúfoltság pedig a feladatok ellátását veszélyeztető állapot.

I. BEVEZETÉS

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK ÉS A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

A kérdés, hogy miként lehet a bűnelkövetőket hatékonyan rehabilitálni, ellenőrizni és felügyelni a közösségben, már a XIX. század vége óta nagy jelentőséggel bírt, amikor a börtönbüntetés alternatíváinak keresése felkeltette a bűnügyi döntéshozók és a büntetőjogi szankciórendszer reformereinek érdeklődését. A német Franz von Liszt különösen a rövid távú szabadságvesztés kritikájával befolyásolta a vitát. Ennek következtében a XX. század első felében a pénzbüntetések, a próbaidőre bocsátás vagy a felfüggesztett börtönbüntetések jelentették a választ a növekvő börtönnépesség kezelésére. A bűnelkövetők hatékonyabb közösségi ellenőrzésének igénye az 1980-as és 1990-es években bekövetkezett punitív fordulat¹ mellékhatása (németül *Begleitmusik*) volt, amelyet "az ellenőrzés kultúrájaként" jellemeztek. Az ebbe az irányba mutató legutóbbi fejlődést az új megfigyelési technikák tették lehetővé, először rádiófrekvenciás eszközök formájában, újabban pedig a GPS megfigyelési technika alkalmazásával. Ez a terület, amely a büntető igazságszolgáltatás egyik legdinamikusabban fejlődő területe, de ugyanakkor kritikai felülvizsgálatra szorul nemcsak a modern büntetés címszó alatt, hanem a kriminológiai bizonyítékok tekintetében is, hogy mi és hogyan működik; valamint a hagyományos büntetőjogi értékeket, például az arányosságot és az emberi méltóságot is ennek fényében kell értékelni.²

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény megalkotásával a jogalkotó több évtizedes tartozásának tett eleget. Nemcsak a hazai rendszer megújítása volt a cél, hanem a jogalkotó 2015-ben az új jogi norma megalkotásakor célul tűzte ki, hogy az új jogszabály legyen európai szinten mérve is modern szemléletű, előremutató, építsen a nemzetközileg már bizonyított újításokra, de ne tűzzön ki megvalósíthatatlan célokat a szabályozott területen tevékenységet kifejtők elé. Ez a szemlélet egyébként teljes egészében áthatja a törvényt, amelynek minden fejezete kivétel nélkül tartalmazott a korábbiakhoz képest új elemeket, a régi értékek megtartása mellett.

Kiemelkedett azonban ezek közül a reintegrációs őrizet jogintézménye.

¹ Erről a fordulatról és annak kriminológiai elméleti kereteiről részletesen értekezem az „Elméleti keretek” részben.

² Dünkel, Frieder: Electronic Monitoring in Europe - A Panacea for Reforming Criminal Sanctions Systems? A critical review. In: Kriminologijos Studijos. 2018. vol. 6. pp. 58-77. <https://doi.org/10.15388/CrimLithuan.2018.6.3>

Ez a Magyarországon eddig nem alkalmazott eljárás a helymeghatározási technológiák töretlen fejlődésén alapszik, melynek segítségével ma már a rendvédelemben is elérhetővé váltak azon eszközök, amelyek folyamatos távfelügyeleti lehetőséget biztosítanak az érintett személy (fogvatartott) felett. A kedvező nemzetközi tapasztalatok birtokában a Kormány már egy 2011-es határozatában³ feladatként szabta meg, hogy kerülni kell a szükségtelen szabadságelvonásokat. Ennek eszközéül az elektronikus távfelügyeleti eszközöket jelölte meg, kiemelve, hogy a rendőrség által kiépített rendszer működési tapasztalatait felhasználva a büntetés-végrehajtási felhasználás is hosszú távú cél lehet.

A Bv. törvény előkészítése során felmerült az elektronikus távfelügyelet alkalmazásának gondolata. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) az Országos Bírói Hivatallal (a továbbiakban: OBH) és a Legfőbb Ügyészséggel (a továbbiakban: LÜ) közösen tanulmányozta az elektronikus eszköz alkalmazásának jogi környezetét, működtetését, és a folyamatos egyeztetések során sikerült megismernie a házi őrizet ellenőrzésére már 2013 óta alkalmazott eszközrendszert és a működését biztosító informatikai rendszert is. A folyamat során lehetőség nyílt az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) által működtetett rendszert is megismerni, sőt az eszközöket gyártók képviselőivel, illetve a rendszer üzemeltetőjével is megtörtént a kapcsolatfelvétel, illetve az egyeztetés. Elsődleges cél volt a Bv. törvény bevezetésével tervezett reintegrációs őrizet elektronikus felügyeletének megvalósítása ugyanúgy, mint a fogvatartottak külső helyszínen történő munkáltatásának ezekkel az eszközökkel történő segítése.⁴

A szakmai tárgyalások eredményeképpen az eszközök használhatósága igazolásra került, az alkalmazás lehetősége megjelent a jogszabályban és 2015. április 1-jétől a kisebb súlyú bűncselekmények elkövetőivel szemben a bv. bírónak lehetősége nyílt arra, hogy a fogvatartottak büntetésének utolsó hat hónapjában a szabadságmegvonást a büntetés-végrehajtás falain kívül, elektronikus nyomkövető alkalmazásával hajtsák végre. A reintegrációs őrizet elektronikus eszközzel való felügyeletének elrendelése esetén a Bv. szervezet biztosítani tudja, hogy a társadalomra kevésbé veszélyes bűnelkövetők reintegrációs folyamata hatékonyabb módszerrel valósuljon meg, így a visszailleszkedés a társadalomba egy megfelelően hosszabb időtartamban, a család támogatásával fokozatosan valósulhat meg, nem utolsósorban pedig a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságát is csökkenteni lehet. A

³ A büntetés-végrehajtási intézetek nemzetközi elvárásoknak való megfelelésével összefüggő átfogó vizsgálat megállapításaihoz kapcsolódó intézkedésekről szóló 1040/2011. (III.9.) Kormányhatározat.

⁴ Kondás, K., Kovács, T., Berek, L. (2019): Elektronikus távfelügyelet a börtönökben. Bánki Közlemények 2(2), 57-62. 58

reintegrációs őrizet során az elítélt személyes szabadságát úgy korlátozzák, hogy a terheltnek lehetősége nyílik a munkába állásra, a családi kapcsolatok újrafelvételére. Csak azt az elítéltet lehet reintegrációs őrizetbe helyezni – a törvényi feltételek mellett – akiről feltételezhető, hogy együttműködő és jogkövető magatartást fog tanúsítani.

A reintegrációs őrizet – habár a kiszabott szabadságvesztésbe beleszámít – nem büntetés-végrehajtási intézeti körülmények között, hanem az elítélt lakóhelyén kerül végrehajtásra, ezzel a személyes szabadságot nem elvonja, csupán korlátozza. E korlátozás az elektronikus távfelügyeleti eszközökön keresztül valósul meg, amelyek folyamatosan biztosítják, hogy amennyiben a kijelölt tartózkodási helyet és mozgási területet az elítélt elhagyja, az riasztás formájában azonnal a hatóságok tudomására jut. A kiszabott ítélet ilyen módon történő végrehajtása egyértelmű és jelentős kedvezmény a büntetés-végrehajtási intézetek részleteiben szabályozott életrendet jelentő környezetéhez viszonyítva, ezért a reintegrációs őrizet csak azon elítéltek számára elérhető, akik a társadalomra kevésbé veszélyesek, és okkal feltételezhető, hogy sikeresen vissza tudnak illeszkedni a civil társadalomba és a jövőben jogkövető magatartást tanúsítanak. Ezen gondolatok mentén a szabadságvesztés ezen módja atipikusnak mondható, hiszen a büntetés nem a szó szoros értelmében vett börtönkörülmények között kerül végrehajtásra.

Egy teljesen újszerű megoldás bevezetése szükségszerűen erőforrásokat követelt meg, de a reintegrációs őrizet esetében ezek nem voltak öncélúak. Azzal, hogy akár csak egy kisebb csoport számára ilyen jelentős kedvezményt biztosítunk, hatékonyan tudjuk motiválni a jogszabályi előfeltételeknek megfelelő fogvatartotti populáció egészét a börtönszeméllyel való együttműködésre, hiszen csak ezáltal nyílhat nekik is lehetőségük szabadságvesztésük utolsó szakaszát már otthonukban letölteni. Azzal, hogy az érintett elítéltek nem a büntetés-végrehajtási intézetben kerülnek elhelyezésre, csökkennek a fogvatartottak dologi ellátásához kapcsolódó költségek, csakúgy, mint az egyes intézetek telítettsége. A reintegrációs célkitűzéseket segítik az előírható magatartási szabályok, amelyek vonatkozhatnak a családi és társadalmi kapcsolatok felújítására, fejlesztésére, vagy munkahelykeresésre, munkába járásra egyaránt.

A büntetés-végrehajtási szervezet egy másik meghatározó kihívása a rendelkezésre álló elhelyezési kapacitások elégtelensége. A szervezetrendszer nagyobb részét még mindig a XIX. századi börtönépítési hullámban létrejött intézetek alkotják. A hazai és nemzetközi

elvárások ugyanakkor megkövetelik, hogy a fogvatartott személyeket kulturált körülmények között helyezték el, amelyben biztosított az önbecsülésük fenntartása, felelősségérzetük fejlődése. Fő feladat ezen kívül, hogy a befogadást követő lehető legrövidebb időn belül a fogvatartottak bekerüljenek a büntetés-végrehajtás foglalkoztatási rendszerébe, munkát végezzenek, vagy oktatásban részesüljenek.

Fentiekből kitűnik, hogy a zsúfoltság lényegesen erodálja a szakmai erőfeszítéseket, jelentős feszültséget szül a fogvatartottak és a személyi állomány részéről, nem utolsósorban pedig megalapozott panaszokra adhat okot, amelyek alapján Magyarországot az elmúlt években több alkalommal is kártérítésre kötelezte az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB).

A törvény hatályba lépésével tehát egy teljesen új, a korábbiakban a büntetés-végrehajtásban nem ismert és alkalmazott jogintézmény jelent meg, amelyhez hatalmas elvárásokat támasztott a jogalkotó és a jogalkalmazó egyaránt: **a reintegrációs őrizet.**

Amikor egy új jogintézmény bevezetése látótérbe kerül és a jogalkotási folyamatok elkezdődnek, akkor jogos felvetésként megfogalmazódik az is, hogy ez kinek az érdekét fogja segíteni. Qui prodest? Látható, érezhető lesz a disszertációban, hogy a reintegrációs őrizet célja sokféle lehet. Mondhatni, „sok urat szolgál” ez a jogintézmény. Főszabályként természetesen a reintegrációt segíti, elsődlegesen az elítélteket, azért, hogy hatékonyan és véglegesen vissza tudjanak illeszkedni a társadalomba, akár családjuk körében találjanak vissza a helyes útra. Ugyanakkor tagadhatatlanul fontos eleme lehet a zsúfoltság-csökkentési szempontoknak is, amivel azonban a bv. szervezetet segíti a jogintézmény. Azonban nem elválaszthatatlan ez utóbbi szempont attól sem, hogy végső soron ez is a fogvatartottak érdekeit képviseli, hiszen minél több a férőhely, annál hatékonyabb a kategorizálás és egyéniesítés, amely így közvetve hatékonyabban és célirányosabban biztosítja az intézetben belüli reintegrációs munkát.

Sokszor felmerül kriminológusok és más szakemberek részéről, hogy a hazai büntetés-végrehajtás az elmúlt években a büntetés-végrehajtási törvényben szabályozott jogintézményeket az intézményesített érdekek céljából használja, s nem elsősorban az elítéltek érdekében alkalmazzák. A reintegrációs őrizet tekintetében ez a kritika több vonatkozásban is felmerült, de a legintenzívebben talán akkor, amikor ugyanezzel a névvel a jogalkotó bevezette a külföldi – embercsempészzel összefüggő bűncselekményt elkövető – elítéltek intézetekből történő elbocsátását. Ez a kérdéskör – álláspontom szerint – egy külön disszertációt érdemel és ölelne fel. Ezért a külföldiek reintegrációs őrizetének kérdéskörével

jelen dolgozatban nem kívántam foglalkozni. Hasonlóan vélekedem a bűnügyi felügyelet kérdésköréről is, így annak a disszertációba való beemelését mellőztem, a reintegrációs őrizet, illetve az elektronikus felügyelettel való összehasonlítására jelen dolgozat nem tér ki részleteiben, azt csak említés szintjén kezeli.

Doktori kutatásom középpontjában tehát elsősorban és leginkább a magyar büntetés-végrehajtás rendszerében első és egyedülálló módon megvalósuló „legtipikusabb atipikus”⁵ jogintézménynek a vizsgálata áll. Rendkívül izgalmasnak tartom tudományos szemüvegen keresztül vizsgálni egy olyan jogintézményt, amelynek megalkotásánál ott lehettem, amelynek gyakorlatba lépését és alkalmazását „testközelből” figyelhettem, s amelyet a 10. születésnapja alkalmából tudományos górcső alatt is elemezhetek.

Megadatott számomra, hogy a jogintézmény elméleti és gyakorlati bevezetésében egyaránt közvetlenül részt vehettem. A folyamatba beletartozott a nemzetközi tapasztalatok feldolgozása, hazai adaptációja. Az előkészítési tevékenységem magába foglalta a kodifikációt és a különféle műszaki megoldások tanulmányozását. A feladat komplexitása szükségessé tette a különféle szakterületek hatékony együttműködését, melynek érdekében – vezető beosztásomból adódóan – kulcsszerepet töltöttem be az akkori büntetés-végrehajtás országos parancsoka által, a 2013. évtől létrehozott bizottság munkájában. Felelősségi körömbé tartozott Magyarország valamennyi bv. intézetének fogvatartotti elhelyezése, ezért a telítettség kezeléséhez kapcsolódóan magaménak éreztem a jogintézmény alaptéziseinek lefektetését.

A büntetés-végrehajtásban bekövetkezett szemléletváltást az hívta életre, hogy 2014-ig egy elavult jogszabályi szint - törvényerejű rendelet - szabályozta a magyar bv. jog területét, amely már nem tudta követni a nemzetközi börtönviszonyok példáját, az új kódex azonban számos új jogintézmény bevezetését hívta életre (pl. felhívási tevékenység, kockázatelemzés és értékelés, pártfogás stb.). A korábbi gyakorlattól eltérően, a BvOP jóval nagyobb szerepet vállalhatott az új bv. törvény megalkotásában, közvetlen lehetőséget biztosítva – a BM, IM, LÜ koordinációja mellett – a parancsoki és szakirányítói állománynak tapasztalataik kamatoztatására.

⁵ szerzői elnevezés

Ugyanakkor kutatói felelősségem és kihívásom is egyben, a jelen dolgozat megírása alkalmával felmerülő kutatás etikai szempontok érvényesülése. Hiszen azáltal, hogy a jogintézmény kodifikációs munkálataiban oroszánrészt vállaltam, egyfajta „atyjaként” támogattam annak létrejöttét, felmerülhet – jogosan – a kérdés, hogy tudom-e független kutatóként górcső alá venni 10 évvel később ezt a jogintézményt. Tudok-e majd kellő távolságot tartani, elfogulatlan lenni, hátrább lépni a témától és tudom-e majd befolyásmentesen vizsgálni. Komoly etikai dilemma volt ez számomra, sőt, kutatásom és disszertációm megírása során mentoraim, kiemelten konzulensem is több vonatkozásban figyelmeztetett erre a diszkrepanciára.

Kétségkívül nagyon fontos volt számomra ez a kutatási téma, ugyanakkor hasonlóan fontosnak tartom azt is, hogy más szemüvegen keresztül nézhessek rá így, 10 év elteltével. Bízom benne, hogy ez sikerült, hiszen minden figyelmem arra összpontosult, hogy kellő távolságot tartsak és a lehető legnagyobb elfogulatlansággal vizsgáljam a választott témát és a kutatáskor kapott eredményeket.

2. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

Az, hogy egy jogintézmény bevezetése a gyakorlatban politikai vagy szakmai döntés eredménye, vagy a kettő összefonódásaként lát napvilágot, szinte irreleváns abból a szempontból, hogy a tudomány hogyan tekint rá. Természetesen nem mellékesek a fenti szempontok sem, de a tudománynak valójában az a feladata, hogy helyezze el, nézze meg bizonyos szempontok alapján, hogy az adott új jogintézmény hogyan működik és ha így megtudunk róla újat, **az lesz a tudományos eredmény**. Egy kezdő kutató mindig azzal küzd, hogy ne csupán a leírásra szorítkozzon, s ez a jogi jellegű kutatásokban, disszertációkban főleg kiemelten nehéz, hogy ne kizárólag jogszabály ismertetésből, elemzésből, értékelésből álljon. Természetesen nem kérdéses, hogy ezeknek is helye van, de ha nem tudjuk őket érdemben összekapcsolni az értelmezéssel és konklúziókkal, akkor az nem tud igazán tudományos kapcsolattá fejlődni, s mint ilyen, nem is hozhat érdemi előrelépést. Jelen disszertációban igyekeztem a reintegrációs őrizet jogintézményét minden olyan szempont alapján analizálni, amely a szabadságvesztés-büntetéshez szorosan kapcsolódik. Természetesen vizsgálódásom alapja és kiindulópontja a hazai és nemzetközi szabályozás volt. A dolgozat egyik karakteres része ugyanakkor egy empirikus kutatás is, amely a bv. bírók eljárásának tapasztalatait foglalja össze a reintegrációs őrizet alkalmazásának

vonatkozásában. Az ebből levont konklúziók és azok összekapcsolása a jogszabályok értelmezésével, bízom benne, hogy olyan tudományos eredményt hoz és választ ad a felmerülő kérdésekre, amelyek érdemben előrelépést jelenthetnek nemcsak a jogalkalmazó, hanem a szóbanforgó jogintézmény szabályozásának módosítása során a jogalkotó számára is.

A legtöbb börtönnel kapcsolatos kutatás központi kérdése az, hogy mennyire érvényesül a kiszabott büntetés generális vagy speciális célja, illetve mennyire eredményes, hatékony a büntetés-végrehajtási szervezet azon törekvése, hogy a társadalomba való visszailleszkedés megvalósulhasson. Dolgozatom esetében sincs ez másképp, én magam is arra vagyok leginkább kíváncsi, hogy az általam kutatási témaként választott jogintézmény mennyire eredményes, azaz a reintegrációs őrizetbe helyezett fogvatartottak sikeresen beilleszkedtek-e a társadalomba. Ez azonban egy olyan kérdéskör, amelyet nagyon nehéz megválaszolni. Pontosan azért, mert egy jogintézmény eredményességének vizsgálata nagyon sok tényezőtől áll. Nem lehet egyszerűen azt mondani a reintegrációs őrizetre, hogy nem eredményes, mert vannak visszaesők a börtöntársadalomban, vagy épp ellenkezőleg: eredményes, mert az elmúlt 10 évben nagyon kevés visszaeső volt azok között, akik ebben a „kedvezményben” részesültek. A helyzet és a hatékonyság ennél sokkal bonyolultabb vizsgálatot igényelne. Éppen ezért nem is volt célom, hogy egyöntetű választ keressek arra, hogy a reintegrációs őrizet magyar alkalmazása eredményes-e vagy sem. Sokkal inkább az volt a célom, hogy a bevezetése óta eltelt 10 év gyakorlatát és jogszabályi változásait lekövetve megvizsgáljam, hogyan módosult, alakult ez a fajta jogintézmény. Milyen büntető- (és nemcsak) politikai hatások érték, hogyan „alkalmazkodott” a hazai gyakorlathoz a külföldi minták, példák alapján, azaz hogyan váltak „hungarikummá” egyes elemei, és végső soron, mennyire szolgálja eredményesen és hatékonyan a hazai büntetés-végrehajtást és ad megoldást részben vagy egészben annak legfontosabb kihívásaira.

Tehát, ha pontosan kellene megfogalmaznom kutatásom és disszertációm tudományos problémáját, akkor azt három nézőpontra keresztül igyekszem megtenni:

1. **büntetés-végrehajtási szempontból:** azt szeretném megvizsgálni, hogy mennyire hatékony a reintegrációs őrizet a hazai büntetés-végrehajtás szemszögéből (túlszűfolttság csökkentésének eszközekénti beválás, társszervekkel való hatékony együttműködés, motivációs eszközként való megjelenése a fogvatartotti populációban, mint potenciális korábbi szabadulási lehetőség).

2. **kodifikációs szempontból:** vizsgálódásomnak egy másik eleme, hogy nyomon kövessem az ötlettől a 10 éves gyakorlati alkalmazáson keresztül, hogyan alakult, módosult, formálódott

a jogintézmény; mi célból és eredményesen változtattak-e rajta a jogalkotók, milyen hatások érték, amelyek elsősorban büntetőpolitikai szemszögből alakítottak rajta, s kapta meg mai – bár reményeink szerint korántsem végső – formáját.

3. bírói szempontból: azt próbálom megvizsgálni, hogy a reintegrációs őrizet engedélyezésének (bv. bírói) döntéshozatali eljárásában melyek azok az elemek, amelyek hangsúlyt kapnak, melyek azok az objektív tények és szubjektív elemek, amik befolyásolják a jogintézmény engedélyezési esetszámait országos viszonylatban, és mindezekre milyen hatással lehet a büntetés-végrehajtási intézet javaslata. Ez már egy nagyon gyakorlati szempont, de azért tulajdonítok neki jelentőséget, mert álláspontom szerint egy végrehajtás alatt álló elítelt helyzetét a szabadságvesztés foganatosítására kijelölt bv. intézet ismeri a legjobban. A napi életvitel során, éveken keresztül ott látják az integrálódás folyamatát (pl. munkáltatás, életvezetés stb.), így reálisan és mindenre kiterjedően tudják értékelni annak helyzetét és reintegrációs folyamatait. Ezért fontos, hogy az engedélyezési bírói eljárásokban ez az értékelés hangsúlyosan meg tudjon jelenni. Dolgozatom kutatási részében ezeket a hangsúlyokat vizsgáltam, illetve a hangsúlyoktól való eltérés okaira igyekeztem rámutatni.

Könnyelműség lenne azt állítani, hogy egy büntetés-végrehajtási intézet az általa végzett – a jogszabályok alapján engedélyezett – reintegrációs programok hatékonyságát úgy tudja a legkönnyebben mérni, ha a szabadult elítéltek visszaesési arányát veszi figyelembe. Ez nem ilyen egyszerű, éppen ezért különös figyelemmel igyekeztem az elmúlt 25 év szakmai munkám alatt górcső alá venni minden olyan hazai jogintézményt a bv-ben, amelynek a reszocializáció, majd a reintegráció volt a feladata, köztük jelen esetben a reintegrációs őrizetet, pontosan azért, hogy a kívülállók részére is világossá tegyem, mennyire pici lépések is számítanak ezen a szakterületen. Tudományos felvetésem tehát abban összegezhető, hogy különféle „szemüvegeken” keresztül igyekszem bemutatni a reintegrációs őrizetet, mindegyik esetében „megmérve” annak hatékonyságát, eredményességét és sikerességét, ha egy hajszálnyi, mikroszkopikus vagy repedésnyi előrelépést vagy segítséget is jelent az elítelt személyek részére. A dolgozatnak és kutatási kérdések megválaszolásának ugyanakkor NEM célja összehasonlítani a reintegrációs őrizetet más jogintézménnyel, vagy bármilyen egyéb alternatív vagy atipikus szankcióval. Szintén nem célja a jogintézmény elméleti-dogmatikai szankciótani elemzése, illetve büntetőjogi vagy büntetőeljárásjogi szempontú vizsgálata.

2.1. Kutatási célok, kérdések, hipotézisek

Kutatási céljaim és kérdéseim, s ehhez kapcsolódó hipotéziseim is rendhagyóak lesznek. A korábban részletesen kifejtett kutatás etikai kérdések okán, illetve a reintegrációs őrizet hatékonyságvizsgálata nem célja a disszertációnak. Sokkal inkább a belső folyamatokra voltam kíváncsi, azokra az egymásra épülő elemekre, amelyek büntetés-végrehajtási szempontból a jogintézményt működtetik és a rendszeren belüli reintegrációs elemek közötti hangsúlyokat vizsgálják. Tehát arra voltam kíváncsi, hogy mennyire hatékony a reintegrációs őrizet a hazai büntetés-végrehajtás szemszögéből (különös tekintettel pl. a túlszűfolttság csökkentésének eszközekénti bevalás, társszervekkel való hatékony együttműködés, motivációs eszközként való megjelenése a fogvatartotti populációban, mint potenciális korábbi szabadulási lehetőség).

Továbbá azt vizsgáltam, hogyan alakult, módosult, formálódott a jogintézmény; mi célból és eredményesen változtattak-e rajta a jogalkotók az elmúlt 10 év során, milyen hatások érték, amelyek elsősorban büntetőpolitikai szemszögből alakítottak rajta, s kapta meg mai – bár reményeink szerint korántsem végső – formáját.

Azt is vizsgálni kívántam továbbá, hogy a reintegrációs őrizet engedélyezésének (bv. bírói) döntéshozatali eljárásában melyek azok az elemek, amelyek hangsúlyt kapnak, azaz, mik azok az objektív tények és szubjektív elemek, amelyek befolyásolják a jogintézmény engedélyezési számait országos viszonylatban, és ezekre milyen hatással lehet a büntetés-végrehajtási intézet javaslata.

Tehát a végső kutatási célom, nem a jogintézmény visszaesési hatékonyságvizsgálat volt – ismételten – hanem annak jogalkotási és jogalkalmazási aspektusainak elemzése és értékelése.

1. Hipotézis:

H.1. A reintegrációs őrizet egy szükséges és nélkülözhetetlen jogintézménye lett a hazai büntetés-végrehajtásnak, amelynek bevezetése nemcsak támogatja és kiegészíti az intézeten kívüli reintegrációs elemek hatékonyságát (pl. feltételes szabadságra bocsátás), hanem elengedhetetlen szegmense is a reintegrációnak.

Abból a célból, hogy ezt a hipotézist meg tudjam válaszolni, egyrészt a dolgozat elméleti és történeti keretei között kívánok vizsgálni *elsősorban* büntetés-végrehajtási szempontból:

1. a jogintézmény létrejöttének okáról, céljáról, küldetéséről, létrejöttének módjáról (jogalkotási előzmények és folyamat)
2. a jogintézmény jogszabályi változásairól a hatálybalépés óta eltelt egy évtizedben

3. a jogintézményt működtető szervek, személyek feladatairól és a feladatokból származó kihívásokról

4. a jogintézmény eredményességéről, hatékonyságáról – statisztikai adatok, számok összehasonlítása által

5. a jogintézmény aktuális nehézségeiről, kihívásairól, lehetséges fejlesztési irányairól

Azt feltételezem és hipotézisem vizsgálatának eredményeképpen azt kívánom bizonyítani, hogy a reintegrációs őrizet elsődleges célja – a jogalkotói akaratot feltáró, leíró és elemző bemutatás által – az, hogy lehetőséget adjon a jogszabályi kereteken keresztül az elítéltek társadalomba való visszailleszkedéséhez.

E körben kutatási kérdéseim a következők:

K1. Hogyan segítette a jogalkotó a reintegrációs őrizet jogintézményének formálása, módosítása és alakítása során annak a gyakorlatban való alkalmazhatóságát és célravezetőségét? Azaz:

K1.1. Mi volt a célja a jogintézmény megalkotásának, és ez a cél az évek során (a 10 év alatt) változott-e, formálódott-e, illetve illeszkedett-e, illeszkedik-e az eredeti elképzelésekhez?

K1.2. Hogyan alakult a jogintézményt működtető szervek, személyek feladatrendszere, mennyiben hatékony a munkavégzés a jogintézmény elbírálásának folyamatában és mi az, ami segítené a még hatékonyabb eljárási eredményességet?

K1.3. Milyen kihívásai vannak a jogintézménynek a következő 10 év távlatában és milyen megújulási lehetőségek vagy fejlesztési irányok lehetségesek?

2. Hipotézis:

H.2. A reintegrációs őrizet jogintézménye elsősorban a hazai büntetés-végrehajtás reintegrációs gyakorlatának „segítői” mentalitását támogatja és csak mellékesen van szerepe az intézetek telítettségének szabályozásában.

Hipotézisem alapfeltevése, hogy a hazai büntetés-végrehajtásban alkalmazott reintegrációs tevékenység elemei összetetten, egymást segítve, kiegészülve, és ami a legfontosabb egyénre szabva tudnak hathatós és eredményes módon segíteni az elítéltnak. A segítség a visszailleszkedéshez kell. A hathatós és eredményes pedig azt jelenti, hogy az elítélttől és a kapott segítségtől függően a lehető legnagyobb mértékben legyen valószínű a visszailleszkedés. Természetesen számos egyéb, külső tényező is befolyásolja a

visszailleszkedés sikerességét, de ami az elítélttől függ, illetve amit a büntetés-végrehajtás tud számára nyújtani támogatásként, az megadott és biztosított legyen. Ezekre a reintegratív elemekre kell, hogy „ráfűzzön”, rákapcsolódjon a reintegrációs őrizet, azon elítéltek részére, akiknek ezt a lehetőséget a jogszabály engedélyezi. Emellett természetesen az is tény, hogy a kevesebb elítélt több odafigyelést és hatékonyabb segítséget kap az intézeteken belül, tehát egy olyan jogintézmény, amely az intézetek falain kívül végzi a reintegrációs munkát, annak a bv. szervezet is örül. Ennek ellenére, a reintegrációs őrizet nem elsősorban az intézetek személyi állományának munkaterhét csökkenteni jött létre, hanem érdemben segíteni a reintegrációt. Vitathatatlan tény, hogy az elítéltek korábbi szabadulása csökkenti a börtönök túlszűfolttségét és ennek köszönhetően a börtönök mindennemű erőforrását hatékonyabban lehet felhasználni. Feltételezem, hogy a reintegrációs őrizet az alkalmazása alatti években hatékonyan hozzájárult a börtönpopuláció csökkentéséhez, ezáltal a túlszűfolttség kérdésének megoldásához is közelebb került a büntetés-végrehajtás. Nem kívánom azonban vizsgálni – terjedelmi korlátok okán azt, – hogy abban az esetben, ha mégsem tudott a túlszűfolttség kérdésében érdemi eredményeket elérni a hazai büntetés-végrehajtás, akkor az a reintegrációs őrizeten kívüli okok melyikének vagy együttesének köszönhető.

Tehát hipotézisem szerint a reintegrációs őrizet, az egyébként is alkalmazott reintegrációs elemeket kiegészítve segíti az elítéltet a visszailleszkedésben. Ezt azonban – mint említettem – nem hatékonyságvizsgálattal kívánom megmérni a visszaesés tekintetében, hanem a büntetés-végrehajtási intézetek belső eljárásrendjét vonom vizsgálat alá, ami a reintegrációs őrizet engedélyezését, mint eljárást követi nyomon, feltáró és leíró jelleggel, különös figyelemmel a büntetés-végrehajtási intézetben dolgozó szakterületek érintettségére és hozzáadott értékére az eljárás folyamán (különös tekintettel pl. a reintegrációs szakterület, pszichológus, pártfogó felügyelő, bv. bíró stb.).

Ehhez a hipotézishez kapcsolódóan kutatási kérdésem:

K2. – Miként értékelhető a reintegrációs őrizet jogintézményének szerepe a büntetés-végrehajtás hazai rendszerében, azaz

K2.1. milyen hatások érték a hazai reintegrációs őrizetet a 10 év alatt és milyen irányba mozdították el, azaz segítő-támogató reintegrációs irány vagy inkább biztonsági-punitív irány az, ami jellemzi a jogintézményt?

K2.2. A reintegrációs őrizet elbírálásának folyamatában résztvevők részéről – az intézeteken belül – ki milyen mértékben és hogyan járul hozzá érdemben a jogintézmény működéséhez?

3. Hipotézis:

H.3. A bv. bíró a reintegrációs őrizet elrendelésénél, elutasításánál vagy megszüntetésénél a bv. intézet által előterjesztett szempontok alapján hozza meg döntését.

Jelen hipotézis kapcsán azt kívántam vizsgálni, hogy milyen objektív vagy szubjektív szempontok hatnak a bv. bírókra, amikor a reintegrációs őrizet elbírálásának folyamatában döntést hoznak. Azt feltételeztem, hogy tekintettel arra, hogy az adott bv. intézet ismeri legjobban az elítéltet, illetve minden objektív feltételnek, amit a jogszabály előír (fegyelmi-jutalmi helyzet, munkavégzés, kapcsolattartás, oktatás, képzési helyzet, reintegrációs csoportokban és programokon való részvétel stb.) a bv. intézet birtokában van és ezek alapján készíti el a reintegrációs őrizet elbírálására vonatkozó előterjesztést, értékelő véleményt és javaslatot, így a bv. bírónak tulajdonképpen egy szubjektív elem marad – a személyes meghallgatás – amely során szerzett benyomások segíthetik a bírót a kapott információk pro vagy kontra irányba való értékelésre és ezek alapján a reintegrációs őrizet engedélyezésére vagy elutasítására.

Ugyanakkor a szervezeti elvárás gyakorolhat olyan hatást az intézetekre, amely alapján az értékelő véleményeken belüli hangsúly egyik objektív elemről a másira helyeződhet át (pl. nem az a fő szempont, hogy az intézetben nem indult ellene fegyelmi eljárás, hanem inkább az elkövetett bűncselekményt és azok körülményeit vizsgálják hangsúlyosabban), így ilyen esetben a bv. bírónak kell eldönteni, hogy a kapott információk alapján melyikre helyezi ő maga a hangsúlyt, amely alapján majd meghozza a döntését. E körben tehát van egy erős szubjektív elem, amelyet az adott bv. bíró vagy figyelembe vesz, vagy nem.

K3. Milyen hatással van a büntetés-végrehajtási intézet javaslata a bíróra? Azaz:

K3.1. a bv. intézet által biztosított, objektív tényekre alapozott (fegyelmi-jutalmi helyzet, munkavégzés, kapcsolattartás, oktatás, képzési helyzet, reintegrációs csoportokban, programokon való részvétel stb.) értékelő vélemény és javaslat milyen arányban befolyásolja a bv. bírót a döntéshozatalban?

K3.2. Mi alapján hozza meg a bv. bíró a döntését, hogy egy adott elítélt esetén engedélyezi vagy elutasítja a reintegrációs őrizet alkalmazását, amennyiben egyébként a törvényi feltételek fennállnak?

K3.3. Figyelembe veszi-e a bv. bíró az előterjesztés jogszabályon túli vagy felüli szempontjait a döntése meghozatalakor?

K3.4. Van-e ezáltal egy bv. intézetnek jelentős és érdemi szerepe abban, hogy minél több potenciális elítélt reintegrációs őrizetbe kerüljön?

2.2. Alkalmazott módszertan

Az első két hipotézis és kutatási kérdések vonatkozásában feltáró, *leíró, elemző, történeti és összehasonlító* módszertant használtam. A szakirodalomkutatás célja egyfelől a téma szempontjából releváns irodalmak, források, valamint a kapcsolódó kutatások eredményeinek feltárása, hasznosíthatóságának azonosítása, valamint a disszertáció hipotéziseinek szakmailag megalapozott megfogalmazása. A disszertáció központi témája a büntetés-végrehajtás rendszere, amit a dolgozat szakirodalmi feldolgozása és az elemzés iránya is tükröz. A disszertáció elkészítése során feldolgoztam a témához kapcsolódó magyarul megjelent összes tudományos munkát, a normatív szabályozást, a büntetés-végrehajtás belső normáit és vizsgálódásom körébe vontam a kialakult gyakorlatot. A kutatás során több, mint 50 nemzetközi és hazai jogforrást, 150 magyar és idegen nyelvű szakirodalmat és tanulmányt olvastam át és rendszereztem. Ugyanakkor az empirikus kutatási részben kifejezetten figyeltem arra, hogy konkrét adatokkal, statisztikai elemzésekkel igazoljam a hipotéziseimet. Ehhez a kutatáshoz a véletlen mintavételi módszert választottam.

A büntetés-végrehajtási szervezet hatékonyabb működése érdekében egy átfogó strukturális reformot hajtottak végre, amelynek eredményeként létrejött egy új, régiós szintű szakirányítási szint, amelyet 2023. január 1-je óta agglomerációs központoknak hívunk. Magyarországon öt ilyen agglomerációs központ jött létre. Az öt agglomerációs körzet – egy-egy vezető intézettel az élükön – hidat képez az országos parancsnokság és a területi, illetve helyi besorolású intézetek között. Az egy térségben található intézetek olyan együttműködési rendbe szerveződtek össze, amelynek keretében akár közös szolgálat ellátásával, akár az erőforrásaik megosztásával segítik, támogatják egymást. A kutatás érdekében véletlen mintavételi módszerrel a 3. számú agglomerációs központot választottam ki, ahol 6 intézet működik, s ezekből az intézetekből vegyesen, összesen 100 db bv. bírói végzést használtam fel – dátum szerint 2023. január 1. és december 31. között engedélyező, elutasító vagy

visszavonó bv. bírói végzésekből.⁶ Ezeket a végzéseket összevettem az érintett fogvatartottakról készült bv. intézeti előterjesztések tartalmi részével, és azt vizsgáltam.

Az empirikus kutatás kapcsán feltett kutatási kérdések és a hipotézisek vizsgálata és értelmezése érdekében alkalmazott kutatási módszerek keretében kiemelt jelentőséggel támaszkodtam a leíró statisztikára épülő vizsgálatokra, azon belül csakis az elemző vizsgálatokat folytattam le (modellezésre nem került sor). E körben kereszt táblás (CrossTabs) elemzést készítettem a kapott adatokról, khi-négyzet teszt vagy Pearson-féle tesztel igyekeztem elemezni, hogy van-e összefüggés az adatok között, valamint Cramer V értéket számoltam, hogy megállapítsam azt, melyik adatoknál van összefüggés, és azok erős, közepes vagy gyenge összefüggések-e. A kutatás módszertani elemeinek részletes ismertetését a dolgozat Módszertani Keretek fejezetében kifejtem.

Tekintettel arra, hogy magam nem vagyok sem statisztikus, sem szociológus, igyekeztem a kutatásom módszertani keretei között olyan próbákat és olyan mértékben alkalmazni, melyet még magam is értek és megnyugtatóan használok. Az elemzések során egyeztettem olyan kollégáival, aki ezen módszerek nagy tudora, e körben is köszönöm a megerősítést azok helyes elvégzése és a levont következtetések számokkal történt alátámasztása kapcsán is (lásd: A. táblázat).

	HIPOTÉZIS	KUTATÁSI KÉRDÉS	MÓDSZER-TAN
H.1.	A reintegrációs őrizet egy szükséges és nélkülözhetetlen jogintézménye lett a hazai büntetés-végrehajtásnak, amelynek bevezetése nemcsak támogatja és kiegészíti az intézetek kívüli reintegrációs elemek hatékonyságát (pl. feltételes szabadságra bocsátás), hanem elengedhetetlen szegmense is a reintegrációnak.	Hogyan segítette a jogalkotó a reintegrációs őrizet jogintézményének formálása, módosítása és alakítása során annak a gyakorlatban való alkalmazhatóságát és célravezetőségét? Azaz: <i>K1.1. Mi volt a célja a jogintézmény megalkotásának és ez a cél az évek során (a 10 év alatt) változott-e, formálódott-e, illetve illeszkedett-e, illeszkedik-e az eredeti elképzelésekhez?</i> <i>K1.2. Hogyan alakult a jogintézményt működtető szervek, személyek feladatrendszere, mennyiben hatékony a munkavégzés a jogintézmény elbírálásának folyamatában és mi az, ami segítené a még</i>	Feltáró és leíró jellegű

⁶ 2023. január 1. és december 31. között összesen 574 bv. bírói végzés született reintegrációs őrizet engedélyezése, elutasítása és visszavonása körében. Ebből a véletlen mintavétel módszerével választottam ki közel 150 db bv. bírói végzést, de végül érdemben 100 olyan végzést tudtam felhasználni, amelyben minden olyan elem benne volt, ami a vizsgálathoz és a konklúziók levonásához szükséges volt. (Adatot a BvOP biztosította – lásd a kutatási részben feltüntetett táblázatok).

		<i>hatékonyabb eljárási eredményességet?</i> <i>K1.3. Milyen kihívásai vannak a jogintézménynek a következő 10 év távlatában és milyen megújulási lehetőségek vagy fejlesztési irányok lehetségesek?</i>	
H.2.	A reintegrációs őrizet jogintézménye elsősorban a hazai büntetés-végrehajtás reintegrációs gyakorlatának „segítői” mentalitását támogatja és csak mellékesen van szerepe az intézetek telítettségének szabályozásában.	Miként értékelhető a reintegrációs őrizet jogintézményének szerepe a büntetés-végrehajtás hazai rendszerében, azaz <i>K2.1. milyen hatások érték a hazai reintegrációs őrizetet a 10 év alatt és milyen irányba mozdították el, azaz segítő-támogató reintegrációs irány vagy inkább biztonsági-punitív irány az, ami jellemzi a jogintézményt?</i> <i>K2.2. A reintegrációs őrizet elbírálásának folyamatában résztvevők részéről – az intézeteken belül – ki milyen mértékben és hogyan járul hozzá érdemben a jogintézmény működéséhez?</i>	Feltáró és leíró jellegű
H.3.	A bv. bíró a reintegrációs őrizet elrendelésénél, elutasításánál vagy megszüntetésénél a bv. intézet által előterjesztett szempontok alapján hozza meg döntését.	Milyen hatással van a büntetés-végrehajtási intézet javaslata a bíróra? Azaz: <i>K3.1. a bv. intézet által biztosított, objektív tényekre alapozott (fegyelmi-jutalmi helyzet, munkavégzés, kapcsolattartás, oktatás, képzési helyzet, reintegrációs csoportokban és programokon való részvétel stb.) értékelő vélemény és javaslat milyen arányban befolyásolja a bv. bírót a döntéshozatalban?</i> <i>K3.2. Mi alapján hozza meg a bv. bíró a döntését, hogy egy adott elítélt esetén engedélyezi vagy elutasítja a reintegrációs őrizet alkalmazását, amennyiben egyébként a törvényi feltételek fennállnak?</i> <i>K3.3. Figyelembe veszi-e a bv. bíró az előterjesztés jogszabályon túli vagy felüli szempontjait a döntése meghozatalakor?</i> <i>K3.4. Van-e ezáltal egy bv. intézetnek jelentős és érdemi szerepe abban, hogy minél több potenciális elítélt reintegrációs őrizetbe kerüljön?</i>	Leíró statisztika - kereszttáblás (CrossTabs) elemzés - khi-négyzet teszt vagy Pearson-féle teszt - Cramer V értéket számoltam

A. táblázat: A disszertáció hipotézisei, kutatási kérdései és alkalmazott módszertana⁷

⁷ Forrás: saját készítésű táblázat

3. A DOLGOZAT TUDOMÁNYTERÜLETI POZICIONÁLÁSA ÉS FELÉPÍTÉSÉNEK BEMUTATÁSA

A tudomány folyamatos változások és küzdelmek színtere, ahol a tudományterületek határai állandó mozgásban vannak, sőt néha el is mosódnak. Az első próbálkozások a XVIII. századi rendészettudomány megteremtésére tulajdonképpen az állam belső igazgatási tevékenységének tudományát takarta. A rendészettudomány elsődleges tárgyát tehát ekkoriban maga az igazgatás szolgáltatta, a mai modern értelemben vett rendészethez (a közrend és közbiztonság védelméhez) kevés köze volt. A rendészeti tárgyú, tudományos jellegű vizsgálódások jelentős előzményekre tekintenek vissza Magyarországon. A hazai rendészettudomány mégis egy frissen önállósódó, diszciplináris határainak kijelölését a közelmúltban megkezdő tudományterületnek számít. A terület művelői és támogatói az elmúlt néhány évtized során jelentős erőforrásokat fordítottak a rendészettudomány elméleti megalapozására, intézményi háttérének kiépítésére, valamint tudományszervezésre. A rendészettudomány az utóbbi néhány évtizedben kiépült intézményrendszere és művelőinek munkássága révén formális értelemben tehát egyértelműen részesévé vált a magyar tudományos közéletnek. Bár a legmeghatározóbb rendészettudományt érintő vita, amely főként a terület művelői körében mutatkozik intenzívnek, továbbra is akörül forog, hogy létezik-e egyáltalán önálló rendészettudomány? Illetve amennyiben létezik, pontosan mi a tárgya (vagyis a rendészet pontos meghatározása), az hogyan illeszkedik a tudomány rendszerébe? Miként határolható el, vagy éppen hozható kapcsolatba más tudományágakkal?⁸

Bár mindkét oldal érveit és ellenérveit értem és sok esetben elfogadom, jelen dolgozat tématerületi behatárolása érdekében nem kívánok ennek a vitának az elméleteibe belebonyolódni, így jelen dolgozat a fentiek szellemében a reintegrációs őrizet rendészettudományi vizsgálatát mindenekelőtt a jog, a pönológia és a kriminálpolitika szemléletmódjára, eredményeire alapozva valósítja meg, ezzel is elismerve a társadalomtudományok rendészettudomány fejlődésében játszott vitathatatlan szerepét⁹, valamint a tudományterületi nyitottság szükségességét.

Kérdésként fog az is felmerülni, hogy konkrétan a reintegrációs őrizet jogintézményét alternatív szankcióként kezellem-e vagy sem, és mi ennek az oka. Tekintettel arra, hogy

⁸ Ivanics, Zsófia: A fogvatartotti munkáltatás szerepe a büntetés-végrehajtásban és a tágabb társadalmi viszonyrendszerben. Doktori disszertáció, 2022.

⁹ Finszter, Géza (2014): A társadalomtudományok és a rendészet. In Gaál–Hautzinger (Szerk.) Rendészettudományi gondolatok. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság.

elsősorban büntetés-végrehajtási szempontból igyekszem megközelíteni a kérdést, így próbálok távolmaradni attól, hogy az alternatív büntetések „ernyőfogalma”¹⁰ alá soroljam a reintegrációs őrizetet.

Annyit azért mindenképp szeretnék megjeleníteni a dolgozatban, hogy az alternatív szankciók vonatkozásában illusztris magyar szakértők sorakoznak fel, akik az elmúlt évtizedekben igyekeztek olyan definíciókat adni, amelyek a lehető legpontosabban azonosították az alternatív szankciók mibenlétét. Kiindulásként nem hagyhatom említés nélkül Vókó György gondolatát, aki egy tanulmányában azt boncolgatja, hogy maga az „alternatíva” kifejezés közel sem egyértelmű, mivel a büntető igazságszolgáltatás területén több jelentésével is találkozhatunk, ugyanis az alternatívák megjelenhetnek a büntetőeljárás, a büntetéskiszabás vagy éppen a büntetés-végrehajtás területén is.¹¹

Megkerülhetetlen Kerecsi Klára is, aki differenciálja a szabadságelvonással nem járó szankciók, az alternatív szankciók, valamint a közösségi szankciók fogalmát. Ennek megfelelően véleménye szerint *„a szabadságelvonással nem járó szankciók fogalma – a leginkább általános kifejezésként – olyan szankciófajtára utal, amelyet nem zárt intézményben hajtanak végre. Az alternatív szankciók fogalomhasználat e szankciók börtönnépesség-csökkentő hatására utal, a közösségi szankciók fogalom pedig azt jelzi, hogy a kriminálpolitika alakítója a szankció-végrehajtás során személyi és intézményi közösségi források bevonására épít.”*¹² Ez utóbbi fogalmat alapvetően három jellemző mentén tárgyalja. Először is meghatározza, hogy ezek a szabadságvesztés alternatíváit jelentik, így végrehajtásuknak nem intézményi keretek között, hanem a közösségben kell történnie. Másodszor ezek a szankciók szabadságkorlátozó- és támogató elemet egyaránt tartalmaznak. Harmadszor pedig, végrehajtásuk során elengedhetetlen a folyamatos és személyes kapcsolat a pártfogó szolgálattal, vagy más, a hagyományostól eltérő szereplőkkel, mint például a mediátorral. Ezek alapján a bírósági határozatokban megjelenő szankciókat a szabadságvesztés és a pénzbüntetés közé helyezi el, másrészt pedig kiemeli az úgynevezett diverziós, a büntetőeljárás szakaszaiban megjelenő megoldásokat (őrizet, jóvátétel). E két kategóriát szorosan együtt értelmezi, mint a közösségi szankciók megvalósulásának színtereit.

¹⁰ Hussein, J. (2023). i.m. 106. o.

¹¹ Vókó, György: Szabadságvesztéssel nem járó büntetések végrehajtásáról. IN: Magyar Jog, 1998/11., 660. [a továbbiakban: Vókó, György (1998)].

¹² Kerecsi, Klára: Alternatív szankciók és közösségben végrehajtott büntetések. In: Borbíró, Andrea – Gönczöl, Katalin – Kerecsi, Klára – Lévy, Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Wolter Kluwer Hungary, Budapest, 2019, 915.

Szintén említeni kell *Nagy Ferencet*, aki a szabadságvesztés alkalmazása nélküli büntetőjogi szankciókat, valamint a feltételes elítélés eseteit tekinti a „*szabadságvesztés valódi, azaz szoros értelemben veendő alternatíváinak*”. A szabadságvesztés alkalmazása nélküli büntetéseket a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: Btk.) 33. § (4) bekezdésében találhatjuk. Fontos, hogy ezt a szabályozást 2020-ban a 2020. évi XLIII. törvény módosította. Ennek megfelelően, alternatív szankciónak tekinti a közérdekű munkát, a pénzbüntetést, a foglalkozástól eltiltást, a járművezetéstől eltiltást, a kitiltást, a sportrendezvények látogatásától való eltiltást, illetve a kiutasítást. Említést tesz továbbá arról, hogy alternatív szankciónak tekinti azokat a büntetőjogi szankciómegoldásokat, amelyeket a végrehajtás előtt alkalmaznak, például a feltételes elítélés eseteit, valamint az önállóan alkalmazható büntetőjogi intézkedéseket is. Amennyiben ezt levetítjük a tényleges szankciókra, akkor az intézkedések közül ide kell, hogy soroljuk a megrovást, a próbára bocsátást, valamint a jóvátételi munkát is. További rendszertani csoportosításként fogalmazza meg a büntetés végrehajtásának felfüggesztése esetén a dogmatikai és kriminálpolitikai megítélést és értékelést. Így véleménye szerint dogmatikai szempontból a szabadságvesztés felfüggesztése nem tekinthető alternatív szankciónak, mivel a szabadságvesztés-büntetésének modifikálásáról van szó. Kriminálpolitikai szempontból viszont önálló szankciós formának tekinti, mivel önálló funkciót tölt be a szabadságvesztés tekintetében.¹³

Itt válik érdekessé számunkra az alternatív büntetések és a büntetés-végrehajtás kapcsolódása, hiszen *Hussein Jasmine* már ide sorolja a reintegrációs őrizet, pontosabban az elektronikus felügyelet jogintézményét is.¹⁴ „*Véleményem szerint a magyar jogi szabályozás alapján az alternatív szankciók fogalmi köre tágabb kategóriát képez, mint a közösségi szankciók kifejezés. (...) jómagam kifejezetten Büntető Törvénykönyv 33. § (4) bekezdésében felsorolt büntetések körében helyezem el az elektronikus felügyeletet, és szabom még szűkebbre az alternatív szankciók fogalmi körét. Meglátásom szerint, az alternatív szankciók rendeltetésüket tekintve egyrészt funkcionális célokat elégíthetnek ki, hasznuk és szerepük ilyen szempontból kifejezetten a börtönnéesség csökkentésében van, azáltal, hogy megfelelően helyettesítik a rövid(ebb) tartamú szabadságvesztéseket, másrészt pedig hatékonyan szolgálhatják a rehabilitációs, reintegrációs célkitűzéseket.*”¹⁵ – véli Hussein.

¹³ Nagy, Ferenc: Javaslatok a Btk. egyes büntetési nemeinek módosítására. IN: Magyar Jog, 1991/2, 74-75.

¹⁴ Hussein, J. (2023). i.m., 107. o.

¹⁵ Hussein, J. (2023). i.m., 110. o.

A magyar jogirodalomban az elmúlt pár évben két olyan nagyobb volumenű (szakkönyv)¹⁶ munka született, amely a reintegrációs őrizet fiatal jogintézményének jogi és gyakorlati aspektusait vizsgálta. Mindezek mellett természetesen egy évtized alatt számos szakkikk, tanulmány, doktori disszertáció és jegyzet is napvilágot látott a szakirodalomban a témát illetően. Mindezek ellenére azonban jelen dolgozatnak a fentiekhez képest van egy másik aspektusa is, amely személyes jellege inkább előny. Nevezetesen, hogy a jogintézmény létrehozásának, jogalkotási procedúrájának és ebből fakadóan az egész jogintézmény bevezetésének a magyar büntetés-végrehajtás rendszerében a dolgozat szerzője volt a megálmodója és első kodifikátora. Éppen ezért a reintegrációs őrizet legapróbb aspektusait, célját, a létrehozása és gyakorlati alkalmazása körüli előnyöket és visszasságokat, a bevezetés nehézségeit és a produkált számok eredményességének vizsgálatát mind-mind jelen dolgozat szerzője kezelte, vizsgálta, elemezte és értékelte a jogintézmény „első napjától”, a hatályba lépést jóval megelőzve, hosszú éveken keresztül. Ezért a korábbi szakkönyvekkel és tanulmányokkal ellentétben ez a dolgozat csak és kizárólag a reintegrációs őrizet büntetés-végrehajtási aspektusait veszi górcső alá.

A dolgozat két fő részből áll, amelyek aránytanilag kissé eltolódnak az elmélet javára. A dolgozat **Elméleti és Történeti keretei** (II.) fejezetet öt nagy részre bontottam.

Az első részben röviden áttekintem a reintegrációs őrizet megjelenését a világban, szemelvényeket kiemelve a nemzetközi szakirodalomból, majd ezt követően részletesen igyekszem bemutatni a reintegrációs őrizet bevezetését Magyarországon a szakpolitikai célok és elvek, a távfelügyeleti rendszer körül lezajlott beszerzések, illetve a jogintézmény jogalkotási folyamatának legfontosabb állomásai tükrében.

A második részben a hatályos és mindennapi végrehajtásban alkalmazott reintegrációs őrizetet mutatom be, kiemelve a szakmai kérdéseket és kihívásokat.

A fejezet harmadik része a jogintézmény legfontosabb szereplőit mutatja be a fogvatartott mellett. Azokat a személyeket, résztvevőket, akik a teljes eljárásban kardinális szerepet töltenek be: a reintegrációs tisztet, a pártfogó felügyelőt és a bv. bírót.

Végezetül pedig részletes tájékoztatást adok a reintegrációs őrizetet biztosító távfelügyeleti eszköz technikai háttéréről és alkalmazási lehetőségeiről.

Az **Elméleti és Történeti Keretek** fejezet a kutatási téma nemzetközi kitekintésével zárul, ahol a terjedelmi korlátok figyelembevételével dióhéjban áttekintem a reintegrációs őrizettel

¹⁶ Nagy Anita és Hussein Jasmine tollából

kapcsolatos legfontosabb európai országok szabályzóit, tapasztalatait és a legfontosabb nemzetközi szervezetek ajánlásait.

A **Dolgozat Módszertani Keretei** (III.) fejezetben a kutatás módszertani megközelítését, illetve az empirikus kutatás során feldolgozott forrásokat mutatom be, illetve ismertetem a forrásgyűjtés- és feldolgozás menetét, fontosabb szempontjait. Ebben a fejezetben két jelentős részt különítenék el: az első részben igyekeztem a lehető legalaposabban és legnaprakészebben bemutatni a leíró statisztikai eszközök használatával a reintegrációs őrizet elmúlt 10 évében kapott adatokat, azok elemzését és értékelését.

A fejezet második részében pedig egy független azonos eloszlású mintavétel segítségével kiválasztottam az 5 agglomerációs központból egyet (3. számú agglomerációs központot) és az abba tartozó 6 intézettől kikértem az elmúlt egy évben hozott (574 db) jogerős bv. bírói végzésekből 100 darabot és az azokhoz tartozó intézeti előterjesztéseket, amelyek reintegrációs őrizet elrendelése, elutasítása vagy visszavonása kapcsán születtek. Az összesen 100 darab előterjesztést és az arra adott bv. bírói végzést elemeztem, igyekezve a kutatási kérdéseimet és hipotézisemet alátámasztani.

A dolgozat mindezek után egy összefoglaló fejezettel zárul, amely ismerteti a kutatás főbb megállapításait és következtetéseit, továbbá tartalmazza a kutatási kérdésekhez és hipotézisekhez történő visszacsatolást. Zárásként pedig a kutatási eredmények alapján megfogalmazott szakmai állásfoglalásokat és javaslatokat összegeztem.

Értekezésem során tehát törekedtem arra, hogy a reintegrációs őrizet jogintézményének eredményességét tudományos górcső alá vegyem és az érdeklődők részére bemutassam, erre adekvát tudományos módszertan segítségével, a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom értékelése által és bízva abban, hogy sikerül olyan – a hazai tudományos közösség részére – önálló és értelmezhető eredményeket produkálni, amelyek a hazai gyakorlati alkalmazást segítik, s nemcsak a fogvatartottak számára járnak előnyökkel és lehetőségekkel a hatékony reintegrálódásban, hanem kollégáim tehermentesítését is elősegítik az esetleges börtönpopuláció csökkenése okán.

II. A DOLGOZAT ELMÉLETI ÉS TÖRTÉNETI KERETEI

1. ELMÉLETI KERETEK

1.1. Kriminálpolitika, trendek, elméletek, reformok

A téma elméleti keretének központjában – álláspontom szerint – a VÁLTOZÁS áll. Azaz miért változott meg a büntetés-végrehajtás, miért változott meg a felügyelethez való viszony és miért hiszünk egyre jobban a konkrét kontroll- és felügyeleti eszközök működésében. Ebben a változásban tudjuk igazából elhelyezni a reintegrációs őrizet okát és indokát, mert a maga egyszerűségében adja a bizalmat, azaz van egy eszköz, amelyet ráhelyezve az elítélre megvan a bizalom, amely „erősebb” mint a megítélésem, hogyha kiengedem akkor követ-e el további bűncselekményt vagy sem. azaz az eszköz által adott biztonságérzet az, ami felülírja az emberi ítélőképesség által adott biztonságérzetet, hogy jól ítéljük meg. Továbbá, ez az elítélt részére is egy plusz kontrollelem, ami elvileg erőteljesebb visszatartó erővel bír, mint a „puszta” társadalmi elvárás.

Említettem a bevezető részben, hogy a XX. század első felében a pénzbüntetések, a próbaidőre bocsátás vagy a felfüggesztett börtönbüntetések jelentették a választ a növekvő börtönnépesség kezelésére. A bűnelkövetők hatékonyabb közösségi ellenőrzésének igénye az 1980-as és 1990-es években bekövetkezett punitív fordulat¹⁷ mellékhatása (németül *Begleitmusik*) volt, amelyet "az ellenőrzés kultúrájaként" jellemeztek. Az ebbe az irányba mutató legutóbbi fejlődést többek között az új megfigyelési technikák tették lehetővé, először rádiófrekvenciás eszközök formájában, újabban pedig a GPS megfigyelési technika alkalmazásával. Azonban a punitív fordulatnak álláspontom szerint elsősorban társadalmi okai voltak, a technika csupán segítette ezt a fordulatot, annak következményeként manifesztálódott. Az elméleti keretben igyekszem röviden bemutatni ennek gondolatmenetét, kontrollfolyamatát, amivel monitorozzuk a bűnelkövetőt.

A bűnözéskontrollal összefüggő kérdések kutatása mára dinamikusan bővülő területté nőtte ki magát; a kortárs kriminológiai munkákra tekintve úgy tűnik, hogy legalább annyi szerzőt foglalkoztat a reakció problematikája, mint maga a bűnözés. A téma kutatásának hagyományos terepe a büntetések, különösen a szabadságvesztés hatásainak vizsgálata. Ezzel

¹⁷ Erről a fordulatról és annak kriminológiai elméleti kereteiről részletesen értekezem az „Elméleti keretek” részben.

foglalkozik az ún. pönológia, amely a 20. század közepétől erősödött fel a kriminológia egyik relatíve önálló részterületévé. A pönológia tehát a büntetés-végrehajtáshoz kapcsolódó empirikus tudomány, amely olyan kérdéseket tárgyal, mint a jutalmazás/figyelmeztetés magatartásformáló szerepe, a büntetések céljai, a büntetések egyénre és társadalomra gyakorolt hatása, vagy a szankciók eredményessége. A kortárs pönológiát különösen két tematika foglalkoztatja.¹⁸ Egyrészt a büntetés intézményeinek, ezen belül is elsősorban a szabadságvesztés, a börtön működési mechanizmusai és olyan szociológiai, szociálpszichológiai, pszichológiai vonatkozásai, mint például a börtönártalmak. A másik meghatározó kutatási irány a büntetéskiszabás és a büntetés-végrehajtás elkövetőkre gyakorolt hatásával, azaz a büntetések és a bűnismétlés kapcsolatával foglalkozik, közelebbről azzal, hogy a meghatározott büntetési célok (mint az elrettentés, a semlegesítés vagy a korrekció) mennyiben érik el a várt hatást a bűnismétlés megelőzésében.¹⁹

Miként a disszertáció elején jeleztem, terjedelmi okok miatt nem kívánom a dolgozat témáját kriminálpolitikai okokból vizsgálni, ugyanakkor az elméleti keret teljessége érdekében, fontosnak tartottam a legkiemelkedőbb pönológiai irányzatoknak és elméleteknek rövid kitekintés erejéig helyt adni. E körben mindenképp említenem kell például a késő modernitás kriminálpolitikára gyakorolt hatásai keretében az ún. kockázati elméletet.

Ennek kiindulópontja az ezredfordulót jellemző talajvesztés és bizonytalanság. Az egyén számára nyitva álló választható értékkeszletek áttekinthetetlen sokszínűsége, a virtuális és tényleges mobilitás soha nem látott lehetőségei, ugyanakkor a jövő kiszámíthatatlanságára, saját tudásunk korlátaira vonatkozó reflexióink alapjaiban rendítették meg a modernitást még stabilan szabályozó viszonyulási pontokat: a munka, a társadalmi közösségekben elfoglalt hely és az egyéni életcélok átlátható rendszerét. A német szociológus Ulrich Beck (1986) szerint ebben a biztonságvesztésben a fejlett társadalmak kétségbeesetten keresik a kiszámíthatóság és kontrollálhatóság kapaszkodóit. A környezeti, biztonsági, szociális, egészségügyi stb. kockázatok kezelésének igénye így válik új rendszerszervező erővé. Beck ezt hívja kockázattársadalomnak, ahol a társadalmi kontroll intézményei javarészt elveszítik korábbi jobbító-jóléti tartalmukat, és elsődleges funkciójukká a kockázatmenedzselés, azaz az esetleges veszélyforrások minél korábbi felismerése és semlegesítése, a „jövő kiszámíthatóvá tétele” válik. A bűnözéskontroll intézményrendszerének napjainkban zajló átalakulása sok

¹⁸ Sparks, Richard: Penology. IN: The SAGE Dictionary of Criminology. 3rd Edition, 2023., London, 310-312.

¹⁹ Borbíró Andrea: Problémafelvetés: mivel foglalkozik a kriminológia? IN: Kriminológia (szerk.: Borbíró-Gönczöl-Kerecsi-Lévay) Walters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016., 49. o.

vonatkozásban rímel erre a logikára. Az általános kiszámíthatatlanság érzése a biztonság és a rend iránti vágyat váltja ki a későmodern emberből: az egyén identitását és szerepét korábban szabályozó homogén értékrend széttöredezésére a mesterségesen definiált és kikényszerített rend, a külső kontroll iránti megnövekedett igény lesz a válasz. Ebben az értelmezésben tehát a növekvő punitivitás és represszió és a félelem kriminálpolitikája, amelyben a lakosság általános biztonság iránti vágya találkozik az állam mindinkább csökkenő képességével arra vonatkozóan, hogy ezt a biztonságot a társadalmi kontroll hagyományos formáinak védelmével állítsa helyre. Az elmélet szerint ezzel magyarázható, hogy a lakosság bűnözési félelme és szorongása annak ellenére is növekszik, hogy maga a bűnözés csökken.²⁰

A gazdasági, társadalmi és kulturális szerkezetváltásnak ezek a globális mintázatai rávilágíthatnak arra, hogy a büntetőfordulat elemei miért és hogyan válhatnak univerzálissá a fejlett társadalmakban. Ezek a folyamatok ugyanis kisebb-nagyobb mértékben csaknem mindenhol zajlanak.²¹

Magyarországon is, néha kissé megkésve, de ezek a folyamatok lezajlottak. A 2002-es kormányváltás újabb fordulatot hozott a hazai kriminálpolitikában, amely így újra az inkluzív modell²² felé mozdult el. A bűnözés a 2002-es választások előtt is téma volt, az ekkor kormányra kerülő baloldali-liberális koalíció azonban az uralkodó rendpárti szemlélettel szemben a „létbiztonság, jogbiztonság, közbiztonság” hármas jelszavára építette programját. Az ekkor elinduló többpilléres kriminálpolitikai reform mögött fontos tényező volt egyrészt az ország EU csatlakozása, másrészt az a törekvés, hogy a kriminálpolitika a korábbiaknál erőteljesebben reflektáljon a hazai és nemzetközi szakmai eredményekre, illetve a büntető igazságszolgáltatást ért kritikákra. Ez utóbbiak között lényeges elem volt, hogy Magyarország fogvatartotti rátája ekkoriban már az EU-átlag kétszeresét tette ki. A reformprogram ezért kiemelt feladatának tekintette a bűnözés társadalmi reprodukciós folyamatainak kezelését csakúgy, mint a kriminálpolitika kirekesztő tendenciáinak megfékezését. Ennek egyik eleme volt az 1978-as Btk-t módosító *2003. évi II. törvény*. Ez az ún. kétnyomtávú kriminálpolitika koncepcióját tükrözte, amelynek értelmében a szabadságvesztést a súlyos bűncselekmények

²⁰ Borbíró Andrea: Kriminálpolitika. IN: Kriminológia (szerk.: Borbíró-Gönczöl-Kerezsi-Lévay) Walters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016., 743. o.

²¹ Borbíró, id. mű. 2016., 745. o.

²² Az inkluzív kriminológiai modell egy olyan megközelítés, amely a bűnözés megelőzésére és kezelésére a társadalmi befogadást, az alternatív szankciókat, a helyreállító igazságszolgáltatást és az áldozatvédelmet helyezi előtérbe. Ez a modell szemben áll a kizárólagos, büntetőjogi megközelítéssel, és a hangsúlyt a társadalmi problémák gyökereinek kezelésére helyezi, nem pedig a büntetések szigorítására.

elkövetőire érdemes fenntartani, a kisebb és középsúlyos cselekmények elkövetői esetében azonban az alternatív szankcióknak és az elterelésnek lehet nagyobb szerepe.

Ezzel párhuzamosan zajlott egyébként a pártfogó felügyelet reformja is, amely a korábban töredezett szervezet egységesítését, másrészt a pártfogó felügyelet büntetőeljárásban, büntetés-végrehajtásban és utógondozásban betöltött szerepének erősödését eredményezte azzal a kriminálpolitikai céllal, hogy bővüljenek az alternatív szankciók alkalmazási lehetőségei.

A kormányzati ciklus utolsó évében, a választásokat megelőzően azonban újra jelentős szigorodás indult meg a kriminálpolitikában, amely a 2010-es kormányváltást követően egy hangsúlyosan rendpárti, punitív modellbe fordult át.²³

Összességében tehát a magyar kriminálpolitika több ingadozás után mára markánsan az exkluzív modell sajátosságai felé tendál. Ebben a folyamatban – a rendszerváltással együtt járó sajátosságokkal, anomias viszonyokkal összekapcsolódva – nagy szerepet játszott jónéhány olyan elem, amelyeket a kriminálpolitika globális tendenciáival összefüggésben láttunk, így mindenekelőtt a lakossági elvárások kifejezett megjelenése a kriminálpolitikát alakító értékek között. Borbíró kiválóan szemlélteti ennek az exkluzív modellnek²⁴ a sajátosságait:

	EXKLUZÍV KRIMINÁLPOLITIKA
alapelv	kirekesztés: a problematikus társadalmi csoportok és egyének kontrollja és kizárása
a bűnözés okai	egyéni döntés, önérdek, hibás moralitás
a bűnözés okaiért való felelősség	egyéni
kriminálpolitika és társadalompolitika	társadalmi problémák büntetőjogi eszközökkel kezelése, jólétiség alacsony szintje
szabadság vs. biztonság	versengő értékek a biztonság elsőbbségével

²³ Borbíró, 2016. id.mű 755. o.

²⁴ Borbíró, 2016. id.mű, 25.2. táblázat: Az exkluzív és az inkluzív kriminálpolitika ideáltípusainak főbb jellemzői

retorika	szimbolikus nyelvezet, „mi” és „ők” dichotómiája, ellenségkép, punitivitás, bűnözési félelemre épít
áldozat	elsősorban retorikai szerep, a punitív törekvések igazolásának fontos eleme
kriminálpolitikai célok	társadalomvédelem, elrettentés, semlegesítés, izoláció, közvetlen kontroll, kockázatfelmérés és kockázatmenedzselés
meghatározó eszközök	kényszerjellegű vagy a fizikai védekezést erősítő bűnmegelőzési formák, aktív formális magatartásszabályozás, megfigyelés, kockázatbecslési eljárások, kriminalizáció, szigorúbb büntetések, hosszú tartamú izoláció

1. sz. táblázat: Exkluzív kriminálpolitikai modellek²⁵

Borbíró azonban azt is kiemeli, hogy – ahogy a típusalkotásoknál általában – itt is ideáltípusokról van szó: a modellek tiszta formájukban sehol nem érvényesülnek. Minden kriminálpolitika válogat mindkét ideáltípus eszközeiből, és egy kiegyensúlyozott kriminálpolitikához kétségtelenül szükség is van mindkét modell bizonyos elemeire. A két ideáltípus tehát inkább egy skála két végpontját jelenti, és a kriminálpolitikák közötti különbségek abban ragadhatók meg, hogy melyik irányba tendálnak (lásd: 1. sz. táblázat).

Az elmúlt időszak kriminálpolitikai tendenciáinak hatása jól érezhető bizonyos indikátorokban. Az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők számának csökkenése mellett is 2009-től a börtönnépesség – szemben az európai országok többségének trendjeivel – jelentős növekedésnek indult, és napjainkra újra elérte a rendszerváltás előtti, 1980-as években jellemző szintet. Az emelkedés elsősorban a hosszú tartamú szabadságvesztések számának emelkedésében jelentkezik. S itt jelent meg az igény – mind politikai, mind pedig szakmai – egy alternatív megoldás bevezetésére. Ez lett a reintegrációs őrizet.

²⁵ Borbíró, 2016. id. mű, 722. o.

1.2. Az alternatív szankciók fogalma

A szabadságvesztés egykor maga is reménykedő „alternatív” szankció volt a halálbüntetéssel, a testcsonkító büntetésekkel, a kényszermunkával és a gályarabsággal szemben. Akkor nem csupán humánus és racionális megoldásnak tűnt, de a rehabilitáció és az elkövető megjavításának lehetőségével is kecsegtetett.

Több, mint 100 éve már annak, hogy büntetőjogi reformgondolatként megjelent az alternatív szankciók eszméje a rövid tartamú szabadságvesztések kiváltására, elsőként a fiatalkorúak kezelőrendszerében. A szabadságvesztés kiváltására vagy helyettesítésére szolgáló szankciók fogalomkörében az alternatíva jelentheti azt az eljárást, amelynek célja a bíróság előtti eljárásban történő felelősségre vonás elkerülése, de jelentheti a szabadságelvonás konkrét kiváltását, illetve a szabadságvesztés káros hatásainak kiküszöbölését is. E jogkövetkezményi körrel kapcsolatosan használt fogalmaknak a kriminálpolitikai megközelítésekben is eltérő jelentésük van: a szabadságelvonással nem járó szankciók fogalma – leginkább általános kifejezésként – olyan szankciófajtára utal, amelyet nem zárt intézményben hajtanak végre. Az alternatív szankciók fogalomhasználat e szankciók börtönnépességcsökkentő hatására utal, a közösségi szankciók fogalom pedig azt jelzi, hogy a kriminálpolitika alakítója a szankció-végrehajtás személyi és intézményi közösségi források bevonására épít. Még ez utóbbi sem teljesen „tisztá” fogalom, minthogy a közösség ereje mind az elkövetők befogadásában, mind kirekesztésében megnyilvánulhat.²⁶

Kerecsi szerint már a *Tokiói Szabályok* (1990) is hangsúlyozta, hogy a szabadságelvonással nem járó szankciók jogi feltételeinek is igazodniuk kell az elkövetett bűncselekmény súlyához, az elkövető személyi körülményeihez, valamint a társadalom védelmi szükségletéhez, de arra is alkalmasnak kell lenniük, hogy kiváltsák a szükségtelenül alkalmazott szabadságvesztést. Az Európa Tanács *R(92)16 sz. ajánlása* az európai minimumszabályok meghatározásánál már „közösségi büntetések és intézkedések” köréről beszél. A szóhasználat módosulása azt jelzi, hogy az Európa Tanács e szankciókat már nem a szabadságvesztés „nyúlványaként”, hanem olyan, önállóan alkalmazott szankciókörként értelmezi, amelyet a szabad élet körülményei között hajtanak végre.²⁷

Az Európa Tanács folyamatosan foglalkozott a közösségi szankciók kérdésével. 2010-ben a közösségi szankciókat úgy definiálta, mint: „olyan, a szabadságot korlátozó büntetések és

²⁶ Kerecsi Klára: Alternatív szankciók és közösségben végrehajtott büntetések. IN: Kriminológia. Kriminológia (szerk.: Borbíró-Gönczöl-Kerecsi-Lévay) Walters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016., 910. o.

²⁷ Kerecsi, 2016. id.mű. 911. o.

intézkedések, amelyek az elkövető közösségben tartását célozzák”. Álláspontja szerint ezek a szankciók három jellemzővel írhatók le: végrehajtásuk a közösségben zajlik; szabadságkorlátozó és támogató elemet egyaránt tartalmaznak; valamint a végrehajtás tartama alatt folyamatos és aktív (személyes) kapcsolat van a terhelt/elítelt és a jogkövetkezmény végrehajtását ellenőrző igazságszolgáltatási szereplő között.

Az alternatív szankciók malum eleme a szabadságkorlátozás, a munkavégzés és a felügyelet, a speciális prevenciót célzó rehabilitatív hatásuk pedig a közösség reintegráló erején alapul. Ennek megfelelően a közösségi szankciók is a társadalom védelmét szolgálják, céljuk az újabb bűnelkövetés megelőzése: ennek érdekében a hatóság által meghatározott körben és tartamban a pártfogó szolgálat közreműködik abban, hogy az elítelt reintegrációja megvalósuljon. Minden alternatív szankció mögött ott áll azonban a szabadság elvesztésének valódi lehetősége, azaz a feltételek nem teljesítése esetén végrehajtandó szabadságvesztésre változtathatóak.²⁸

Kerecsi összefoglalta, hogy a szakirodalom többféleképpen csoportosítja a közösségi szankciókat. Van az (1) „ön-szabályozó” (pl. figyelmeztetés) és (2) „felügyeleti” (pl. pártfogó felügyelet; munkabüntetés); továbbá a büntetőeljárás folyamatához illeszkedően (1) „ügydöntő” és (2) „kimeneti” vagy ismételt szankciók között tesz különbséget. Előbbiek a nyomozati szakban, az utóbbiak pedig a büntetés-végrehajtás szakaszában alkalmazhatók. Összességében tehát két nagy csoportra lehet osztani az alternatív szankciókat: a szabadságvesztés-büntetés alternatíváira; és a büntetőeljárás elkerülését célzó alternatívákra. Az első csoportba azok a szankciók és jogkövetkezmények tartoznak, amelyek célzottan a szabadságvesztés kiváltására szolgálnak (bár a gyakorlatban nem mindig érik el ezt a hatást). A második csoportba a büntetőeljárás kiváltó, a büntetőútról elterelő ún. diverziós eszközök tartoznak.

A hazai büntetés rendszerben az alternatív szankciók körébe tartozik a felfüggesztett szabadságvesztés, a próbára bocsátás, és a feltételes szabadságra bocsátás, akár rendelték el mellettük pártfogó felügyeletet, akár nem. A munkajellegű joghátrányok közül ide sorolható a közérdekű munka büntetés és a jóvátételi munka új jogintézménye is.

A végrehajtandó szabadságvesztés-büntetést kiegészítő vagy kiváltó új alternatíva az elektronikus felügyelet, azaz a reintegrációs őrizet.

²⁸ Kerecsi, 2016. id.mű, 912. o.

2. A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET JOGINTÉZMÉNYÉNEK „TÖRTÉNETISÉGE”

2.1. Az elektronikus felügyelet és a reintegrációs őrizet fogalmi meghatározása és elhatárolása

Az elektronikus felügyelet lényegét tekintve egy általános fogalom, amely a büntető igazságszolgáltatás rendszerében felügyeleti, korlátozó intézkedésekhez kapcsolódik, és a technológia - elektronikus távfelügyeleti eszköz - segítségével lehetővé teszi az igazságszolgáltatási és végrehajtó szervek számára az adott személy mozgásának, tartózkodási helyének, viselkedésének valós időben történő nyomon követését, ellenőrzését és szabályozását. Ennek megvalósítása különböző technikai megoldásokkal, eltérő igazságügyi szakaszokban és többféle jogintézményhez kapcsolódva történhet.²⁹

Ahogy ebből a fogalom meghatározásból is kitűnik, az elektronikus felügyelet alapvetően könnyebben meghatározható a technikai oldalról, amelynek szigorú kerete viszonylag rugalmas teret biztosít a jogalkotó és a jogalkalmazó számára, hogy a legkülönbébb jog- és magatartási szabályokat határozzák meg. Ehhez szorosan kapcsolódóan fontos kifejtetni, hogy számos szerző utalt már arra, hogy az elektronikus felügyelet rendkívül sokféle lehet, amely magába foglalhatja a megtorlás, az elrettentés, a reintegráció és a resztoráció büntetőpolitikai céljait, így akár vegyes karakterű intézménynek is nevezhető.³⁰

Az elektronikus felügyelet fogalmához kötődően fontos meghatároznunk, hogy az elektronikus felügyeletet többféle szempontból is csoportosíthatjuk, egyrészt az alkalmazás módozata, másrészt pedig az alkalmazott technológia szempontjából. Az előbbi alatt azt értem, hogy az elektronikus felügyeletet a büntetőjog mely területére, vagy éppen a büntetőeljárás mely szakaszába építik be. E szempontból jelen dolgozatban kifejezetten a büntető anyagi jog szankciótani részét, valamint a büntetés-végrehajtási jog területét vizsgáltam. Ennek mentén alapvetően két fajtáját különböztethetjük meg az elektronikus felügyeletnek, így az első-ajtós (*front-door electronic monitoring*) –, valamint a hátsó-ajtós elektronikus felügyeletet (*back-door electronic monitoring*).³¹

²⁹ Nellis, Mike – Lehner, Dominik: New Council of Europe recommendations on electronic monitoring and the role of the Confederation of European Probation (CEP). 2014.
<https://www.penalreform.org/blog/council-europe-recommendations-electronic-monitoring-role-confederation-european/> (letöltés ideje: 2024.04.13.).

³⁰ Hussein, Jasmine: Az elektronikus felügyelet büntető anyagi jogi és büntetés-végrehajtási szabályozási lehetőségei Magyarországon a jelenlegi európai tendenciák tükrében. PhD doktori értekezés, 2023. 38. o.

³¹ Hussein, J. (2023) i. m. 39. o.

A csoportosítás alapját és elnevezését az adja, hogy magával a túlzásúoltság problematikájával, valamint a szabadságvesztés-büntetés végrehajtási alternatíváival több nemzetközi dokumentum és ajánlás is foglalkozik, amelyek megoldási lehetőségeit a büntetés-végrehajtási jog szempontjából dogmatikailag két nagy csoportba sorolhatjuk. Beszélhetünk az ún. első-ajtós módozatokról („*front-door*” *strategies*), amelyek eleve arra irányulnak, hogy az elkövető ne kerüljön be a büntetés-végrehajtási intézetbe, így kiküszöbölve az esetleges prizonizációs hatásokat. Tág értelemben ide sorolhatjuk a dekriminalizáció gondolatát, a mediációs eljárást, az alternatív szankciók alkalmazását, illetve a felfüggesztett szabadságvesztés jogintézményét is. A másik nagy csoport a hátsó-ajtós stratégiák („*back-door*” *strategies*), amikor a fő cél, hogy a fogvatartási periódus a lehető legrövidebb legyen, ilyen megoldások az időelőtti szabadítás jogintézményei, mint például a feltételes szabadságra bocsátás.³²

„Ebbe a dogmatikai rendszerbe illeszthető be az elektronikus felügyelet is, így beszélhetünk az ún. első-, illetve hátsó-ajtós elektronikus felügyeletről. Az előbbi esetén az elektronikus távfelügyeleti rendszer segítségével úgy történik a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása, hogy az elítélt személynek egy percet sem kell a büntetés-végrehajtási intézetben töltenie, büntetésének teljes tartamát otthon tölti ki. Ehhez képest az utóbbi megoldás az időelőtti szabadítási formák egyikének tekinthető, a hangsúly pedig a fogvatartott társadalomba történő fokozatos visszavezetésén van.”³³

Technológiai szempontból az elektronikus felügyeletnek több generációját különböztethetjük meg. „Az ún. „**első generációs**” elektronikus felügyeleti eszközök működtetéséhez egy egyszerűbb, rádiófrekvenciás (RF) technológiát használnak, amely során az elkövetők egy rádiójeleket kibocsátó karkötőt/bokálancot viselnek, a jelek fogadására pedig egy, a telefonvonalhoz kapcsolt bázisegységet állítanak fel az érintettek lakóhelyén. Abban az esetben, ha az egyén kikerül ennek az egységnek a hatósugarából, a telefonvonal segítségével a berendezés jelzést küld az ellenőrzést végző hatóság felé. Ezzel a technológiával kiválóan ellenőrizhető, hogy az elkövető a számára kijelölt helyen tartózkodik-e, vagy, hogy éppen elhagyta azt”.³⁴

A „**második generációs**” megoldások már a GPS nyomkövetési rendszer és a mobiltelefonok technológiájának a kombinációját használják, ezzel lehetővé téve, hogy az elkövető valós

³² Juhász, Zsuzsanna: (Túl)zsúfoltság és börtönügy. FORVM Acta Juridica et Politica, 2018/2, 178.

³³ Hussein, J. (2023). i.m., 39.o.

³⁴ Hussein, J. (2023). i.m., 40-41.o ; (From: Jones, Richard: The electronic monitoring of serious offenders: Is there a rehabilitative potential? *Research Paper Series*, University of Edinburgh School of Law, 2014/03, 1-2. [a továbbiakban: Jones, Richard (2014)]).

idejű tartózkodási helyét és mozgását bemérjék, és ezen adatokat továbbítsák az illetékes szervek felé. A rádiófrekvenciához képest előnyösebb ez a megoldás abban az esetben, ha az elkövetőnek nem pusztán meghatározott helyen való tartózkodását szeretnénk ellenőrizni, de egyéb magatartási szabályoknak való megfelelését is, például, hogy megjelenik-e a munkahelyén, vagy távol tartja-e magát meghatározott helyektől, úgy, mint az áldozat lakhelye vagy iskolák stb.

A „**harmadik generációs**” fejlesztések szintén alkalmazzák a GPS nyomkövetést, viszont kiegészülnek a kábítószer-, illetve alkoholfogyasztást érzékelő szenzorokkal. Ezek az érzékelők az izzadságból tudják megállapítani, hogy az elkövető fogyasztott-e valamiféle tiltott szert, így képesek jelezni az ilyen jellegű magatartási szabályok esetleges megszegését is.³⁵

A legújabb hullámként, avagy amit Hussein, „**negyedik generációként**” azonosít, az a technológiai újítás, ahol okostelefonokkal összekapcsolt és végrehajtott elektronikus felügyeletről beszélünk. Ennek lényege, hogy a fejlesztő cégek okostelefonra letölthető applikációk segítségével ígérk az elkövetők ellenőrzésének, valamint a velük történő kommunikációnak a hatékonyságát. Jelenleg számos ilyen applikáció elérhető a piacon (SCRAM, Guardian, Promise stb.), amelyek nem pusztán az elkövetők valós idejű követését képesek kivitelezni, de lehetővé teszik ad-hoc ellenőrzésüket, például videóhívás segítségével, emellett biztosítják az adminisztrációs feladatok ellátását, dokumentumok feltöltését, továbbítását, illetve a kötelező programok és találkozók, megjelenési kötelezettségek naptári rögzítését és követését.³⁶

2.2. Az elektronikus felügyelet megjelenése a világban

Jelen fejezet az elektronikus távfelügyeleti vagy megfigyelési rendszer megjelenésének körülményeit taglalja nagyon röviden, elsősorban az Egyesült Államokban, ahonnan maga a rendszer származik, majd ahogy „átkelt” a tengerentúlra: Nagy-Britannia, a skandináv államok és Franciaország vonatkozásában említ példákat. A reintegrációs őrizet – a dolgozat fő témájának – nemzetközi kitekintésére a dolgozati későbbi fejezetében térek ki részletesen, most csak a technikai és jogi kezdeteket, illetve az elektronikus felügyelettel kapcsolatos kezdeti gondolatokat jelenítettem meg.

³⁵ Jones, Richard (2014): i.m., 2.

³⁶ Hussein, J. (2023). i m. 40. o.

Az elektronikus megfigyelési rendszerek (továbbiakban: EM-rendszerek) alkalmazását eredetileg a fiatal felnőttkorú elkövetők rehabilitációjának elősegítésére (viselkedésmódosítás eszközeként) tervezték még az 1960-as években az Egyesült Államokban. A koncepciót nem fogadták jól, és az első bírósági szankcióval járó programot csak 20 évvel később indították el.

Az 1980-as években a börtönök túlszűfolttségének csökkentése érdekében újra bevezetett rendszer három technológiára épült: folyamatos jelzésekre, programozott kapcsolatfelvételre és globális műholdas helymeghatározó rendszerekre (GPS).³⁷ A technológia elfogadása után aztán gyorsan elterjedt. A megfigyelés elsődleges felhasználása az alacsony kockázatú próbaidősök rehabilitációjának kiegészítő eszközéből a kijárási tilalom és a házi őrizet követelményeinek érvényesítésére szolgáló felügyeleti rendszerré vált.³⁸ A szerzők azt javasolják, hogy a hosszú távú közbiztonság célja akkor érhető el a legvalószínűbben, ha az elektronikus megfigyelés egyedi technikai lehetőségeit a társadalmi tanuláselméleten alapuló beavatkozásokkal együtt használják.³⁹

Az elkövetők elektronikus megfigyelési eszközeinek használata változatos indítékokkal bírt az évtizedek alatt. Egyes országok előtérbe helyezték a humánus és megfizethető szankciókénti alkalmazását, míg mások a börtönök zsűfoltságának enyhítésére vagy új börtönök építésének elkerülésére törekedtek általa. Mindazonáltal minden EM-program célja a megfigyelt elkövetők bűnelkövetésének visszaszorítása, és az EM támogatói mindig is azt remélték, hogy az EM hozzájárulhat a hosszú távú visszaesés csökkentéséhez.⁴⁰ Az EM-ről hatalmas amerikai szakirodalom létezik, amely vagy szakpolitikai alapú (a National Institute for Justice által vagy annak megbízásából megjelentetett), vagy gyakorlati alapú (elsősorban a Federal Probation és a Journal of Offender Monitoring című folyóiratokban megjelent tanulmányok). Az amerikaiak, mint a rendszer ötletgazdái és kivitelezői nemcsak írtak a jogintézményről, hanem vizsgálták is, így az 1990-es évek második felében előkészítettek egy nagyszabású kutatást, amelyben az elektronikus megfigyelés (EM) hatékonyságát kívánták megmérni olyan EM-rendszerrel a börtönökön kívül felügyelt súlyos bűnelkövetők (elsősorban letartóztatottak) esetében, akik első alkalommal részesültek ebben a jogintézményben. A Floridában 1998 és 2002 között folytatott kutatás elsődleges célcsoportja

³⁷ Mathey, Christopher L-P (2014): Electronic Monitoring.

The Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice. <https://doi.org/10.1002/9781118517383.wbeccj217>

³⁸ Burrell, W. D., & Gable, R. S. (2008). From B. F. Skinner to Spiderman to Martha Stewart: The Past, Present and Future of Electronic Monitoring of Offenders. *Journal of Offender Rehabilitation*, 46(3–4), 101–118. <https://doi.org/10.1080/10509670802143342>

³⁹ Burrell, W. D., & Gable, R. S. (2008). i.m., 107. o.

⁴⁰ Renzema, M., Mayo-Wilson, E. Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders? *Journal of Experimental Criminology* 1, 215–237 (2005). <https://doi.org/10.1007/s11292-005-1615-1>

a házi őrizetbe helyezettek voltak, összesen 75 661 elkövető, akik adatainak felhasználásával azt találták, hogy az EM-program jelentősen csökkenti a technikai szabálysértések, a bűnismétlés és a szökés valószínűségét az elkövetők ezen csoportja esetében.⁴¹

Azonban Mary A. Finn, Suzanne Muirhead-Steves 2006-ban ugyanezzel a céllal magas kockázatú, erőszakos elkövetők EM-programban való hatékonyságát vizsgálta. A hatékonyságot a börtönbe való visszatérés és a szabadulást követő négy éven belül bekövetkező visszaesésig eltelt idő vizsgálatával értékelték. Az eredmények azt mutatták, hogy a releváns demográfiai és bűnügyi előzményekre vonatkozó változók ellenőrzése után az EM nem volt közvetlen hatással a börtönbe való visszatérés valószínűségére, vagy az újabb bűncselekmény elkövetéséig eltelt időre. Azok a feltételesen szabadlábra helyezettek, akik drogproblémákról számoltak be, valamint azok, akiknek a feltételes szabadlábra helyezés sikerességének valószínűségi pontszámai alacsonyabbak voltak, nagyobb eséllyel tértek vissza a „börtön falai közé”. Érdekesség volt azonban, hogy az EM-ben részesülő szexuális bűnelkövetők kisebb esetszámban tértek vissza a börtönbe, mint azok, akik nem részesültek EM-ben, és azok az EM-ben részesülők, akik végül visszatértek a börtönbe, hosszabb ideig maradtak a közösségben, mint azok, akik nem részesültek EM-ben. Tehát az EM feltételes szabadságra bocsátási intézményrendszerben való hatékonyságát Finn és Muirhead-Steves vitatta.⁴²

Fentiekből látható, hogy az elektronikus távfelügyeleti rendszerek alkalmazása a büntető igazságszolgáltatásban pár évtizedes hagyományú. Relatív friss, új módszer, amelynek kihívásai és problémái mellett azonban számtalan előnye érezhető már most, illetve ahogy a technológia egyre kiforrottabbá válik, a régebbi büntetőjogi intézmények és gyakorlatok egyre inkább anakronisztikusnak tűnhetnek, és legitimitásuk megkérdőjelezhető.⁴³ Richard Jones szerint az elektronikus megfigyelőrendszerek a büntetés régebbi formáinak progresszív alternatíváinak tűnhetnek, azonban a megfigyelő és ellenőrző tulajdonságaik, használatuk kiterjesztése sok szempontból aggályos.⁴⁴ Jones azzal érvel, hogy az elkövetők elektronikus

⁴¹ Kathy G. Padgett, William D. Bales, Thomas G. Blomberg (2006): Under Surveillance: An Empirical Test Of The Effectiveness And Consequences Of Electronic Monitoring. In: *Criminology & Public Policy*, Volume 5, Issue 1 p. 61-9. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2006.00102.x>

⁴² Mary A. Finn, Suzanne Muirhead-Steves (2006): The effectiveness of electronic monitoring with violent male parolees. In: *Justice Quarterly* Vol. 19, 2006 <https://doi.org/10.1080/074188200095251>

⁴³ Brian K. Payne, Randy R. Gainey (2000): Is good-time appropriate for offenders on electronic monitoring?: attitudes of electronic monitoring directors. *Journal of Criminal Justice*. Vol. 28. Issues 6. 2000. [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(00\)00065-9](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(00)00065-9)

⁴⁴ Jones, Richard (2014): The electronic monitoring of offenders: penal moderation or penal excess? In: *Crime Law Social Chang* 62, 475–488 (2014). <https://doi.org/10.1007/s10611-014-9537-3>

megfigyelésének szándékolt céljaival és tényleges hatásaival kapcsolatos kérdések a büntetés céljával, a büntető igazságszolgáltatási rendszer hatásaival, az elektronikus megfigyeléssel és a büntetőjogi változások magyarázatával kapcsolatos kortárs viták és ellentmondások középpontjába kerültek azáltal, hogy nemcsak jogi szempontból, de büntetés-szociológiai és pszichológiai szempontból is kardinális ezen eszközök és jogintézmények hatása.⁴⁵ James Kilmore – az USA-beli tendenciákat figyelembevéve – az egyik legnagyobb hangadója az elektronikus felügyelet negatív hatásainak és visszaélésszerű, megtorló használatának, sokszor használja az elektronikus/digitális bebörtönzés (*e-carceration; digital prison*) kifejezéseket, amelyekkel arra utal, hogy ha egyre több embert helyeznek elektronikus felügyelet alá, akkor a tömeges bebörtönzésnek egy olyan formájával fogunk találkozni, ahol a börtöncellákat leváltják az emberek otthonai.⁴⁶

Az elkövetők börtönben tartásának magas költségei és az egyéb lehetőségek elégtelensége arra késztette az európai kormányokat, hogy egyéb közösségi, azaz a szabad társadalomban végrehajtható büntetés kiszabását keressék megoldásként.⁴⁷ Mike Nellis az elektromos megfigyelési eszköz és rendszer világszerte ismert kutatója közismert tanulmányában részletesen kifejti, hogy Európában már több, mint 35 éve alkalmazott a bűnelkövetők elektronikus megfigyelése, amely többnyire rádiófrekvenciás technológián alapul, és minden érintett országban először a házi őrizet érvényesítése céljából került kialakításra. Nellis szerint a jogintézményt Európán belül huszonhét országban alkalmazzák, s érdemesnek tartja a tapasztalatok alapján kiterjeszteni a börtönök és más közösségi szankciók hatékonyságának növelése érdekében is. Már a 2000-es évek óta Nyugat-Európában Németország és a skandináv országok,⁴⁸ különösen Dánia, vitathatatlanul a legkreatívabban használták az elektronikus megfigyelési rendszereket a feltételes szabadságvesztés-büntetésekkel és más korai szabadítási lehetőségekkel összefüggésben, hogy kiegészítsék az elkövetők számára nyújtott meglévő támogató és rehabilitációs szolgáltatásokat. Mindezek alapján nagy lehetőségeket lát a szerző az elektronikus megfigyelési rendszerek, eszközök alkalmazására a

⁴⁵ Jones (2014): i.m., 481 o.

⁴⁶ Hussein, J. (2023). i. m. 39. o. (From: Kilgore, James: What is E-carceration. 2021. <https://www.challengingcarceration.org/post/amsterdam-101-redefining-the-french-fries> (letöltés ideje: 2024.04.15.).

⁴⁷ Richardson, Françoise: Electronic Tagging of Offenders: Trials in England. In: [The Howard Journal of Criminal Justice](https://doi.org/10.1111/1468-2311.00124), Volume 38, Issue 2 p. 158-172., <https://doi.org/10.1111/1468-2311.00124>

⁴⁸ Az Egyesült Államok, Ausztrália és Szingapúr voltak a korai alkalmazók, majd Anglia és Wales 1989-1990-ben rövid ideig kísérletezett vele, de Svédország volt az első európai ország, amely 1996-ban egy teljes rendszert dolgozott ki. (Mayer, Haverkamp és Levy, 2000)

büntetés-végrehajtási szervezet keretén belül. Álláspontja szerint ezt a lehetőséget az „e-kormányzás egyik formájaként kell felfogni, a "hálózati társadalom" szempontjából kell elméletileg értelmezni, és elterjedése a neoliberális büntetés-végrehajtás egyik kifejeződése lesz.”⁴⁹

A németek és skandinávok mellett Anglia és Wales is több kísérletet tett a bűnelkövetők elektronikus megfigyelésére. Több formában is megpróbálkoztak a rendszer alkalmazásával, először 1989 végén a letartóztatásban lévő fogvatartottakra vonatkozóan, hat hónapos időtartamban. Az első próbálkozások azonban eredménytelennek bizonyultak. Ezt követően a Kormány kiadta az úgynevezett Fehér Könyvet (Crime, Justice and Protecting the Public, 1990b),⁵⁰ amely az első fiasco ellenére is a Kormány támogatását élvezte, (a Fehér Könyv magyarázata szerint a "tagging" gondolata működőképes, csupán a kereteket kell kissé átalakítani), és azt javasolták, hogy ezt a munkát egy magánügynökség végezze, ne pedig a Probation Service, amely - az USA-beli megfelelőjével ellentétben - elhatárolódott ettől az új intézménytől.⁵¹ A pártfogó felügyelő szolgálatok - talán érthető módon - nagyrészt ambivalens viszonyban voltak az EM technológiával, bár az elmúlt években világszerte megfigyelhető volt a két fél közötti közeledés. CEP⁵² konferencia 1998-ban összehangoltan igyekezett előmozdítani az EM integrált vízióját, beágyazva azt a rehabilitációs célokat támogató próbaidős programokba, és ezáltal kétségtelenül kedvező irányba befolyásolta az EM fejlődését Európában (lásd: Nellis 2014a).⁵³ Az Európa Tanács (2014) a CEP által kezdeményezett ajánlása révén körvonalazódott az EM végrehajtása - felismerve, hogy az a börtön- és rendőrség, valamint a pártfogó felügyelői szolgálatok számára is vonzó -, és abból az elképzelésből indult ki, hogy dinamikus szabályozás nélkül nyilvánvalóan előfordulhat az

⁴⁹ Nellis, Mike (2014a): Understanding the electronic monitoring of offenders in Europe: expansion, regulation and prospects. *Crime Law Social Change* 62, 489–510 (2014). <https://doi.org/10.1007/s10611-014-9540-8>

⁵⁰ <https://ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/crime-justice-and-protecting-public-governments-proposals>

⁵¹ Nellis, Mike (2014b): The electronic monitoring of offenders in England and Wales: recent developments and future prospects *The British Journal Of Criminology*, Volume 31, issue 2, 1991, pages 165–185, <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a048096>

⁵² CEP – Confederation of European Probation

⁵³ „A *Confederation of European Probation* bizonyos időközönként, általában kétévente tart konferenciát az elektronikus felügyelet témájában, és ehhez kapcsolódóan kérdőíves felmérést készítenek az európai országokkal az eszköz adott jogrendszerben történő megjelenésére vonatkozóan. A legutóbbi ilyen felmérés 2018-ban volt, ennek eredményei azt mutatják, hogy az elektronikus távfelügyeleti eszközt Európában a legtöbb esetben a büntetés-végrehajtás területén, a szabadságvesztések végrehajtási alternatívájaként (*front-door electronic monitoring*) vagy az idő előtti szabadítás jogintézményeihez kapcsoltan, egyfajta felügyeleti eszközként (*back-door electronic monitoring*) szabályozzák. (Hussein, J. (2023). i. m. 40. o.) A megkeresett európai államok közül, 35-ből 18 küldte vissza a kérdőívet, így ezekből származnak a következtetések. (Oster Kylstad, Marianne – Caiado Franco, Nuno: Survey of Electronic Monitoring in Europe: Analysis of questionnaires 2018, <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2018/10/Analysis-Questionnaire-EM2018.pdf> (letöltés ideje: 2024.04.15.)

EM rossz és indokolatlanul kiterjedt alkalmazása, amelyet esetleg gazdasági érdekek táplálnak.⁵⁴

A Fehér Könyv hatására aztán Angliában és Walesben, valamint Skóciában⁵⁵, az 1990-es évek második felétől az elektronikusan megfigyelt rendszereket nagyrészt büntető és ellenőrző (és nem elsősorban rehabilitációs, reintegrációs) célokra használták, és mint ilyen, a közösségi felügyelet általános jellemzőjévé vált, többnyire önálló büntetésként, esetenként egy többkomponensű büntetési csomag követelményeként és a börtönből való korai szabadulás mechanizmusaként (a Home Detention Curfew⁵⁶ rendszer).⁵⁷ Ezidőtájt a britek a rendszert az óvadék és a korábbi szabadulási lehetőségek feltételeként is alkalmazták, beleértve a feltételes szabadságra helyezést is. Visszatérve az eredeti amerikai koncepcióhoz, a fiatalok elkövetőkre vonatkozó intenzív felügyeleti rendszerek részeként is bevezették, illetve a menedékkérők mozgásának ellenőrzésére szolgáló eszközként is elkezdtek alkalmazni.⁵⁸

Nyilvánvaló tehát, hogy a svéd és az angol-walesi EM-rendszer a legrégebbi Nyugat-Európában. Mint korábban részletesen kifejtettem, Angliában és Walesben 1989-90-ben működött az első ilyen jellegű kísérleti technológia, de csak 1999-ben terjesztették ki nemzeti szintre, amely gyorsan Európa legnagyobb rendszerévé vált és az is maradt. Svédország 1994-ben indított kísérleti projekteket, amelyek 1996-ban alakultak át teljesen nemzeti rendszerré (az első Európában). A két innováció közötti legszembetűnőbb különbség kétségtelenül az, hogy Anglia és Wales a kezdetektől fogva kiszervezte a magánszektornak az EM megvalósítását, míg Svédország a pártfogó felügyelői szolgálatán belül fejlesztette ki azt, és csak a technológia biztosításához vette igénybe a magánszektor segítségét.⁵⁹

⁵⁴ Nellis, M. (2016). Electronic Monitoring and Probation Practice. In: McNeill, F., Durnescu, I., Butter, R. (eds) Probation. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/978-1-137-51982-5_11

⁵⁵ Smith, David (2001): Electronic Monitoring of Offenders:: The Scottish Experience, In: Criminology and Criminal Justice, Volume 1, issue 2. 2001. <https://doi.org/10.1177/1466802501001002004>

⁵⁶ Home Detention Curfew Nagy-Britanniában a reintegrációs őrizetnek egy olyan formája, amely lehetővé teszi, hogy egyes személyeket idő előtt kiengedjenek az őrizetből, ha van egy megfelelő címük, ahová mehetnek. Ezt gyakran "címkézésnek" is nevezik. Ha HDC-vel engedik ki, akkor szabályokat kell betartania arra vonatkozóan, hogy hová mehet, és mikorra kell hazaérnie.

⁵⁷ Nellis, Mike (2010): Electronic monitoring: towards integration into offender management? Taylor and Francis Kiadó, 2010. 76. o. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203832974-38/electronic-monitoring-towards-integration-offender-management-mike-nellis>

⁵⁸ Nellis, Mike (2010) i.m., 81. o.

⁵⁹ Nellis, Mike, Bunkerfeldt, Jan (2013): Electronic monitoring and probation in Sweden and England and Wales: Comparative policy developments. In: Probation Journal. Volume 60., Issue 3. <https://doi.org/10.1177/0264550513504530>

Nellis szerint⁶⁰ tehát az elektronikus megfigyelés a bűnügyi "kényszerkapcsolat" egyik formája, amely egy olyan gyűjtőfogalom, amely hálózatba kapcsolt kommunikációs rendszereket és a testen viselt érzékelőket ("címkéket" - általában a bokán, néha a csuklón) használ a terheltek és az elítéltek tartózkodási helyének és mozgásának meghatározására és nyomon követésére. Az igazságügyi hatóságok és büntetés-végrehajtási intézetek arra használják, hogy a büntetőjogi eljárás tárgyalás előtti, ítélethozatali és szabadulást követő szakaszaiban valós időben nyomonkövessék a különböző szigorúságú és időtartamú felügyeleti rendszereknek való megfelelést. A közelmúltban egyes országok, különösen az Egyesült Államok bevándorlási hatóságai ugyanezen indoklással - a börtönbüntetésnél és a fogva tartásnál látszólag olcsóbb ellenőrzési formaként, az illegális bevándorlók esetén is alkalmazni kezdték. Bár a házi őrizet (az EM eredeti igazságszolgáltatási formája) végrehajtására szolgáló rövid hatótávolságú rádiófrekvenciás (RF) érzékelőrendszerek még mindig léteznek, a globális helymeghatározó rendszer (GPS) műholdjai, amelyek látszólag a mozgás nyomon követésére és a befogadási/kizárási zónák határainak érvényesítésére (beleértve a házi őrizetet is) szolgálnak, dominánssá váltak az elmúlt években.⁶¹ A személyazonosság és a tartózkodási hely egyidejű biometrikus hangalapú ellenőrzése (amelyhez az RF és a GPS-től eltérően nem szükséges viselhető eszköz, egy telefon is elég) viszonylag kevésbé használatos.⁶²

Nellis szerint továbbá az EM minden létező formája lehetővé tette a büntetés-végrehajtásban és a bűnüldözésben a "közvetlenséget", azaz azt, hogy az elkövető tartózkodási helyét távolról, valós időben megismerjék vagy ellenőrizzék, ami a megfelelés, az ellenőrzés és a korlátozás új formáit tette lehetővé. Az EM 1980-as évek végére kialakult formái és a körülötte zajló diskurzusok mindig is tükrözték az "információs és kommunikációs technológiának" nevezett rendszert, de ma már inkább "hálózatos összekapcsolhatóságként" emlegetik ezt a lehetőséget és jogintézményt – állítja Nellis 2021-ben.⁶³

Franciaországban 1997-ben vezették be az elektronikus megfigyelési rendszer egyes elemeit. Ugyanakkor bár jogszabályi szinten már 1997 decemberében hatályba lépett, csupán 2000 októberében kezdték el ténylegesen alkalmazni, s ezt követően legalább hat nagyobb

⁶⁰ Nellis, Mike (2021): Towards Predictivity? Immediacy and Imminence in the Electronic Monitoring of Offenders. Briston University Press. 2021. <https://doi.org/10.51952/9781529205268.ch015>

⁶¹ Azóta már harmad- és negyed generációs fejlesztések is lezajlottak, lásd: 1.1. fejezet

⁶² Nellis, Mike (2021): i.m., 67. o.

⁶³ Nellis 2021. id. mű 113. o.

reformon ment keresztül, 2000-ben, 2002-ben, 2004-ben, 2005-ben, 2008-ban és 2009-ben, mindig ugyanazzal a céllal, azaz a jogalkotó szélesítette az EM felhasználási körét. Így, bármennyire is hosszú volt az előzménye a franciáknál, mégis törvényről törvényre az EM képes volt „megvetni a lábát a büntetőeljárás” minden egyes szakaszában. Ma Franciaországban az EM rendszerét és programjait a tárgyalás előtti és utáni szakaszokban egyaránt alkalmazzák, valamint meghatározott esetekben a fiatalokúakra éppúgy, mint a felnőttekre. 2005 óta pedig a nyomkövető eszköz révén biztonsági intézkedésként használható az elítéltekre, miután letöltötték büntetésük nagyobb részét, vagy akár azt követően is, tehát egyfajta reintegrációs őrizetként is alkalmazzák a „back-door” elv alapján.⁶⁴

Az elektronikus úton működő nyomkövető bevezetése előtt – mint részleteztem – az országok nagy része a már máshol bevezetett intézményeket figyelte meg, és azok tapasztalataira alapítva igyekezett kísérletezni. Például Nagy-Britannia az USA-t vette alapul, a svédok az angolokat, a franciák szintén alapoztak a nagy-britanniai és az európai eredményekre. Ha a kísérlet nem volt eredményes, akkor először a hibák feltárására és más megoldás keresésére törekedtek. Összességében elmondható, hogy azokban az országokban, ahol az elektronikus ellenőrzés alatt állók száma jelentős volt, ott hosszú, többször több fázisos pilotprojektek segítségével jutottak el a hatékony és eredményes alkalmazásig, amivel elérték a célt, a költséghatékonyságot, a büntetés-végrehajtási intézetek túlszűfolttságának racionalizálását. Csökkent a visszaesés esélye, valamint megkönnyítette és eredményesebbé tette a reszocializációt.⁶⁵

Európában többek között a felsoroltakon kívül Portugália, Észtország, Lengyelország, Spanyolország, Franciaország, Belgium, Hollandia, Dánia, Svájc, Németország, Ausztria és Luxemburg szinte egyidőben kezdte el alkalmazni az EM rendszerét. Ma már a legtöbb európai ország az olyan alaptevékenységek felügyeletére használja az EM-t, mint a reintegrációs őrizet, a házi őrizet, a bűnügyi felügyelet, a távfelügyeleti alkoholfogyasztás-ellenőrzés, a távfelügyeleti jelenlét azonosítás beszédazonosítással, GPS jelenlét- és nyomkövetés, fogvatartotti jelenlét és mozgás követése, büntetés-végrehajtási intézeten kívüli őrzés (például polgári egészségügyi intézménybe kihelyezett fogvatartott), a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli munkahelyen foglalkoztatás vagy a bv-intézetből történő

⁶⁴ Lévy, René (2012): From tagging to tracking, Beginnings and development of electronic monitoring in France. Willan Print. 2010.

<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203103029-9/tagging-tracking-ren%C3%A9-L%C3%A9vy>

⁶⁵ Than, Alexandra (2016): Elektronikus mozgáskövető eszköz alkalmazása a büntető igazságszolgáltatás során Magyarországon és Európában, PhD értekezés, Pécs, 2016.

engedélyezett ideiglenes intézetelhagyás, távortartás betartásának ellenőrzésére vagy a bűnügyi felügyelet és számos egyéb tevékenység biztosítására.⁶⁶

Az elektronikus megfigyelés eszközét és rendszerét tehát az 1980-as évek óta világszerte több, mint 50 országban vezették be sikeresen. Mind a kijárási tilalom és a házi őrizet betartásának kikényszerítésére, mind pedig az elkövetők intézetén kívüli tartózkodási helyének nyomon követésére szolgáló eszközként Nyugat-Európában meghonosodott, és néhány országban már túllépett a kísérleti státuszon, továbbá a büntetés-végrehajtás fő, ha nem is domináns eszközévé vált. Az EM gyakorlati alkalmazása nemcsak jelentős mértékben bővült, hanem maga az intézkedés is számos különböző módon átalakult, mind technológiai, mind büntetőjogi szempontból az évek során. Döntéshozók széles köre vett részt az alkalmazásban, például ügyészek, bírák, közigazgatási szervek, börtönigazgatók/parancsnokok, feltételes szabadságra helyezési tanácsok vagy büntetés-végrehajtási bíróságok. A legtöbb országban a magánszektor technológiai beszállítóként vagy teljes körű felügyeletet ellátó szervezetként vesz részt a rendszer működtetésében. Végül az EM a büntetés-végrehajtási jogintézmények egy új kategóriáját hozta létre: a reintegrációs őrizetet. Akár a büntetőeljárás előtt vagy alatt alkalmazzuk ezt az eszközt és rendszert, akár a szabadságvesztés-büntetés kiváltására, mindkét esetben sokban hozzájárul a szankciók szélesítéséhez és a lehetőséget tárházához.⁶⁷

Ma már Európában és a világon egyaránt az EM technológiák és jogi szabályozásuk egyikét vagy másikat a büntetőjogi eljárás tárgyalás előtti, alatti, ítélethozatali vagy szabadulás utáni szakaszában is lehet alkalmazni, sőt, egyes országokban a szabadságvesztés céljára szolgáló intézetek túlszűfolttságának egyértelmű csökkentésére és költségeinek minimalizálása céljából is deklaráltan használják. Sőt, feltűnően sok az eltérés az egyes országokban az alkalmazhatósági célcsoport tekintetében egyaránt. A bűnelkövetők vagy gyanúsítottak széles körére alkalmazzák, akár önálló intézkedésként az alacsony kockázatú személyek esetében, vagy egy intenzív felügyeleti program részeként a magasabb kockázatú bűnelkövetők esetében. Önmagában vagy kombinálva, a világ mintegy 50 országában alkalmazzák az EM-rendszert, kezdve az Egyesült Államoktól, Kanadától, Ausztráliától és Európától, Koreán át, Latin-Amerikában és Szaúd-Arábiában egyaránt. Érdekessége és szépsége, hogy számos különböző jogi, adminisztratív és diszkurzív keretbe ágyazzák be a szabályozását, amelyek

⁶⁶ Czenczer, Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is... avagy a reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai. In: Blaskó Béla 70. születésnapjára Tanulmánykötet. Dialóg Campus kiadó, Budapest.

⁶⁷ Nellis, M. (2013). Surveillance-Based Compliance using Electronic Monitoring. In: Ugwuđike, P., Raynor, P. (eds) What Works in Offender Compliance. Palgrave Macmillan, London.
https://doi.org/10.1057/9781137019523_9

különböző büntetőjogi kultúrákat és hagyományokat tükröznek, és amelyek vagy egy új, kemény büntetésként, vagy a rehabilitáció és reintegráció segítőjeként vagy csupán az ellenőrzés egy további rétegenként, vagy éppen a büntetés-végrehajtási férőhelyek megmentőjeként értelmezték szerte a világon.⁶⁸ Nellis tehát nagyon találóan és összefoglalóan nevezi számos tanulmányában ezt a sokszínűséget, az elektronikus felügyelet „kaméleon karakterének”.

2.3. A reintegrációs őrizet megjelenése Magyarországon

Jelen alfejezetben külön, részletesen bemutatom hogyan is merült fel a reintegrációs őrizet jogintézményének ötlete, mi volt a jogalkotó szándéka és akarata, ebből mi volt megvalósítható, milyen már bevált gyakorlatokat sikerült elfogadtatni a jogintézmény bevezetése kapcsán, milyen eszközparkot kellett kialakítani, ebben ki segítette a büntetés-végrehajtást és hogyan is indult a reintegrációs őrizet eljárásrendje, jogi szabályozása Magyarországon.

Azért tartom fontosnak ezen lépések részletes ismertetését, mert egyrészt – mint azt a témaválasztás indoklásánál is megemlítettem, kicsit magaménak érzem a jogintézmény bevezetésének kezdeményezését és a jogszabályi háttér kidolgozását. Ez nyilván több kutatás etikai kérdést vet fel, de szándékom szerint a tőlem telhető leginkább megvalósítható távolsággal igyekszem a témát vizsgálni. Másrészt így lehet igazán ívesen és szisztematikusan, rendszerben látva megismerni egy jogintézményt, felvázolni működését a kezdetektől, előnyeit, hátrányait elemezni és tendenciáit latolgatni.

2.3.1. Szakpolitikai célok és elvek

Magyarországon a 2010-es évek elején jelentős átalakulás jellemezte a bűnüldözési és büntető-igazságszolgáltatási munkát. Ennek keretében a büntetőeljárások érezhetően lerövidültek, illetve az arra jogosultak – ha tehették – kerültek a szükségtelen szabadságelvontást, és csak a feltétlenül szükséges esetben rendelték el (akkor még előzetes) letartóztatást. Ennek eredményei egyértelműen megmutatkoztak a fogvatartotti struktúra átalakulásában is, amelyben a letartóztatottak létszáma - a fogvatartotti populáció bővülése

⁶⁸ Dhungana Sainju, Karla; Baggaley, Katherine; Filippelli, Vanessa; Baker, Ashley; Minassian, Tamar; Fahy, Stephanie (2016): Electronic Monitoring In the United States: The Transition and Expansion of Usage In Offender Populations. In: Journal of Offender Monitoring, 2016, Vol 29, Issue 2, p7
<https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A5%3A26783861/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Agcd%3A126631744&crl=c>

mellett is - megközelítőleg állandósult. A reintegrációs őrizet kapcsán a kiemelt büntetőpolitikai cél az volt, hogy olyan módon csökkentsük a szükségtelen szabadságelvonások számát, hogy közben ne romoljon az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma, általános biztonságérzete, illetve lehetőség szerint eredményesen segítsük a bűnelkövetők sikeres társadalmi reintegrációját.⁶⁹

Alapelvként szükséges meghatározni, hogy a reintegrációs őrizetet nem a büntetés-végrehajtási szervezet engedélyezi, hanem a törvényszékeken működő büntetés-végrehajtási csoport bírója. Ez egyben a legfőbb garanciális eleme is a jogintézménynek, melyen keresztül biztosított, hogy a büntetőeljárásban kiszabott büntetés végrehajtása során tanúsított magatartást is figyelembe véve, a személyi szabadság részbeni visszaállításáról csak bíró dönthet. Fontos alapelv, amelyet mindenképpen törvényi szinten kell szabályozni, miszerint csak a társadalomra kevésbé veszélyes bűnelkövetők számára lehet nyitott a reintegrációs őrizet lehetősége. Az intézkedés célja elsődlegesen ezen elítéltek eredményes társadalmi visszailleszkedése, tartósan jogkövető magatartásuk megalapozása egy olyan átmeneti életszakasszal, amelyben saját családi, baráti, munka és tágabb szociális környezetükben élhetnek, biztosíthatják önálló megélhetésüket, munkát kereshetnek és vállalhatnak, ugyanakkor mindezt folyamatos kontroll, és meghatározott magatartási szabályok mellett tehetik.

Fontos kiemelni azt is, hogy a jogalkotó a jogintézmény bevezetése során kiemelt figyelmet fordított arra, hogy a társadalom szempontjából az egyes büntetés-végrehajtási intézkedésektől alapvető elvárásként fogalmazza meg az egyéni prevenciót, azaz annak szavatolását, hogy az elítélt a szabadulása után tartózkodjék újabb bűncselekmény elkövetésétől. A reintegrációs őrizet a szabad élethez igen hasonló viszonyokat jelent, ahol az elítéltet egy esetleges bűncselekmény elkövetésétől csak saját elhatározása tartja vissza, amelyben csak egy tényezőként jelenik meg, hogy a mozgási és tartózkodási szabályok megszegéséről a telepített eszközök azonnal információt továbbítanak a távfelügyeletet ellátók felé. A normakövető magatartás érdekében ezért törvényben meghatározott alapelv, hogy ha egy elítélt esetében neki felróható okból került megszüntetésre a reintegrációs őrizet, úgy az később nem engedélyezhető ismét. Máshogy fogalmazva, aki visszaél ezzel a lehetőséggel, vagy újabb szabadságvesztésre ítélik, a törvény erejénél fogja kerül kizárásra a

⁶⁹ ÁROP 1.1.19-2012-2012-0007 - Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Belügyminisztériumban – Előzetes hatásvizsgálat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény tervezetéhez (2013) Készítette: Dr. Bogotyán Róbert bv. ezredes

reintegrációs őrizet lehetőségéből. Ezt erősíti az a törvényi kritérium is, hogy a lehetőség csak az első alkalommal szabadságvesztést töltők számára adott, amellyel a jogalkotó határozott kifejezésre juttatja azon akaratát, mely szerint a visszaesőket, vagy életvitelszerűen bűnelkövetőket ki kell zárni a jelentős végrehajtási kedvezményekből.⁷⁰

A Kormány, felismerve azt, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet kapacitása elégtelen, 2010 óta a rendelkezésre álló lehetősége függvényében, folyamatosan támogatja újabb büntetés-végrehajtási férőhelyek létesítését. Így jelentett szakpolitikai megoldást a reintegrációs őrizet jogintézményének bevezetése is.⁷¹ Tekintettel azonban arra, hogy az egyes büntetés-végrehajtási intézetek telítettsége 2008 óta változó ütemű, de folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott, keresni kellett a probléma célzott, lehetőség szerint jelentős erőforrások bevonását nem igénylő megoldási módokat. Ennek egyik módja, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet a korábbinál nagyobb ráhatást gyakoroljon az elhelyezési feladatok időbeli és földrajzi megfeleltetésére. Ez természetesen semmiben nem érintette az igazságszolgáltatás függetlenségét.

Miért volt szükséges tehát a jogszabályváltozás, új jogszabályi környezet kialakítása? Fontos szakpolitikai szükségletre ad megoldást a szabályozás azáltal, hogy a reintegrációs őrizetet bevezette, és felismerte, hogy ezen jogintézmény szabályozása azon társadalmi érdek miatt volt szükséges, mely szerint a szabadságvesztésből szabadulók sikeres társadalmi visszailleszkedésre való felkészítését már a büntetés végrehajtása alatt meg kell kezdeni. A reintegrációs őrizet megjelenésével a büntetés-végrehajtás eszköztára jelentősen bővül a progresszív szabadságelvonás, a normalizáció és a sikeres társadalmi visszailleszkedés tekintetében. A szabályozás kialakítása a jelenlegi két szélsőségre építő rendszerben (ahol valaki a totális intézményként működő büntetés-végrehajtási intézetből azonnal a teljes szabadságba és önállóságba távozik) egy köztes fokozatot teremt. A teljes szabadságelvonás és a felelős önálló életvezetés közé így belép egy, az állami szervek által felügyelt életszakasz.⁷²

⁷⁰ A rendelkezés jól illeszkedik a büntetőjogi környezetbe, hiszen a 2012. július 01-jén hatályba lépett Büntető Törvénykönyv is a visszaesés fokát, a kriminalitást értékeli központi elemként a legmeghatározóbb végrehajtási kedvezmény, a feltételes szabadságra bocsátás mértékének meghatározásakor.

⁷¹ ÁROP 1.1.19-2012-2012-0007 - Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Belügyminisztériumban – Előzetes hatásvizsgálat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény tervezetéhez (2013)

⁷² ÁROP 1.1.19-2012-2012-0007 i.m.

2.3.2. A jogalkotói akarat és a jogalkotási folyamat háttere

A törvénytervezet előkészítésekor a jogalkotó a reintegrációs őrizet jogintézményének összesen négy „hard” és egy „soft” előfeltételét határozta meg, továbbá nevesített három kizáró okot is.

Az első feltétel a hazai büntetőpolitikai iránynak megfelelően a bűnöző életmód társadalmi elítélésére reagált, amennyiben reintegrációs őrizetbe csak az első alkalommal szabadságvesztésre ítélt személy helyezhető. A kriminalitás, mint fő szempont, ilyen hangsúlyos kiemelése azt is jelezte, hogy igen jelentős végrehajtási kedvezményről van szó, hiszen értelmezéséből következően csak az első büntényes kriminalitású személyek lehettek annak alanyai. A Btk. meghatározott, az elítéléshez fűződő hátrányos jogkövetkezményről van tehát szó, amelyre természetesen vonatkoznak a mentesítési szabályok, így hibás az a nézőpont, hogy minden személy kizárólag egy alkalommal kerülhet reintegrációs őrizetbe. A mentesítési szabályok érvényre jutása mellett is azonban a jogalkotó egyértelműen ki kívánta zárni a lehetőségből azokat, akiknek korábban engedélyezett reintegrációs őrizete megszüntetésre került, ezért kizáró esetet fogalmazott meg. A modern bűnmegelőzési, utógondozási eljárások és tevékenységek előtérbe kerülésével, hosszú távon a visszaesési ráta csökkentése volt a cél, ugyanakkor a jogalkotó szándéka szerint a reintegrációs őrizet mindig csak az aktuálisan szabadságvesztést töltő populációban fellelhető első bűnelkövetők számára lesz elérhető. Másképp fogalmazva optimális esetben az érintettek köre elsődlegesen nem abszolút számokban, de relatív arányát tekintve növekedő tendenciát mutathat a bevezetést követően. A bevezetés évében a jogerős ítélet alapján szabadságvesztést töltők közül összesen 4548 fő volt első büntényes kriminalitású, ez a teljes elítélt populáció 36,1 %-a⁷³.

A második feltétel a szabadságvesztés tartamára és végrehajtási fokozatára együttesen vonatkozott. Az egyes elítéltek társadalomra való veszélyességét jól reprezentáló két tényező együttes érvényre jutása biztosítja, hogy reintegrációs őrizetbe csak a nem súlyos bűncselekményért szabadságvesztésre ítélték kerülhetnek.

A törvénytervezet alapján a jogalkotó ragaszkodott hozzá, hogy öt évnél nem lehet hosszabb a kiszabott szabadságvesztés tartama. Ez a megfogalmazás valamelyest eltért a más jogszabályokban olvashatóaktól, ahol az egyes jogintézmények körülírása során a jogalkotó gyakran bűncselekmények egy körét hivatkozta meg a hátrányos jogkövetkezmény,

⁷³ BvOP adat (2013.) www.bv.gov.hu

esetünkben a szabadságvesztés maximális mértékének megadásával. A reintegrációs őrizetnél az ettől való eltérést két tényező indokolta: egyrészt a Btk-ban szereplő büntetési tételek közötti mérlegelés a reintegrációs őrizet szempontjából múlt idő, azt a büntetőeljárás során már elvégezték. Másrészt a jogintézmény célja (a sikeres társadalmi visszailleszkedés) szempontjából az elkövetett cselekmény nem elsődleges tényező. A teljes (akkoriban) jelenlévő elítélti populáció közül ennek a feltételnek 67,5% felelt meg, megállapítható volt tehát, hogy a címzettek köre jelentős (nem szabad elfeledkezni azonban a feltételek közötti logikai kapcsolatról, amely szerint csak mindegyik egyidejű fennállása esetén elégséges).

A harmadik feltétel szerint pedig csak azon elítéltek helyezhetőek reintegrációs őrizetbe, akik szabadságvesztésüket fogház vagy börtön fokozatban töltik. Azzal, hogy a végrehajtás enyhébb módja mellett a jogalkotó a legáltalánosabban kiszabott börtön fokozatban is elérhetővé tette a reintegrációs őrizetet, ezáltal azt kiemelte a nagyon speciális rétegek számára fenntartott végrehajtási modellek közül (mint például a fogvatartott anyák gyermekükkel történő együttes elhelyezése), és széles körben elérhetővé tette. Érdekes aspektusa volt a jogintézménynek a pénzbüntetés és a közérdekű munka átváltoztatása folytán kiszabott, fogház fokozatú szabadságvesztések kérdése. Ezeknél ugyanis a büntetőjog igyekezett elterelni az elítéltet a büntetés-végrehajtási intézettől, de az neki felróható okból végül mégis szükségessé vált. A bírói jogalkalmazási gyakorlat egyik fő kérdése volt, hogy ezen elítéltek esetében alkalmazzák-e a reintegrációs őrizetet, mivel a teljes fogház fokozatú elítélti csoport mintegy 40%-át teszik ki. Ellenben a fiatalok szabadságvesztésének végrehajtási fokozataira való kiterjedés egyértelműen látszott a törvénytervezet megfogalmazásából, amelyre a későbbiekben két többletfeltétel is meghatározásra került.⁷⁴ 2013-ban azon fogvatartottak száma, akik (fiatalkorú vagy felnőtt) fogház vagy börtön fokozatban töltötték szabadságvesztésüket – ideértve most a pénzbüntetés vagy közérdekű munka átváltoztatása miatt kiszabott fogház fokozatú szabadságvesztést is – 9051 fő volt, ami az akkori teljes elítéltpopuláció 71,8 %-át jelentette.

Egyértelmű volt 2013-ban tehát, hogy az aktuálisan büntetés-végrehajtási intézetben szabadságvesztést töltő fogvatartottak széles körét „megszólította” a jogalkotó, amikor kimondottan enyhe feltételeket állított a végrehajtási fokozat és az ítélet tartama tekintetében és bevezette a reintegrációs őrizetet.

⁷⁴ A törvénytervezet a fiatalok esetén kötelezővé tette a családi terápiát vagy konzultációt, illetve elvárta a törvényes képviselő hozzájárulását a tartózkodásra kijelölt ingatlan és a fogvatartott kísérése vonatkozásában.

A kriminalitás már valamivel erősebben szűkítette az érintettek körét, ugyanakkor a jogintézmény céljára tekintettel azt gondolom, ez mindenképpen indokolt volt. A reintegrációs őrizet feltételrendszere ezek alapján megengedte, sőt megkövetelte, hogy az elérhető kedvezményt, pozitív menedzselési célzattal, a napi reintegrációs tevékenység során eszközként használjuk fel. A hazai büntetés-végrehajtás történetében eddig páratlan végrehajtási kedvezmény kivívásához szükséges magatartásformák következetes kommunikációjával hatékonyan lehetett és lehet ma is formálni a szabadságvesztést töltők jellemét, így az új jogszabályi környezet azokra is pozitív hatást gyakorolt, akik később valamely ok miatt mégsem lettek alanyai.

Az utolsó „hard” feltétel pedig nem az állami szerveken, hanem a fogvatartottakon múlt, mivel a reintegrációs őrizetbe helyezés csak akkor lehetséges, ha az elítélt vállalja azt. Ez a vállalás több tényező miatt is kiemelt figyelmet érdemel. Fentebb már említésre került, hogy a távfelügyeleti eszközök rendeltetésszerű működésével kapcsolatban költségek merülnek fel, melyet a tartózkodásra kijelölt ingatlan tulajdonosa fizet meg. Az egyébként igen komplex rendszer megfelelő üzemeléséhez, a magatartási szabályok betartatásához szintén kiemelten fontos az elítélt együttműködése. A „vállalja” feltétel része, hogy rendelkezésre álljon a megjelölt lakóingatlan tulajdonosának fogadónyilatkozata, melynek beszerzése az elítélt felelőssége és feladata. A vállalás utolsó eleme pszichés jellegű. Még a büntetés-végrehajtási intézetben is vannak olyan élethelyzetek, amikor a fogvatartott függetleníteni tudja magát a börtönszemélyzet kontrolljától. Ellenben a reintegrációs őrizet folyamán szó szerint minden lépését figyelik! Ez a „mindent látó nagy testvér” hatás szükségszerűen egyfajta mentális nyomás alá helyezi a fogvatartottat, melyet egyesek lehet, hogy rosszabbul tolerálnak. Emiatt fontos az önkéntességi elem, ami az esetek túlnyomó többségében az elítélti kérelmezésben fog megnyilvánulni. Abban a nem valószínű helyzetben, ha egy elítélt az engedélyezett reintegrációs őrizetbe helyezését követően a vállalását visszavonja, lehetetlenné teszi a további végrehajtást, és a büntetés-végrehajtási intézetben kell letöltenie a büntetése hátralévő részét (ráadásul mindezt neki felróható okból, így a későbbiekben a jogintézmény számára nem lesz elérhető).

Ennek a feltételnek a hatása pontosan nem térképezhető fel, annak ellenére sem, hogy az elmúlt 10 évben voltak olyan fogvatartottak, akik az összes jogi természetű feltételnek megfelelően sem vállalták a reintegrációs őrizetet.⁷⁵ Ugyanakkor komoly feladatként kell már

⁷⁵ Ezek elsődlegesen materiális okból történtek (pl. nem volt megfelelő lakóingatlan a szűkebb családban, vagy

most kezelni a megfelelő tájékoztatást. Egy ennyire sok követelményt támasztó, összetett végrehajtási forma valamennyi releváns ismervét a címzett fogvatartottak tudomására kellett hozni, hogy azok felelős döntést hozhassanak vállalásukról (hiszen pont ez a jogintézmény célja is, a felelős, önálló és társadalmilag helyes döntések meghozatalára vonatkozó képesség fejlesztése, erősítése). Ez meglátásunk szerint legalább két szinten kell, hogy történjen és a hazai büntetés-végrehajtás így is járt el. Egyrészt a befogadást követően az egyéb feltételek alapján megfelelő fogvatartottak részére kimerítő, írásos tájékoztató biztosításával, másrészt a kérdés felmerülésekor, azaz a fogvatartotti kérelem befogadáskor (esetleg az intézeti javaslat előkészítése során) egy személyes konzultációból az elítélt és a reintegrációs tiszt között, ahol ezeket a körülményeket a fogvatartott és a reintegrációs tiszt megfelelően tisztázzák, átbeszélnek.

Fentiek mellett a jogalkotó szándéka szerint a törvényjavaslat „soft” elemként tartalmazta, hogy reintegrációs őrizet akkor engedélyezhető, ha a szabadságvesztés végrehajtásának célja ilyen módon is biztosítható. Ez végeredményben az a megelőlegezett bizalom a büntetés-végrehajtási bíró irányából az elítélt irányába, amely szerint a teljes szabadságelvonás nélkül is biztosítható a társadalmi visszailleszkedés sikeressége. Ez nagyon hasonló elem a feltételes szabadságra bocsátáshoz, bár a két jogintézmény között hangsúlyos különbségek vannak.

2013-ban előzetes számítás a bírói jogalkalmazás vonatkozásában, egy addig nem létező ügýtípusban, értelemszerűen nem volt adható. Ugyanakkor a jogalkotó és az alkalmazók is feltételezték (mint fentebb már utaltunk rá), hogy az elektronikus távfelügyeleti eszközökkel felügyelt házi őrizet térnyerése kapcsán a technikai támogatásba vetett bizalom és társadalmi elfogadottság növekedni fog. Ezért okkal – és mint utólag kiderült helyesen – vélelmezték, hogy a büntetés-végrehajtási bírók engedélyezik majd az arra érdemes kérelmeket. Sőt, egy másik bírói aspektusa a jogintézménynek, hogy azon elítéltek esetén is átmenetet képezhetnek vele a börtön és a szabad élet között, ahol a feltételes szabadságot a bíróság a szabadságvesztés kiszabásakor valamilyen okból kizárta, vagy az esetleg önmagában nem célravezető, de a reintegrációs őrizettel kvázi „helyettesíthető”.

Jól levezethető tehát, hogy a törvényjavaslatban meghatározott feltételek kellően tág címzeti kört öleltek fel ahhoz, hogy az elítéltek számottevő részének jó irányba befolyásolják az

az épp a sértetté, így nem volt fogadónyilatkozat), vagy egyéb személyes motiváció hatására (pl. nem akarta, hogy rendőri ellenőrzések jelenjenek meg a háznál, vagy a családtagokat szerette volna függetleníteni a büntetése végrehajtásától).

attitűdjét, ugyanakkor megfelelő garanciákat is magukban hordoztak annak érdekében, hogy csak a valós visszaülleszkedési szándékkal rendelkezők számára legyen elérhető a reintegrációs őrizet.

A büntetés-végrehajtás 2013-ban előzetes számításokat végzett és megállapította, hogy az önkéntes vállaláson kívüli „hard” feltételek kellően megszűrik majd a potenciális jelöltek számát, így a büntetés-végrehajtási intézet és a pártfogó felügyelő javaslatán is alapuló bírói jogalkalmazás alapján a jogintézmény kiszélesedését követően sem kell egy időben 500 főnél több reintegrációs őrizetessel számolni.⁷⁶ Ezen számításai megfelelőnek bizonyultak, ezek bemutatására a későbbiekben kerül sor.

A büntetés-végrehajtási bíró döntési jogkörébe tartozó ügyeket a végrehajtás során, összefoglaló néven, bv. ügyként szokta a szakma meghivatkozni. A reintegrációs őrizet ezen bv. ügyek általános eljárásrendjéhez illeszkedik azzal a kivétellel, hogy abban az általánosnál több résztvevő együttműködése szükséges. Ezt eredetileg is így tervezte a jogalkotó, viszont a kodifikációs folyamat előrehaladtával világossá vált, hogy kifejezetten sokösszretevős és sokrésztvevős eljárásrendet kell kialakítani a garanciarendszer és a jogszerű eljárás lebonyolítása érdekében.

A törvényjavaslat a büntetés-végrehajtási intézet kizárólagos előterjesztési jogát rögzítette első perctől kezdve a vonatkozó eljárásokban azzal, hogy az elítélt vagy védője a szabadságvesztés során egy, és csakis egy alkalommal kezdeményezhetik. Ez a megkötés, amellet, hogy a fentebb említett tájékoztatási tevékenységet még hangsúlyosabbá teszi, a vonatkozó adminisztratív feladatoknak is egyfajta gátat állított. A büntetés-végrehajtási intézet előterjesztése a bv. ügyek általános rendje szerint épül fel, azaz kitér főképp az elítélt személyiségére, szemléletére, jutalmazási és fegyelmi helyzetére, a végrehajtás során tanúsított magatartására, a bűnügyi nyilvántartási alapadataira, és tartalmazza a vezető javaslatát is.

Eltérő ügyintézési elem azonban, hogy a büntetés-végrehajtási intézet, a saját előterjesztése összeállításának megkezdésekor írásban megkeresi az elítélt lakóhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálatot az elítélt és a megjelölt lakóingatlan adatainak átadásával. A pártfogó egy párhuzamos előterjesztést készít, amely nem az elítélt személyiségére, hanem

⁷⁶ ÁROP 1.1.19-2012-2012-0007 - Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Belügyminisztériumban – Előzetes hatásvizsgálat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény tervezetéhez (2013). Készítette: Dr. Bogotyán Róbert bv. ezredes

inkább a reintegrációs őrizet életviszonyaira fókuszál. Ezek az információk a bíró megalapozott döntéséhez szintén szükségesek, de azokat a büntetés-végrehajtás nem tudja beszerezni, ezért szükséges egy másik szervezet bevonása. A pártfogói előterjesztés eredetileg leginkább a lakókörnyezetre összpontosított, és olyan kérdéseket elemzett, mint a családtagokkal és a szomszédsággal való viszony, az elítélt által elkövetett cselekmény megítélése, valamint az önálló életvezetéshez szükséges vagyoni, jövedelmi helyzet megfelelősége. Az eljárásban ez teljes nóvumként jelent meg, mivel a reintegrációs őrizethez legközelebb álló feltételes szabadság esetén a bírálathoz alapja főként az elítélt magatartása volt. A lakókörnyezet elemzése fontos és hasznos társadalmi adatokat adhat a reintegrációs folyamat – elítélttől független – elemeiről.

A két (pártfogó és intézet) javaslattal ellátott előterjesztés alapján a büntetés-végrehajtási bíró dönthet a reintegrációs őrizet elrendeléséről vagy az előterjesztés elutasításáról. Eközben figyelembe veszi a törvényjavaslatban foglalt három kizáró feltételt is, amelyek nem az előterjesztésnek, hanem az engedélyezésnek képezik akadályát. Eszerint nem volt reintegrációs őrizetbe helyezhető az az elítélt, akivel szemben, az aktuálisan töltöttet követően további szabadságvesztés vár végrehajtásra, illetve akinek letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították. A két kizáró ok eredője megegyezik, mivel sikeres társadalmi visszailleszkedést, önálló életvezetést elősegítő jogintézmény elrendelésének nincs értelme, ha további szabadságelvonással fenyegetik a személyt, azaz a teljes visszailleszkedés időben távoli. Ez egyébként érdekes jogalkalmazási kérdést vetett fel a folyamatosan töltött, vagy összbüntetésbe foglalt szabadságvesztések tekintetében, amelyet részben rendezett a törvényjavaslat azzal, hogy a bíróság által meghatározott visszaesési fokot alapvető kritériumként kezelte. Az esetleges vitás jogalkalmazási kérdésekre tekintettel azonban már akkor is felmerült, hogy előzetesen is szükséges lehet jogegységi intézkedések meghozatalára (természetesen csak abban az esetben, ha azokat nem rendezik megnyugtatóan a rendeleti részletszabályok). Kizáró ok még a korábban engedélyezett reintegrációs őrizetnek az elítéltnak felróható okból való megszüntetése is, amiről fentebb már részletesen értekeztem.

Az eljáráshoz kapcsolódó, igen fontos további kérdés volt, hogy a kérelemben megjelölt lakóingatlan megfelel-e a távfelügyeleti eszközök működtetéséhez. A törvényjavaslat erre vonatkozóan nem tartalmazott konkrét szabályt. A tervezet készítésekor a büntetés-végrehajtási szervezet jelezte, hogy ez két módon okozhat problémát a jövőben. Az egyébként minden más kritériumnak megfelelő elítéltek sérelmezhetik majd, hogy kizárólag lakóingatlanuk egy adott paramétere (pl. hálózati lefedettség elégtelensége) miatt nem

kerülhetnek reintegrációs őrizetbe. Itt bár jogilag az önkéntes vállalás alá tartozó, a fogvatartott oldaláról biztosítandó erőforrások meg nem léte kizárja a panasz jogosságát, de a reintegrációs célkitűzés ettől még sérül. Érdemes lehet ezért a rendeleti részletszabályok kidolgozása során valamilyen formában lehetőséget biztosítani az ilyen okból hátrányba kerülő elítélteknek, hogy egy másik lakóingatlant jelölhessenek meg.⁷⁷ (Ezt egyébként a jogalkotó elfogadta és a végleges jogszabálysövegbe a hatálybalépéskor már be is került a második ingatlan megjelölésének lehetősége). A másik felmerülő probléma, hogy a megfelelő előzetes felmérés, majd telepítés érdekében valamely állami szerv szakembereinek visszatérően be kell lépniük a magánlakásba és ott munkát kell végezniük. Ezt jellemzően hivatali munkarendhez igazodó időpontban kell megtenni, ami lehet, hogy nem felel meg az elítélt ott lakó hozzátartozóinak. Ezért a részletszabályok között a BvOP javasolta annak rendezését, hogy a fogadónyilatkozat és az önkéntes vállalás a távfelügyeleti eszközök alkalmazási feltételeinek megismerése és elfogadása mellett az előzetes felmérésre, a telepítésre, karbantartásra és hibaelhárításra irányuló – szükséges számú, de előre nem meghatározható – belépésre és tartózkodásra vonatkozó engedélyt is magában foglalja, amelynek megtagadása vagy visszavonása a reintegrációs őrizet megszüntetését eredményezi. Ez a felvetés nyitott fűlekre talált.

A reintegrációs őrizetet engedélyező bírói döntés és a büntetés-végrehajtási intézet tényleges elhagyása időben szükségszerűen elválik tehát egymástól. Ennek tartamát elsősorban nem a fentebb leírt eszközbiztosítási, telepítési és beállítási feladatok, hanem a távfelügyeleti rendszer programozása okozza. A törvényjavaslat értelmében ugyanis az volt a tervezett eljárás, hogy az eljáró bíró jelöli ki a tartózkodás helyéül szolgáló lakóingatlant, és azt is, hogy ezt az elítélt milyen célból és milyen időtartamban hagyhatja el. Ezek adatait (pl. időszak, útvonal, távol tölthető időtartam) azonban rögzíteni kell a távfelügyeleti központban, amihez megfelelő időt szükséges biztosítani, de ennek elvégzéséig az elítélt értelemszerűen nem távozhat a büntetés-végrehajtási intézetből. Fentiek hatékony, és minden ügyben egységes időtartam alatt történő végrehajtása különösen fontos volt és az ma is, a hátrányokozás elkerülése érdekében.

A korábban engedélyezett reintegrációs őrizet visszavonására a törvényjavaslat szerint két esetben kerülhetett sor. Az első eset, ha új végrehajtandó szabadságvesztésről, büntető- vagy

⁷⁷ Itt természetesen újbóli fogadónyilatkozat, valamint az elítélt költségére ismételt felmérés szükséges.

szabálysértési ügyről érkezett információ. Fontos azonban, hogy az újabb szabadságvesztés egy lezárt büntetőügy folyamányaképpen született, így az elrendelési feltételek közül az „első alkalommal szabadságvesztést töltő” kitélt és az újabb szabadságelvonás miatt a társadalmi integrációt is értelmezhetetlenné tette. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a folyamatban lévő büntetőeljárásból nem szükségszerűen következett a reintegrációs őrizet visszavonása, az elsősorban a bírói mérlegelésben játszott szerepet az engedélyezés során.

A visszavonás kezdeményezésének másik kötelező esete, ha az elítélt az elektronikus távfelügyeleti eszközök vállalt alkalmazási szabályait megszegi, illetve azokat megrongálja, vagy használhatatlanná teszi. Azáltal, hogy a jogalkotó csak ráutalt a vállalt magatartási szabályokra, nyitva hagyta a végrehajtási rendelet számára annak tartalommal való feltöltését.

Az eddigiekben is megállapítottuk, hogy ezen szabályok igen sokrétűek voltak, és azokról minden esetben átfogó tájékoztatást kell adni a fogvatartott számára. Mivel a törvényjavaslatban nem volt egyértelműen megfogalmazva, meg kell jegyezni, hogy a bíróság végzésében foglalt mozgási és tartózkodási szabályok megtartása elsődleges alapelemei a vállalt alkalmazási szabályoknak. A más jellegű szabályszegések mérlegelése a büntetés-végrehajtási bíró feladata, ugyanakkor, mivel azok előzetes és önkéntes vállaláson alapulnak, vélelmezhető volt, hogy a felróható normaszegések esetén a reintegrációs őrizet visszavonására kerül majd sor. A távfelügyeleti eszközök megrongálása történhet egyébként hanyag kezeléssel, károkozási vagy akár ismeretlen helyre történő távozás szándékával is. A károkozás és a hatóságok felügyelete alóli kibúvás elhatárolása fontos, hiszen a szabotázs eseményről a tevékenységirányító azonnal visszajelzést ad, így a rendőri beavatkozás elvben még a meghatározott területen belüli elfogást is eredményezheti. Az eszközök használhatatlanná tétele a rendeltetésszerű működés - akár erőszakos beavatkozás nélküli - lehetetlenné tételét jelöli. Ez történhet például a műholdas adatkapcsolat sabotálásával, vagy a távfelügyeleti eszközök áramellátásának szándékos megszüntetésével. Közös kritérium azonban, hogy a cselekmény célzatos és tudatos legyen.

Külön kérdéskört képezett a távfelügyeleti eszközökben történő nem szándékos károkozás. Az eszközök különösen magas bekerülési költsége miatt (a nyomkövető eszközt a rendőrség 2013-ban darabonként 2.875 USD+ÁFA értékben szerezte be) az azokban okozott kár megtérítése tetemes kiadást jelenthet az elítéltek számára. Ezért a kártérítési felelősség kérdéseit és a vonatkozó eljárás szabályait szintén tartalmaznia kellett a reintegrációs őrizetről szóló tájékoztatónak.

Összefoglalva tehát, a reintegrációs őrizethez kapcsolódó eljárások valamennyi szereplőnél többlet adminisztrációs és döntés-előkészítési feladatokat keletkeztettek, figyelemmel a teljesen új jogintézményre. Ezek módja a már létező bv. ügyekhez és az elektronikus távfelügyeleti eszközökkel végrehajtott házi őrizethez igazodott, így kellő szakmai igazodási pont állt rendelkezésre valamennyi szervezetnél. A több szereplő szükségszerű együttműködésén alapuló eljárások ugyanakkor megkövetelték, hogy előzetes együttműködési megállapodásokkal rendezzék a közös és kölcsönös feladatok végrehajtási rendjét.

Emberi erőforrás oldalról vizsgálva, az új szabályozási környezet többségében tehát a jelenleg és akkor is rendelkezésre álló apparátus leterheltségét növelte, a büntetés-végrehajtási ügyek számának növekedésével járt. Fel kellett tehát a büntetés-végrehajtásnak készülni arra, hogy a reintegrációs őrizethez kapcsolódóan, a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli feladatokat (lakóingatlan megfelelőségének felmérése, távfelügyeleti eszközök telepítése, hangolása) is végre kell hajtani, amelyek mindenképpen informatikai és biztonságtechnikai szakismerettel rendelkezők felvételét követelték meg.

2.3.3. A technikai rendszer, azaz az elektronikus távfelügyeleti rendszer és eszközei

A reintegrációs őrizet alapja a jól működő, a kitűzött célokat megvalósító, kimagasló rendelkezésre állást biztosító távfelügyeleti rendszer. Az 1040/2011. (III.9.) Kormányhatározatban foglaltak szerint az ilyen rendszerek büntetés-végrehajtási felhasználásának a rendőrség releváns működtetési tapasztalatain kell alapulnia. Mivel ez a körülmény már 2011-ben ismert volt, az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK), a számára szükséges speciális beszerzési eljárásba külső szakértőként bevonta a büntetés-végrehajtási szervezet delegált biztonságtechnikai szakértőjét is.

A nemzetgazdasági célkitűzésekkel párhuzamban a hazai technikai fejlesztés igénye erőteljes prioritásként jelent meg, azonban az elvárásoknak megfelelő prototípust több év alatt sem sikerült megvalósítani. A világpiacon megvásárolható rendszerek tanulmányozása során csak néhány gyártó terméke felelt meg az elvárt korszerű paramétereknek, így elmondható, hogy a beszerzés címzett köre meglehetősen szűk volt, ami nem tette lehetővé a kiterjedt árversenyt. Az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága határozatban biztosította az elektronikus házi őrizet pénzügyi forrását, a beszerzés *a minősített adatot, az ország alapvető biztonsági, nemzetbiztonsági érdekeit érintő vagy a különleges biztonsági intézkedést igénylő beszerzések sajátos szabályairól szóló 218/2011. (X.19.) Kormányrendelet* hatálya alatt valósult meg.

A rendőrség 2013. év elején a nyertes ajánlattevővel, a Geoview Kft.-vel szerződött, több mint 1 milliárd Ft értékben, majd megkezdte a rendszer kiépítését. Ennek keretében a 3M cég CMS megnevezésű, nemzetközi referenciákkal rendelkező elektronikus őrizeti termékét vásárolta meg, melyet 2013. május 15-től valós körülmények között is alkalmazott.

A szerződéses partner a rendszerhez 2013-ban 652 db személykövető eszközt szállított, ennek azonban – a házi őrizet akkori csekély számú elrendelésének bírói gyakorlata miatt – a lehetséges kapacitást figyelembe véve csak a töredék részét használták ki.⁷⁸ A gazdasági és műszaki szempontok figyelembe vételével – a részletszabályok kidolgozását követően – a büntetés-végrehajtásnak és a rendőrségnek célszerű volt, hogy az elektronikus távfelügyeleti eszközeik, és az azokat irányító távfelügyeleti központok lehetőség szerint azonos technikai elemekből épüljenek fel. Ez valamelyest rontotta a büntetés-végrehajtás helyzetét a beszerzés során, ugyanakkor számos előnnyel járt a használatot tekintve. Az egymással csereszabatos rendszerelemek esetén a kiképzési, oktatási feladatok egységesített végrehajtására, a házi őrizet és a reintegrációs őrizet során azonos eljárási rendek, belső kontrollfolyamatok kidolgozására nyílt lehetőség. Az esetleges rendszerbővítéseket, fejlesztéseket a két szerv közösen folytatta, amely előnyös volt az ártárgyalások során.

A technikai rendszert röviden ismertetve az mobilcellás, rádiófrekvenciás (RF) és műholdas helymeghatározáson alapuló (GPS) technológiát alkalmaz. A tartózkodásra kijelölt lakóingatlan megfelelőségét előzetesen felméri, ennek keretében vizsgálják a műholdas és mobil hálózati lefedettséget is. A távközlési technika fejlődésével párhuzamosan ezért a távfelügyelet megbízhatóságának és pontosságának növekedése várható, figyelemmel az egyes szolgáltatók (telekommunikációs és mobil navigációs cégek) hálózatbővítési és fejlesztési beruházásaira.⁷⁹ A technikai paramétereknek való megfelelés alapvető fontosságú a reintegrációs őrizethez is, mert csak a megbízhatóan működő távfelügyeleti eszközök biztosíthatják a folyamatos kontrollt. Minden jelforrás egy úgynevezett mobil APN-be⁸⁰ érkezik, ahonnan egy biztonságos csatornán továbbítják az irányítási központ megfelelő minőségű tűzfallal védett hálózatába. Itt az eszközökhöz kapcsolódó célrendszer fogadja és

⁷⁸ 2013. októberében 40 fő töltött elektronikus távfelügyeleti eszközzel felügyelt házi őrizetet, amely szám lassú, de folyamatos bővülést mutatott. Ez a büntetés-végrehajtás szempontjából kedvező volt, mivel azt jelezte, a jogalkalmazók idővel elfogadják a távfelügyeleti eszközök hatékonyságát.

⁷⁹ Az AGPS (Assisted Global Positioning System) rendszerek már jelenleg is a műholdas és mobil cellák által nyújtott információk összehangolásán alapulnak, az egyes hálózatok lefedettsége és a mobil adatforgalom sebessége is folyamatosan növekvő tendenciát mutat.

⁸⁰ Access Point Name

feldolgozza az adatokat, eközben szükség szerint kommunikál a felhasználó szervezet által a tevékenységirányításra kiválasztott alkalmazással.⁸¹ A már feldolgozott adat a szervezeti intraneten keresztül, a hozzáférési jogosultságok függvényében utazik tovább a területi tevékenységirányítók felé, ahol szintén jelen van a tűzfalas hálózatzvédelem. Az egyes területi tevékenységirányító kollégákhoz (ügyeletesekhez) már a helyi VLAN-on⁸² keresztül érkezik meg az információ.

Az eszközök oldaláról vizsgálva a távfelügyelethez az érintettre felhelyezett egységekre, a tartózkodásra kijelölt lakóingatlanba telepített egységekre, ezek működtetéséhez, telepítéséhez szükséges eszközökre és anyagokra, valamint az irányítási központban működő célrendszerre, a tevékenységirányításhoz szükséges eszközökre és megfelelő hálózati infrastruktúrára, szolgáltatásokra van szükség. A rendőrség által beszerzett távfelügyeleti központ kapacitása maximum 10.000 eszköz, azaz egy későbbi, akár jelentős bővítés esetén sem kell azt lecserélni. Az érintettek felhelyezett és a lakóingatlanokba telepített (tehát az érintettek által hozzáférhető, manipulálható) rendszerelemek tekintetében komoly biztonsági paramétereket kellett támasztani. Ezek közül is kiemelkedik a szabotázsérzékelés és riasztás képessége, a megfelelő célszerszám nélkül csak roncsolással oldható kötés, illetve a megfelelő kapacitású, beépített akkumulátor a rendelkezésre állás növelése érdekében.⁸³ Emellett az érintettre felhelyezett egységet visszatérően, a lakóingatlanba telepített egységet pedig állandóan csatlakoztatni kell hálózati áramforráshoz.

Az eszközök telepítését, figyelemmel arra, hogy azokat egymással és a távfelügyeleti központtal is össze kell hangolni a megfelelő működés érdekében, csak erre kiképzett személy végezheti. Mivel ez a tevékenység egy magánlakásban történik, amelynek elektromos rendszerét is igénybe kell venni (tehát az eszközök rendeltetésszerű működtetésével kapcsolatban költség merül fel), a tartózkodásra kijelölt lakóingatlan tulajdonosának előzetes hozzájárulása mindenképpen szükséges.

Az elektronikus távfelügyelet keretében végrehajtandó reintegrációs őrizet 500 db, az egyéb feladatok (külső munkáltatás, külkórházi őrzés stb.) pedig 800 db nyomkövető eszköz (2875 USD+ÁFA/db) beszerzését igényelték, amelynek 2013-ban a forrásigénye 1.331,2 mFt volt.

⁸¹ A Rendőrség esetében a Robotzsaru rendszerbe integrált modul.

⁸² Virtual Local Area Network

⁸³ A rendőrség által kiválasztott termék esetén a lakóingatlanban fixen telepített egység is rendelkezik saját akkumulátorral, hogy egy esetleges rövidebb áramkimaradás, hálózatingadozás esetén a távfelügyelet ne szakadjon meg.

További, összességében várhatóan 550 mFt körüli költségként jelentkezik a bv. szervezet által létrehozandó önálló felügyeleti központ megvásárlása (650.000 USD), valamint a telepítés, a működtetési és a garanciavállalás tételei (1,132.500 USD öt év alatt). A beruházás egyszeri együttes összege 1.881,2 mFt.⁸⁴

Az azóta eltelt időszakban sok egyéb változás következtében a reintegrációs őrizet eszközállománya is bővült. A BvOP 2024. október 25-i nyilvántartása alapján jelenleg a reintegrációs őrizet végrehajtására összesen 543 elektronikus távfelügyeleti eszköz áll rendelkezésre, ezek közül 98 eszköz hibás (javításra szorul, vagy selejtezésre kerül a közeljövőben), a többi kiadható, működőképes.⁸⁵

2. A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET HATÁLYOS JOGINTÉZMÉNYE MAGYARORSZÁGON

2.1. Küldetés

A jogalkotó a reintegrációs őrizet bevezetése kapcsán első perctől kezdve szoros együttműködést várt el a büntetés-végrehajtási szervezet és a rendőrség között. Ez az együttműködés nemcsak az új jogintézmény ellenőrzése vonatkozásában volt kiemelten fontos, de annak szükségessége egyértelműen abból is következett, hogy a szabályszegő, ismeretlen helyre távozó elítélt felkutatását, elfogását és büntetés-végrehajtási intézetbe történő előállítását csak a rendőrség hajthatja végre. Ugyanakkor a büntetés-végrehajtási intézetek nemzetközi elvárásoknak való megfelelésével összefüggő átfogó vizsgálat megállapításaihoz kapcsolódó intézkedésekről szóló 1040/2011. (III.9.) Korm. határozat 5. pontjában foglaltak szerint a reintegrációs őrizetet kiszolgáló rendszer a rendőrség által elért eredményeken és tapasztalatokon kellett alapuljon. Fentiek mellett a Bv. Törvény előkészítése során nyilvánvaló volt, hogy a büntetés-végrehajtás önálló távfelügyeleti eszközparkjának és központjának kialakításához szükséges központi költségvetési forrás legkorábban csak 2016-ban áll majd rendelkezésre. A jogalkotó és a szakma viszont a mihamarabbi bevezetés mellett

⁸⁴ ÁROP 1.1.19-2012-2012-0007 - Hatásvizsgálatok és stratégiák elkészítése a Belügyminisztériumban –

Előzetes hatásvizsgálat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény tervezetéhez (2013) Készítette: Dr. Bogotján Róbert bv. ezredes

⁸⁵ BvOP adatközlés 2024. október 25. Ezen eszközök típusa: Attenti One Pieces Gen 4., amely önálló GPS nyomkövető eszköz, arra tervezték, hogy folyamatosan figyelemmel kísérje a résztvevő tartózkodási helyét különböző intenzitási szinteken. A Solo3 a helymeghatározás, a kommunikációs technológiák és a manipuláció elleni mechanizmusok robusztus integrációját kínálja, hogy megbízható nyomkövetési megoldást nyújtson.

kardoskodott, a reintegrációs célkitűzések és a túlszűfolttság miatt azonban prioritás volt a jogintézmény 2015. évi bevezetése.

A magyar büntetés-végrehajtás két fő feladata a szabadságuktól megfosztott emberek társadalomtól történő izolációja, azaz a biztonságos fogvatartás kialakítása és végrehajtása, valamint a szabadságvesztés-büntetés ideje alatt a börtönhatások minimalizálásával elérni azt - a már befogadáskor kitűzött - célt, hogy a fogvatartott a szabadulását követően a társadalom számára hasznos, jogkövető állampolgárrá váljon, lehetőleg devianciáktól mentesen reintegrálódjon. A két alappillér egymásra épül, azoknak folyamatosan egyensúlyban kell lenniük ahhoz, hogy a reintegráció sikeres lehessen. A magyar büntetés-végrehajtási szabályozásban számos nívumot kellett megteremteni, beépíteni, hogy a reintegrációs tevékenység eszköztára bővíthessen, továbbá a fogvatartás biztonságát szolgáló eszközök megújulhassanak. A változást, a korszakváltást, az újítás lehetőségét a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. Kódex vagy Bv. tv.) konstruálása, valamint az ennek részletszabályzóiként megalkotott rendeletek teremtették meg. A büntetés-végrehajtási szervezet, a fenti célok megvalósításán túl kiemelt feladatként kezeli a börtönök túlszűfolttságának csökkentését, a végrehajtás struktúrájának átalakítását úgy, hogy a büntetőpolitikai cél elérésének teljesülése mellett ne romoljon az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma és általános biztonságérzete.⁸⁶

A Bv. Kódex egyik ilyen nívuma a reintegrációs őrizet jogintézménye, amelynek köszönhetően 2015. április 1-jétől lehetőség nyílt arra, hogy a nem személy elleni erőszakos jellegű bűncselekmények elkövetői a büntetésük utolsó hónapjait az általuk megjelölt és büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv. bíró) által engedélyezett lakóingatlanban tölthessék, a részükre meghatározott szigorú életrend és magatartási szabályok megtartása mellett. A Magyarországon nívumnak számító szabályozás a teljes szabadságelvonás és a szabadságvesztés-büntetést követő felelős, önálló életvezetés közötti, eddig fennálló hézagot tölti ki egy, az állami szervek által felügyelt - a jogintézmény hatályba lépésekor legfeljebb hat hónapig tartó - életszakasszal. A reintegrációs őrizet ideje alatt az elítéltnak lehetősége nyílik arra, hogy biztosítsa az önálló megélhetését, munkát keressen és vállaljon, tanulmányokat folytasson, valamint újjáalakítsa és erősítse családi, társadalmi kapcsolatait. A

⁸⁶ Bogotyán, Róbert: Szabadlábon a börtönben, avagy a Reintegrációs Őrizet a gyakorlatban. IN: In: Baráth, Noémi Emőke; Pató, Viktória Lilla (szerk.) A haza szolgálatában: Konferenciakötet 2019., Budapest, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2020) 322 p. pp. 110-117. 8 p.

reintegrációs őrizet létrehozásának alapgondolatát, megteremtésének lehetőségét a rendőrség által – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény felhatalmazása által - már 2003 óta elektronikus távfelügyeleti eszköz használatával végrehajtott, a letartóztatás elrendelésekor alkalmazott úgynevezett “házi őrizet” adta.

Magyarország kormánya már egy 2011-es határozatában hosszú távú célként jelölte meg, hogy csökkenteni kell a szükségtelen szabadságelvonások számát.⁸⁷ A rendőrség által kiépített és használt elektronikus távfelügyeleti rendszer jó eredményeként, valamint a technikai fejlődésnek köszönhetően a büntetés-végrehajtás területén is alkalmazható a reintegrációs őrizet elektronikus távfelügyeleti rendszere.⁸⁸

A reintegrációs őrizet magyar jogrendbe történő bevezetését megelőzően szükség volt a háttérszabályozás megteremtésére is, amely jelentős változást eredményezett számos jogszabály tekintetében. A bevezetés magával hozta a Btk., a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Flt.), a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet, illetve a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI.29.) KIM rendelet módosítását is.

A Bv. Kódex a reintegrációs őrizet kiemelt céljaként fogalmazta meg az abban elhelyezett elítéltek munkavállalását, oktatásban, képzésben való részvételét. Ezzel egyidejűleg az Flt. nem módosult, amely a jogintézmény bevezetésekor a büntetés-végrehajtási jogviszony hatálya alatt álló fogvatartottak esetében nem tette lehetővé munkavállalásukat a társadalmi szférában. A gyakorlati tapasztalatok azonban felülírták a jogszabályi ellentmondást, hiszen a reintegrációs őrizetbe helyezett fogvatartottak többsége munkaviszonyt létesített a reintegrációs őrizete végéig.⁸⁹ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma az érintett szakfőosztályaival folytatott előzetes egyeztetéseket követően, az egyes foglalkoztatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2018. évi XCIV. törvény 2019. január 01-jei hatállyal módosította az Flt.-t, amelynek eredményeként az állami foglalkoztatási szervnél, munkavállalási szándékkal jelentkező reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltek – annak

⁸⁷ A büntetés-végrehajtási intézetek nemzetközi elvárásoknak való megfelelésével összefüggő átfogó vizsgálat megállapításához kapcsolódó intézkedésekről szóló 1040/2011. (III.9.) Kormányhatározat.

⁸⁸ Bogotyán, 2015. i.m. 15 p.

⁸⁹ Bogotyán, 2015. i.m. 16 p.

ellenére, hogy büntetés-végrehajtási jogviszonyuk fennállt – jogosultakká váltak az ott elérhető szolgáltatások igénybevételére.

Mint korábban említettem, Európában a „reintegrációs őrizetnek két formája lelhető fel: az ún. „front-door” és „back-door” (ez utóbbi kategóriába tartozik a reintegrációs őrizet is) modellek. Míg az előbbinél az elítélt a börtönbe be sem kerül (ezáltal kizárjuk a fogvatartásból adódó börtönártalmakat), addig az utóbbinál az intézetből korábban, „idő előtt” szabadulhat a fentiekben említett feltételek esetében, távfelügyeleti rendszer és a pártfogó felügyelő monitorozása mellett. Magyarország büntető jogrendszerében egyelőre a második formátum vetette meg lábát, mint atipikus végrehajtási módszer, azaz a „back-door” modell.

A büntetés-végrehajtásnak Magyarországon az elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak vonatkozásában a reintegrációs célkitűzések érvényesítése érdekében számos nehézséggel kell megküzdenie. Elsősorban a bv mindenkori meghatározó nehézsége a rendelkezésre álló elhelyezési kapacitások elégtelensége, mivel a szervezetnek nincs beleszólása a befogadások számába. A második komoly nehézség, hogy a szervezetrendszer nagyobb részét még mindig a XIX. századi börtönépítési hullámban létrejött intézetek alkotják, amelyek nem, vagy csak részben alkalmasak a hazai és nemzetközi elvárások betartására. Ebből kifolyólag – számos ezzel ellentétes próbálkozás ellenére – a magyar intézetekben újra és újra felüti a fejét a zsúfoltság, amely gyengíti a szakmai erőfeszítéseket, ellenérzéseket vált ki a fogvatartottakból a büntetés-végrehajtás iránt, nem utolsósorban pedig megalapozott panaszokra adhat okot, amelyek alapján az állam jelentős összegeket fizetett ki a fogvatartottak részére, az alapvető jogokat sértő elhelyezésük kártalanítása okán. A fentiek megtestesítik a bűnelkövetésre adott és mindenki számára szóló üzenetet, melynek lényege, hogy Magyarország a jogállamként védett értékei megtámadását és megsértését kellőképpen differenciált és súlyozott végrehajtási rendszerrel szankcionálja. Ugyanakkor korszerű szakmai alapokon nyugvó reintegrációs tevékenységgel törekszik arra, hogy az együttműködő magatartást tanúsító fogvatartottak még a szabadulásuk várható időtartama előtt, a hatályos jogi normák alapján olyan élethelyzetbe kerüljenek, hogy reális esélyük legyen a társadalomba való visszailleszkedésre. E közegben ez nem jogsértés, hanem a bűnelkövetésre adott társadalmi válasszal együtt járó bv. jogviszony által szabályozott, törvényi garanciák mellett alakuló élethelyzet, amely a büntetés természetes velejárója és nem pedig szükségtelen vagy indokolatlan joghátrány.

Minden olyan jogintézmény tehát, amely nem csorbítja az állam büntetőhatalmának végrehajtását, de nem is veszi igénybe az állami intézmények ilyen célzatú ellátását, egyrészt segíti a megfelelő elhelyezési körülmények biztosítását a többi elítélt részére,

másrészről csökkenti az állomány leterheltségét, az állam költségeit és a mindennapi feladatokat.

A reintegrációs őrizet – habár a kiszabott szabadságvesztésbe beleszámít – mégsem bv. intézeti körülmények között, hanem bírói engedéllyel az elítélt által megjelölt lakóingatlanban kerül végrehajtásra, ezáltal a személyes szabadságot nem elvonja, csupán korlátozza azt. A kontrollfunkció közvetlenül, elsősorban az elektronikus távfelügyeleti eszközön keresztül valósul meg, amely folyamatosan biztosítja, hogy amennyiben a kijelölt tartózkodási helyet és a mozgási területet az elítélt személy elhagyja, az riasztás formájában haladéktalanul az intézkedésre jogosult hatóságok tudomására jusson. A kiszabott ítélet ilyen módon történő végrehajtása egyértelmű és jelentős kedvezmény a bv. intézetek részleteiben szabályozott életrendet megkövetelő környezetéhez viszonyítva, ezért aztán a reintegrációs őrizet csak azon elítéltek számára érhető el, akik a társadalomra kevésbé veszélyesek, és a szabadítást megelőző komplex elemző-értékelő munka eredményeként okkal feltételezhető, hogy sikeresen vissza tudnak illeszkedni a civil társadalomba, illetve a jövőben jogkövető magatartást tanúsítanak. Hatályba helyezése óta összesen 11 284 ügy⁹⁰ keletkezett, melyek közül 5 454 esetben⁹¹ került engedélyezésre a jogintézmény. Itt némi magyarázat azonban elengedhetetlen: az elindított ügyek és az engedélyezett esetbeli eltérés annak tudható be, hogy kezdetben (a 2015-2016-os évben) olyan személyek is beadták kérelmüket, akik a törvény erejénél fogva nem voltak jogosultak a kedvezményre, pl. nem megfelelő ítélettartammal rendelkeztek, illetve a bűncselekmény elkövetési magatartása erőszakos jelleget mutatott. Természetesen mára ezt a problémát a bv. szervek szakszerű feladatellátása teljes mértékben orvosolta. A COVID-19 járvány alatti visszaesés nem igényel részletesebb indoklást, bár a Módszertani Keretek fejezetben alaposan körüljárom a témát, továbbá az elmúlt 2 évben fennálló összes ügyszám és engedélyezett ügyek közötti számszerű különbség oka összetett, egyrésztől alapvetően a szigorúbb pártfogó felügyelői környezettanulmányoknak köszönhetően (amelyek alaposan felméri a lakókörnyezet alkalmasságát), másrészről a bv. intézet is kiemelten figyel arra a javaslatra, amit a reintegrációs őrizet elrendelése kapcsán lefolytatott eljárás során tesz, valamint a bv. bírói gyakorlat is kiforrott az elmúlt években, így sokkal körültekintőbben járnak el a jogintézmény alkalmazásának elbírálása során.

⁹⁰ A BvOP által biztosított adat 2024. október 01. napjáig terjedő össz-ügyszám

⁹¹ A BvOP által 2024. október 01-jéig biztosított adat.

A reintegrációs célkitűzéseket nagymértékben segítik az előírható magatartási szabályok, amelyek vonatkozhatnak a családi és társadalmi kapcsolatok fejlesztésére, vagy akár a munkahely feltérképezésére, munkába járásra egyaránt.

A reintegrációs őrizet kapcsán a kiemelt büntetőpolitikai cél, hogy oly módon csökkenjen a szükségtelen szabadságelvonnások száma, hogy eközben ne romoljon a közbiztonság, az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma, illetve lehetőség szerint eredményesen szolgálja a bűnelkövetők sikeres társadalmi visszailleszkedését.

2.2. A reintegrációs őrizet hatályos jogi szabályozásának bemutatása

2.2.1. Sajátos nézőpont

A reintegrációs őrizet jelenleg is hatályos szabályozásának bemutatását a dolgozatban két irányból kívánom megközelíteni. Egyrészt – a klasszikus gyakorlat szerint – a hatályos jogszabályok elemzése, értelmezése és magyarázata által szeretném bemutatni azt a folyamatot, ami ezen jogintézményt meghatározza, másrészt viszont a folyamat szereplőin keresztül, az ő feladataik, hatásköreik és az ezekkel járó nehézségek, kihívások és sokszor személyes, szubjektív valósággal való kiegészítése a jogi procedúrának, álláspontom szerint adja majd a teljességét a jogintézmény megismerésének, működőképességének és eredményessége vizsgálatának. Hiszem, hogy egy jogintézmény sikerességét jogi és szakmai szempontból azon keresztül is lehet vizsgálni, ahogy az abban feladattal bíró résztvevők a gyakorlati alkalmazás során használják azt.

A büntetés-végrehajtás egy egyszerű kutatási kérdésű tudományos területnek tűnik, ha csak arról az oldaláról közelítjük meg, hogy valami használ a fogvatartottnak vagy sem? Valami segíti a reintegrációját vagy sem? Valami hozzájárul ahhoz, hogy ő jobb, normakövetőbb, egészségesebb legyen minden szempontból vagy sem?

A *Bevezető gondolatok* részben már kifejtettem, hogy a reintegrációs őrizet kapcsán – de egyébként minden büntetés-végrehajtásban használt vagy alkalmazott jogintézmény kapcsán – felmerülhet, hogy az adott jogintézmény kinek az érdekét szolgálja. Azt gondolom, hogy a reintegrációs őrizet elsődlegesen és főszabályként természetesen a reintegrációt kívánja segíteni, azaz az elítélt társadalmat. A hazai büntetés-végrehajtás, ahogyan az a modern szabadságvesztés-büntetést kezelő intézményektől elvárható, tudatában van annak, hogy az elítélt a leghatékonyabban akkor tud visszailleszkedni a társadalomba, ha annak keretében éli meg a mindennapokat. Így tehát amikor eljön az a pillanat, hogy a börtön falain kívül is

érvényesülni tud a szankció, és korlátozásokkal ugyan, de már nincs szükség a zárt falakra, akkor a büntetés-végrehajtás el tudja engedni a fogvatartott „kezét”. Azonban minden esetben megvan a kockázata annak, hogy az elítélt nem tanúsít együttműködést, megszegi a magatartási szabályokat, újabb bűncselekményt követ el, azaz nem tud sikeresen visszailleszkedni. Ennek kockázatértékelése zajlik egy intézetén kívüli jogintézmény elbírálásának javaslata során, vagyis sok benne a kockázati tényező. Ugyanakkor nem elhanyagolható és szintén fontos feladat a hazai büntetés-végrehajtásban a zsúfoltság csökkentése is. Egy ilyen vagy hasonló, intézetén kívüli jogintézmény sokat számít a létszám tekintetében, a személyi állomány leterheltségében és a kategorizálás és egyéniesítés területén egyaránt. Fontos szem előtt tartani, hogy végső soron ez is az elítéltek érdekeit képviseli, hiszen minél több a férőhely, annál hatékonyabb a kategorizálás és egyéniesítés, minél kevesebb a fogvatartott, annál több idő, energia és figyelem jut az állomány részéről, amely tehát így közvetve hatékonyabban és célirányosabban biztosítja az intézetén belüli reintegrációs folyamatokat.

Mint ahogy korábbi gondolataimban már szó esett róla, a kriminológusok és más szakemberek részéről a hazai büntetés-végrehajtás az elmúlt években a büntetés-végrehajtási törvényben szabályzott jogintézményeket az intézményesített érdek céljából használják, s nem elsősorban az elítéltek érdekében alkalmazzák. A reintegrációs őrizet tekintetében ez a kritika több vonatkozásban is felmerült. Többek között pontosan ezt a kérdést feszegetve, hogy kinek használ ez a jogintézmény: az elítéltnak vagy az intézetnek. Azonban egy ilyen jogintézmény elemzésénél és eredményességi vizsgálatánál a válasz sosem ennyire egyszerű. Sokkal többszertevő és sokkal mélyebbre nyúlik vissza. Egy folyamat eredményességét álláspontom szerint a folyamatot bonyolító személyek szakmai tudása, jószándékú vagy ítéletmentes hozzáállása és nyitott, széleslátókörű életfelfogása is nagymértékben befolyásolja. Éppen ezért döntöttem úgy, hogy dolgozatomban a választott témám bemutatása keretében, nemcsak a jogi hátteret és a folyamatokat mutatom be, hanem azokat az embereket is, akik ebben a folyamatban kardinális szerepet töltenek be, s akiktől sok esetben legalább annyira függ a jogintézmény sikeressége és eredményessége, mint magától a fogvatartottól.

2.2.2. Jogi szabályozás

A reintegrációs őrizet az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, de mozgási szabadságát és a tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza.

A hatályos Bv. törvény szerint az az elítélt helyezhető reintegrációs őrizetbe, aki számos feltételnek egyszerre megfelel.⁹² Mindenekelőtt – büntetés-végrehajtási szempontból a legerősebb feltétel – a reintegrációs őrizetbe helyezést annak előnyeivel és hátrányaival együtt az elítéltnak önként vállalnia kell. Ez azt jelenti, hogy ha a továbbiakban felsorolt törvényi feltételeknek az elítélt egyébként messzemenően megfelel, de azt nyilatkozza, hogy ő nem kíván élni a jogintézménnyel, úgy részére a reintegrációs őrizet nem alkalmazható. Az elmúlt évtizedben bizony volt rá példa, hogy az elítélt nem járult hozzá a reintegrációs őrizetbe helyezéséhez magánéleti okok miatt. Ilyen esetben a bv. intézet nem is terjeszti elő a bv. bíró részére.

Amennyiben azonban az elítélt hozzájárul és törvény által deklarált büntetés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható, reintegrációs őrizetbe helyezhető az az elítélt, akit gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, vagy ha szándékos bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, akkor egyrészt nem a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában⁹³ meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítélték el, ugyanakkor első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő⁹⁴, és öt évet meg nem haladó tartamú

⁹² Bv. törvény 187/A. §

⁹³ személy elleni erőszakos bűncselekmény:

- a) a népirtás [142. § (1) bekezdés], az emberiség elleni bűncselekmény [143. § (1) bekezdés], az apartheid [144. § (1)–(3) bekezdés],
- b) a hadikövet elleni erőszak (148. §), a védett személyek elleni erőszak [149. § (1)–(2) és (4) bekezdés], az egyéb háborús bűntett (158. §),
- c) az emberölés [160. § (1)–(3) és (5) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (3)–(6) és (8) bekezdés],
- d)* az emberrablás [190. § (1)–(4) bekezdés], az emberkereskedelem és kényszermunka [192. § (1)–(6) bekezdés], a személyi szabadság megsértése (194. §), a kényszerítés (195. §),
- e)* a szexuális kényszerítés (196. §), a szexuális erőszak [197. § (1)–(4a) bekezdés], kapcsolati erőszak (212/A. §),
- f)* a lelkiismeret és vallásszabadság megsértése (215. §), a közösség tagja elleni erőszak [216. § (2)–(3) bekezdés], az egyesületi és a gyülekezési szabadság megsértése [217. § (1) bekezdés],
- g) az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása [254. § (1) bekezdés], a lázadás [256. § (1)–(2) bekezdés],
- h) a bántalmazás hivatalos eljárásban [301. § (1)–(2) bekezdés], a bántalmazás közfeladatot ellátó személy eljárásában [302. § (1)–(2) bekezdés], a kényszervallatás [303. § (1)–(2) bekezdés], a jogellenes fogvatartás (304. §),
- i) a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)–(3) és (5) bekezdés], a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (311. §), a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak (312. §), a nemzetközileg védett személy elleni erőszak [313. § (1) bekezdés],
- j) a terrorcselekmény [314. § (1)–(2) bekezdés], a jármű hatalomba kerítése [320. § (1)–(2) bekezdés],
- k) a rablás [365. § (1)–(4) bekezdés], a zsarolás (367. §), az önbíráskodás [368. § (1)–(2) bekezdés],
- l) a zendülés minősített esetei [442. § (2)–(6) bekezdés] és az előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak [445. §];

⁹⁴ 14. sz. Irányelv a bűnismétlés értékeléséről a bünteteskiszabás során: A büntetés kiszabása során általában nem indokolt az előző elítéltségnek súlyosító körülményként értékelése olyan esetekben, amikor korábban nevelő jellegű büntetés kiszabására került sor, s a büntetés kiállításától az újabb bűncselekmény elkövetéséig hosszabb idő telt el, így a büntetés célja lényegében megvalósult; az elkövető megelőzően méltánylást érdemlő körülmények között vagy kisebb tárgyi súlyú bűncselekményt valósított meg; a korábbi büntetés kiállása óta

szabadságvesztést tölt. A visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő egy érdekes kategória. A Btk. maga sem rendelkezik a korábban már bűncselekményt megvalósító személyek valamennyi csoportjáról, hiszen a bűnismétlők közül csak a különböző visszaesői kategóriákat határozza meg. Így „negatív meghatározható fogalomként él a büntetőjogban az egyszerű bűnismétlő fogalma, hiszen ennek kell tekinteni azokat a bűnelkövetőket, akik követtek már el korábban bűncselekményt, de valamilyen oknál fogva nem minősülnek visszaesőnek.”⁹⁵ A magyar büntetőjogban a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesülés csak a büntetőjogon kívüli jogkövetkezményekre vonatkozik. Ez azt jelenti, hogy amennyiben valaki valamikor is bűncselekményt követett el, majd emiatt elítélték, és a bűnügyi nyilvántartásba bekerült, akkor büntetőjogi szempontból onnan soha nem kerül törlésre. Amennyiben egy elkövető nem minősül visszaesőnek, mert például korábban gondatlan bűncselekmény miatt ítélték el, vagy több mint 3 év telt el a korábbi büntetés kitöltése és az újabb bűncselekmény elkövetése között, avagy korábban nem végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, akkor is bűnismétlőnek minősül. Az egyszerű vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlést a bíróság a büntetés kiszabása körében eltérő nyomatékú súlyosító körülményként értékeli.⁹⁶

A reintegrációs őrizet időtartama vonatkozásában is eltérően szabályoz a törvény. Legfeljebb egy év az alapeset, ha az elítéltet gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték szabadságvesztésre, minden más esetben viszont legfeljebb tíz hónapban határozza meg az őrizet időtartamát.

Ha ezek a jogszabályi feltételek fennállnak, úgy a reintegrációs őrizet vonatkozásában vagy az intézet kezdeményezi annak alkalmazását (ha megvan az elítélti nyilatkozat annak vállalásáról), vagy maga az elítélt vagy képviselője kérelmezi az eljárás megindítását. Mindkét esetben a bv. intézet előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak. Alapelveként szükséges leszögezni, hogy a reintegrációs őrizetet nem a büntetés-végrehajtási szervezet engedélyezi, hanem a törvényszékeken működő büntetés-végrehajtási csoportok bírái. Ez egyben a legfőbb garanciális eleme is a jogintézménynek, amelyen keresztül biztosított, hogy – a büntetőeljárásban kiszabott büntetés végrehajtása során tanúsított magatartást is figyelembe véve – a személyi szabadság részbeni visszaállításáról csakis bíró dönthet, természetesen a fogvatartást fogatosító bv. intézet véleményének szigorú szem előtt tartásával.

becsületes életmódot folytatott stb. A korábbi gondatlanságból elkövetett bűncselekmény miatti elítélés általában súlyosítónak értékelendő azokban az esetekben, amikor a bíróság az elkövető újabb ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményét bírálja el.

⁹⁵ Pápai-Tarr Ágnes (2020): Az elkövető személyiségének jelentősége a büntetéskiszabásban, különös tekintettel az előéletre. In: Pro Futuro 2020/1. 98. o.

⁹⁶ Pápai-Tarr Ágnes (2020) i. m., 99. o.

Nagyon fontos korlátozás azonban, hogy a törvény értelmében a reintegrációs őrizet elrendelését a szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt vagy védője egy alkalommal kezdeményezheti.⁹⁷ Egyébként ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy az intézet viszont akár több alkalommal is kezdeményezze, ha az elítélt helyzete ezt indokolja. Erre egyébként – a kutatás tapasztalatai alapján – nem volt korábban példa, s ezt mint tudományos eredmény kívántam kiemelni jelen disszertációban.

2.2.2.1. Előterjesztés és elemei

Amennyiben a bv. intézet akár a kérelem alapján, akár saját hatáskörben előterjesztést tervez tenni, úgy megkeresi a reintegrációs őrizet végrehajtására az elítélt által megjelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt⁹⁸, az elektronikus távfelügyeleti eszköznek az elítélt által megjelölt lakásban való alkalmazhatóságának felmérése, illetve annak alkalmazhatósága esetén környezettanulmány elkészítése céljából.⁹⁹ A pártfogó felügyelő az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságát a megkeresés megérkezésétől számított nyolc napon belül felméri és jegyzőkönyvben rögzíti.¹⁰⁰ Ha a felmérés megtörtént, a pártfogó felügyelő elkezd összeállítani a környezettanulmányt. Erre egyébként a megkeresés megérkezésétől számított harminc nap áll rendelkezésére.

Előfordulhat olyan helyzet, hogy a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölendő lakás nem az elítélt kizárólagos tulajdona vagy bérleménye. Ilyenkor a tulajdonosnak vagy a bérlőnek az elítélt ott-tartózkodására vonatkozó előzetes, írásbeli befogadó nyilatkozata szükséges. A befogadó nyilatkozatot a pártfogó felügyelő szerzi be a tulajdonostól/bérlőtől, vagy a felmérés elvégzésekor, vagy legkésőbb a környezettanulmány elkészítésekor, ha annak szükségessége akkor válik ismertté. Ha a kérelemre induló eljárásban a jogszabályban meghatározott feltételek nem teljesülnek vagy valamely kizáró ok áll fenn, a bv. intézet a kérelemre vonatkozó vélemény és javaslat elkészítése során a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő megkeresését mellőzi.

A hatályos jogszabály értelmében a bv. intézet a reintegrációs őrizetbe helyezés iránti kérelmet előterjeszti a bv. bíró részére a kezdeményezés napjától számított 15 napon belül. Az előterjesztés mellé értékelő véleményt és javaslatot tesz, illetve tájékoztatja a bv. bírót a

⁹⁷ Bv. törvény 61/A. § (2) bek.

⁹⁸ Ha a kérelemre induló eljárásban jogszabályban meghatározott feltételek nem teljesülnek vagy valamely kizáró ok áll fenn, a bv. intézet a kérelemre vonatkozó vélemény és javaslat elkészítése során a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő megkeresését mellőzi.

⁹⁹ Bv. tv. 187/B. §

¹⁰⁰ A felmérés elvégzése érdekében a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő jogosult a reintegrációs őrizet végrehajtására az elítélt által megjelölt lakásba belépni.

pártfogó felügyelői környezettanulmány készítéséről. A bv. bíró a beérkezett iratok alapján, illetve indokolt esetben az elítélt meghallgatását követően dönthet a reintegrációs őrizet elrendeléséről, illetve megtagadásáról. Ez pontosan azt jelenti, hogy a törvény értelmében a reintegrációs őrizet elrendelése iránti előterjesztés tárgyában a büntetés-végrehajtási bíró csak az iratok alapján is meghozhatja a döntését, viszont az elítélt vagy a védő által benyújtott kérelem tárgyában kötelezően meghallgatást tart. Ez alól abban az esetben van kivétel, amennyiben a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül az iratok alapján elutasítja, mert a reintegrációs őrizet elrendelését a törvény valamiért kizárja.¹⁰¹ Amennyiben a reintegrációs őrizetet elrendeli, úgy szintén ő, azaz a büntetés-végrehajtási bíró jelöli ki, az elítélt tartózkodási helyéül szolgáló lakást is. A végzésben meghatározza, hogy a kijelölt lakás és a hozzá tartozó bekerített hely milyen – elsősorban a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítását szolgáló, munkavégzési vagy gyógykezelési – célból, útvonalon és milyen időtartamban hagyható el.

Az elítélt vagy a védő kérelmére egyébként a büntetés-végrehajtási bíró a reintegrációs őrizet elrendeléséről szóló határozatnak a lakás kijelölésére, valamint a kijelölt lakás és az ahhoz tartozó bekerített hely elhagyásának feltételeire vonatkozó részét megváltoztathatja vagy eseti jelleggel engedélyezheti az elítélt meghatározott célból történő eltávozását. Ebben az esetben a büntetés-végrehajtási bíró a kérelemről öt napon belül, sürgős szükség esetén soron kívül – az iratok alapján – határoz. Az eljárást egyébként ez esetben nem a bv. intézet, hanem a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró folytatja le.

A reintegrációs őrizetet elrendelő bv. bírói végzésekkel szemben egyébként az ügyészség fellebbezést nyújthat be és ennek a fellebbezésnek a reintegrációs őrizet megkezdésére halasztó hatálya van. Az ügyészség a fellebbezésről – a fellebbezés benyújtásával egy időben – értesíti a bv. intézetet is.

¹⁰¹ Bv. tv. 187/C. § (1) bekezdés: Az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha

a) az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani,*

b) az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították,

c) a fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felróható okból megszüntették,

d) az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből a bíróság által meghatározott végrehajtási fokozatban legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből a bíróság által meghatározott végrehajtási fokozatban legalább hat hónapot nem töltött le,*

e) a megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan,*

f)* a bíróság vagy az idegenrendészeti hatóság a kiutasításáról rendelkezett.

2.2.2.2. A döntés végrehajtási következményei

A reintegrációs őrizetben töltött időtartam a szabadságvesztésbe beszámít. Nemcsak az időbeli előny az, ami a jogintézmény kapcsán releváns, de a reintegrációs őrizet tartama alatt az elítélt részére a megszerezhető kreditpontokat is jóvá kell írni addig az időpontig, amíg a büntetés-végrehajtási bíró a reintegrációs őrizet esetleges megszüntetéséről nem határoz. Annyi korlátozás van csupán, hogy abban az esetben, ha a reintegrációs őrizet tartama alatt végrehajtandó szabadságvesztésről vagy új büntetőügyről érkezik értesítés, illetve az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi, úgy az előterjesztés megtételének időpontjától a végrehajtás megkezdéséig nem jogosult az elítélt a kreditpontokra. Továbbá, ha a büntetés-végrehajtási bíró az elítélt reintegrációs őrizetét elrendelte, de az elrendelésről a reintegrációs őrizet esedékességének napjáig terjedő időszakban a bv. intézet arról értesíti a bv. bírót, hogy az elítélt súlyos fegyelmi vétséget követett el, a bv. bíró a reintegrációs őrizet elrendelését újból megvizsgálja, és ennek alapján a végzését hatályon kívül helyezheti. Ha a fegyelmi vétség a reintegrációs őrizet esedékességéig - például az idő rövidsége okán - nem vizsgálható ki, akkor a fegyelmi eljárásnak a reintegrációs őrizet megkezdésére halasztó hatálya van. Ez esetben a fegyelmi eljárást soron kívül kell lefolytatni, és ha a fegyelmi felelősség megállapítható, a reintegrációs őrizet nem kezdhető meg, amíg a büntetés-végrehajtási bíró erről nem dönt.

Mint korábban részleteztem, ha a bv. bíró döntött a reintegrációs őrizetbe helyezésről, akkor a határozatában kijelöli a tartózkodási helyül szolgáló lakást, majd annak a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítását szolgáló, munkavégzési vagy gyógykezelési célból, útvonalon és időtartamban történő elhagyási lehetőségét. A reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok megtartását a büntetés-végrehajtási szervezet az elektronikus távfelügyeleti eszközön keresztül az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervvel együttműködve ellenőrzi. Ugyanakkor a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt magatartását, a büntetés-végrehajtási bíró által meghatározott magatartási szabályoknak és az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazási szabályainak a betartását, valamint a társadalmi reintegrációs folyamat előrehaladását a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő ellenőrzi. Tehát a büntetés-végrehajtás a rendőrséggel és a pártfogó felügyelővel együttműködve végzi az őrizetes ellenőrzését.

Speciális eset, de mindenképp említésre méltó, hogy a hatályos jogszabály 187/G. pontja szerint, ha a reintegrációs őrizetben lévő elítélttel szemben elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés vagy szabálysértési elzárás vár végrehajtásra, ezek foganatba vétele érdekében az elítéltnak a reintegrációs őrizet utolsó napját a büntetés-végrehajtási intézetben kell letöltenie, tehát az utolsó napra vissza kell vonulnia a foganatba vétel szabályai értelmében.

2.2.2.3. A reintegrációs őrizet megszűnése, megszüntetése és visszavonása

A reintegrációs őrizet több okból is megszűnhet. Egyrészt, a legegyszerűbb és legkívánatosabb eset, ha a reintegrációs őrizet ideje lejárt és az elítélt továbbra is törvénytisztelő magatartást tanúsít: így hatékonyan és eredményesen szűnik meg az elítélt „szabadulásával”.

Ha a reintegrációs őrizet azért fejeződik be, mert a tartama letelt, a bv. pártfogó felügyelő az utolsó ellenőrzésekor felhívja az elítélt figyelmét arra, hogy a reintegrációs őrizet utolsó napján köteles megjelenni abban a bv. intézetben, amelyből szabadult, az elektronikus távfelügyeleti eszközök leadása és a szabaduló igazolás átvétele céljából. Az átvételkor jegyzőkönyvet fognak felvenni az elektronikus távfelügyeleti eszközök hiánytalan meglétéről, állapotáról, az esetleges károkozásról.¹⁰²

Amennyiben a reintegrációs őrizet idejének kitöltésével szűnik meg, és az elítéltnak végrehajtásra váró elzárást, szabadságvesztésre átváltoztatott közérdekű munkát vagy pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztést kell töltenie, a reintegrációs őrizet bv. bíró által megállapított megszűnésének napját megelőző munkanapon, hivatali munkaidőben a bv. pártfogó felügyelő kézbesíti a bv. intézet felhívását a végrehajtásra váró elzárás vagy szabadságvesztés megkezdésére.¹⁰³

Előfordulhat olyan eset is, amikor a reintegrációs őrizet alatt az elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról kell dönteni, mert az alapügyben eljáró bíróság által meghatározott feltételes szabadságra bocsátás ideje elérkezett. Ilyenkor, ha nincs egyéb érdemi ellentétes információ, akkor a bv. intézet az előterjesztésben a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezésére tesz javaslatot a büntetés-végrehajtási bírónak¹⁰⁴ részére, aki dönthet úgy, hogy ezen javaslat alapján,

¹⁰² 16/2014. IM rendelet 136/F. § (3) bek.

¹⁰³ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról

¹⁰⁴ Az eljárást a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró folytatja le.

az elítélt meghallgatásának mellőzésével hozza meg döntését. Abban az esetben, ha a büntetés-végrehajtási bíró az elítélt feltételes szabadságra bocsátását rendelte el, de a bv. intézet a feltételes szabadságra bocsátás esedékességének napjáig arról értesíti, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegte, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálta vagy használhatatlanná tette, a büntetés-végrehajtási bíró a feltételes szabadságra bocsátást újból megvizsgálja, és ennek alapján a végzését akár hatályon kívül is helyezheti. Ha azonban a büntetés-végrehajtási bíró az elítélt feltételes szabadságra bocsátását mellőzte, a reintegrációs őrizetet megszünteti és megteszi a szükséges intézkedéseket a szabadságvesztés fennmaradó részének letöltése érdekében.

A már engedélyezett reintegrációs őrizet visszavonására két esetben kerülhet sor. Az első esetben új, végrehajtandó szabadságvesztésről vagy büntetőügyről érkezik hivatalos információ. Az újabb szabadságvesztés egy lezárt büntetőügy folyamányaképpen születik, így az elrendelési feltételek közül az első alkalommal szabadságvesztést töltő kitéltet és – az újabb szabadságelvonás miatt – a társadalmi integrációt is értelmezhetetlenné teszi.

A visszavonás kezdeményezésének másik kötelező esete, ha az elítélt az előírt magatartási és az elektronikus távfelügyeleti eszközök vállalt alkalmazási szabályait megszegi, illetve azokat megrongálja, vagy használhatatlanná teszi. A pártfogó felügyelő hatásköréről a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI.29.) KIM rendelet (a továbbiakban: Pfr) alapján a róluk szóló fejezetrészben részletesen kifejtem, azonban fontos itt is megemlíteni, hogy a reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltet a pártfogó a jogszabályban meghatározottak alapján ellenőrzi.¹⁰⁵ Ha azt tapasztalja, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet egyes szabályait megszegi, azaz a reintegrációs őrizet végrehajtása alól szándékosan kivonja magát, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta vagy eltávolította, vagy a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegte. Ilyenkor a bv. pártfogó felügyelő a jelentését soron kívül köteles elkészíteni és a bv. intézet parancsnoka útján - a nyilvántartási szakterület közreműködésével - haladéktalanul továbbítani a bv. bírónak. Ezzel egyidejűleg a bv. intézet parancsnoka – ahogy azt a korábbi fejezetben részleteztem - az előterjesztés megküldésével egyidejűleg haladéktalanul kezdeményezi az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételének elrendelését.¹⁰⁶ Amennyiben bebizonyosodik, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet hatálya alól kivonta magát - az illetékes rendőri szerv együttműködését

¹⁰⁵ Pfr. 62/C. § (8) bek.

¹⁰⁶ Bv. tv. 61/C. § (1a) bek.

kérve -, haladéktalanul intézkedni kell az elítélt tartózkodási helyének beazonosítására, az elítélt elfogására, bv. intézetbe történő visszaszállítására.¹⁰⁷

A bv. bíró által előírt magatartási szabályok megszegésén túlmenően, súlyos magatartási szabályszegésnek minősül különösen, ha az elítélt magatartása a reintegrációs vagy rehabilitációs célokkal nem összeegyeztethető, illetve ha az elítélt a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat megtartja, de életvitele, magatartása megbotránkozást vált ki a lakókörnyezetében, továbbá ha az elítélt magatartása veszélyezteti a vele közös háztartásban életvitelszerűen tartózkodókat, vagy fennáll a családon belüli erőszak kockázata. Szintén ide tartozik, ha az elítélt rendszeresen leittasodik, vagy kábító hatású szereket fogyaszt, ha az elítélt ismétlődő jelleggel, sorozatosan zónasértést követ el, ha az elítélt a részére meghatározott orvos-egészségügyi kezelések, beavatkozások alól szándékosan kivonja magát, valamint, ha ezen cselekmények elkövetése miatt az elítélttel szemben rendőri intézkedés válik szükségessé, ha a bv. ügyész a törvényben foglalt okok¹⁰⁸ miatt a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét elrendeli.

Ezen szabályok igen sokrétűek, melyekről minden esetben átfogó tájékoztatást kell adni a fogvatartott számára a szabadítást megelőzően. A bv. bíró végzésében foglalt mozgási és tartózkodási szabályok megtartása elsődleges alapelemei a vállalt alkalmazási szabályoknak.

A távfelügyeleti eszközök megrongálása történhet hanyag kezeléssel vagy tudatos károkozási szándékkal, akár ismeretlen helyre történő távozás céljából. Az eszközök használhatatlanná tétele a rendeltetésszerű működés – akár erőszakos beavatkozás nélküli – lehetetlenné tételét jelöli. Ez történhet például a műholdas adatkapcsolat sabotálásával vagy a távfelügyeleti eszközök áramellátásának szándékos megszüntetésével. Közös kritérium, hogy a cselekmény célzatos és tudatos legyen. A károkozás és a hatóságok felügyelete alóli kibúvás elhatárolása fontos, hiszen a sabotázs jellegű eseményről a tevékenységirányító azonnali visszajelzést kap, így a rendészeti beavatkozás elvben még akár a meghatározott területen belüli elfogást is eredményezhet. Egyébként ezidáig a felügyelet alóli „kibúvás” csupán 8 esetben¹⁰⁹ valósult meg, valamennyi szökevényt rövid időn belül elfogták a rendőrség munkatársai.

Szintén kötelező megszüntető eset az is, ha a kijelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlanná vált, vagy a befogadó nyilatkozatot tevő a nyilatkozatát visszavonta, és az elítélt nem tud megjelölni másik olyan lakást, amely a reintegrációs őrizet végrehajtási helyeként kijelölhető lenne.

¹⁰⁷ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról 80. pont

¹⁰⁸ Bv. tv. 61/C. § (1) bek.

¹⁰⁹ A BvOP által 2024. október 1-jén rendelkezésemre bocsátott adat.

A BvOP még 2017-ben kezdeményezte a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételének bevezetését a Bv. tv.-be annak érdekében, hogy ha a reintegrációs őrizet súlyos magatartási szabályszegés miatt megszüntetésre kerül, és a bv. bíró a megszüntetést követően például néhány nappal későbbi időpontot jelöl meg az elítélt bv. intézetbe történő bevonulására és szabadságvesztésének folytatására, ezen időszak alatt újabb bűncselekményt ne kövessen el. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján elmondható, hogy még mindig előfordul, hogy egyes bv. intézetek a reintegrációs őrizet megszüntetésével egyidejűleg nem kezdeményezik az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételének elrendelését a Bv. tv. 61/C. § (1a) bekezdése alapján. A hivatkozott jogszabály a Bv. tv. 187/E. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt esetkörben ezt nem lehetőségként állapítja meg a bv. intézet számára, hanem kötelezettségként. A bv. intézetek parancsnokai minden esetben rövid úton értesítik a bv. ügyészt a bekövetkezett magatartási szabályszegésről és kikérik a bv. ügyész állásfoglalását. Elenyésző esetben előfordul, hogy a bv. ügyész nem tartja indokoltnak a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételének elrendelését, de a büntetés-végrehajtás számára kiemelten fontos, hogy az elítélt a lehető legrövidebb időn belül visszafogadásra kerüljön a bv. intézetbe. Ennek legfőbb oka az, hogy tisztában van azzal a körülménnyel, hogy a reintegrációs őrizete megszüntetésre kerül, ezáltal magatartása kiszámíthatatlan, bűnismétlési kockázata magas, különösen abban az esetben, ha a feltételes szabadság jogintézményéből már korábban kizárásra került.¹¹⁰

Előfordulhat olyan eset is, hogy a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt – a bv. intézet útján – maga kérelmezi a reintegrációs őrizet megszüntetését.¹¹¹ Az ilyen kérelem benyújtása esetén a bv. intézet vezetője a reintegrációs őrizet megszüntetésére haladéktalanul előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak, mellékelve az elítélt kérelmét és a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő összefoglaló jelentését, amelyet egyébként az intézet kér a pártfogótól. A bv. bíró ilyen esetekben az iratok alapján visszavonja a korábbi végzését és elrendeli a reintegrációs őrizet megszüntetését, kijelölve egy időpontot, amire az elítéltnak

¹¹⁰ Bv. tv. 187/E. § (1) bekezdés - A bv. szerv vezetője a reintegrációs őrizet megszüntetéséről haladéktalanul előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónál, ha annak tartama alatt
b) az elítélt a magatartási, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait megszegi, az elektronikus távfelügyeleti eszközt megrongálja vagy használhatatlanná teszi.
61/C. § (1a) bek.: A bv. szerv vezetője a 187/E. § (1) bekezdés (...) b) pontja (...) esetében – kivéve, ha az elítélt ismeretlen helyre távozott – az előterjesztés megküldésével egyidejűleg haladéktalanul kezdeményezi az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételének elrendelését. Ez esetben az előterjesztésben utalni kell arra, hogy a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételét kezdeményezte a bv. szerv vezetője az ügyészségnél.

¹¹¹ Bv. tv. 187/F. §

vissza kell vonulnia a bv intézetbe.¹¹² Ha az elítélt személyesen jelenik meg a bv. intézetben, és ott kérelmezi a reintegrációs őrizet megszüntetését, akkor őt a bv. intézetbe be kell fogadni. Ha viszont a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt a határozatban megjelölt napon a bv. intézetben nem jelenik meg, akkor a bv. intézet vezetője haladéktalanul intézkedik az elítélt elővezetése iránt. Azonban abban az esetben, ha az elítélt életében olyan előre nem várt esemény következik be, amely miatt a reintegrációs őrizet megszüntetése halaszthatatlanná vált, és azt az elítélt kérelmezi, az elítélt a bv. intézetbe ideiglenesen befogadható. A bv. intézet vezetője az előterjesztés megtételével egyidejűleg haladéktalanul kezdeményezi az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételét.¹¹³

A Bv. tv. végrehajtási rendelete¹¹⁴ szerint a reintegrációs őrizet megszüntetéséről a büntetés-végrehajtási bíró a bv. intézet előterjesztésére soron kívül, az iratok alapján határoz. Az eljárást egyébként mindig a reintegrációs őrizet végrehajtására kijelölt lakás elhelyezkedése szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró folytatja le. Amennyiben olyan ok állt fenn, ami miatt a bv. intézet (bv. szerv vezetője) kezdeményezte az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételének elrendelését, úgy erről a bv. bírót az előterjesztésben tájékoztatni köteles. Ugyanis az ideiglenes fogamatba vétel a büntetés-végrehajtási bírónak a reintegrációs őrizet megszüntetéséről való döntése meghozataláig, de legfeljebb a még letöltendő szabadságvesztés tartamáig terjedhet. Egyebekben az ügyészség határozata ellen a Be. szerinti panasznak van helye és az ideiglenes fogamatba vétel végrehajtása érdekében az

¹¹² 16/2014. (XII.19.) IM rend. 61/C. § (1d) bek. * A határozatban a büntetés-végrehajtási bíró megállapítja a reintegrációs őrizet megszűnésének napját, valamint – kivéve, ha az elítélt ismeretlen helyre távozott vagy a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételére került sor – felhívja az elítéltet, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére a megjelölt napon és időpontban a bv. intézetben jelenjen meg.

¹¹³ A bv. szerv vezetője a 187/E. § (1) bekezdés a) és b) pontja és a 187/F. § (3) bekezdése esetében – kivéve, ha az elítélt ismeretlen helyre távozott – az előterjesztés megküldésével egyidejűleg haladéktalanul kezdeményezi az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételének elrendelését. Ez esetben az előterjesztésben utalni kell arra, hogy a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételét kezdeményezte a bv. szerv vezetője az ügyészségnél.

(1b)* Az ügyészség a szabadságvesztés ideiglenes fogamatba vételét soron kívül elrendeli, ha

a) a végrehajtásra váró újabb szabadságvesztés tartamára tekintettel alaposan feltehető, hogy az elítélt szökésével vagy elrejtőzésével a büntetés végrehajtása alól kivonná magát,

b) alappal tartani lehet attól, hogy az elítélt szabadságvesztéssel fenyegetett újabb bűncselekményt vagy szabálysértési elzárással is sújtható szabálysértést követne el, illetve a megkezdett cselekményt folytatná, vagy

c) az elítélt a magatartási szabályokat, illetve az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályait súlyosan megszegte.

Az ügyészség határozata ellen a Be. szerinti panasznak van helye. Az ideiglenes fogamatba vétel végrehajtása érdekében az ügyészség a rendőrség útján intézkedik. Az ügyészség a határozatát haladéktalanul megküldi a büntetés-végrehajtási bírónak.

¹¹⁴ 16/2014. (XII.19.) IM rend. 61. §

ügyészség a rendőrség¹¹⁵ útján intézkedik. Ha az ügyészség elrendelte az ideiglenes fogvatartásba vételt, úgy a határozatát haladéktalanul megküldi a büntetés-végrehajtási bírónak.

Amennyiben az elítélt ismeretlen helyen tartózkodik, a büntetés-végrehajtási bíró a reintegrációs őrizet megszüntetéséről szóló határozat meghozatalával egyidejűleg elfogatóparancsot bocsát ki. A reintegrációs őrizet alkalmazásának megszüntetését kimondó határozatban megjelölt időpont és a bv. intézetbe történő előállítás napja között eltelt idő a szabadságvesztésbe nem számít bele.

2.2.2.4. Speciális esetek

Speciális helyzet, ezért említésre mindenképp érdemes, hogy amennyiben az elítélt olyan krónikus megbetegedésben szenved, melynek gondozása, gyógykezelése során - várhatóan a reintegrációs őrizet tartama alatt is - gyakran vagy rendszeresen szükséges orvostechikai eszközökkel történő vizsgálatok, kezelések elvégzése, úgy állásfoglalást kell kérni a bv. intézet alapellátó orvosa útján, már az előterjesztés előtt, az elítéltet gondozó szakorvostól arról, hogy a távfelügyeleti eszköz alkalmazása mellett a szükséges vizsgálatok, kezelések elvégezhetők-e. Érdekesség egyébként az is, hogy bár az elítélt csak fizikálisan szabad, jogilag továbbra is fogvatartotti státuszban van, mégis a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt az egészségügyi alapellátásra nem a bv. intézetben, hanem a kijelölt ingatlan helye szerint illetékes település háziorvosi szolgálatánál jogosult. Amennyiben háziorvos igénybevételére kerül sor, és ehhez a magatartási szabályok (szabad mozgás, kijelölt terület) megváltoztatása indokolt, úgy kérelmet kell benyújtania a bv. bíró részére. Ez az eljárás azokra az esetekre is vonatkozik, amikor a háziorvosi vizsgálatot követően járó- vagy fekvőbeteg-szakellátás válik szükségessé. Sürgősségi betegellátás esetén a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt soron kívül köteles telefonon értesíteni a szabadon bocsátó bv. intézetet, amiatt, hogy ne riasszon be ok nélkül a rendszer. Amennyiben az elítélt magatehetetlen, úgy a vele életvitelszerűen együtt élő hozzátartozó vagy gondozását vállaló személy kötelezettsége a bv. intézet értesítése, amelyhez hozzájárulását az általa tett befogadó nyilatkozaton aláírta, elfogadta. Az elektronikus távfelügyeleti rendszer kontrollja alatt álló személy életveszélye esetén - a megfelelő egészségügyi ellátás érdekében - tanúsított cselekvések nem minősülnek a magatartási szabályok megszegésének.¹¹⁶

¹¹⁵ Az elfogott elítéltet az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv a legközelebbi bv. intézetbe előállítja. (16/2014. (XII.19.) IM rend. 61. §)

¹¹⁶ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról 85. pont.

Egyébként előfordulhat olyan eset is, hogy az elítélt számára olyan egészségügyi eszközös vizsgálatot rendelnek el, amelynek kivitelezéséhez a távfelügyeleti eszköz ideiglenes eltávolítása vagy kikapcsolása szükséges. Az elítélt - amennyiben cselekvőképes - köteles erről a tényről a bv. intézetet előzetesen értesíteni. Ebben az esetben a bv. intézet soron kívül eltávolítja az elítéltről az eszközt arra az időtartamra, amíg a kivizsgálás tart.

A reintegrációs őrizetben lévő személy váratlan halálesetének bv. intézet számára történő ismertté válása esetén a bv. intézet vezetője által kijelölt személy(ek) köteles(ek) a felkeresni az elítélt lakóhelyét, és miután a lakóhely szerint illetékes rendőri és egészségügyi szervek a hivatalos halottvizsgálati eljárást befejezték, lehetőleg még a kijelölt tartózkodási helyen intézkednek az eszköz elhunyt elítélt végtagjáról történő eltávolítására. Ilyen esetben a fenti intézkedés főszabály szerint hivatali munkaidőben, a pártfogó felügyelő jelenlétében zajlik, aki erről jegyzőkönyvet vesz fel. Az intézkedést végrehajtó rendőri szervtől az intézet minden esetben beszerzi a helyszíni szemléről készült rendőrségi jegyzőkönyvet, és a pártfogó által készített jegyzőkönyvvel együtt az az illetékes bv. ügyészt tájékoztatja.

Összegzésként megállapítható, hogy a reintegrációs őrizet jogi szabályozásának kialakítása során a jogalkotó minden lehetséges esetet számbavett, és ennek égisze alatt hozott létre egy olyan jogintézményt, melynek elsődleges célja ezen elítéltek eredményes társadalmi visszailleszkedése, tartósan jogkövető magatartásuk megalapozása egy olyan átmeneti életszakasszal, amelyben saját családi, baráti, munka- és tágabb szociális környezetükben élhetnek, biztosíthatják önálló megélhetésüket, munkát kereshetnek és vállalhatnak, tanulmányokat folytathatnak stb., ugyanakkor mindezt folyamatos kontroll és meghatározott magatartási szabályok mellett teszik.

Fontos kiemelni, hogy a társadalom szempontjából az egyes büntetés-végrehajtási intézkedésektől alapvető elvárás az egyéni prevenció, azaz annak szavatolása, hogy az elítélt a szabadulása után tartózkodjék újabb bűncselekmény elkövetésétől. A reintegrációs őrizet a szabad élethez igen hasonló viszonyokat jelent, ahol az elítéltet egy esetleges bűncselekmény elkövetésétől csak saját elhatározása tartja vissza, amelyben csak egy tényezőként jelenik meg, hogy a mozgási és tartózkodási szabályok megszegéséről a telepített eszköz azonnal információt továbbít a távfelügyeletet ellátó bv. szerv felé. Ezt erősíti az a törvényi kritérium is, hogy a lehetőség csak az első alkalommal szabadságvesztést töltők, valamint a módosításban megjelenő kiterjesztésként, a visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő elítéltek számára adott, amellyel a jogalkotó egyértelműen kifejezésre juttatja azon akaratát, mely szerint a visszaesőket vagy az életvitelszerű bűnelkövetőket ki kell zárni e jelentős

végrehajtási kedvezményből. Kétséget kizáróan a reintegrációs őrizet jogintézménye a büntetés-végrehajtás területén belül és azon kívül is széles körű hatást gyakorol a jogrendszerre, legyen az a polgári-, munka-, vagy akár a büntetőjog területe. Elsődleges hatása azonban - természetéből adódóan - a törvényi kritériumoknak megfelelő fogvatartottakat érinti. A bv. intézetben eltöltött időtartam alatt az elérhető kedvezmény miatti magatartásbéli, együttműködési szándék javulása egyértelműen beigazolódott az elmúlt évek során (lásd III. fejezet), továbbá vélelmezhető az is, hogy pozitív értelemben vett preventív hatást gyakorol a szervezetet érintő rendkívüli események számának alakulására, bár ezen adat a látencia miatt nem mérhető.

2.3. A reintegrációs őrizet eljárása annak résztvevői feladatain keresztül

A reintegrációs őrizet jogintézménye a büntetés-végrehajtás területén belül és azon kívül is széleskörű hatást gyakorol. Hatása elsősorban természetesen a törvényi kritériumoknak megfelelő fogvatartottakra van. A bv. intézeti tartózkodás alatt az elérhető kedvezmény miatt jó magatartás, az együttműködési szándék javulása várható. Azon elítéltek életkörülményei, akik reintegrációs őrizetbe kerülnek, teljesen megváltoznak. Annak ellenére, hogy továbbra is a büntetésüket töltik, korlátozottan visszanyerik személyi szabadságukat, a kijelölt lakásban tartózkodhatnak, és azt az engedélyezett célból és időszakokban szabadon elhagyhatják.

Érintett ugyanakkor a büntetés-végrehajtás személyi állománya is, amelynek munkaterhelése egyrészt csökken a reintegrációs őrizet ideje alatt, másik oldalról viszont növekszik az adminisztrációs leterheltség a kapcsolódó eljárások lefolytatása miatt. Szerepkörhöz jutnak továbbá a törvényszékek büntetés-végrehajtási csoportjai és bírái, valamint a pártfogó felügyelők is, a reintegrációs őrizetbe helyezéssel, illetve annak megszüntetésével kapcsolatos eljárások során keletkező adminisztratív feladatok okán, illetve a pártfogó felügyelők az utógondozási jellegű tevékenységek kapcsán. Feladatot delegálhat a rendőrségnek a kiemelt működés-támogatás, valamint a szabályokat megszegő reintegrációs őrizetbe helyezettnek elfogása és büntetés-végrehajtási intézetbe történő előállítás miatt egyaránt.

A reintegrációs őrizet eljárásának résztvevői között az elítélt mellett tehát számos olyan szereplő van, akinek szerepe megkérdőjelezhetetlen és kikerülhetetlen nemcsak jogi értelemben, de sok más szempontból is. Mint említettem, ilyen szereplők a bv. szerv nevében eljáró előterjesztő reintegrációs tisztt, a munka dandárját végző pártfogó felügyelő és a tulajdonképpeni döntést meghozó büntetés-végrehajtási bíró. A dolgozat terjedelmi korlátai

okán ezen résztvevők bemutatása és feladataik, hatásköreik elemzése során igyekeztem a legfontosabb elemekre kitérni, a teljesség igénye nélkül.

2.3.1. A reintegrációs tisztt

A.) A nyilvántartási osztály és a reintegrációs tisztt előzetes feladatai

A reintegrációs őrizet jogintézményéről, alkalmazhatóságának feltételeiről az elítéltet a befogadása napján dokumentált módon tájékoztatni kell. A reintegrációs őrizetbe helyezés lehetséges legkorábbi időpontját a fogamatba vételi értesítőlapon a bv. intézet nyilvántartási osztálya mindig feltünteti, és egy példányát az elítéltnak átadja. Az időpontról a nyilvántartási osztály az elítélt reintegrációs tiszttjét, valamint a bv. pártfogó felügyelőjét is írásban tájékoztatja.

Mielőtt egyáltalán a kérelem befogadására sor kerülne, a reintegrációs tisztt tájékoztatja a fogvatartottat, hogy milyen dokumentumokra lesz szüksége ahhoz, hogy az eljárást le lehessen folytatni. Így tájékoztatja arról, hogy szükség lesz egy befogadó nyilatkozatra, amelyben az elítélt, az ő hozzátartozója, vagy aki az elítéltet fogadja rögzíti, hogy a reintegrációs őrizet elrendelése esetén abban az ingatlanban az elítélt életvitelszerűen tartózkodhat a reintegrációs őrizet ideje alatt. Amennyiben több tulajdonos, vagy résztulajdonos van, úgy mindegyiktől be kell szerezni ezt a nyilatkozatot. Amennyiben a megjelölt ingatlan albérlet, akkor a bérleti szerződés másolata is becsatolandó. Ha az ingatlan tulajdonosa kiskorú, akkor a területileg illetékes gyámhivatal írásos beleegyezése sem mellőzhető. A befogadó nyilatkozat mellett kell egy eltartási nyilatkozat is, amit az ír alá, aki vagy akikkel együtt fog élni egy háztartásban. Ez esetben akár csak egy befogadó családtag nyilatkozata is elegendő. A reintegrációs tisztt tájékoztatja az elítéltet, hogy mindezek mellett szükség van még az ingatlan 30 napnál nem régebbi tulajdoni lap másolatára, az utolsó három havi elektromos áram (villanyszámla) befizetéséről szóló igazolásra, amely a megjelölt ingatlan fogyasztási helyére szól, illetve bár nem kötelező, de nagyon pozitív irányba tudja eltolni a döntést, ha beszerez egy munkáltatói szándéknyilatkozatot is. Ezt követően felhívja az elítélt figyelmét, hogy egy kérelmi lapon (amely egyébként egy hivatalos formanyomtatvány) jelezze, hogy kéri-e a reintegrációs őrizetbe helyezési eljárás megindítását. Ezt követően a reintegrációs tisztt rögzíti a fogvatartotti rendszerben a kérelmet és az eljárás megindítását. Abban az esetben, ha a fogvatartott jogi képviselője nyújtotta be a kérelmet, úgy az elítéltet nyilatkoztatni kell arról, hogy egyetért-e az ügyvédje által benyújtott kérelemmel. Illetve, ha az elítélt nyújtotta be, akkor nyilatkoztatni kell arról, hogy kéri-e az eljárás során jogi képviselő meghatalmazását.

A jogszabály értelmében a reintegrációs őrizetet hivatalból is kezdeményezheti a bv. intézet, illetve az elítélt maga is kérelmezheti. A reintegrációs őrizetre vonatkozó kérelem előterjesztésére csak írásban kerülhet sor. Amennyiben az elítélt nem tud írni, úgy kérelmét két tanú jelenlétében, jegyzőkönyvben kell rögzíteni. A védő által előterjesztett kérelem ügyintézése csak akkor kezdhető meg, ha azzal az elítélt írásos nyilatkozata alapján egyetért. Kérelem benyújtása esetén, ha az elítélt nyilvántartási adatai alapján a feltételek nem teljesülnek¹¹⁷, vagy kizáró okok¹¹⁸ valamelyike fennáll, erről az elítéltet - és amennyiben a kérelmet a védő terjesztette elő, őt is – tájékoztatja az intézet. Ha nem magyar állampolgárságú elítélt vagy védője kérelmezi a reintegrációs őrizet engedélyezését, akkor vizsgálni kell, hogy az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (a továbbiakban: OIF) rendelkezett-e a kiutasításáról.¹¹⁹ Erről az elítéltet nyilatkoztatni kell. Amennyiben a kiutasításról szóló határozat a birtokában van, annak másolatát a bv. ügy előterjesztéséhez mellékelni fogja a reintegrációs tiszt.¹²⁰

Ha a kérelem ügyintézése során megállapítást nyer, hogy az elítélt korábban már élt a reintegrációs őrizet kérelmezésének lehetőségével, a bv. intézet az előterjesztést mellőzni fogja és erről az elítéltet írásban tájékoztatja. Ha az elítélt jogosult a reintegrációs őrizetre, de kérelmet - beleértve a védőjét is - nem terjesztett elő, a bv. intézet köteles megvizsgálni a jogintézmény alkalmazásának lehetőségét, majd annak eredményétől függően hivatalból előterjesztést tenni a bv. bíró részére. Amennyiben bármely okból az előterjesztés hivatalból nem indítható meg, annak indokairól a bv. intézet nyilvántartási szakterülete köteles feljegyzést készíteni, és azt a nyilvántartási rendszerben rögzíteni. Ha a bv. intézet által történik a kezdeményezés vagy ha az elítélti kérelem nem tartalmazza egyértelműen, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet feltételeit vállalja, az erre vonatkozó nyilatkozatát írásban fel kell venni és a bv. ügy irataihoz kell csatolni. Ha az elítélt úgy nyilatkozik, hogy nem vállalja a feltételeket, vagy a nyilatkozattételt megtagadja, de a reintegrációs őrizetbe helyezésre vonatkozó kérelmét ezek mellett is fenntartja, a bv. intézet nem mellőzheti annak előterjesztését.¹²¹ Soronkívüliséget élvez, ha az elítélt vagy védője által előterjesztett kérelem

¹¹⁷ Bv. tv. 187/A. § (1) bek.

¹¹⁸ Bv. tv. 187/C. §

¹¹⁹ Bv. tv. 187/C. § (1) bekezdés f) pontja értelmében

¹²⁰ Egyébként, amennyiben az elítélt nem rendelkezik ilyen határozattal, vagy nincs tudomása arról, hogy kiutasítást rendeltek el vele szemben, akkor ennek megismerése érdekében a nyilvántartási szakterület soron kívül értesíti a BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálatát a szükséges információk beszerzése érdekében. Az OIF tájékoztató levelét az előterjesztéshez csatolni kell.

¹²¹ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról 14. pont.

tartalmazza a reintegrációs őrizet helyéül szolgáló ingatlanra vonatkozó adatokat¹²², úgy az ingatlan felmérésére vonatkozó megkeresés az elítélt Befogadási és Fogvatartási Bizottság meghallgatását megelőzően is megküldhető.

Az elmúlt 10 év tapasztalata azt mutatja, hogy az intézeti gyakorlat szerint azon fogvatartottak esetében, akiknél ez a jogintézmény alkalmazható, a bv. intézetek Nyilvántartási Osztályai (alosztályai) 3 hónappal az esedékesség előtt megküldik a Fogvatartási Osztályok (alosztályok) részére azt az elítélti listát, amelyen a potenciális jelöltek szerepelnek. Ilyenkor a lista alapján a reintegrációs tisztek a saját reintegrációs csoportjukba tartozó fogvatartottakat külön tájékoztatják a közelgő lehetőségről és azokról az iratokról, beszerzendő dokumentumokról, hatósági igazolásokról, amelyek szükségesek ahhoz, hogy majd a kérelmet be tudják nyújtani. Továbbá szintén ők azok, akik nyilatkoztatják a fogvatartottat arról, hogy mik a jövőbeni terveik, hol terveznek dolgozni.

A kutatás tapasztalatai alapján ez azért egy nagyon fontos tényező, mert a reintegrációs tisztnak e körben kardinális szerepe van abban, hogy az elítélt igényli-e majd a reintegrációs őrizet engedélyezése iránti eljárás megindítását vagy sem. Ez konkrétan azt jelenti, hogyha a reintegrációs tiszt megfelelő alapossággal tájékoztatja az elítéltet arról, hogy mi szükséges az eljárás megindításához, sőt segíti őt abban, hogy a hozzátartozójával, érintett kapcsolattartókkal hogyan kommunikáljon az lakhatási nyilatkozat eredményes beszerzése érdekében, illetve az előterjesztéshez csatolt értékelő véleményben azokra az objektív elemekre helyezi a hangsúlyt, amelyek az elítélt ilyen módon történő szabadulásának elősegítését célozzák, úgy a reintegrációs őrizet engedélyezésének esélye lényegesen megnövekedhet. Amennyiben viszont a reintegrációs tiszt ezekre a szempontokra nem figyel, s csupán a jogszabály által megkövetelt alap tájékoztatási kötelezettségének tesz eleget, illetve a társosztályok részéről beszerzett adatokat is csak felületesen kezeli, úgy az esély a szabadulásra kevesebb.

B.) Az előterjesztés és az értékelő vélemény

A büntetés-végrehajtási intézetek részére az Országos Parancsnokság illetékes főosztálya egységes segédletet¹²³ biztosít az értékelő vélemények elkészítéséhez, amelynek célja, hogy az érintett büntetés-végrehajtási szervek által - a bv. bíró döntésének megalapozása érdekében

¹²² a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 136/A. §-ában foglalt adatokat

¹²³ Segédanyag a büntetés-végrehajtási intézeti értékelő vélemények elkészítéséhez. 2024. BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálat (30500-17/329-6/2024. fogv.)

– készített értékelő vélemények formailag egységesek, azonban tartalmilag egyénre szabottak legyenek. Fontos hangsúlyozni, hogy minden elítélt, aki érintett valamely bv. ügyben, esetünkben a reintegrációs őrizetre alkalmas ügy előterjesztésében, más és más személyiséggel, együttműködési hajlandósággal, befogadó környezettel, családi és kisközösségi kapcsolatokkal, reintegrációs tervekkel rendelkezik, ezért szükséges az értékelő vélemények elkészítése során is érvényesíteni az egyéniesítés elvét, elkerülve ezzel a sablonos megfogalmazást. Erre az előterjesztést készítő reintegrációs tisztek igyekeznek odafigyelni.

A reintegrációs tiszt által előkészített értékelő vélemény első és legfontosabb eleme az elítélt személyi és büntetés-végrehajtási adatai. Többször előforduló hiba, hogy az egyes szakterületek által rögzített büntetés-végrehajtási adatok nem mutatnak egyezőséget. A személyes és büntetés-végrehajtási adatokat a fogvatartotti nyilvántartás automatikusan generálja, melyek beillesztése – amennyiben abban nem történt változás – kizárólag egy alkalommal jelenik meg. Ezt követően a reintegrációs tiszt az elítélt Egyéniesített Fogvatartási Programtervét (a továbbiakban: EFP)¹²⁴ rögzíti az előterjesztésben, pontosabban az abban foglaltak teljesülését részletezi. Az EFP az értékelő vélemény elkészítésében érintett elítéltre vonatkozóan kiemelten fontos információkat tartalmaz, melyek megvalósulása tükrözi a fogvatartott együttműködését. A rögzített reintegrációs célok megvalósulását ki kell értékelni, bemutatva az elítélt együttműködési hajlandóságát a közösen összeállított EFP megvalósulási folyamatában. Részletezni kell, hogy a fogvatartott a számára biztosított programokat milyen eredménnyel teljesítette. Amennyiben az elítélt nem kellően motivált és nem fókuszál a szabadulását követő megfelelő életvitelének kialakítására (például: nem kíván munkában részt venni, vagy a kriminológiai szempontból veszélyeztetett környezetbe akar visszatérni), akkor az értékelő véleményben ezt a körülményt ki kell emelni. Az EFP-ben foglaltak tulajdonképpen kardinális információkat tartalmaznak a döntés meghozatalához.

Indokolt esetben – és a reintegrációs őrizet előterjesztése ide tartozik - az elítélt előélete, a befogadás-végrehajtás fontosabb eseményei is szerepelnek az előterjesztésben. Azon eseményeket kell rögzíteni az értékelő véleményben, amelyek befolyással, hatással voltak az elítélt személyiségére, az elkövetett bűncselekményhez való viszonyulására, vagy visszaesési kockázatának alakulására. Ezek lehetnek pozitív és negatív események egyaránt. Pozitívként értékelhető például a jóvátétel keretében végzett önkéntes tevékenység, míg

¹²⁴ Az elítélt részére a befogadást követően kerül sor az EFP kidolgozására vele együttműködésben, amelyben meghatározásra kerülnek az érintett személlyel kapcsolatos egyénre szabott egészségügyi, pszichológiai feladatok, a foglalkoztatásba, továbbá személyiségfejlesztő programokba történő bevonására irányuló tervek [16/2014. (XII.19.) IM rendelet 92. § (1) bekezdés, Bv. tv. 96. § (1) bekezdés e) pontja].

negatívumként a bv. szerv rendjére és biztonságára kiemelten veszélyes, magas kockázatú cselekmény (mint például fogolyszökés vagy személy elleni erőszakos cselekmény) elkövetése, vagy annak kísérlete. Szintén meg kell jeleníteni az értékelő véleményben az elítélt viselkedésének, oktatásban történő részvételének, munkavégzésének, továbbá a szabadidő eltöltésének módját. Értékelni kell azt a körülményt, hogy az elítéltnak a fogva tartása során törekednie kell saját személyiségének fejlesztésére, társai motiválására, a pozitív példakép kialakítására. Ennek érdekében szabálykövető magatartást kell tanúsítania, részt kell vennie – amennyiben lehetőség van rá – oktatásban, szakmaképzésben, munkáltatásban. Az egyéb, szabadidő hasznos eltöltését szolgáló programokban (mint például szakköri tevékenység) történő részvétele során is előtérbe kell helyezni az önfejlesztést, a jóvátételre irányuló tevékenységet. Ugyanakkor az a körülmény, hogy az elítélt kategória-besorolása kedvezőbb irányba változik, továbbá, hogy az elvárásoknak megfelelően viselkedik, kötelezettségeit teljesíti (pl. munkahelyén jól dolgozik, beiskolázás esetén megfelelően tanul) önmagában még nem értékelhető kiemelkedő teljesítményként.

A reintegrációs tiszttel az értékelő véleményben részletesen prezentálja a fogvatartott jutalmazási és fegyelmi adatait is. A fegyelmezési és jutalmazási adatok kronológiai sorrendben (legrégebbitől haladva a legújabbig) történő megjelenítése mellett szükséges azok kiváltó okainak rövid leírása. Például a közösségi életben való aktív részvétele során kiérdemelt jutalom esetében javasolt rögzíteni, hogy konkrétan milyen tevékenységben vett részt és annak mi volt a célja. Abban az esetben, ha az elítélt hosszabb tartamú szabadságvesztést tölt és az évek során nagyobb mennyiségű jutalmat érdemelt ki, vagy kiemelten magas a fegyelmi fenyítései száma, nem szükséges külön-külön kifejezni az egyes jutalmak és fenyítések okait, azokat nemenként kell röviden értékelni. Utóbbiak mellett az időrendiség bemutatása is fontos, mert például, ha az elítéltet több alkalommal kellett fegyelmi úton felelősségre vonni, de az utolsó fenyítését már több évvel ezelőtt szabták ki vele szemben, azt követően pedig kiérdemelt számos jutalmat, akkor más lesz a személyiségfejlődésének bemutatása, mint fordított esetben. A jutalmazással és a fegyelmi eljárásokkal szorosan összefügg a kreditpontok jóváírása és elvonása is, mely a fogvatartott magatartásának kivételése. A fogvatartottak nyilvántartásból törölt fenyítéseit az elkészített értékelő véleményben megjeleníteni nem lehet.

Kiemelten kell kezelni az előterjesztésben az elítélt kapcsolattartását, családi- és társadalmi kapcsolatainak alakulását, hiszen reintegrációs örízet esetén ez lesz a biztos pont, amibe a fogvatartott majd kapaszkodhat. A befogadó környezet szempontjából kiemelten fontos, hogy az elítélt a hozzá közel álló személyekkel kapcsolatot tartson, azonban ezek a személyek nem

veszélyeztethetik a társadalmi visszailleszkedését és nem növelhetik a bűnismétlés kockázatát. Utóbbira példa lehet, amennyiben az elítélt volt büntársával vagy egy bűnszervezettel áll kapcsolatban. A kapcsolattartásra – kiemelten a családi, kisközösségi kapcsolatokra – vonatkozó információkat ki kell egészíteni a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő által készített egyéni gondozási tervben, illetve egyéni reintegrációs programban foglaltakkal, amennyiben az elítélt reintegrációs gondozásba bevonásra került. Ezen dokumentumok ugyanis kitérnek az elítélt (kijelölt) letelepedési és munkavállalási terveire, valamint tartalmazzák az elítélt családi kapcsolatainak rendezettségét. A döntés meghozatala szempontjából fontos annak hangsúlyozása is, hogy az elítélt mit tett, vagy mit mulasztott el családi kapcsolatainak megszilárdítása érdekében.

A reintegrációs tiszttel előkészített értékelő véleménynek ugyanakkor tartalmaznia kell a társadalomba történő sikeres visszailleszkedés, valamint a szabadulás érdekében tett intézkedéseket is, amennyiben ilyenek korábban voltak. Itt gondolok elsősorban az elítélt szabadulását követő életkörülményeire: személyi azonosító okmányok, befogadó környezet, kapcsolattartás, oktatásban és szakmaképzésben való részvétel, munkaerőpiaci integrációs tervek. Ez alapvetően azt is feltételezi, hogy a reintegrációs tiszttel az értékelő véleményt valamilyen szinten az elítélt együttműködésével készíti el.

Előfordulnak olyan esetek, amikor a döntéshozó (bv. bíró) olyan információkat szeretne megtudni, melyek az előzőekben felsoroltakon túlmutatnak. Ilyenkor nagyon fontos, hogy a reintegrációs tiszttel a kiegészítésében megtett információi legyenek egyénre szabottak, kellően megalapozottak, lényegretörőek, hiszen befolyással lehetnek a végleges döntés kimenetelére. Az értékelő vélemény elkészítése mellett a fogvatartott reintegrációs tisztje gondoskodik a szükséges dokumentumok beszerzéséről is.

Természetesen a reintegrációs tisztek által elkészített értékelő vélemények esetében fontos megjegyezni, hogy a véleményben nem fogalmazható meg a bv. ügy elbírálására vonatkozó javaslat. Az elkészített értékelő véleményben törekedni kell a szubjektív (tükrözze a fogvatartott magatartását, reintegrációs célkitűzéseit, illetve az arra irányuló törekvéseit), valamint az objektív (tények, körülmények) adatok bemutatása közötti egyensúly megtartására.

Ez nagyon hangsúlyos aspektusa az értékelő véleménynek, mivel a jogszabály által meghatározott kötelező tartalmi elemek mellett fontos, hogy az elkészült értékelő véleményben szerepeltetni kell egy konkrét értékelést, azaz reintegrációs őrizet elrendelése esetén fontos kiemelni, hogy az elítélt vonatkozásában a büntetéssel elérni kívánt cél további szabadságelvonás nélkül is elérhető vagy sem.

A reintegrációs őrizet engedélyezésének eljárása folyamán a bv. pártfogó felügyelők kötelezően környezettanulmányt készítenek. A bv. intézeti értékelő vélemények elkészítése során minden esetben figyelembe veszik a bv. pártfogó felügyelő megállapításait, a kellően megalapozott előterjesztés összhangja, a különböző szakterületek egybehangzó véleménye a döntésre kihatással bír. Amennyiben a bv. pártfogó felügyelő olyan tényre hívja fel a döntéshozó figyelmét, amely az elítéltet kriminológiai szempontból veszélyezteteti vagy a visszaesés kockázatát növeli, azt az értékelő véleményben hangsúlyosan kell megjeleníteni. További fontos szempont a bv. pártfogó felügyelői bűnismétlési kockázat vizsgálati értékének figyelembevétele, mert amennyiben az magas, az elérni kívánt reintegrációs célok nem valósulnak meg. Álláspontom szerint az értékelő vélemény akkor lesz kellően egyéniesített és informatív, ha az érintett szakterületek közötti együttműködés – kiemelten a reintegrációs tiszt és a pártfogó felügyelő közötti - közvetlen párbeszédre alapul. Ha elkészült az értékelő vélemény, akkor a nyilvántartási szakterület az előterjesztéshez csatolja az ítéletkiadmányt és a jogerős bírói értesítőlap másolatát. Előfordulhat olyan eset, amikor a bv. intézetnek nem áll rendelkezésre ítéletkiadmány, akkor azt rövid úton be kell szerezni az illetékes bíróságtól. Ezt követően az előterjesztést a bv. bíró felé a nyilvántartási osztály teszi meg.

C.) Engedélyezett reintegrációs őrizetre való felkészítés folyamata

Reintegrációs őrizet elrendelése esetén az elítélt szabadon bocsátására az a bv. bíró által kijelölt ingatlan elhelyezkedése szerinti vármegyében (fővárosban) található bv. intézet az illetékes, amelyben a vonatkozó jogszabályok szerint az elítélt ideiglenes elhelyezése, továbbá befogadása vagy szabadítása lehetséges. Amelyik vármegyében több bv. intézet működik, ott a bv. pártfogó felügyelők illetékességi területe határozza meg, hogy az elítélt melyik bv. intézetbe kell szállítani a szabadítás céljából. A fiatalok és a női elítélt szabadon bocsátását a részére kijelölt ingatlanhoz legközelebb eső, az elhelyezésére kijelölt bv. intézetben kell végrehajtani.¹²⁵

A reintegrációs tiszt feladata nem szűnik meg az értékelő vélemény továbbításával. A bv. bírói döntés következtében a reintegrációs tisztnek mindig van további feladata. Ha engedélyezte a bv. bíró a reintegrációs őrizetet, akkor annak előkészítésében (átszállítás esetén a szabadító intézet reintegrációs tisztjének)¹²⁶ van feladata; ha nem engedélyezte a bv.

¹²⁵ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról 18. pont

¹²⁶ Ha a reintegrációs őrizet elrendelésekor nem a megjelölt szerint illetékes bv. intézetben kerül sor az

bíró, de új hatánapot állapított meg, vagy a kérelmet elutasította, akkor ennek közvetítése a fogvatartott felé szintén a reintegrációs tiszt feladata, mint ahogy az ehhez kapcsolódó adminisztratív feladatok végrehajtása is.

Amennyiben a bv. intézetbe reintegrációs őrizet végrehajtása miatt érkezik elítélt, az igazgatási, a reintegrációs és az egészségügyi iratait soron kívül ellenőrizni kell, továbbá intézkedni kell reintegrációs tiszti és bv. pártfogó felügyelői meghallgatására. Az érintett elítéltet a reintegrációs őrizetbe történő szabadon bocsátást megelőzően legkevesebb egy munkanappal - dokumentáltan - oktatásban részesítik a büntetés-végrehajtási bíró végzésében foglalt, továbbá az általánosan követendő viselkedési és az előírt magatartási szabályokról, a távfelügyeleti eszköz működtetéséről, működéséről. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az eszköz lehetséges jelzéseinek értelmezésére és az ezek alapján elvárt tevékenységekre. Az oktatást a bv. intézet parancsnoka által kijelölt személyek tartják, nem minden esetben a reintegrációs tiszt. A szabadon bocsátás során az elítélt okmány-, érték- és tárgyleltőjét részére átadják, tájékoztatják az esetlegesen érvényességi idejét veszítő személyi okmányok pótlásának lehetőségéről. Ez azért fontos, mert a reintegrációs őrizetes részére csak a bv. bíró - kijelölt terület e célból történő elhagyására vonatkozó - előzetes engedélyével lehetséges ezen okmányok okmányirodában történő megújítása. Tehát azt külön kérvényeznie kell majd az esedékesség előtt.¹²⁷

Amikor a reintegrációs őrizetben részesülő elítéltnak eljön a szabadítása napja, akkor a bv. intézeten kívüli jogszerű tartózkodásról szóló igazolást kap, amely tartalmazza az elítélt személyes adatait, a szabadon bocsátó és az elektronikus távfelügyeletet ellátó bv. intézet megnevezését, elérhetőségét, a reintegrációs őrizet kezdő és lejáratát, a bv. bíró által kijelölt ingatlan címét, a tartózkodásra és mozgásra vonatkozó főbb szabályokat (pl. munkahely neve és munkaidő, jelentkezési kötelezettség, a meghatározott ingatlanban való kötelező tartózkodás).

elhelyezésre, az elítéltet a tervezett szabadon bocsátást megelőzően legalább három munkanappal végleg át kell szállítani a szabadon bocsátásra illetékes bv. intézetbe. A Komárom-Esztergom vármegye területén elhelyezkedő ingatlanok esetén a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet az illetékes. A Budapest területén elhelyezkedő ingatlanok esetén az illetékesség tekintetében a fővárosban működő bv. intézetek között megkötött együttműködési megállapodásban foglaltak az irányadók, amelynek tartalmaznia kell a kerületek bv. intézetek közötti megosztását. Ha az ingatlan Pest vármegye területén helyezkedik el, a női elítéltek reintegrációs őrizetbe helyezését a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet hajtja végre. (22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról 19. pont)

¹²⁷ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról

A reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt részére szabadon bocsátásakor dokumentáltan át kell adni a bv. bírói végzést, a magatartási szabályokról szóló írásos tájékoztatót és a bv. intézetben kívüli jogszerű tartózkodásról szóló igazolást. A kapcsolattartás céljából megadott telefonszámot ismételtelen egyeztetni kell.

A reintegrációs őrizetnek, mint ahogy azt egy korábbi fejezetben részleteztem, vagy azáltal lesz vége, hogy az elítélt kitölti az idejét, vagy elérkezik feltételes szabadságra bocsátásának kezdő napja. Amennyiben a feltételes szabadságra bocsátott reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt annak kezdőnapját megelőző napon megjelenik a bv. intézetben, számára - a távfelügyeleti eszköz leadása után - átadják a következő napra vonatkozó szabadulási igazolást, majd elbocsátják a bv. intézetből.

2.3.2. A pártfogó felügyelők

A büntetés-végrehajtási szervezet arculatát jelentős mértékben kiszélesítették a 2014-ben bekövetkezett szervezeti átalakítások. A büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői feladatok integrálása kiemelt jelentőséggel bírt az elítéltek szabadulásra történő felkészítésének hatékonysága terén. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő (a továbbiakban: bv. pártfogó felügyelő) - mint ahogy az eltelt évek ezt bebizonyították - kulcsfontosságú szerepet tölt be az elítéltek eredményes reintegrációjában. Amennyiben górcső alá vesszük az intézetben belüli és a szabadulást követő időszakban végzett feladataikat, könnyű belátni, hogy „híd szerepet” tölt be az intézeti zárt világ és a „szabad élet” között.¹²⁸ A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény azáltal, hogy a büntetés-végrehajtást új alapokra helyezte, kiszélesítette a bv. pártfogó felügyelői jogintézmény arculatát, ezáltal feladataikat is jelentős mértékben bővítette a korábbiakhoz képest. Jogszabályi alapokon nyugvó igazságszolgáltatási küldetésük rendkívül szerteágazó, ugyanakkor összetett, szervesen egymásra épülő egységet alkotnak.¹²⁹

A bv. pártfogó felügyelő többfunkciós tevékenységei közül kiemelten kezelendők a támogatást nyújtó és ellenőrzési funkciót megtestesítő elemek. Erre összpontosít maga a munkaköri elnevezés is: hiszen a pártfogó, ha kell, segítséget nyújt, de ha szükséges, akár szankcionál is, ami azt jelenti, hogy az élethelyzethez indokolt beavatkozásokat foganatosít: pl. az előírt magatartási szabályok módosítására tesz javaslatot akár pozitív, akár negatív

¹²⁸ A bv. pártfogó felügyelő részletesebb feladatkörét a 8/2013. (VI.29.) KIM rendelet a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről tartalmazza.

¹²⁹ Bogotyán, Róbert (2022): Fókuszban: a pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány. Börtönügyi Szemle 2022/4., 78. o.

irányba a döntéshozó felé. Bizonyos feladatok esetében (pl.: utógondozás) kizárólagosan a támogató, míg más tevékenységi köröknél (pl.: reintegrációs őrizet) esetében pedig a segítő és a kontroll funkció egyaránt érvényesül. A bv. pártfogó felügyelő kiemelt feladata az arányosság megtartása és annak folyamatos mérlegelése, hogy az egyéniesítés elvére is tekintettel, mikor és milyen típusú támogatások vagy ellenőrzések, szigorítások és beavatkozások megtétele válik indokolttá.

Tevékenységük egyértelműen bűnmegelőzési célokat szolgál, ezáltal alternatív eszközként jelenik meg az igazságszolgáltatásban, fontos szerepet tölt be a visszaesési kockázatok csökkentésében. Eredményességét tekintve hosszabb távon járul hozzá a bv. intézetek telítettségének kezeléséhez.

Kerezsi Klára meglátása szerint az alternatív szankciók a büntetés sokféle célját sokféle módszerrel valósítják meg. Ezért eltérő büntetőpolitikai elvárásokat is képesek kielégíteni: ha arra van igény, reagálni tudnak a veszélykezelésre és képesek kezelni az elkövetői csoportok speciális szükségleteit, de – a technikai újdonságok segítségével – figyelni tudnak a végrehajtó személyzet biztonságára és/vagy munkaterheinek enyhítésére is (például a drog-ellenőrzésnél vagy az elektronikus felügyelet alkalmazásával).¹³⁰

A reintegrációs őrizet kapcsán a pártfogó felügyelőnek környezettanulmány készítésével kapcsolatos feladata van elsősorban. A büntetés-végrehajtási jogviszonnyal összefüggésben készített környezettanulmány – így a reintegrációs őrizet elrendeléséhez szükséges környezettanulmány is – amely a szükséges iratok tanulmányozásával, a mellékletek és a beszerzett információk/adatok bemutatása által, az alkalmazott módszerek felhasználásával, az elítéltre vonatkozó szakmai ténymegállapításokra alapoz, valamint objektív, független módon szolgáltat egyéb forrásból be nem szerezhető információt, amellyel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához.¹³¹

A bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmányban javasolt intézkedésekkel és az ügy szempontjából különösen fontos, speciális szempontrendszerben meghatározott kérdésekre adott válaszokkal a bv. bíró döntéséhez objektív, független módon szolgáltat egyéb forrásból be nem szerezhető módon információkat és ezzel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához.

¹³⁰ Kerezsi Klára: Pártfogó felügyelet: Legitimáció, hitelesség és igazságosság, Ügyészségi Szemle, I. évfolyam, 1. szám, 2016/01.

¹³¹ Bogotyán, 2022., i.m. 79. o.

A.) Környezettanulmány

Az ingatlan alkalmasságára és a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságára irányuló felmérés foganatosítása és a környezettanulmány elkészítése érdekében a bv. pártfogó felügyelő köteles felvenni a kapcsolatot az érintettekkel, ezeket a jogszabály kontaktszemélyeknek hívja. Nyilván ez az a személy, aki a befogadó nyilatkozatot az elítélt részére biztosítja, azaz aki az adott ingatlan tulajdonosa, bérelője, vagy valamilyen jogcímen használója. Amennyiben az előzetesen egyeztetett időpontban a kontaktszemély nem jelenik meg, azonban utólag távollétét igazolja, a bv. pártfogó felügyelő újabb időpontot jelöl meg a felmérés végrehajtása céljából. Ha az ingatlan megtekintése és a felmérés elvégzése a kontaktszemély távolléte miatt ismételten akadályba ütközik, a bv. pártfogó felügyelő a továbbiakban a vizsgálatot egyébként nem köteles lefolytatni. Ha sikerült lefolytatni a vizsgálatot, akkor a bv. pártfogó felügyelő a felmérés eredményéről jegyzőkönyvet készít. Ebben a jegyzőkönyvben rögzíti, hogy az ingatlan alkalmas vagy sem, illetve a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatósága lehetséges vagy kizárt. A felmérés alapján nem alkalmas az ingatlan, vagy a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatósága kizárt, ha az ingatlanban nem áll rendelkezésre elektromos hálózat, és emiatt a távfelügyeleti eszköz feltöltése nem biztosítható, illetve, ha nem áll rendelkezésre a távfelügyeleti eszköz adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettség és jelerősség az ingatlan valamennyi helyiségében.¹³² Amikor a bv. pártfogó felügyelő elkészült a jegyzőkönyvvel, akkor az ingatlan elhelyezkedése szerint illetékes bv. intézet a felmérésről készült jegyzőkönyvet soron kívül megküldi a fogva tartó bv. intézet parancsnokának, ha ez nem egy és ugyanaz az intézet. Egyébként ezt a jegyzőkönyvet az ingatlan alkalmasságáról, annak írásba foglalását követő három munkanapon belül az elítélttel is ismertetni kell. Ha az ingatlan alkalmatlan a reintegrációs őrizet végrehajtására, az elítélt - mint korábban említettem - jogosult újabb ingatlant megjelölni.¹³³ Ha az elítélt által megjelölt második ingatlanban végzett felmérés eredménye ismételten alkalmatlan minősítésű, a bv. intézet az előterjesztést mellőzi.¹³⁴

A bv. pártfogó a környezettanulmányban köteles rögzíteni, hogy az elítélt által megjelölt kontaktszemély vagy az ingatlanban életvitelszerűen tartózkodók bármelyike kriminológiai szempontból veszélyezteti-e a reintegrációs őrizetbe helyezendő elítélt eredményes reintegrációját. A helyszíni felmérést és a környezettanulmányt minden esetben a bv.

¹³² 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról

¹³³ 16/2014. IM rendelet 136/A. § (7) bekezdés

¹³⁴ 16/2014. IM rendelet 136/A. § (8) bekezdés

szervezetre utaló jelzések nélküli gépjárművel - és amennyiben a bv. intézet hivatásos állományú tagja is jelen van - polgári öltözetben kell végrehajtania a pártfogónak.

A környezettanulmány beszerzésére az azt elrendelő szerv az elítélt által megjelölt lakcím, illetve tényleges tartózkodási hely szerint illetékes bv. intézetet keresi meg, melynek vezetője jelöli ki a környezettanulmány elkészítésére a bv. pártfogó felügyelőt. A környezettanulmány rendszertani szempontból ugyan nem minősül szakvéleménynek, de információtartalmát figyelembe véve véleményként kezelhető. Alkalmazása az adott élethelyzet és a fennálló körülmények – elkészítés időpontja szerinti – megismeréséhez nyújt releváns támpontot. Bármilyen típusú környezettanulmány elkészítésére is kéri fel a pártfogót, különös hangsúlyt kap az elítélt kriminológiai státusza; szűkebb és tágabb értelemben vett kapcsolatrendszere, az abban betöltött helye, szerepe; valamint a lakókörnyezetében beszerzett információk; a devianciára utaló ténymegállapítások egyaránt. Természetesen, az elítélt személy bv. intézetben kezelt hiteles alapnyilvántartásban rögzített adatainak megismerése, a kérelemhez benyújtott dokumentumok elemzése és értékelése, valamint személyes meghallgatása mellett.

A Pfr. 62/D. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a fogvatartott meghallgatása nem mellőzhető azon környezettanulmányok esetében, amelyeket a bv. intézet, a kegyelmi eljárásban az első fokon eljáró bíróság, vagy az igazságügyért felelős miniszter kér.¹³⁵ A meghallgatás során elengedhetetlen az elítélttől a környezettanulmány alapjául szolgáló ingatlan címének, valamint a kapcsolattartó nevének és telefonszámának beszerzése, mivel ezen adatok a befogadáskor rögzítettekhez képest változhatnak. Egyébként a meghallgatásnak és a kérelemhez benyújtott dokumentumoknak külön szerepe van abban az esetben, amikor az elítélt nem az ingatlan elhelyezkedése szerint illetékes bv. intézetben tölti szabadságvesztését, hiszen ebben az esetben nem ugyanaz a bv. pártfogó felügyelő jogosult a személyes kapcsolatfelvételre, mint aki ténylegesen elkészíti a környezettanulmányt. Alapkövetelmény, hogy ilyen esetekben az illetékes bv. intézet közreműködésének felkérésében szerepeljen a fogva tartó bv. intézet bv. pártfogó felügyelője által a meghallgatásról készített jegyzőkönyv vagy feljegyzés.¹³⁶ Amennyiben a környezettanulmány elkészítéséhez közreműködő felkérése válik szükségessé, az ügyet elindító bv. pártfogó felügyelő az elektronikus ügykezelési rendszerben is felkéri közreműködésre az illetékes bv. intézet bv. pártfogó felügyelőjét. Ő átveszi a felkérést, majd a környezettanulmány elkészítésével lezárja az ügyet, magát a környezettanulmányt pedig megküldi az ügygazdának. A reintegrációs őrizet esetén az elítélt

¹³⁵ Bv. tv. 46/C. § c) pont

¹³⁶ Bogotyán, 2022., i.m., 80. o.

meghallgatására az alapnyilvántartásban szereplő adatok áttanulmányozása után kerülhet sor. Ezután következhet a fogvatartott által megadott személlyel történő kapcsolatfelvétel, valamint az ügymenetben érintett ingatlan megtekintése is. A kapcsolatfelvételt követően az illetékes bv. pártfogó felügyelő személyesen megtekinti az elítélt által megjelölt lakóingatlant, meghallgatja az ott életvitelszerűen tartózkodó személyeket az elítélthez fűződő viszonyuk tekintetében.

A környezettanulmány elkészítése során a család tagjaitól, egyéb kapcsolattartóktól beszerzett információk ellenőrzésének visszaigazolása céljából, a kérelem megalapozottságának körültekintő vizsgálata érdekében más szervekkel (pl. önkormányzat, rendőrség, Gyámügyi és Igazságügyi Főosztály, gyermekvédelmi szakszolgálat, egyéb szociális intézmény stb.) is szükséges felvenni a kapcsolatot. Az általuk jogsegély keretében visszaigazolt információkat a környezettanulmány megfelelő pontjai tartalmazhatják, ha azok információértékkel bírhatnak a döntés meghozatalában. Az így elkészült környezettanulmányt mind a bv. szervezet által használt integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszerben, mind a pártfogó felügyelői ügykezelő rendszerben kötelező rögzíteni. 2015-től napjainkig beérkezett ügyek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a környezettanulmányok többsége a reintegrációs őrizet alkalmazhatóságának eljárásaihoz kapcsolódik.

Ahhoz, hogy világosan értsük, miért nem csak jogi felelőssége van egy ilyen helyzetben az eljárás résztvevőinek - esetünkben a pártfogó felügyelőnek - fontos belátni, hogy előfordulhat olyan szituáció, amikor jogilag a helyzet bár rendezett és alkalmazható lenne a jogintézmény, de a pártfogó környezettanulmányának elkészítése során mégis olyan körülményt észlel, ami emberileg nem fér össze a jogintézmény alkalmazhatóságával. Ilyen tipikus példa egyébként a befogadói nyilatkozat mögötti személyek esete, azaz az elítélt rendelkezik befogadó nyilatkozattal, de az őt befogadó személy valójában tart a fogvatartottól. Előfordulhat, hogy az elítélt – jellemzően élettársával vagy barátnőjével – aktív kapcsolattartást ápol, valamennyi rendelkezésre álló formában, ugyanakkor a bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmány felvételekor szembesül azzal a ténnyel, hogy a hozzátartozó fél az elítélttől. S mivel az elítélt kifejezetten felszólította, hogy adjon befogadó nyilatkozatot, ezt megtette, de valójában nem szívesen fogadná otthon, tart/fél tőle, nem szeretné, hogy oda menjen vissza. E körülmény tárgyilagos közlése elengedhetetlen a környezettanulmányban, viszont oly módon kell megvalósulnia, hogy a felek között ne generáljon feszültséget, ezzel gondot okozva a másik hozzátartozónak.

A környezettanulmány egyfajta bizonyítási eszköz, melyet az arra illetékes a döntés meghozatalakor az elítélttel ismertethet. A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra,

hogy az általa tapasztaltakat ne a hozzátartozó üzeneteként fogalmazza meg, hanem azok saját megállapításaira és következtetéseire alapozzanak. Ilyenkor nemcsak a jogi feltétel teljesülése a szempont, hanem az emberi tényező is hasonlóan nyom a latban.

A helyszínbemjárás során a pártfogó felügyelő az őrizet helyéül szolgáló lakóingatlanban ellenőrzi a lakóingatlan tulajdonjogát és felméri a lakóingatlan adottságait (lakhatásra alkalmasság, elektromos áramellátás, GPS jel közvetítése, telefonhálózati lefedettség stb.). A helyszínbemjárás és az interjúk során begyűjtött adatokat, információkat a környezettanulmányban objektíven, tényalapon összegzi, amelynek lezárásaként javaslattal él a bv. bíró irányába.

A reintegrációs őrizet esetében a pártfogó felügyelőnek pontos, részletes javaslattal kell élnie összegző véleményében a bv. bíró által meghatározandó magatartási szabályok tekintetében. Ez tartalmazza az elítélt vonatkozásában az ingatlan elhagyásának a hét napjaira lebontott konkrét idejét és időtartamát, a mozgáskörzet, valamint az esetleges útvonalak meghatározását, a kijelölt ingatlanon kívül meghatározandó tartózkodási helyek (pl. munkahely, oktatási- vagy egészségügyi intézmény stb.) pontos címét.

Amennyiben a környezettanulmány a magatartási szabályokra nem tér ki, úgy a bv. bíró azt saját hatáskörben fogja meghatározni.

Ha a döntés a nem megfelelő előkészítés következtében nem terjed ki minden szükséges körülményre, előfordulhat, hogy a kihelyezést követően azonnal a magatartási szabályok módosítását kell kezdeményezni, amely a reintegráció folyamatát érintően időveszteséggel és egyben többletfeladatokkal jár együtt.¹³⁷

A reintegrációs célok érvényesülésének vizsgálata során több esetben előfordult, hogy külföldi vagy kettős állampolgárságú elítélt nyújtott be reintegrációs őrizetbe helyezési kérelmet, tekintettel arra, hogy a vonatkozó jogszabály nem zárta ki esetükben sem a lehetőséget.

Azonban ezekben az esetekben vizsgálni szükséges, hogy az elítélt beszéli-e a magyar nyelvet és a tényleges szabadulást követően hol kíván letelepedni. A magyar nyelvet nem beszélő elítéltek esetében az ellenőrzés és a támogatás súlyos nehézségekbe ütközik, továbbá amennyiben a tényleges szabadulást követően az elítélt szándéka szerint elhagyja az országot és visszaköltözik külföldi lakóhelyére, úgy a reintegrációs őrizet végrehajtása

¹³⁷ Bogotyán, 2022. i.m. 80. o.

Magyarországon nem szolgál reintegrációs célokat, hanem mindössze a zárt intézeti viszonyok közül történő kikerülés érdekében történik.¹³⁸

Ez azonban a szűk kivétel, a főszabály alapvetően a magyar állampolgárokra vonatkozik. Tehát a reintegrációs őrizetbe helyezés kapcsán a bv. pártfogó felügyelő jogosult és köteles környezettanulmány elkészítésére, melynek során különösen az elítélt kapcsolattartását, az általa megjelölt lakóingatlant, vagyoni, jövedelmi helyzetét vizsgálja. Ki kell térnie a bv. pártfogó felügyelőnek arra is, hogy az elítélt várhatóan képes-e a reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok, előírások megtartására. A vizsgálati módszerek és eljárások bemutatása során a bv. pártfogó felügyelő rögzíti az elítélt közvetlen lakókörnyezetének megtekintése során szerzett tapasztalatait, a fogvatartottról a közvetlen környezetében élők által alkotott véleményeket, különösen azt, hogy az elítéltnak a lakókörnyezetben történő megjelenése milyen reakciókat válthat ki.

A megállapított tények szakmai összefüggéseit a bv. pártfogó felügyelő az adott eljárásra jellemző aspektusból vizsgálja, tehát az elítélt életviszonyaira és életvitelére meghatározó módon jellemző tényeket és körülményeket mutatja be. Ha az elrendelő célzott kérdések megválaszolását határozta meg, ezesetben a bv. pártfogó felügyelőnek a konkrét kérdésekre adott válaszokat, szakmai javaslatait is rögzítenie kell. A környezettanulmány a következtetéseken alapuló összegzéssel zárul. Az összegzésben foglaltaknak tartalmaznia kell az ügyel kapcsolatban a bv. pártfogó felügyelő egyértelmű, a döntéshozót segítő állásfoglalását. A környezettanulmányt befejezettnek kell tekinteni, ha a bv. pártfogó felügyelő elkészítette azt; vagy az elkészítés akadályáról tájékoztatta az elrendelőt; ha az elrendelő a környezettanulmány beszerzését visszavonta; illetve, ha az ügy áttételére került sor.

A környezettanulmány a Bv. tv. 26. § (4) bekezdés a), c), e) és f) pontjaiban foglaltak alapján hasonlóan a pártfogó felügyelői véleményhez nem nyilvános dokumentum, amely a bírósági tárgyaláson az elítélt, a védője és az egyéb érdekelték számára nem közölhető. Ennek ellenére az elmúlt években több bv. pártfogó felügyelő arról számolt be, hogy az általuk készített környezettanulmányokat a tárgyaláson a bv. bíró az érintett elítélt jelenlétében szó szerint felolvassa annak ellenére, hogy a dokumentumban jelezték, hogy a szakterületi vélemény szenzitív információkat tartalmaz. Ennek következtében előfordult olyan eset is, hogy az

¹³⁸ A Bv. tv. módosítása már rendelkezik arról, hogy az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha a bíróság a kiutasításáról rendelkezett (187/C. § (1) bekezdés f) pontja).

elítelt a kapcsolattartói útján fenyegette meg a bv. pártfogó felügyelőt a negatív adattartalmú környezettanulmány miatt.¹³⁹

B.) Ellenőrzési jogkör és tevékenység

Az intézet által kijelölt bv. pártfogó felügyelő a reintegrációs őrizetbe helyezés engedélyezéséről szóló bv. bírói határozat kézhezvételét követően, de még mielőtt az elítéltet kihelyeznék az intézetből tájékoztatja őt arról, hogy

- neki, mint pártfogó felügyelőnek ellenőrzési joga van a büntetés-végrehajtási bíró határozatában foglalt magatartási szabályok és az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályainak megtartására;
- a Bv. tv. által megjelölt adatkörben adatokat gyűjthet az elítélt közvetlen lakókörnyezetében, az elítélt munkahelyén, az elítélt által látogatott oktatási intézményben, illetve szükség szerint az elítélt sikeres reintegrációját támogató szervezetektől;
- folyamatosan figyelemmel kísérheti az elítélt kisközösségi-, családi-, baráti kapcsolatait és értékeli az azokból eredő, esetlegesen bűnisméltléshez vezető veszélyforrásokat; valamint
- szükség szerint egyéni tanácsadás keretében segítséget nyújt az elítélt társadalomba történő visszailleszkedésének elősegítésére.¹⁴⁰

E körben természetesen tájékoztatja arról is az elítéltet, hogy milyen elérhetőségeken és milyen módokon tud vele kapcsolatot tartani, ha szükséges, akkor a pártfogó által nyújtott, az elítélt eredményes reintegrációját elősegítő támogatás formáiról is tájékoztatást adhat. Erről a tájékoztatásról jegyzőkönyvet vesz fel, melynek egy példányát a reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt részére kell átadni.

A reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltet a pártfogó a jogszabályban meghatározottak alapján ellenőrzi.¹⁴¹ Ha azt tapasztalja, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet egyes szabályait megszegi, azonban az még nem teszi indokolttá a reintegrációs őrizet megszüntetésének kezdeményezését, vagy az elítélt élethelyzetében olyan változás áll be, amely miatt fokozott reintegrációs célú támogatásra szorul, úgy az ellenőrzések gyakoriságát fokoznia kell. Ezen túlmenően, az ellenőrzések során a bv. pártfogó felügyelőnek a kontroll és a támogató funkciót a szükséges mértékű arányok megtartása mellett kell érvényesítenie.¹⁴² Az ellenőrzések befejezésekor annak tapasztalatairól az elítéltet mindig tájékoztatnia kell. A

¹³⁹ Fentiekre tekintettel minden agglomerációs központ szakirányításért felelős parancsnok-helyettesének meghatározásra került, hogy az általuk képviselt agglomerációs körzetbe tartozó büntetés-végrehajtási intézetek vegyék fel a kapcsolatot az illetékességükbe tartozó törvényszékek bv. bírójával szakmai megbeszélés kezdeményezése céljából, a jogszabályi rendelkezésekkel összhangban lévő gyakorlat kialakítása érdekében.

¹⁴⁰ Pfr. 62/C. § (9) bekezdése

¹⁴¹ Pfr. 62/C. § (8) bekezdése

¹⁴² Bv. tv. 187/D. § (2) bekezdése

tájékoztatásban a bv. pártfogó felügyelőnek a reintegrációs őrizet esetén ki kell térnie a reintegrációs folyamat értékelésére is. Egyébként az ellenőrzés tapasztalatairól a bv. pártfogó felügyelő öt munkanapon belül készíti el a jelentést. Kivételt indukáló az az eset, ha az ellenőrzés során megállapítja, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet végrehajtása alól szándékosan kivonja magát, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta vagy eltávolította, vagy a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegte. Ilyenkor a bv. pártfogó felügyelő a jelentését soron kívül köteles elkészíteni és a bv. intézet parancsnoka útján - a nyilvántartási szakterület közreműködésével - haladéktalanul továbbítani a bv. bírónak.

Ezzel egyidejűleg a bv. intézet parancsnoka – ahogy azt a korábbi fejezetben részleteztem - a az előterjesztés megküldésével egyidejűleg haladéktalanul kezdeményezi az ügyészségnél a szabadságvesztés ideiglenes fogatba vételének elrendelését.¹⁴³

A bv. bíró által előírt magatartási szabályok megszegésén túlmenően, súlyos magatartási szabályszegésnek minősül különösen, ha az elítélt magatartása a reintegrációs vagy rehabilitációs célokkal nem összeegyeztethető, illetve ha az elítélt a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat megtartja, de életvitele, magatartása megbotráncozást vált ki a lakókörnyezetében, továbbá ha az elítélt magatartása veszélyezteti a vele közös háztartásban életvitelszerűen tartózkodókat, vagy fennáll a családon belüli erőszak kockázata. Szintén ide tartozik, ha az elítélt rendszeresen leittasodik, vagy kábító hatású szereket fogyaszt, ha az elítélt ismétlődő jelleggel, sorozatosan zónasértést követ el, ha az elítélt a részére meghatározott orvos-egészségügyi kezelések, beavatkozások alól szándékosan kivonja magát, valamint, ha ezen cselekmények elkövetése miatt az elítélttel szemben rendőri intézkedés válik szükségessé.

Korábban többször is említettem, hogy az elítéltet megilletik azok a támogatási formák, amelyeket a bv. pártfogó felügyelő a reintegrációs gondozás során az elítélt részére biztosít.¹⁴⁴ A reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt társadalomba történő sikeres visszailleszkedésének elősegítése érdekében - indokolt esetben - a bv. pártfogó felügyelő a helyi önkormányzattal, a munkáltatóval, a karitatív és öntevékeny szervezetekkel az egyedi ügyekben együttműködik. A munkavállalás és a képzés elősegítése érdekében együttműködik továbbá a fővárosi

¹⁴³ Bv. tv. 61/C. § (1a) bekezdése

¹⁴⁴ a Pfr. 62/E. § (4) bekezdés a), b) és c) pont

(vármegyei) kormányhivatalok munkaügyi szerveivel és a szabadult elítéltek munkaerőpiaci integrációjában közreműködő munkáltatókkal, valamint az oktatási, képző intézményekkel.

C.) Pártfogói ellenőrzés riasztás esetén

A nem-szabotázs jellegű jelzések kivizsgálása elsődlegesen a bv. intézet technikai központjának (melyet egyébként intézeti ügyeletnek hívunk) a feladata.¹⁴⁵ Ha egy ilyen jelzés érkezik, akkor az ügyelet ennek keretében köteles telefon útján az elítélttel felvenni a kapcsolatot és tájékoztatást kérni a jelzés okáról. Ha többszöri próbálkozás ellenére sem sikerül telefon útján az elítélttel való kapcsolatfelvétel, akkor az ügyelet értesíti a bv. pártfogó felügyelőt, aki hivatali munkaidejében személyesen ellenőrzi az elítéltet. Az ellenőrzés eredményéről annak végrehajtását követően a bv. pártfogó felügyelő soron kívül értesíti az intézeti ügyeletet. Ha az ellenőrzés során megállapítást nyer, hogy az elítélt a magatartási szabályokat súlyosan megszegte, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta vagy eltávolította, és kivonta magát a végrehajtás alól, a bv. pártfogó felügyelő és a bv. intézet parancsnoka azonnal értesíti a bv. bírót, valamint a bv. ügyészt. Lényeges megjegyezni, hogy hivatali munkaidőn kívül, ha nem sikerül telefon útján az elítélttel való kapcsolatfelvétel, és a távfelügyeleti eszköz nem rendeltetésszerű működésére és a meghatározott magatartási szabályok megszegésére vonatkozó jelzések értékelése alapján további intézkedések foganatosítása indokolt, vagy ha a szabotázs jellegű cselekmény elkövetése egyértelműen megállapítható, az intézeti ügyelet haladéktalanul értesíti az ingatlan területi elhelyezkedése szerint illetékes vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság tevékenységirányítási központját. A megtett intézkedésekről az intézeti ügyelet a következő munkanapon hivatali munkakezddéskor dokumentált módon tájékoztatja a bv. pártfogó felügyelőt.

D.) A pártfogó feladatai a feltételes szabadságra bocsátás eljárása alatt álló reintegrációs őrizetes esetén

Ha az elítélt feltételes szabadságra bocsátásának engedélyezését a bv. pártfogó felügyelő az ellenőrzése tapasztalatai alapján javasolja, ugyanakkor úgy ítéli meg, hogy az elítélt életvitelének további figyelemmel kísérése, így irányítása és ellenőrzése szükséges, összefoglaló jelentésében javaslatot tesz a pártfogó felügyelet elrendelésére. A pártfogó felügyelet eredményes végrehajtása érdekében az elítélt társadalmi reintegrációja vagy

¹⁴⁵ Az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a büntetés-végrehajtási szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól szóló 10/2015. (III.30.) BM rendelet 6. § (7) bek.

rehabilitációja elősegítésére a bv. pártfogó felügyelő külön magatartási szabályok előírását kezdeményezheti a bv. bírónál. A tervezett magatartási szabályokról az elítéltet tájékoztatja és egyben nyilatkoztatja arról, hogy azok megtartását vállalja-e és képes-e teljesíteni. Ha a bv. bíró engedélyezte az elítélt feltételes szabadságra bocsátását, és elrendelte az elítélt pártfogó felügyeletét, a bv. pártfogó felügyelő megkezdí a pártfogó felügyelet végrehajtásának előkészítését.

Ha a reintegrációs őrizet azért fejeződik be, mert a tartama letelt, a bv. pártfogó felügyelő az utolsó ellenőrzésekor felhívja az elítélt figyelmét arra, hogy a reintegrációs őrizet utolsó napján köteles megjelenni abban a bv. intézetben, amelyből szabadult, az elektronikus távfelügyeleti eszközök leadása és a szabaduló igazolás átvétele céljából. Az átvételkor jegyzőkönyvet fognak felvenni az elektronikus távfelügyeleti eszközök hiánytalan meglétéről, állapotáról, az esetleges károkozásról.¹⁴⁶ Amennyiben az elítélt a szabadulása napján a bv. intézetnél történő jelentkezési kötelezettségének nem tesz eleget, a bv. pártfogó felügyelő az elítéltet felkeresi az elektronikus távfelügyeleti eszköz eltávolítása és átvétele céljából. Ha ez nem vezet eredményre, a bv. intézet értesíti a kijelölt lakás helye szerint az illetékes vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságot az elektronikus távfelügyeleti eszköz eltávolításában történő közreműködés érdekében.¹⁴⁷ Amennyiben az elítélttel való személyes kapcsolatfelvétel eredményre vezet, a távfelügyeleti eszköz átvételéről a bv. pártfogó felügyelő veszi fel a jegyzőkönyvet, amelyben rögzíti annak meglétét, állapotát és az esetleges károkozás tényét. A távfelügyeleti eszköz ingatlanban történő átvételére minden esetben legalább plusz egy fő, a távfelügyeleti eszköz eltávolítására kiképzett személyi állományú tag jelenlétében kerülhet sor, aki az eszközt szakszerűen eltávolítja. A távfelügyeleti eszközt és a jegyzőkönyvet a bv. pártfogó felügyelő az átvétel napján a bv. intézet részére átadja.¹⁴⁸

Amennyiben a reintegrációs őrizet annak idejének kitöltésével szűnik meg, és az elítéltnak végrehajtásra váró elzárást, szabadságvesztésre átváltoztatott közérdekű munkát vagy pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztést kell töltenie, a reintegrációs őrizet bv. bíró által megállapított megszűnésének napját megelőző munkanapon, hivatali munkaidőben a bv. pártfogó felügyelő kézbesíti a bv. intézet felhívását a végrehajtásra váró elzárás vagy szabadságvesztés megkezdésére.¹⁴⁹ Szintén a pártfogó kézbesíti egyébként azt is, ha a bv. bíró

¹⁴⁶ 16/2014. IM rendelet 136/F. § (3) bek.

¹⁴⁷ 16/2014. IM rendelet 136/F. § (5) bek.

¹⁴⁸ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról 61. pont.

¹⁴⁹ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő

a reintegrációs őrizetet a jogszabályban foglalt okok alapján megszünteti. Ilyenkor a bv. bírói határozatban foglalt megszűnési határnapon hivatali munkaidőben a bv. pártfogó felügyelő kézbesíti a megszüntető határozatot az elítélt részére. A kézbesítést megelőzően - a bv. intézet és a helyi illetékes rendőrkapitányság között kialakított együttműködés alapján - az intézet intézkedik az illetékes rendőrkapitányság közreműködésére, az elítélt befogadása érdekében történő visszaszállítása iránt.

2.3.3. A büntetés-végrehajtási bíró

A.) Általánosságban

A büntetés-végrehajtást övező garanciarendszernek fontos eleme a bírósághoz fordulás lehetősége, amely az elítéltet ugyanúgy megilleti, mint minden állampolgárt. Sőt, a kifejezetten bv. jogviszonyából fakadó kérdésekben sok esetben a büntetés-végrehajtási bíróhoz fordulás jogával is élhet. A bv. bíró mindenkire kötelező, valódi bírói döntést hoz a lényeges jogkorlátozások mértékéről, időtartamáról, változtat az ítéelő bíróság határozatán enyhítéssel vagy szigorítással, s van olyan bv. intézkedés, amelyben jogorvoslati fórumot gyakorol (magánelzárás, fegyelmi fenyítés). Eljárását az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet emelte ki a Be. köréből, az ehhez képest novelláris módosítást tartalmazó 1993. április 15. napján hatályba lépett 1993. évi XXXII. törvény jelentős mértékben bővítette a bv. bíró hatáskörét, változott eljárásának szabálya, általánossá vált – már az Alkotmánybíróság megelőző döntése folytán is – a határozata elleni fellebbezés lehetősége, bizonyítás felvétele esetén kötelezővé vált tárgyalást tartani. Olyan sajátos, az igazságszolgáltatás körébe vágó feladatok ellátásáról van szó, amelyek szorosan kapcsolódnak az ítélező tevékenységhez. A bíróság döntési jogköre az új szabályozás folytán bv. ügyekben nagyon széleskörű lett, kevés országot lehet találni, ahol az elítélttel kapcsolatos ennyi bv. jogi kérdésben bíró dönt. Természetesen a bv. bíró nem lehet a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyelője, hanem sajátos igazságszolgáltató és jogorvoslati fórum, mivel különben nem is bíró lenne. Másik oldalról megközelítve a kérdést; ugyanakkor nem vállalhatja magára a büntetés-végrehajtás tipikus feladatait, hiszen akkor már nem bírói funkciót látna el. Feladatainak teljesítése gyors döntést igényel, ami viszont eljárásának formalizálása, a garanciák fokozása ellen hat. Sok adminisztratív, igazgatási, végrehajtó rendelkező feladata is van ezen túlmenően, amelyekkel még korábban felruházták, viszont amelyek nem bírói feladatot képeznek. Meg kell említeni, hogy jelenleg hazánkban a bv. bíró igazgatási feladatként, tehát nem bíróiként szervezi,

irányítja, ellenőrzi a bv. csoport, a bv. előadók munkáját. A szabadságvesztés-büntetés foganatba vétele érdekében tett intézkedései is lényegében ide sorolhatók. Bírói funkciójában jogosult az ítélkező bíróság által hozott büntetést (intézkedést) a végrehajtás menetében – a büntetés céljának, különösen az egyéni prevenció igényeinek megfelelően – a törvény keretei között még alakítani. Ez a feladatköre, valamint a jogorvoslati fórum funkciója már igazságszolgáltatás. A bv. bíró csak az igazságszolgáltatás keretében helyezhető el. A bv. bíró létének indokául felhozták külföldön – amely országban működik – azt az érvet, mely szerint az igazságszolgáltatásnak ki kell terjednie a bv. folyamatra is, hogy megvédje az emberi jogokat és lehetővé tegye minden emberi konfliktus megoldását a büntetések végrehajtásának stádiumában. Az Alkotmánybíróság 5/1992. (I.30.) AB határozata alapján már 1993. január 1-jétől a bv. bíró határozatai ellen a terhelt, a védő és az ügyész fellebbezési jogának szabad érvényesülésével – mint más büntetőbírósági eljárásban – biztosítottá vált a másodfokú felülbírálat alkotmányos követelménye.

Kifejezetten bv. bírót, bv. bíróságot Alaptörvényünk nem ismer. A bíróságnak klasszikus értelemben az igazságszolgáltatás a feladata. A magyar jogrendszerben a bv. bírók szervezeti elhelyezésére nézve tehát egy megoldás létezik, hogy csakis az igazságszolgáltatás megtestesítői, és nem más a feladatuk, amit a jogi kultúra vívmányának tekinthetünk.¹⁵⁰

A szakirodalom a bv. bírói funkció három jól elkülöníthető modelljét különbözteti meg. A Kabódi Csaba nevéhez fűződő tipológia szerint ezek közül az egyik a büntetés-végrehajtás folyamatába markánsan beavatkozó, reszocializációs folyamatot irányító bíró.¹⁵¹ Ennek a bírói szerepkörnek a büntetéstani alapját az a reintegrációs szemléletű büntetőpolitika jelenti, mely szerint a szabadságvesztés-büntetés célja az elítélt személyiségének átformálása. E felfogás szerint a bíróság által kiszabott büntetésnek a végrehajtás folyamatában történő speciál preventív szempontú változtatása csak bírói irányítással mehet végbe. A vázolt megoldás hívei célszerűnek találták, hogy ezt a tevékenységet ne az ítélő bíró, hanem egy megfelelő szakmai – büntetéstani, börtönügyi – jártassággal rendelkező szakbíró végezze.

A bv. bíró illetékességét a végrehajtásért felelős szerv, szervezeti egység vagy javítóintézet székhelye határozza meg, vagyis ahol a szankció végrehajtása történik. A bv. bíró eljárása csupán viszonylagosan önálló a büntetőeljáráshoz képest, amennyiben a Bv. Kódex vagy más jogszabály eltérően nem rendelkezik, a bv. bíró eljárására a büntetőeljárás szabályai irányadók. Adott esetben a Bv. Kódex és a Be. gondos egybevetése után lehet állást foglalni

¹⁵⁰ Vókó, György: In: 2017.EL.II.H.13.Büntetés-végrehajtás: A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre, Összefoglaló vélemény, Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport

¹⁵¹ Kabódi Csaba: Emberi jogok a börtönben. Kandidátusi értekezés, Budapest 1994.

abban, hogy a Be. valamely rendelkezése alkalmazható-e a bv. bírói eljárásban. A bv. bíró egyesbíróként jár el, tárgyalás tartása esetén – amint arra a Bv. Kódex novellájához fűzött miniszteri indokolás rámutat – eljárására, az érintett személyek részvételére, a tárgyalás nyilvánosságára stb. a büntetőeljárás szabályai irányadók.¹⁵²

B.) Bv. bíró a reintegrációs őrizet eljárásában

A büntetések és az intézkedések végrehajtása során a bíróságra háruló feladatokat a törvényszéken működő, a törvényszék elnöke által kijelölt bv. bíró látja el. A bv. bíró egyesbíróként jár el,¹⁵³ és törvényben meghatározott esetekben, iratok alapján hozhatja meg a döntést (ez esetben beszerezheti az ügyész és az elítélt nyilatkozatát). Egyéb esetekben, vagy ha azt szükségesnek tartja, az elítéltet meghallgatja, bizonyítás felvétele esetén pedig tárgyalást tart, és ezek alapján dönt. Az elítélt a nyilatkozatát a bíróság felhívásától számított nyolc napon belül teheti meg. A meghallgatáson, illetve a tárgyaláson az ügyész, a végrehajtásért felelős szerv képviselője és a védő jelen lehet, annyi pontosítással, hogy a tárgyaláson az ügyész és a védő részvétele kötelező, a végrehajtásért felelős szerv képviselője jelen lehet.¹⁵⁴ Fontos azonban megjegyezni, hogy a bv. bírók eljárásában az elítélt meghallgatása szűk körben mellőzhető csak. Érdekes, hogy a reintegrációs őrizet pont ebbe a szűk körbe esik, azaz amennyiben a kezdeményezés és az előterjesztés, valamint a pártfogói környezettanulmány alapján nem indokolt az elítélt meghallgatása, úgy a bv. bíró iratok alapján is meghozhatja a döntését, azaz effektív nem is találkozik az elítélttel.

A reintegrációs őrizet esetében a bv. bíró a törvény eltérő rendelkezése hiányában a meghallgatást az előterjesztés beérkezését követő, vagy hivatalból történő eljárás esetén, az eljárás alapjául szolgáló ténynek vagy körülménynek a tudomására jutásától számított tizenöt napon belüli időpontra, a tárgyalást harminc napon belüli időpontra tűzi ki.

Mivel tulajdonképpen egyszemélyben dönt a fogvatartott reintegrációs őrizetbe helyezéséről, tulajdonképpen ő az, aki a döntéshozó mechanizmus „csúcán” áll, és a törvény betűjét szem előtt tartva, valamint a rendelkezésére bocsátott szakértői vélemények alapján hozza meg döntését.

Ahogy korábban részleteztem, kifejezetten a reintegrációs őrizet jogintézményhez kapcsolatos feladatkörét nézve:

¹⁵² Bv. tv. 50. § (6) bekezdés

¹⁵³ Bv. tv. 50. § (1) bekezdés a) pont

¹⁵⁴ Bv. tv. 50. § (1) bekezdés b) pont

1. a kezdeményezett eljárásban dönt (elrendeli vagy elutasítja), és amennyiben elrendeli, úgy
2. kijelöli a reintegrációs őrizet végrehajtásra szolgáló – törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő – lakóingatlant;
3. meghatározza, hogy a reintegrációs őrizetes milyen célból, milyen időtartamban és milyen útvonalon hagyhatja el az;
4. valamint döntési kompetenciájához tartozik meghatározni az őrizet lejártának kezdő és utolsó napját, valamint joga van elfogatóparancsot kiadni azzal az érintett személlyel szemben, aki megszegi a végzésben meghatározott reintegrációs őrizet szabályait, vagy bűncselekményt követ el.

A bv. bíró a meghallgatást és a tárgyalást bv. intézetben tartja. Az eljárása során hozott végzés ellen – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – fellebbezésnek van helye.

Speciális esetekkel is szembesülhet a bv. bíró a reintegrációs őrizet elrendelését követően. Ilyen például, ha a reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt részére a bíró engedélyezi, hogy bv. intézetben tartózkodó engedélyezett kapcsolattartóját, hozzátartozóját meglátogathassa, a reintegrációs őrizet felügyeletét ellátó bv. intézet soron kívül felveszi a kapcsolatot a látogatást biztosító bv. intézettel a szükséges tájékoztatás és intézkedések megtétele céljából. A látogatófogadás szakszerű végrehajtása érdekében, a reintegrációs őrizetbe helyezésről szóló bv. bírói engedélyező határozatot a látogatást biztosító bv. intézetnek meg kell küldeni. Előfordulhat olyan eset is, amikor a reintegrációs őrizet tartama alatt a bv. bíró másik ingatlant jelöl ki annak végrehajtási helyéül, ilyenkor a távfelügyelet ellátásával kapcsolatos feladatokat főszabály és szükség szerint át kell adni a kijelölt ingatlan helye szerint illetékes bv. intézetnek, de ez alól is lehet kivétel.

Adódhat olyan helyzet is, amikor a tartózkodásra kijelölt ingatlan más vármegyében van. Ilyenkor a bv. bírót a reintegrációs őrizetre vonatkozó döntéshozatal előtt tájékoztatni kell arról, hogy engedélyezés esetén az elítélt átszállítása, továbbá a távfelügyeleti eszköz programozása, tesztelése legkevesebb három munkanapot vesz igénybe. Ha ezután a tájékoztatás után a bv. bíró az abban foglaltaknál korábbi kezdőnapot határoz meg, a jogszabályokban előírtakat soron kívül végre kell hajtani, indokolt esetben a célintézet előzetes tájékoztatása és a vonatkozó egyéb intézkedések együttes megtétele mellett célszállítás fogatosításával.

Abban az esetben, ha a bv. bíró vagy a törvényszék másodfokú tanácsa nem jelöli meg a reintegrációs őrizet kezdő vagy befejező időpontját. Mivel ez az adat kulcsfontosságú a bv. intézetnek - hiszen a reintegrációs őrizet kitöltésével az elítéltet tulajdonképpen „szabadítási

eljárásnak” kell alávetni - így az időpontok pontosítása céljából soron kívül meg kell keresni a döntéshozót.

Ha az elítélt a reintegrációs őrizetbe helyezésről szóló határozatban foglalt magatartási szabályok módosítását kezdeményezi, erről ő a bv. pártfogó felügyelőt köteles értesíteni, egyébként a kérelmet az elítélt közvetlenül a bv. bíró részére elektronikus vagy postai úton is továbbíthatja. A magatartási szabályok módosításáról meghozott bv. bírói határozatot a bv. bíró ilyenkor mindenképp megküldi a bv. intézetnek.

3. REINTEGRÁCIÓS ŐRIZETET BIZTOSÍTÓ TÁVFELÜGYELETI ESZKÖZ TECHNIKAI HÁTTERE ÉS ALAPJAI

3.1. Jogszabályi háttér

Az elektronikus távfelügyeleti rendszerben működtetett technikai eszköz (a továbbiakban: távfelügyeleti eszköz) a büntetések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényben meghatározottak alapján biztonsági intézkedés, valamint a reintegrációs őrizet, illetve a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló 6/2023. (II.21.) BM rendelet alapján többek között az elítélt bv. intézeten kívüli földrajzi helyzetének (a továbbiakban: tartózkodási hely) meghatározására, valamint a részére előírt magatartási szabályok megtartásának ellenőrzésére alkalmazható.

A biztonságtechnikai eszközök alkalmazása a rendészetben csupán néhány évtizedre tekint vissza. Az 1990-es évek közepétől indult az első ilyen típusú rendszerek megjelenése, ekkor alakultak az első biztonságtechnikával foglalkozó vállalkozások is. A büntetés-végrehajtási intézetek nem egységes, centralizált módon kezelték a biztonságtechnikát, így egymástól részben eltérő rendszerek kialakítására került sor. Mindezek tükrében a védelmi eszközök egységesítése különösen fontos tényezővé vált, hiszen a komplex védelem a mechanikai védelmen, az élőerős védelmen, és az ezeket kiegészítő elektronikus rendszereken alapul. A korábbi években (20-30 évvel ezelőtt) a bv. szervek által végrehajtott fejlesztések jelenleg már nem tudják szavatolni a fogvatartottak teljes foglalkoztatásához szükséges társadalmi és politikai elvárásokhoz igazodó szakmai megfelelést.

A biztonságtechnika 2000-es évek elejétől tapasztalható dinamikus fejlődése a jelenlegi rendszereinkben most kezd érvényesülni, ezek adaptálása hatékonyabb munkavégzést, munkakörülményeket teremt. Az adaptált biztonságtechnikai eszközök javarészét a civil szférában jelenlevő különböző biztonsági cégek, vállalkozások már évekkal korábban sikeresen alkalmazták, így a büntetés-végrehajtás is sikeresen használhatja őket a saját igényeinek megfelelően. A rendőrség szintén felhasználja ezeket a technológiai eszközöket (elektronikus nyomkövető) a bűnügyi felügyelet jogintézményének alkalmazásakor, mivel ezek segítségével lekövethető a célszemély tényleges tartózkodási helye.¹⁵⁵

3.2. Mérőföldkő a technikai monitoringban

Mint részletesen bemutattam, korábban a büntetés-végrehajtás 2014-ben integrálta és szabta saját formájára a „házi őrizetet”, megalkotva a reintegrációs őrizet jogintézményét. Alapvetően technikai funkcióját és módszerét tekintve egyezőséget mutat a rendőrségi bűnügyi felügyelettel, de ilyen fajta újítás – a jogerősen szabadságvesztésre ítélt fogvatartott saját otthonában töltheti le büntetésének meghatározott idejét, és előre meghatározott helyeken és útvonalakon tartózkodhat/közlekedhet – nem volt eddig, ezáltal példaértékű reintegrációs eszköz a büntetés-végrehajtás történetében. A távfelügyelet során az ellenőrzést az elítéltet szabadító büntetés-végrehajtási intézet ügyeleti központja, valamint a BvOP Főügyelete a rendőrség által biztosított szerveren keresztül látja el. A kihelyezés napján a bv. intézet beüzemeli és beprogramozza az elektronikus távfelügyeleti eszközt, a bv. bíró által engedélyezett zónának megfelelően.

A reintegrációs őrizet alkalmazásához szükséges eszközök telepítését, figyelemmel arra, hogy azokat egymással és a távfelügyeleti központtal is össze kell hangolni a megfelelő működés érdekében, garanciaként csak erre kiképzett személy végezheti. Tekintettel arra, hogy a felügyeleti tevékenység egy magánlakhelyen történik, amelynek elektromos rendszerét is igénybe kell venni, ezért az eszközök rendeltetésszerű működtetésével kapcsolatban bizonyos költségek merülnek fel, így a tartózkodásra kijelölt lakóingatlan tulajdonosának előzetes hozzájárulása mindenképpen szükséges.¹⁵⁶

¹⁵⁵ Bogotyán (2020): Biztonságos fogvatartás – A büntetés-végrehajtási szervek biztonsági elemeinek fejlesztése. In: Börtönügyi Szemle 2020/1. sz. 26. o.

¹⁵⁶ Bogotyán (2020), i.m., 27. o.

A reintegrációs őrizet engedélyező bírói döntés és a bv. intézet tényleges elhagyása (az ideiglenes szabadítás) időben szükségszerűen elválík egymástól. Ezt elsősorban nem az eszközbiztosítási, -telepítési és -beállítási feladatok, hanem a távfelügyeleti rendszer programozása idézi elő. Az eljáró bv. bíró jelöli ki a tartózkodás helyül szolgáló lakóingatlant, és azt is, hogy ezt az elítélt milyen célból és milyen időtartamban hagyhatja el. Ezen adatokat (pl. napszak, időszak, útvonal, távol tölthető időtartam stb.) azonban rögzíteni kell a távfelügyeleti központban, amihez megfelelő időt szükséges biztosítani és azok elvégzéséig az elítélt értelemszerűen nem távozhatsz el a bv. intézetből. A távfelügyeleti rendszer programozásának hatékony és minden ügyben egységes időtartam alatt történő végrehajtása különösen fontos a hátrányokozás elkerülése érdekében. Ahhoz, hogy az elítélt kihelyezhető legyen, az ingatlannak meg kell felelnie a 10/2015. (III.30.) BM rendeletben¹⁵⁷ foglaltaknak.

A reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt lakóhelyét és életvitelét meghatározott időszakonként szűrőpróbaszerűen ellenőrizni kell, ami a bv. intézet feladata. A technikai eszközök meglétének ellenőrzése, és a feltételek folyamatos kontrollfunkciójának megvalósulása a bv. pártfogó felügyelőre kiemelt szerepet oszt, hiszen abban az esetben, ha az elítélt élethelyzete azt indokoltá teszi, a reintegráció sikeressége érdekében halaszthatatlan beavatkozások foganatosítása válhat indokoltá (pl. a családi kapcsolatok helyreállítása, közreműködés a munkahely felkutatásában stb.).

A reintegrációs őrizet jogi szabályozásán túl a legfontosabb témakör magának a jogintézményt biztosító technikai rendszernek a működése. Az eszköz fizikai megjelenését tekintve - mint az a nemzetközi kitekintés során olvasható - az elektronikus megfigyelés rendszerében vannak országok, amelyek az egy részes (ún. one-piece) eszközt használják, ez mind a reintegrációs őrizet, mind pedig a munkáltatás ellenőrzésére alkalmasnak bizonyul; és van, ahol a két részes (two-pieces) távfelügyeleti eszköz van alkalmazásban.

A magyar büntetés-végrehajtás mindkét verzió alkalmazhatóságát megvizsgálta, majd az előzetes egyeztetések következményeként megállapították, hogy a két részes eszköz több előnnyel jár nálunk az egy részes eszközzel szemben. Tapasztalatok alapján, míg az egy részes eszköz kifejezetten a házi őrizet és a reintegrációs őrizet megvalósítására alkalmas, a

¹⁵⁷ 10/2015. (III.30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól

két részes eszköz jobb megoldás lehet a mozgással, helyváltoztatással járó tevékenységek, így a munkáltatás ellenőrzésére is.

A Bv. törvény elfogadását követően a büntetés-végrehajtás nagy erővel dolgozott azon, hogy a hatályba lépést követő lehető legrövidebb időn belül el tudjon indulni a reintegrációs őrizet alkalmazása. Az elektronikus távfelügyeleti rendszer kialakítása a Belügyminisztérium irányításával történt. Akkoriban az ORFK rendszere rendelkezett elegendő tartalék kapacitással ahhoz, hogy az elektronikus házi őrizetben lévő felügyelte mellett egyidejűleg a reintegrációs őrizetben lévő és az elektronikus távfelügyeleti eszközzel munkáltatásban résztvevő fogvatartottak ellenőrzése is végrehajtható legyen. Fentiek okán az a döntés született, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet az ORFK rendszerében valósítja meg elektronikus távfelügyeleti rendszerét, erről az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a büntetés-végrehajtási szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól szóló 10/2015. (III.30.) BM rendelet rendelkezett.

A távfelügyeleti rendszert alkalmazó fegyveres rendvédelmi szerveknél – így a büntetés-végrehajtási szervezetnél is – korábban alkalmazott „Attenti One Piece Gen 4” típusú távfelügyeleti eszköz 2025. május 31-ével hivatalosan kivezetésre került. A korábbi eszközt felváltva, 2025 májusától Elektronikus Személyfelügyeleti Rendszer (ESZFR) néven egy új, korszerű elektronikus távfelügyeleti rendszer került bevezetésre. A rendszer részeként összesen 1500 darab intelligens nyomkövető óra áll rendelkezésre, amelyek használata megkezdődött.

Az eszközök lehetőséget biztosítanak a felügyelt személyek pontos helyzetének nyomon követésére, a kijelölt mozgási zónák és időintervallumok betartásának ellenőrzésére, valamint a szabályszegések azonnali észlelésére és riasztására.

Az ESZFR-eszközök alkalmazása elsősorban az alábbi jogintézmények keretében történik:

- Reintegrációs őrizet: a szabadságvesztés egy részének letöltése otthoni körülmények között, elektronikus ellenőrzés mellett,
- Otthonápolási őrizet: különösen súlyos egészségi állapotú elítéltek esetében, az ápolási szükségletek figyelembevételével,
- Munkáltatás keretében történő őrizet: amely lehetővé teszi az elítélt számára, hogy meghatározott munkahelyre járjon dolgozni a büntetés-végrehajtási intézeten kívül, miközben továbbra is felügyelet alatt áll.

3.3. Az elektronikus távfelügyeleti eszköz

Az első eszközök, amelyek Magyarországon megjelentek, leginkább a rendőrségi munkában kipróbált és alkalmazott eszközök voltak. Ennek megfelelően elsőként a rendőrség kezdte alkalmazni a 3M gyártmányú, One-Piece GPS Offender Tracking System nevezetű eszközt (1. ábra). Ez olyan paraméterekkel rendelkezett, amely integrált követési és térképezési funkciókkal rendelkező szoftvert használt, így a felügyelet alatt állók bármikor és bárhol nyomon követhetőek voltak. A bemérhetési pontosság 3 méter, szabotázs védelemmel ellátott volt. Acélhuzal került beépítésre a szíjbelsőbe a könnyű rongálhatóság megakadályozásának érdekében. A megfelelő kommunikáció biztosításához GPS műhold alapon, illetve GSM mobilhálózat segítségével zajlott a kapcsolatfelvétel. Zóna elhagyás esetén sűrűbb jelzés került leadásra: az alap 1 perc helyett minden 15. másodpercben, így meggátolva az észrevétlenül maradó, nagyobb sebességgel való menekülést (autó, vonat). Az akkumulátor egyéb márkákhoz hasonlóan akár 36 órán át is működőképes volt, lehetőséget adva a nagyobb méretű zónakijelölésnek az utazás figyelembevételével.

1. ábra: Egy részes eszköz (one-piece)¹⁵⁸

¹⁵⁸ Kifejezetten arra tervezték ezt az eszközt, hogy a GPS technológiát használva, a terhelt holléte kültéren is meghatározható legyen. A GPS egység teszi lehetővé az őrizetes folyamatos nyomon követését és a konkrét helyzetének meghatározását. Az egységet az őrizetes bokájára kell szerelni, amelynek részei: a GPS modul, mobil modem, SIM kártya és egy RF antenna. Ha az eszköz mozgásban van, az egység naplózza a GPS pontot. Az őrizetesnek van egy integrációs és egy kizárási zónája, illetve egy ütemterve, amelyet be kell tartania, egyébként az eszköz riasztást jelez. Az őrizetes nem léphet a kizárási területekre és az Integrációs zónán belül kell tartózkodnia az ütemtervnek megfelelően. Az alapegységet az őrizetes kijárási tilalmi helyzetébe telepítenek, pl. otthonában. Amikor az őrizetes a kijárástilalmi helyre lép, akkor az egy részes GPS és az alapegység érzékeli egymást, és ekkor az egy részes egység nem keresi tovább a GPS jelet és kizárólag az RF alapján működik. Abban a pillanatban, amikor az alapegységben valamilyen rongálás történik, vagy ha a két egység nem érzékeli tovább egymást, az egy részes egység ismét GPS jelet kezd keresni. Főbb jellemzői: • könnyű súly (170 gramm), • biztonságosan illeszkedik a terhelt bokájára, • beigazítható és könnyen telepíthető szíj, • hipoallergén, vízálló és ellenáll a rongálásnak, • több színű LED világítás jelzi a töltöttséget, a GPS-t és a zónasértést, • 35-45 óra akkumulátor élettartam, • töltési idő: 3 - 3,5

A 2015. április 1-jétől bevezetett reintegrációs őrizet jogintézményének technikai segítői is tehát ezek az eszközök lettek. A büntetés-végrehajtási szervezet kezdetben 350 db ilyen távfelügyeleti eszközt szerzett be a reintegrációs őrizet végrehajtásához (valamint 100 db két részes eszközt a munkáltatás elektronikus távfelügyeletéhez).¹⁵⁹ Mivel a reintegrációs őrizetek száma, és az eszközökkel kapcsolatos tapasztalatok folyamatosan nőttek, már a két részes eszközök is bekerültek a rendszerbe a reintegrációs őrizet végrehajtására. (2. ábra)

2. ábra: Két részes nyomon követő eszköz¹⁶⁰

óra naponta, • távoli szoftverfrissítés lehetősége, • ultrahangos zár, • zárt, nem nyitható egység biztonsági funkciókkal, • kifejezetten a terhelte megfigyelő alkalmazásokhoz lett kifejlesztve. (Kondás, K., Kovács, T., Berek, L. (2019): Elektronikus távfelügyelet a börtönökben. Bánki Közlemények 2(2), 57-62. 61.)

¹⁵⁹ Miután a reintegrációs őrizet fokozatosan a bv. szervezet napi feladatrendszerének részévé vált, ezt követően kezdődött meg a távfelügyeleti eszközök munkáltatási célú alkalmazásának előkészítése és megvalósítása. Kezdetben reintegrációs célból csak egy részes eszközök kerültek a rendszerbe, míg a két részes eszközöket a munkáltatás során alkalmazták. (Kondás, K., Kovács, T., Berek, L. (2019): Elektronikus távfelügyelet a börtönökben. Bánki Közlemények 2(2), 57-62. 61.)

¹⁶⁰ Az eszköz szintén egy GPS követőegység, kis méretű, könnyen hordozható, ami a terhelte helyzetének megfigyelésére használható, GPS alapú nyomkövetéssel. Miközben a terhelte mozgásban van, a követő egység folyamatosan gyűjti a helyzeti adatokat. Az adatfeldolgozásra, majd mentésre kerül, majd az ellenőrző központnak továbbítja, így jelezve a helyzetét és a szabályszegést. A két részes GPS főbb jellemzői: • 3G kommunikációs lehetőség, • két SIM befogadására is alkalmas, • kétirányú hang kommunikáció, • egyidejű hang és adatátvitel 3G hálózaton keresztül, • titkosított kommunikáció a megfigyelő központtal, • rugalmas program konfiguráció: teljesen konfigurálható zónák és ütemtervek, • 36 órán át tartó akkumulátor élettartam, • szabálysértés esetén többféle rezgéssel, sípolással, jelekkel és az LCD kijelzőn szöveges üzenettel tud riasztani, • többnyelvű támogatás, • távoli szoftverfrissítési lehetőség, • kis méret, könnyű súly (180 gramm), • modern ergonómiai megjelenés, • akkumulátor töltési idő: 2 óra, • továbbfejlesztett memória: 30 napnyi adattárolás, • nagy felbontású színes LCD kijelző, • érintésre érzékeny gombok, • rezgőmotor. (lásd: Kondás, K. et al. i.m., 62.)

A rendszer fejlesztése során a technikai eszközök is változtak, korszerűsödtek. Az elektronikus távfelügyeleti eszköz ma már GPS alapon működik, nincs szükség az elítélt lakásában a korábban a házi őrizetnél alkalmazott készülék felszerelésére. A lakás alkalmasságának kritériuma a folyamatos 220 V-os áramellátás, valamint a telefonos térérő. Az elítélt eszközzel való felszerelését, illetve a két feltétel meglétének vizsgálatát a büntetés-végrehajtási intézetben az erre kiképzett személyi állományi tag is el tudja végezni. Az eszközök elítélésre történő felhelyezése, konfigurálása, alkalmazása problémamentesen zajlik. A 2024. október 25-i nyilvántartás alapján jelenleg a reintegrációs őrizet végrehajtására összesen 543 elektronikus távfelügyeleti eszköz áll rendelkezésre (lásd: 3. ábra), ezek közül 98 eszköz hibás (javításra szorul vagy selejtezésre kerül), a többi kiadható, működőképes. Típusa: Attenti One Pieces Gen 4. Önálló GPS nyomkövető eszköz, amelyet arra terveztek, hogy folyamatosan figyelemmel kísérje a résztvevő tartózkodási helyét különböző intenzitási szinteken. A Solo3 a helymeghatározás, a kommunikációs technológiák és a manipuláció elleni mechanizmusok robusztus integrációját kínálja, hogy megbízható nyomkövetési megoldást nyújtson.¹⁶¹

3. ábra: Egy részes, 2024. évben alkalmazott nyomkövető elektronikus eszköz¹⁶²

A nyomkövető rendszer szoftverét a bemutatott eszközök monitorozó folyamataira tervezték. Célja a nyomkövetés, kommunikáció és térképezési lehetőségek, melyek lehetővé teszik a rendszerkezelők számára az eszközök hatékony követését. Minden ellenőrzött

¹⁶¹ BvOP adatközlés 2024. október 25.

¹⁶² BvOP, 2024. október 25.

személyhez egy nyomkövető egységet társít, amely valós időben, állandóan követi a helyzetét. Az eszköz elmenti és feldolgozza a nyomkövetés adatait, ezeket továbbadja az ellenőrző központnak. A szoftver az eszköz alapján beazonosítja az elítéltet. A bv. bíró meghatározza a zónákat (a térképen pontosan be van jelölve, hogy hol mozoghat az eszköz), ha ezen kívül érzékeli az eszközt a rendszer, akkor zónasértést jelez.¹⁶³

Ha a rendszer bármilyen szabálysértést észlel, azt azonnal jelzi központban, és a jogszabályban előírt intézkedéseket végre kell hajtani. A távfelügyeleti eszköz nem rendeltetésszerű működésére, és a meghatározott magatartási szabályok megszegésére vonatkozó jelzések azonnali kivizsgálása a területileg illetékes személyi állományi tag kötelezettsége. A technikai rendszert kezelő folyamatosan figyeli a beérkező jelzéseket, amennyiben rendellenességet tapasztal, arra haladéktalanul intézkedik. Zónasértés esetén, amennyiben annak időtartama hosszabb 1 percnél, a technikai rendszer kezelője értesíti a munkáltatás biztonsági felelőst, illetve reintegrációs őrizetes esetében fel kell hívni telefonon az elítéltet. A távfelügyeleti rendszerben történt meghibásodásokat – rendszer leállás, programhiba stb. – jelenteni kell a középírányító szerv felé is. A hibabejelentést telefonon, illetve e-mailben is meg kell tenni a rendszert üzemeltető felé. A távfelügyeleti rendszer központi meghibásodása esetén - egyéb felsőbb intézkedés kiadásáig – a meghibásodás elhárításáig biztosítani kell a kapcsolattartást a munkáltatás biztonsági felelős személlyel, illetve a reintegrációs őrizetessel.

Tehát hiba érzékelése, vagy nem megfelelő működés esetén a rendszer jelez. Ezek a jelzések a következők lehetnek: zóna megsértése, eszköz megrongálódása, nyomkövető egység nem fogadta a bejelentkezési hívást.

A zóna megsértése esetén a terhelt kilépett a számára előírt mozgástérből, vagyis ott van, ahol jelenleg nem tartózkodhatna.

Az eszköz megrongálódása esetén, az egy részes egység sziját kinyitották, megrongálták vagy elvágták. Ha az egy részes eszköz legalább 5 perce nem kapott GPS jelet, vagy 10 egymást követő percben mozgásban volt GPS jel nélkül, az elítélt azonnal értesítést kap (eszköze rezgő riasztást ad számára), és a szabad ég alá kell mennie, hogy újra legyen GPS jele. Alapértelmezetten az elítéltnek 10 perc türelmi ideje van az utasítás végrehajtására, mielőtt az állapot riasztásnak minősül.

¹⁶³ Kondás, K., Kovács, T., Berek, L. (2019): Elektronikus távfelügyelet a börtönökben. Bánki Közlemények 2(2), 57-62. 61

Ha a nyomkövető egység nem fogadta a bejelentkezési hívást, akkor a rendszer 30 perc türelmi időt biztosít, mielőtt a nem fogadott hívást kihágásnak minősítené. Amennyiben az eszközbe helyezett SIM kártyát hívva nincs tárcsahang, illetve a hívás átirányításra kerül hangpostára, vagy üzenet értesít arról, hogy a szám nem elérhető, akkor a nyomkövető olyan területen tartózkodik, ahol nem megfelelő a térerő.

A rendszer sok más esetben jelez, amely nem minősül problémának, ilyen pl. a nyomkövető áramellátáshoz csatlakoztatása, leválasztása, vagy ha nincs kommunikáció a nyomkövető és a szerver között, illetve a kapcsolat helyreállítását is jelzi.

A fenti események a rendszerben színkóddal (kék, fekete, vörös, szürke) vannak ellátva a jelzés minősítésétől függően, illetve az eszköz aktuális állapotát színes LED-ek jelzik (zöld, sárga).¹⁶⁴

Egy Magyarország területén tartózkodó, nyomkövető eszköz körülbelül 15 műholdat lát egyidejűleg. Ez elegendő a megfelelő lefedettséghez bárhol az ország területén. A szoftverbe integrált térképen megjelenő apró pontok, amelyek az eszközt viselő mozgását mutatják, zónahatár túllépés esetén azonnali intézkedési lehetőséget biztosítanak és tulajdonképpen csak minimális helyismeretet igényelnek a monitorozó részéről (társszerv értesítése, töltőcsere). Könnyebbé teszi továbbá a zóna határainak megtartása – ez egyébként egy eszközbe beépített funkció – ami a viselő számára is azonnali jelzéseket ad (zónán kívüli tartózkodás, akkumulátor merülés stb.). A fizikai kialakítást illetően az eszköz elég masszív, így szinte bármilyen munkavégzés végrehajtható a viselése során, továbbá a készülék vízálló és a port, szennyeződést is kiválóan bírja. Hőmérséklet-tűrőhatára nincs pontos vonatkozó adatok, de alapvetően olyan hőmérsékletű helyeken, ahol az emberi szervezet meghatározott ideig életképes, ott az eszköz is működésképes (pl. szauna, pékség stb.).

3.4. Az eszköz alkalmazása a gyakorlatban

Amennyiben a reintegrációs őrizetet önként vállaló fogvatartott rendelkezik befogadó nyilatkozattal, nyilvántartási szempontból nincs aggálya a végrehajtásnak, és a bv. bíró is engedélyezte, megkezdődik a folyamat technikai oldala.

A pártfogó felügyelő által készített környezettanulmánnyal egyidejűleg felmérésre kerül a kijelölt ingatlanban a megfelelő térerő és a működést biztosító elektromos hálózat megléte. A

¹⁶⁴ Kondás et al., i.m., 62.

pártfogó továbbá megbizonyosodik a jogszabályban fennálló követelmények teljesíthetőségéről is, például, hogy az adott ingatlanban élők életvitele a közüzemi tartozások és kötelezettségek teljesítésére utal, ne kívülálló feleken alapuló megoldások legyenek például az elektromos hálózat terén stb. A fizikális kivitelezés a bv. bíró által kijelölt mozgástéren (zónatérkép) alapul. A kihelyezés kezdőnapján a bv. intézet informatikusa üzembe helyezi az eszközt és beprogramozza az ingatlan elhagyására engedélyezett zónát. Zóna alatt értendő az a terület, amelyen belül a magatartási szabályok megszegése nélkül a meghatározott időszakban a személy szabadon mozoghat. A kihelyezés napján a távfelügyeleti eszközt felhelyezik a fogvatartott alsó végtagjára, letétjeit és iratait megkapja, majd ezt követően elhagyhatja a bv. intézetet. A testi elhelyezés szempontjait figyelembe véve leglogikusabb pontként a bokatáji rész nevezhető meg, ugyanis könnyebben látható az eszköz, amely akár információt is szolgáltathat a környező személyeknek és kevésbé keverhető össze a mai „karkötő stílusú” okoseszközökkel.¹⁶⁵

A szabadult elítéltnak a felhelyezést követően a bv. intézettel, pártfogóval a megfigyelésre szolgáló eszközön túlmenően folyamatosan kapcsolatban kell maradnia, telefonos megkeresésre rendelkezésre kell állnia. Ez rendkívül fontos eleme a szabályozásnak, mert bármikor bekövetkezhet rendkívüli esemény az intézeten kívül, akár az őrizet alatt álló önhibáján kívül is. Megszámlálhatatlan külső hatás érheti a tágabb zónában mozgó elítéltet, valamint technikai problémák is adódhatnak a felügyelet során. Természetesen a kihelyezést követően előfordulhat olyan helyzet, hogy szükségessé válik a mozgástér változtatása, akár ideiglenes okból (pl. az elítéltnak ballagásra kell mennie a zónán kívül), vagy akár véglegesen (pl. egészségügyi ellátás érdekében), ilyenkor a jogi procedúrán¹⁶⁶ túl az adott zónák megváltoztatására is lehetőség van. Az eszközök elosztását, beszerzését és pótlását a BvOP Informatikai Főosztálya látja el, valamint ők biztosítják az összeköttetést az ORFK-val. A közvetlen monitorozást elsősorban a végrehajtó intézetek ügyeletén végzik, ami segíti az azonnali beavatkozást szükség esetén. A nem rendeltetésszerű használat és a magatartási szabályok megszegéséből eredő jelzéseket az ügyelet haladéktalanul értékeli. Ez azért is jó megoldás, mert a reintegrációs jogviszonyban lévők már alapvetően intézeten kívül vannak mindennemű statikus biztonsági elemeket nélkülözve. Zóna elhagyás esetén a társszervek értesítése így mihamarabb megtörténik.

¹⁶⁵ Kondás, K., Kovács, T., Berek, L. (2019): Elektronikus távfelügyelet a börtönökben. Bánki Közlemények 2(2), 57-62. 61

¹⁶⁶ A mozgástér változtatásának igénye esetén az eszköz viselője vagy jogi képviselője terjeszthet elő kérelmet a bv. intézeten keresztül a bv. bíróhoz elbírálásra.

A távfelügyeleti eszközt a kezdő nap előtt állítja be az informatikus a bv. bíró által meghatározott zónatérkép szerint. Az intézetek biztonsági tisztjei vagy biztonsági főfelügyelői – a kapott képzés alapján – helyezik az eszközt az elítéltre. A megtett intézkedések (végtagra helyezés, végtagról eltávolítás, eszköz szabotázs, kijelölt terület elhagyása) elektronikus szolgálati naplóban történő rögzítése jelentésköteles tevékenységnek minősül a BvOP Főügyelet irányába, ami szintén igaz egyébként rongálás és sérülés esetén is. Matriális technikai eszköz lévén, nem elhanyagolható a sérülés és javítás kérdésköre sem, ezáltal az eszköz sérülése esetén az elítélt önhibáját is vizsgálja a bv. Ehhez viszont elengedhetetlen az informatikus részéről a megfelelő szaktudás és a hiba okának megállapítása. A korábban említett szigorú szabályozás a kiválasztás esetében ezt is segítheti, ugyanis azokkal csökkenthető a szándékos, nem rendeltetésszerű használat vagy súlyosabb cselekményként a reintegrációs őrizet hatálya alóli kibúvás.¹⁶⁷

A BV GEI Informatikai, Hír- és Biztonságtechnikai Igazgatóhelyettese (a továbbiakban: BV GEI informatikai igazgatóhelyettes) a Nemzeti Távközlési Gerinchálózaton biztosítja a BvOP Informatikai Főosztály és az ORFK között a biztonságos informatikai összeköttetést, amelyen elérhető az elektronikus távfelügyeleti rendszer központi szoftvere. A távfelügyeleti eszköz bv. intézetek közötti elosztását a BV GEI informatikai igazgatóhelyettes koordinálja, törekedve a rendelkezésre álló távfelügyeleti eszközök mennyiségétől függően a felhasználással arányos bv. intézetek közötti elosztásra, továbbá a javítási tartalék biztosítására. A távfelügyeleti eszköz meghibásodását a bv. intézet jelenti az igazgatóhelyettes, valamint a BvOP Főügyeletese részére, majd a meghibásodott eszközök javíttatását az Informatikai Főosztály koordinálja.

A reintegrációs őrizet elrendelését követően a bv. bíró határozatában meghatározott kezdőnap előtt a bv. intézet informatikai szakterületének kijelölt, az ehhez szükséges elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkező tagja előkészíti a távfelügyeleti eszközt a használatbavételre, beállítja az elektronikus távfelügyeleti rendszerben a bv. bíró által meghatározott magatartási szabályokat, valamint - a magatartási szabályokat előíró bv. bírói határozat változása esetén - elvégzi a szükséges módosításokat. A távfelügyeleti eszközt minden esetben feltöltött állapotban helyezik fel az elítéltre, azt - és a későbbi eltávolítást - kizárólag az elítélttel azonos nemű, a bv. intézet személyi állományának kijelölt, oktatásban részesült tagja végezi el. A reintegrációs őrizet megszűnése esetén, amennyiben az elítélt

¹⁶⁷ Bogotyán (2020), i. m., 29. o.

jelentkezik a bv. intézetben, a távfelügyeleti eszközt szintén hasonló feltételekkel egy kijelölt személy eltávolítja az elítéltről, és elvégzi a távfelügyeleti rendszerben az ezzel kapcsolatos feladatokat. Amennyiben az elítélt nem jelentkezik, vagy egészségi állapotára tekintettel nem képes megjelenni a bv. intézetben - mint korábban részleteztem - a megszüntetéssel kapcsolatos feladatokat a bv. pártfogó felügyelővel együttműködve kell végrehajtani.

Egyebekben a bv. intézetek részére rendelkezésre bocsátott, de még használatba nem vett távfelügyeleti eszközök karbantartását rendszeresen el kell végeznie az intézetnek, a haladéktalan beüzemelés biztosítása érdekében minden bv. intézet saját hatáskörben szabályozza azt a készenléti kontingenst, amit feltöltött állapotban tart. Az ezen felüli eszközök tárolását, töltését a gyártói ajánlásoknak megfelelően hajtják végre.¹⁶⁸

3.5. A technikai rendszer kiterjesztése, kihívások, megoldások

A távfelügyeleti eszközök alkalmazása mára már beépült az intézet napi munkafolyamataiba. A hazai büntetés-végrehajtás folyamatosan monitorozza, hogy milyen jogintézményekre és biztonsági aspektusú helyzetekre lehetne még kiterjeszteni a távfelügyeleti eszközök alkalmazását. Azonban a „kétségtelenül új lehetőségek egész sorát megnyitó GPS-technológia EM alkalmazása során szükséges felhívni a figyelmet néhány, a használatot befolyásoló technikai problémára. Először is a GPS használatával kapcsolatban általánosan mérlegelni szükséges a GPS előnyeit és hátrányait.

A GPS előnyeként említendő a korábbiaknál szélesebb körű alkalmazási lehetőségek, működése bizonyos feltételek figyelembe vétele mellett nem helyhez kötött, az elvárásoknak megfelelő pontosság, napszaktól független működés, valamint, hogy a földfelszín feletti magasságtól és a mozgási sebességtől (bizonyos sebességhatárig) független.

A GPS hátrányaként sorolható fel, hogy alkalmazhatósága épületen belül korlátozott, az épületekről visszaverődő jelek zavart okozhatnak a pontos helyzetmeghatározásban, ritkán előforduló erős napkitörések alatt működési zavarok léphetnek fel, folyamatos online kapcsolatban a rendszerben kapacitás- és költségproblémák jelentkeznek, illetve az egyszerű perecekhez viszonyítottan jelentősebb energiafelhasználásuk folytán ma még alkalmazástechnikai problémaként is jelentkezik az eszközök utántöltése.”¹⁶⁹

¹⁶⁸ 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról

¹⁶⁹ Szabó, Ferenc (2017): Az elektronikus monitoring (EM) rendészeti alkalmazási lehetőségeiről. In: Börtönügyi Szemle, 2011/1. sz. 29. o.

A reintegrációs őrizet végrehajtása során, ahogy a legtöbb jogintézmény vonatkozásában, vannak aggályos vagy fejlesztésre szoruló problémák.

Egyik ilyen kérdésként talán leginkább az elítélt lakóingatlanokkal kapcsolatos ügyköre hozható fel. Az ingatlanok, azok közműellátása, lokális elhelyezkedése és szerteágazó távolságai megnehezíthetik ennek a formának az üzemeltetését. Szerencsés tényezőként hozható fel, hogy a fogvatartottak viszonylag szűk és fluktuáló köre tartozik ebbe a csoportba, valamint a korábban említett működési garanciák biztosítják azon kockázati elemek alacsonyan tartását, amelyekkel a szabadságvesztés ebben a formában nem jelent különösebb kihívást a szervezetnek. Az agglomerációs központok bevezetésével ez a kérdés a személyi állomány vonatkozásában rendeződni látszik.

Ennek előnyei körében mindenképpen kiemelésre érdemes:

1. Egy kiképzett állomány teljes mértékben átvehetné az adminisztrációs, monitorozási, beavatkozási és mindennemű őrizettel kapcsolatos tevékenységet.
2. A szűk körben érintett és elővizsgált elítéltek létszámánál az őrizetet biztosító tevékenység volumene sem lenne számottevő (szükséges állományi létszám - gépjárművezetők, túlórák generáló utazási idő, minimalizált reagálási idő, objektumként való funkcionálásból eredő helyismeret).
3. Zavartalanul megvalósulhat a kapcsolattartás, a civil életben történő munkavégzés és ezzel egyidejűleg egyszerűbbé válna a zónák kezelésével, töltőcserével, javításokkal járó feladatok végzése.
4. Megszűnnének az egyedi nehézséget okozó tényezők az egységesített rendszer kialakulásával.

A technológia fejlődésének köszönhetően napjainkban a szélessávú internet, GPS adatok és GSM adatok elérhetősége olyan szinten biztosított Magyarország területén, hogy a felügyeleti folyamat végén szereplő tárgyasult dolgok nagymértékben módosíthatóak. Ezalatt értendő mindenfajta egyéb megfigyelési eszköz, mint például drónok, kép és hang rögzítésére alkalmas eszközök, más kialakítású helymeghatározási adatokat szolgáltató készülékek. Leginkább kiemelendők ezek közül a rohamosan fejlődő kamerarendszerek, melyek mostanra vezeték nélküli internet eléréssel is rendelkeznek. Jelenleg is részletes jogi szabályozás alatt álló megfigyelési módszerről beszélünk, így akár elképzelhető ennek a jövőbeli reintegrációs őrizetben szerepet kapó, távfelügyeleti eszközként történő

használata.¹⁷⁰ A reintegrációs őrizet alkalmazására használt technikai eszköz felhasználásának sokszerűsége arra enged következtetni, hogy az ezzel végrehajtott lehetőségek tárháza nincs még kimerítve. A tapasztalatból eredő sikeres felhasználás és megfelelő jogi szabályozás mutatja, hogy további lehetőségekre is van mód a szervezeten belüli felhasználás terén.

Álláspontom szerint számos – technológiai részre vonatkozó – javaslat is helyet kell, hogy kapjon e dolgozat keretei között. E körben a gazdasági és a létszámhelyzetre figyelemmel, megfontolandó a monitoring feladat delegálása a magánbiztonsági versenyszférába, természetesen mindenre kiterjedő, átfogó hatástanulmány elkészítése mellett. A szakmailag megalapozott döntéselőkészítéshez elengedhetetlen a magas szintű kompetenciákkal rendelkező bizottság szakvéleménye. Elképzelésem szerint a biztonsági cég egy, a „börtönvilágtól” elkülönült tevékenységirányító központjában történne a megfigyelés, ahol szabotázs esetén azonnal riasztanák az illetékes bv. szervet.

Szintén elgondolkodtató a kifejezetten távfelügyeleti célokra fejlesztett rendszerek magas bekerülési ára, melyek esetlegesen kiválthatóak lennének egyes civil alkalmazások továbbfejlesztésével: pl. okostelefonok helymeghatározásra, biometrikus azonosításra szolgáló funkcióinak bővítése. A jogintézmény az együttműködés elvén alapul, tekintettel arra, hogy az eszköz eltávolítása nem túlságosan bonyolult, hiszen az a végtagokról könnyen levágható. Az okostelefonok okosórával kombinálva már jelenleg is alkalmasak az életfunkciók folyamatos figyelésére, illetve szükség esetén riasztásra. Gyakorlatilag a kereskedelmi forgalomban megvásárolható eszközök, a kapcsolódó applikáció elkészítésével együtt vélhetően jelenleg jóval olcsóbban alkalmazhatóak lennének.

A technikai fejlődéssel párhuzamosan egyéb újdonságok megjelenése sem elképzelhetetlen, pl.: a dróntechnológia a jövőben párosulhat az ellenőrzési mechanizmushoz, illetve a témához kapcsolódó rendkívüli események kezeléséhez, felszámolásához is hatékony segítséget nyújthat (pl. szökés esetén forrónyomos üldözés).

¹⁷⁰ Kondás et al., i.m., 62.

4. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

4.1. Bevezetés

Az elmúlt néhány évtizedben a börtönnépesség exponenciális növekedése világszerte megújult érdeklődést váltott ki az olyan közösségi alapú programok iránt, amelyek a bűnelkövetők börtönből való kivonását szolgálhatják, miközben biztosítják társadalom generális védelmét. A technológiai ágazatban végzett kutatások ezt a növekvő igényt használták ki, és az elektronikus megfigyelő rendszerek és berendezések kifejlesztését átvették az igazságszolgáltatás területére, azaz a börtönbüntetés életképes alternatívájaként vagy kiegészítéseként jelentek meg.

Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Európa és egyre inkább Kanada több államában is széles körben alkalmazzák, de az elektromos megfigyelési programok végrehajtásával kapcsolatban még mindig számos jogi és etikai kérdés merül fel.¹⁷¹ Emellett továbbra is tisztázatlanok ezen programok gyakorlati érdemei Európában a rehabilitációs és reintegrációs hatékonyságuk és a befejezésüket követő bűnelkövetés csökkentésének képessége szempontjából.¹⁷² A büntetés-végrehajtásban való megjelenése óta az EM-et az elkövetők különböző csoportjainál és az igazságszolgáltatási folyamat különböző szakaszaiban alkalmazzák szerte a világon. Az elmúlt években például számos specifikus EM-program vagy elleni vagy kábítószerrel kapcsolatos elkövetőkre terjed ki, és egyre inkább felismerték Európában is a technológia alkalmazásának hasznosságát a magas kockázatú szexuális- és egyéb bűncselekmények elkövetőinél.¹⁷³

Mint említettem, az elektronikus megfigyeléssel kapcsolatos első kísérletek az 1990-es évek elején jelentek meg Európában. Az első tizenöt éven belül az európai országok többsége arról számolt be, hogy legalább kísérleti projekt (pilot-project) formájában bevezette az elektronikus megfigyelést. Az elektronikus megfigyelés elképesztően dinamikus európai térnyerése gazdasági érdekekkel is magyarázható, amelyek a technikát értékesítő magáncégek tevékenységét vizsgálva nyilvánvalóvá váltak. Átlagosan a próbaidőre bocsátott, illetve a büntetésük végrehajtásából felfüggesztett elkövetők csak mintegy 3%-a állt elektronikus

¹⁷¹ Black M. & Smith R. 2003. Electronic monitoring in the criminal justice system. Trends & issues in crime and criminal justice no. 254. Canberra: Australian Institute of Criminology. <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi254>

¹⁷² Bonta, J., Wallace-Capretta, S., & Rooney, J. (2000b). A Quasi-Experimental Evaluation of an Intensive Rehabilitation Supervision Program. In: *Criminal Justice and Behavior*, 27, 312-329. DOI:[10.1177/0093854800027003003](https://doi.org/10.1177/0093854800027003003)

¹⁷³ enzema, M., & Mayo-Wilson, E. (2005). Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders? *Journal of Experimental Criminology*, 1(2), 215–237. <https://doi.org/10.1007/s11292-005-1615-1>

megfigyelés alatt 2013 végén.¹⁷⁴ Bár úgy tűnik, hogy az EM számos országban elterjedt, a kutatók megállapításai szerint az európai szankciórendszereken belül még mindig marginális szerepet tölt be, összehasonlítva más érzékenyítési vagy büntetőjogi szabadítási lehetőségekhez képest.¹⁷⁵

Az EM bevezetésének vagy kiterjesztésének oka a legtöbb országban az 1980-as és 1990-es években a börtönök túlszűfoltóságából eredő nagy nyomás volt. Ezért sok országban a domináns cél a növekvő börtönnépességgel való megbirkózás volt. Viszont a rehabilitációs/reintegrációs cél is nagy jelentőséggel bírt, különösen a skandináv országokban, valamint Ausztriában és Hollandiában, amelyek hangsúlyozzák a pártfogó felügyelő szolgálat fontosságát, és az elektronikus megfigyelést a rehabilitációs irányelvek ellenőrzésének kiegészítő formájaként alkalmazzák.¹⁷⁶

Bár az EM-et világszerte hasonló módon hajtották végre, az EM alkalmazásának módja általában az elkövető kockázati szintjétől függően változik az egyes országokban.¹⁷⁷ Az alacsony kockázatú elkövetők esetében számos európai országban például az EM-et általában önmagában vagy az alacsony kontaktusú megfigyelés más formáival együtt alkalmazzák, míg a közepes és magas kockázatú elkövetők esetében az EM gyakrabban csak az egyik összetevője egy többretnű programnak, amelyhez kiterjedtebb és szélesebb körű megfigyelés társul (emberi kapcsolat vagy felügyelet).¹⁷⁸

Az EM-programok további sokoldalúságát hangsúlyozza az is, hogy a büntető igazságszolgáltatási folyamat három szakaszában is alkalmazhatóak: vannak országok, akik a tárgyalás előtti szakasz során alkalmazzák, van, ahol az ítélethozatal során és van, ahol a börtönbüntetés alatt, illetve az azt követő időszakban. Bár az ilyen programok elsődleges célkitűzései az adott szakasz szerint eltérő hangsúlyt kaphatnak, mindegyik arra törekszik, hogy az elkövetők kockázatát kontrollálja és a közbiztonságot szavatolja.¹⁷⁹

Azonban ahogy a különböző országok az EM kapcsán újabb és újabb szabályozásokat dolgoztak ki, úgy lett ez a jogintézmény állandó vitatéma az Európa Tanács vonatkozásában

¹⁷⁴ Dünkel, Frieder (2018): Electronic Monitoring in Europe - A Panacea for Reforming Criminal Sanctions Systems? A critical review. In: *Kriminologijos Studijos*. 2018. vol. 6. pp. 58-77. <https://doi.org/10.15388/CrimLithuan.2018.6.3>

¹⁷⁵ Dünkel, F., Thiele, C., Treig, J. (2017). "You'll never stand-alone": Electronic monitoring in Germany. *European Journal of Probation* 9, p. 28-45. Internet-publication: <http://journals.sagepub.com/eprint/kpuVBex3FqFAuF2yZkSm/full>. <https://doi.org/10.1177/2066220317697657>

¹⁷⁶ Dünkel, F. (2018). i.m. 62. o.

¹⁷⁷ Renzema, M., & Mayo-Wilson, E. (2005) i.m. 219. o.

¹⁷⁸ Renzema, M., & Mayo-Wilson, E. (2005) i.m. 221. o.

¹⁷⁹ Albrecht, H.: (2005): Electronic monitoring in Europe. <http://www.iuscrim.mpg.de/forsch/onlinepub/albrecht.pdf>

is. Éppen ezért tekintettel arra, hogy a börtönök létszámának folyamatos növekedése olyan fogvatartási körülményekhez vezethet, amelyek nincsenek összhangban az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezményrel, illetve komoly kihívást jelent a börtönigazgatás és a büntető igazságszolgáltatási rendszer egésze számára, mind az emberi jogok, mind a büntetés-végrehajtási intézmények hatékony irányítása szempontjából, az Európa Tanács (továbbiakban: ET) felismerte, hogy a büntetőjogi eljárás keretében alkalmazott elektronikus megfigyelés hozzájárulhat a szabadságelvonás alkalmazásának csökkentéséhez, miközben biztosítja a gyanúsítottak és elkövetők hatékony felügyeletét a közösségben, és ezáltal hozzájárul a bűnmegelőzéshez. Így 2014-ben elkészült CM/Rec(2014)4 ajánlás, amely részletesen szabályozta az elektronikus megfigyelési rendszert, mint alternatív megoldást.

Jelen fejezetben – a terjedelmi korlátok okán – csupán példálózó jelleggel és méginkább összehasonlító szándékkal mutatok be egynéhány – az elektronikus megfigyelést/távfelügyeleti rendszert alkalmazó – országot, illetve az Európa Tanács ide vonatkozó ajánlásait és javaslatait.

4.2. Országok – modellek – megoldások

Tehát Európában az amerikai modell alapján az elektronikus megfigyelést beépítették az európai szankciórendszerekbe. Az integráció típusa és az elektronikus megfigyelés helye nagymértékben függött a nemzeti büntetőjogi szankciórendszerek, az ítélkezés és a büntetés-végrehajtás sajátosságaitól. Ezért, ha általános nemzetközi áttekintést szeretnénk látni, akkor a különbségek oly bőségesek, hogy felmerült a kérdés, a témával kapcsolatosan vajon nem csak a szabadságvesztés és más szabadságkorlátozó büntetések alternatíváiként alkalmazott EM sajátosságait kellene-e vizsgálnom. E célból jelen fejezet az elektronikus megfigyelési rendszereknek leginkább csak erre – azaz a börtönt kiváltó – szerepére koncentrálna. Anglia és Wales, Svédország és Hollandia voltak az első országok, amelyek bevezették az elektronikus megfigyelést fő büntetésként, az elítélést követő és a börtönből való korai szabadulás eszközeként és/vagy a letartóztatás alternatívájaként az 1990-es években. Portugália, Franciaország, Belgium, Olaszország és Skócia 2000 körül vezette be az elektronikus megfigyelést, míg Svájc és Dánia a 2006/2007-ben hatályba lépő új büntető törvénykönyveikkel együtt vezették be ezt az új jogintézményt. Németországban Hessen tartomány 2000-ben pilot-projekt alapon vezette be az elektronikus megfigyelést, és fokozatosan bővítették hatókörét. Németországban szövetségi szinten, valamint más német

tartományokban a 2000-es évek második felében került sor a jogintézmény bevezetésére. Olaszországban és Spanyolország egyes részein olyan jogszabályok vannak hatályban, amelyek lehetővé teszik az elektronikus megfigyelés alkalmazását a szabadságvesztés alternatívájaként, de a két mediterrán ország igazságszolgáltatási rendszere érezhetően nem preferálja ennek a típusú szankciónak az alkalmazását.¹⁸⁰

A britek kivételével a többi európai államban a magáncégek csak marginális szerepet játszottak az elektronikus nyomon követésben (a technológia bevezetése után a karbantartásra korlátozódott csupán a szerepük). Az angol és walesi jogalkotók viszont előszeretettel engedélyezték a magánszféra aktív jelenlétét az elektronikus megfigyelési rendszerek alkalmazása területén. A svédek a britek nyomában, kevésbé lemaradva vezették be az EM-et. A börtönbüntetések elektronikus megfigyeléssel történő, ítélethozatalt követő, azaz a szabadságvesztés helyett vagy annak kiegészítését szolgáló rendszer nagy sikernek számított Svédországban a bevezetését követően.¹⁸¹

A hollandok az elektronikus megfigyelés első- és hátsó-ajtós modelljét („front-door” and „back-door”) is használják hazájukban. Ők azok, akik a jogintézményt profilváltáson vezették át, elkezdtek kombinálni egyéb szakció típusokkal, mint például felfüggesztett szabadságvesztés-büntetéssel, valamint közérdekű munkával. A hollandok a szabadságvesztés letöltésének módosítása eszközeként is használják az elektronikus felügyeletet, amely nagyon hasonló a magyar értelemben vett reintegrációs őrizet jogintézményéhez. A holland EM ezen formája feljogosítja a fogvatartottat, hogy a szabadságvesztés-büntetés felének (de legalább egy évnek) a letöltése után kérelmezhesse a fennmaradó rész letöltését elektronikusan felügyelt őrizet formájában. Náluk azonban az elektronikus felügyelet egy büntetés-végrehajtási program része, amely a börtönigazgatóság döntése értelmében 6 hét és 1 év közötti időtartamú lehet. Az elektronikus felügyelet tehát az alacsony biztonságú fogvatartási létesítmények és a feltételes szabadságra helyezés előfutárának funkcióját tölti be Hollandiában. A program továbbá előírja, hogy a fogvatartott legalább heti 26 órán keresztül részt vegyen rehabilitációs intézkedésekben.¹⁸²

Svájc egyes kantonjaiban a holland, máshol a svéd modellen alapul a szabályozás. Nincs egységes szabályozás abban sem, hogy az EM-et önállóan alkalmazzák vagy közérdekű munkával lehet kombinálni. Ehhez képest a Franciaországban alkalmazott szabályozás

¹⁸⁰ Dünkel, Frieder (2018): Electronic Monitoring in Europe - A Panacea for Reforming Criminal Sanctions Systems? A critical review. In: Kriminologijos Studijos. 2018. vol. 6. pp. 58-77. <https://doi.org/10.15388/CrimLithuan.2018.6.3>

¹⁸¹ Dünkel, F. (2018) i.m. 63. o.

¹⁸² Haferkamp, R.: Intensivüberwachung mit elektronischer Kontrolle - das schwedische Modell, seine Bedingungen und Ergebnisse. Bewährungshilfe 1999, pp. 51-67., 61. o.

nagyon hasonlít a magyar rendszerhez. Olyan elítéltek esetében alkalmazható az EM jogintézménye, akiknek a büntetése nem haladja meg az 5 év szabadságvesztést és akiknek az eredeti szabadságvesztés-büntetésükből legfeljebb 1 évet kell letölteniük. A magyar, holland és a svéd modellhez hasonlóan itt is szükséges a hozzátartozó hozzájárulása, amennyiben a lakás nem saját tulajdona az elítéltnak. Franciaországban az elítélt vagy az ügyész is kérheti a szabadságvesztés elektronikus megfigyeléssel történő helyettesítését, míg a végső döntést a büntetés-végrehajtási bíró (juge d'application des peines) hozza meg. Az elektronikus megfigyelés azonban nem haladhatja meg a 4 hónapot, és azt egy teljes rehabilitációs programba kell beágyazni.¹⁸³

Egy másik kritikus kérdés az EM célcsoportjaival kapcsolatos. A "veszélyes" elkövetők csoportja csak Németországban, Franciaországban, Hollandiában és Svájcban tartozik az elektronikus megfigyelés hatálya alá. Az összes többi európai országban az EM-et a középsúlyos bűncselekmények és az alacsony kockázatú elkövetők esetében alkalmazzák.

Belgiumban például az EM-et különböző formákban használják. A 3 évet meghaladó időtartamú börtönbüntetések esetében az EM a szabadulás előkészítésére használható, a büntetés letöltését legfeljebb 6 hónapig otthon töltve, mielőtt a szabályos feltételes szabadságra helyezés következne, így a végleges börtönbüntetést az EM helyettesíti. Ezekben az esetekben a pártfogókat is bevonják. Másrészt nemrég lépett életbe egy új irányelv, amely lehetővé teszi a legfeljebb 1 év szabadságvesztésre ítélt elkövetők önálló EM felügyeletét a pártfogók támogatása nélkül, és anélkül, hogy bármilyen szabályozás alapján más közösségi szolgáltatásokat előnyben kellene vagy lehetne részesíteni.¹⁸⁴

Dániában a börtönbüntetés utolsó 6 hónapjának letöltésére irányuló „back-door” stratégia az utóbbi években folyamatosan csökken. Ugyanakkor a „front-door” EM-et, mint azonnali közösségi szankciót, gyakrabban alkalmazzák más közösségi szankciók alternatívájaként, mint a börtönbüntetés helyett.

Franciaország pedig számos különböző EM-opciót használ, azonban Dünkel szerint a franciák „back-door” stratégiájának van potenciálisan redukciós hatása, mivel bár a pozitív számok ebben az esetben is növekednek, a francia börtönrendszer Európa egyik legmagasabb túlszűfolttsági rátájától szenved továbbra is.¹⁸⁵

Mindezek értelmében az európai szakmabeliek véleménye alapján, az EM bevezetése és kiterjesztése Európában nem volt jelentős hatással a börtönök népességszámára, és a legtöbb

¹⁸³ Kensey, A., Pitoun, A., Lévy, R., Tournier, P.V.: *Sous surveillance électronique. La mise en place du "bracelet électronique" en France.* Paris 2003., 111. o.

¹⁸⁴ Dünkel, F. (2018): i.m., 70. o.

¹⁸⁵ Dünkel, F. (2018): i.m., 72. o.

esetben nem oldotta meg a túlsúlyfoltosság problémáját (pl. Anglia/Wales, Franciaország, Olaszország, Lengyelország és - legalábbis a közelmúltig - Belgium).¹⁸⁶ Maga a jogintézmény sok esetben csak a társadalmi ellenőrzés egy további vagy megerősített formáját képezte.¹⁸⁷ Illetve néhány országban hozzájárult a hagyományos szociális támogatási rendszerek, például a pártfogó felügyelői szolgálatok jelentőségének csökkentéséhez azáltal, hogy az EM-et önálló szankcióként alkalmazták (Angliában/Walesben, Belgiumban vagy Skóciában).¹⁸⁸

A szakértők körében az is nagy kérdés volt, hogy az EM vonatkozásában a költségek kérdése segíti-e a jogintézmény konszolidációját, azaz az EM valóban hozzájárul-e a börtönbüntetés alkalmazásával kapcsolatos redukcionista megközelítéshez, illetve az EM valóban olyan költségmegtakarítást eredményez-e, mint amelyet a támogatói, különösen a technológiát értékesítő magáncégek széles körben hirdetnek. E körben számos kutatás és tanulmány született¹⁸⁹, s az egyik, első pillantásra meggyőző érv az volt, hogy az EM napi költségei sokkal kisebbek, mint egy nap a börtönben. A 17 országra kiterjedő európai összehasonlító projektet készített Dünkel azt a következtetést vonta le, hogy az EM napi költségei jelentős mértékben változnak, a lengyelországi 5 euró és a dániai vagy norvégiai 100 euró között, és valóban alacsonyabbak, mint a börtönbüntetés. Ez a számítás azonban csak akkor érvényes, ha

- (1) az EM valóban a szabadságvesztés helyébe lép, és
- (2) nem áll rendelkezésre vagy nem jelentősen olcsóbb az alternatíva, mint például az egyszerű korai (feltételes) szabadságra helyezési intézkedések, a próbaidő- vagy a feltételes szabadlábra helyezés (EM nélkül).¹⁹⁰

A Dünkel-féle 2018-as kutatás fő kérdése továbbra is az maradt, hogy hozzájárulhat-e az EM a bűnismétlés csökkentéséhez és a társadalmi integráció elősegítéséhez? Erre sajnos nem sikerült egyértelmű választ adni: sem megerősítve, sem megcáfolva. Összefoglalva tehát,

¹⁸⁶ Dünkel, F. (2018): i.m., 74. o.

¹⁸⁷ Nellis, M. (2014): Understanding the electronic monitoring of offenders in Europe: Expansion, regulation and prospects. IN: Crime Law and Social Change 62(4):489-510, DOI:[10.1007/s10611-014-9540-8](https://doi.org/10.1007/s10611-014-9540-8)

¹⁸⁸ Dünkel, F. (2018.): i.m., 74. o.

¹⁸⁹ Frieder Dünkel a technológia természetéből adódó dinamikus fejlődésen túl okként nevesíti az elektronikus felügyeleti eszközöket gyártó és forgalmazó cégek piaci érdekeit, mint erőteljes ráhatást az eszköz terjedésére. Emellett megállapítja, hogy sok európai ország esetében az eszköz a börtönnépeség csökkentését szolgálta, valamint mind a reintegratív, mind pedig a punitív büntetési célok hatékony szolgálatába állították ezt a felügyeleti formát. Voltak továbbá olyan országok is, ahol a GPS technológia adta előnyök kihasználásával áldozatvédelmi programokban szerepeltették az eszközt

¹⁹⁰ Dünkel, F. (2018.): i.m., 77. o.

egyértelmű, hogy az EM nem csodaszer - sem a börtönnépesség arányának csökkentésére, sem a bűnismétlés arányának mérséklésére, sem a bűnelkövetők társadalmi integrációjának elősegítésére.

További számos kritikus empirikus kutatás készült (Hucklesby et al. 2016)¹⁹¹, amelynek feladata volt annak feltárása, hogy az EM milyen feltételek mellett és kikkel játszhat konstruktív szerepet a támogatói által leírt célok elérésében.

Düinkel és Nellis álláspontja szerint az empirikus bizonyítékokon túlmenően az emberi jogi megközelítést az országok nagyrészt elhanyagolják. Az minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy az EM beavatkozó intézkedés, és mint ilyen, a kevésbé beavatkozó intézkedésekkel vagy szankciókkal szemben igazolhatónak kell lennie. Ezért a szakértők szerint a politikai döntéshozóknak csak olyan esetekben kellene az EM-et alkalmazniuk, amikor más közösségi lehetőségek nem elegendőek vagy nem hatékonyak a fent említett bűnmegelőzési és társadalmi reintegrációs célok eléréséhez. Álláspontjuk szerint konkrét szakpolitikai ajánlás kellene, hogy az EM-et csak olyan esetekben alkalmazzák, amikor (1) máskülönben a szabadságvesztés elkerülhetetlen lenne („front-door”), és (2) más egyéb a közösségi lehetőségek nem lennének elegendőek („back-door”).

Düinkel szerint Németországot pontosan ezért olyan országnak kell tekinteni, amely komolyan vette az arányosság elvét, ahogy azt a nemzetközi normák és ajánlások megkövetelik. Amennyiben az arányosság elvét komolyan vesszük, az EM-et csak abban a néhány esetben szabad alkalmazni, amikor az őrizetnek nincs más alternatívája, vagy ha az nem megfelelő.¹⁹²

Más a helyzet azonban a „back-door” alkalmazási móddal. Az empirikus bizonyítékok ugyanis azt mutatják, hogy az EM ígéretes lehet a bűnismétlés csökkentése szempontjából, valamint a reintegrációs és rehabilitációs munka kiegészítéseként, ugyanakkor csakis úgy, ha az elektronikus felügyeletet a rehabilitációs célú pártfogói és utógondozói szolgálatok munkájába ágyazzák be, ahogyan azt Svédországban és Hollandiában (és néhány esetben Németországban).¹⁹³

¹⁹¹ Hucklesby, A., et al. (2016). Kreativitás és hatékonyság az elektronikus monitoring területén a börtönbüntetés alternatívájaként az EU-tagállamokban. Zárójelentés.: <http://emeu.leeds.ac.uk/>.

¹⁹² A németországi Hessen szövetségi tartományban (amely ezt a megközelítést próbálja követni) az az eredmény, hogy a 16 000 szabályos próbaidő alatti felügyelet alatt álló elkövetőből körülbelül 80 jogosult az EM-re (anélkül, hogy a nettó kiterjesztő hatásokat minden esetben kizárták volna). lásd: Düinkel, F. (2018): i.m., 76. o.

¹⁹³ Düinkel, F., Thiele, C., Treig, J. (2017a). "Soha nem fogsz egyedül állni": Elektronikus monitorozás

Mint látható, az első európai próbálkozásokat követő két évtizedben jelentősen bővült azon európai országok köre (is), amelyek az elektronikus felügyeletet beépítették a büntető igazságszolgáltatási rendszerükbe, még ha csak kísérleti jelleggel is. Ezt a tendenciát jól tükrözi, hogy amíg az Európa Tanács 1999-es éves jelentésében a fent említett 4 ország szerepelt azok között, amelyek az elektronikus felügyeletet használják, addig a 2013-as jelentésben már 23 országnál jelenik meg az eszköz alkalmazása közösségi szankcióként, vagy a próbára bocsátás keretében.¹⁹⁴

Ezeket a statisztikai adatokat azonban fenntartással kell kezelni – állítja Hussein – hiszen azok teljeskörűségét nagyban befolyásolja az egyes országok jelentési hajlandósága, így az ezekből nyerhető információk nem minden esetben adnak teljes képet az elektronikus felügyelet alkalmazásának európai jellemzőiről.

Ahhoz azonban nem fér kétség, hogy az elektronikus felügyelet technológiájának büntetőjogi vetületű használata ugrásszerűen megnövekedett az elmúlt 20 évben. Ennek a dinamikus bővülésnek az okai sokrétűek, azonban jól beazonosíthatóak.¹⁹⁵

Az elektronikus felügyeletnek éppen ez a dinamikus fejlődése és elterjedése indokolta, hogy európai szintén egyfajta iránymutatás szülessen a témában. Ehhez kapcsolódóan az Európa Tanács egyik legfontosabb - és a disszertáció témáját tekintve megkerülhetetlen - dokumentuma a 2014-ben elfogadott elektronikus felügyeletről szóló ajánlás. Ebben ugyanis az Európa Tanács kifejezetten az elektronikus felügyeletre vonatkozóan vázolt fel iránymutatásokat a tagállamok számára. Ez volt az első olyan európai kísérlet, amely megalkotta az elektronikus felügyelet alkalmazásának etikai keretszabályait.

4.3. Nemzetközi szervezetek témareleváns dokumentumai

A büntető igazságszolgáltatási rendszerre vonatkozó emberi jogi normákat hagyományosan a szabadságvesztés tekintetében dolgozták ki. A fogvatartottakra vonatkozó szabványos minimumszabályokat először az ENSZ adta ki 1955-ben, de talán a legjelentősebb, az úgynevezett Mandela-szabályokat (2015) lassan 10 éve fogadták el e normák modern és

Németországban. *European Journal of Probation* 9, p. 28-45. Internet-kiadvány: <http://journals.sagepub.com/eprint/kpuVBex3FqFAuF2yZkSm/full>.
<https://doi.org/10.1177/2066220317697657>.

¹⁹⁴ TOURNIER V., Pierre: SPACE II. (Annual Penal Statistics) – Community Sanctions and Measures (CMS) Orders in 1999, 5-6. https://wp.unil.ch/space/files/2011/02/Council-of-Europe_SPACE-II-1999-E.pdf (letöltés ideje: 2023.04.14.); AEBI F., Marcelo – CHOPIN, Julien: SPACE II. (Annual Penal Statistics) –

¹⁹⁵ Hussein, J. (2023). i.m., 35. o.

aktualizált változataként. Az Európa Tanács ezt 1973-ban és 1978-ban követte az Európai Börtönszabályokkal, amelyeket 2006-ban frissítettek.¹⁹⁶

4.3.1. Egyesült Nemzetek Szervezetének vonatkozó dokumentumai

Az Egyesült Nemzetek Szervezete 1990-ben fogadta el az ún. Tokiói Szabályokat (*The Tokyo Rules*), amelyben minimumszabályokat fogalmaztak meg a szabadságelvonással nem járó intézkedésekről (*non-custodial measures*).

A dokumentum célja, hogy előmozdítsa a szabadságelvonással nem járó intézkedések szélesebb körű tagállami szabályozását és alkalmazását, ezáltal is csökkentve a bebörtönzések arányát, elősegítve az elkövetők rehabilitációját, valamint növelve a társadalom tagjainak bevonását a büntető igazságszolgáltatás folyamataiba.

A dokumentum nem tartalmaz külön fogalommeghatározást arra, hogy mit is ért szabadságelvonással nem járó intézkedések alatt, viszont körbejárja azokat a potenciális megoldásokat, amelyek ezen elképzelés alatt beiktathatóak a büntetőeljárást megelőző, azt érintő, valamint a büntetés-végrehajtási szakaszokba. Ennek megfelelően – csupán példálózó jelleggel megemlítve – ide sorolja a vádejtést, a bűnmegelőzést, a letartóztatás ultima ratio jellegét és a lehetséges alternatívák előtérbe helyezését, továbbá a szankcionálás legkülönbözőbb módozatait, így a megrovást, a figyelmeztetést, a közérdekű munkát, a házi őrizetet, a felfüggesztett büntetéseket, a gazdasági jellegű szankciókat stb. A büntetés-végrehajtáshoz kapcsolódóan pedig említést tesz többek között a kegyelemről, valamint az idő előtti szabadítás jogintézményeiről is.¹⁹⁷

4.3.2. Az Európa Tanács vonatkozó dokumentumai

Az Európa Tanács 1992-ben elfogadta a közösségi szankciókról és intézkedésekről szóló (92) 2. ajánlást, amely általános vázlatot ad a büntetéskiszabás ezen területének alkalmazására és megszervezésére. Ezt követően az elmúlt évtizedben számos ajánlást adtak ki - a korai/feltételes szabadlábra helyezésről (Rec. [2003] 23), a próbaidőre bocsátásról, a próbaidőre vonatkozó szabályokról (Rec. [2010] 1), és végül az elektronikus megfigyelésről (Rec. 2014) 4). Ennek előzménye azonban, hogy a *Confederation of European Probation*¹⁹⁸

¹⁹⁶ van Zyl Smit, D. Snacken, S (2009): Principles of European prison law and policy. Oxford University Press, 45. o.

¹⁹⁷ United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules)
<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/tokyorules.pdf>
(letöltés ideje: 2024.06.30.)

¹⁹⁸ <https://www.cep-probation.org/>

2002 óta rendszeresen megszervezi az elektronikus felügyeletről szóló konferenciáját, ahol szakértők nyomonkövetik annak fejlődését, technológiai változásait, újításait és az ezzel együtt felmerülő technikai, jogi és etikai kérdéseket. A konferencia résztvevői hamar felismerték egy átfogó európai iránymutatás szükségességét a témában, pontosan azért, hogy biztosítsák azokat a legfontosabb értékeket, amelyek a próbára bocsátást, illetőleg a pártfogó felügyeletet áthatják, különös tekintettel a rehabilitációra és a reintegrációra. Ennek eredményeként 2010-ben a szervezet megfogalmazta az Európa Tanács felé, hogy szükség lenne egy átfogóbb és határozottabb állásfoglalásra annál, mint amiket korábbi ajánlásaiban tett.¹⁹⁹

Ezt követően az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2017-ben elfogadott témareleváns ajánlása már a közösségi szankciók és intézkedések (*community sanctions and measures*) kifejezéssel operált, ezzel is hangsúlyozva, hogy nem pusztán alternatívákról beszélünk, de ezek olyanok, amelyek a közösségben, a közösség aktív bevonásával realizálódnak. Az ajánlás konkrét fogalommeghatározást is tartalmaz, eszerint a közösségi szankciók és intézkedések olyan szankciókat és intézkedéseket jelentenek, amelyek a gyanúsítottat vagy az elkövetőt nem szakítják ki a társadalmi közegből, ezzel együtt pedig valamiféle korlátozást jelentenek a szabadságjogaira nézve, azzal, hogy feltételeket és kötelezettségeket kapcsolnak azok végrehajtásához. A fogalom magába foglal minden olyan szankciót és intézkedést, amelyet igazságszolgáltatási vagy közigazgatási hatóságok szabnak ki, a szankciók és intézkedések alkalmazását megelőzően, azok helyett, vagy amelyek a szabadságvesztés-büntetésnek büntetés-végrehajtási intézeten kívüli végrehajtását jelentik. Ez a meghatározás is – hasonlóan a Tokiói Szabályokhoz – rendkívül széles és adott esetben nem nevesíti az összes alternatív szankciót.

4.3.3. Az Európai Tanács releváns dokumentumai

Uniós szinten szót kell ejtenünk az Európai Tanács következtetéseiről a szabadságelvonással nem járó szankciókról és intézkedésekről. Az Európai Tanács következtetéseiről az őrizet helyetti alternatív intézkedésekről szóló (2019/C 422/06)²⁰⁰ szabályzó a szabadságelvonással nem járó szankciók és intézkedések alkalmazásáról értekezik a büntető igazságszolgáltatásban.²⁰¹ Itt is – ahogyan a többi, korábban citált nemzetközi dokumentum kapcsán is láthattuk – tág értelmezéssel és megközelítéssel találkozunk a fogalomhasználat

¹⁹⁹ Például: Recommendation (92)16 on community sanctions and measures; Recommendation CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules

²⁰⁰ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG1216\(02\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG1216(02)&from=GA)

²⁰¹ Hussein, J. (2023) i.m. 108. o.

során, konkrét meghatározást azonban a dokumentum nem tartalmaz. Kiemeli azonban az alternatívák alkalmazásának szükségét és pozitív hatásait, valamint különösen hangsúlyozza a technológia fejlődésével is egyre szélesebb körben elérhető és hatékonyabban funkcionáló elektronikus nyomon követés előtérbe helyezését, mint alternatívát.²⁰²

4.3.4. CM/REC(2014)4. ajánlás fontossága

Jelenleg tehát a legaktuálisabb és témarelevánsabb ajánlása az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az elektronikus megfigyelésről szóló, a tagállamokhoz intézett CM/Rec(2014)4 ajánlása, amely több kisebb fejezetből áll: a cél, a fogalmak, az alapelvek, az elektronikus felügyelet végrehajtási feltételei a büntetőeljárás különböző szakaszaiban, az etikai kérdések, az adatvédelem, a személyzet, illetve a nyilvánossággal való munka, kutatás és értékelés című részek. „Az ajánlás célja, hogy meghatározza az etikai kérdésekhez és szakmai normákhoz kapcsolódó alapelveket, amelyek lehetővé teszik a nemzeti hatóságok számára az elektronikus felügyelet formáinak igazságos, arányos és hatékony felhasználását a büntető igazságszolgáltatás folyamataiban, tiszteletben tartva az érintett személyek jogait. Ezen felül szándéka felhívni a nemzeti hatóságok figyelmét arra, hogy különös gondot kell fordítani az elektronikus felügyelet megfelelő alkalmazására, azért, hogy annak használata ne ássa alá vagy helyettesítse a konstruktív és személyes szakmai kapcsolatot az elkövetők és a társadalomban velük foglalkozó szakemberek között. Emellett azonban azt is leszögezi az ajánlás, hogy a technológiával gyakorolt kontroll hasznos adaléka lehet a már meglévő olyan szociális és pszichológiai kapcsolatoknak, amelyek pozitívan hathatnak az elkövetőre.”²⁰³ Az ajánlás kommentárjából az is kiderül, hogy több európai, a próbára bocsátásért és pártfogásért felelős szerv kifejezte azt, hogy fontos lenne explicit leszögezni azt a tényt, miszerint a technológiát soha nem szabadna az elkövetők és a velük foglalkozó szakemberek közötti építő jellegű és professzionális interperszonális kapcsolatok helyettesítésére használni. Az elektronikus felügyelet segíthet a munka során elengedhetetlen külső kontroll erősítésében, azonban a szakemberek feladata és kompetenciája az elkövetők belső kontrolljának a kialakítása, így például az agresszió vagy az erőszakos megnyilvánulások kezelése.²⁰⁴

Az ajánlás deklarálja, hogy a börtönök létszámának folyamatos növekedése olyan fogvatartási

²⁰² Hussein, J. (2023) i.m. 110. o.

²⁰³ Hussein, J. (2023) i.m. 37. o.

²⁰⁴ Draft commentary to recommendation on electronic monitoring. 2013, 2. <https://rm.coe.int/16806f97b1> (letöltés ideje: 2024.07.15.)

körülményekhez vezethet, amelyek nincsenek összhangban az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezményrel, illetve komoly kihívást jelent a börtönigazgatás és a büntető igazságszolgáltatási rendszer egésze számára, mind az emberi jogok, mind a büntetés-végrehajtási intézmények hatékony irányítása szempontjából. Az Európa Tanács felismerte, hogy a büntetőjogi eljárás keretében alkalmazott elektronikus megfigyelés hozzájárulhat a szabadságelvonás alkalmazásának csökkentéséhez, miközben biztosítja a gyanúsítottak és elkövetők hatékony felügyeletét a közösségben, és ezáltal hozzájárul a bűnmegelőzéshez. Az ET ugyanakkor kijelentette azt is, hogy az elektronikus megfigyelési technológiákat jól szabályozott és arányos módon kell alkalmazni annak érdekében, hogy csökkentsék az elektronikus megfigyelés alatt álló személy és az érintett harmadik felek magán- és családi életére gyakorolt lehetséges negatív hatásait. Éppen ezért meg kell határozni az elektronikus megfigyelési technológiák nyújtásának korlátaira, típusaira és módozataira vonatkozó szabályokat annak érdekében, hogy a tagállamok kormányai számára iránymutatást nyújtsanak az e területre vonatkozó jogszabályaik, politikáik és gyakorlatuk tekintetében. Nem utolsósorban pedig, megállapodtak a tagországok abban, hogy etikai és szakmai normákat kell kidolgozni az elektronikus megfigyelés hatékony alkalmazása tekintetében, hogy a nemzeti hatóságok - beleértve a bírakat, ügyészeket, börtönigazgatásokat, pártfogó felügyelői szolgálatokat, rendőrséget és a gyanúsítottakat és elkövetőket ellátó vagy felügyelő ügynökségeket - iránymutatást kapjanak.²⁰⁵

Az ET az ajánlásban pontosan definiálja az "elektronikus megfigyelés"-t, amely álláspontja szerint egy általános kifejezés, amely olyan megfigyelési formákra utal, amelyekkel a büntető igazságszolgáltatási eljárás keretében a személyek tartózkodási helyét, mozgását és konkrét viselkedését lehet nyomon követni. Az elektronikus megfigyelés formái rádióhullámos, biometrikus vagy műholdas nyomkövető technológián alapulnak. Ezek általában egy személyhez rögzített eszközből állnak, és távolról felügyelik őket. A nemzeti joghatóságoktól függően az elektronikus megfigyelést az alábbi módok közül egy vagy több módon lehet alkalmazni:

- a büntetőeljárás tárgyalás előtti szakaszában;
- a szabadságvesztés felfüggesztésének vagy végrehajtásának feltételeként;
- mint a büntetőjogi szankció vagy intézkedés végrehajtásának önálló felügyeleti eszköze a közösségben;
- más próbaidős beavatkozásokkal kombinálva;

²⁰⁵ CM/Rec(2014)4 ajánlás a Miniszteri Bizottság elektronikus megfigyelésről szóló, a tagállamokhoz intézett közleménye

- a szabadulás előtti intézkedésként a börtönben lévők számára;
- a börtönből való feltételes szabadulás keretében;
- a börtönből való szabadulást követően a bűnelkövetők bizonyos típusai számára intenzív iránymutatási és felügyeleti intézkedésként;
- a börtönben és/vagy a nyitott börtönök területén belül a bűnözők belső mozgásának nyomon követésére;
- a bűncselekmények konkrét áldozatainak az egyes gyanúsítottaktól vagy tettesektől való védelmére szolgáló eszközként.

Egyes joghatóságokban, ahol az elektronikus megfigyelést a börtönbüntetés végrehajtásának egyik módjaként alkalmazzák, az elektronikus megfigyelés alatt állókat a hatóságok fogvatartottnak tekintik. Vannak joghatóságok, ahol az elektronikus felügyeletet közvetlenül a börtön, a pártfogó felügyelők, a rendőrségi szolgálatok vagy más illetékes állami szervek irányítják, míg máshol magáncégek hajtják végre az állami szervvel kötött szolgáltatási szerződés alapján. Szintén tagországi döntés, hogy a készüléket viselő gyanúsított vagy elkövető köteles hozzájárulni a készülék használatának költségeihez, vagy az állam egyedül fedezi az elektronikus megfigyelés költségeit. Az elektronikus megfigyelés fiatalok gyanúsítottak és elkövetők esetében is alkalmazható, ezt szintén az adott tagország dönti el.

Az ET a kiadott ajánlásban szintén pontosan rögzítette az elvárásait, azaz a büntető igazságszolgáltatás keretében történő elektronikus megfigyelés alkalmazását, valamint típusait, időtartamát és végrehajtási módját, törvényi szintű szabályozását rendelte el. Az ajánlás első alapelveként tehát az írott jog általi szabályozottság jelenik meg, vagyis a *nullum crimen sine lege scripta* követelménye, azaz tágabban az anyagi jogi legalitás (törvényesség) elve. Ennek alapján az elektronikus felügyelet büntetőjogi alkalmazását, fajtáit időtartamát és végrehajtásának módjait írott jogszabályban kell szabályozni.

Az elektronikus megfigyelés elrendeléséről vagy visszavonásáról szóló határozatokat kötelezően a bíróság hozza meg, vagy lehetővé teszi a bírósági felülvizsgálatot. A második alapelv tehát magába foglalja a tisztességes eljáráshoz való jogot, ezen belül is a bírósághoz fordulás jogát. Az ajánlás szerint ugyanis az elektronikus felügyeletet elrendelő vagy megszüntető döntéseket bíróságnak kell kiszabnia, vagy legalábbis biztosítani kell a más hatóságok által meghozott döntésekkel szembeni bírósági felülvizsgálatot. Kiköti az ajánlás, hogy amennyiben a tárgyalást megelőző szakaszban elektronikus megfigyelést alkalmaznak, különös gondot kell fordítani arra, hogy annak használata ne legyen túl széleskörű (net-widening jelenség). Az elektronikus megfigyelés végrehajtásának típusának és módozatainak

időtartam és beavatkozás tekintetében arányosnak kell lenniük a feltételezett vagy elkövetett bűncselekmény súlyosságával, figyelembe kell venniük a gyanúsított vagy az elkövető egyéni körülményeit, és rendszeresen felül kell vizsgálni őket.²⁰⁶

Kiemelten kezeli az ajánlás egyébként azt is, hogy az elektronikus megfigyelés nem hajtható végre olyan módon, amely a gyanúsított vagy az elkövető jogait és szabadságait az azt elrendelő határozatban előírtnál nagyobb mértékben korlátozza. Az elektronikus megfigyelés elrendelésekor és annak típusának, időtartamának és végrehajtási módozatainak meghatározásakor figyelembe kell venni annak a gyanúsított vagy az elkövető fogvatartási helyén élő családtagok és harmadik személyek jogaira és érdekeire gyakorolt hatását.²⁰⁷ Ezek szerint az arányosság és individualizáció elveit kiemelten fontosnak tartja az Európa Tanács az elektronikus felügyelet alkalmazása esetében. Ide kapcsolódóan az ajánlás alapvető követelményként határozza meg azt is, hogy az elektronikus felügyeleti eszközzel járó jogkorlátozás nem haladhatja meg a jogerős ügydöntő határozatban meghatározott mértéket. Szintén hangsúlyosan deklarálta az ajánlás, hogy az elektronikus megfigyelés elrendelése vagy végrehajtása során nem lehet megkülönböztetést alkalmazni nem, faj, bőrszín, nemzetiség, nyelv, vallás, szexuális irányultság, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni helyzet, nemzeti kisebbséghez való tartozás, valamint fizikai vagy mentális állapot alapján.

Ugyanakkor, az elektronikus megfigyelés önálló intézkedésként is alkalmazható a felügyelet biztosítása és a bűnözés csökkentése érdekében a végrehajtás meghatározott időszakában. A bűnözéstől való hosszabb távú tartózkodás érdekében azonban más szakmai beavatkozásokkal és a bűnelkövetők társadalmi reintegrációját célzó támogató intézkedésekkel kell kombinálni. Amennyiben a magánszektorbeli szervezetek részt vesznek az elektronikus megfigyelést elrendelő határozatok végrehajtásában, az érintett személyeknek a vonatkozó nemzetközi etikai és szakmai normáknak megfelelő hatékony kezeléséért továbbra is a hatóságok felelősek. A hatóságok biztosítják, hogy a magánszektorban az elektronikus nyomon

²⁰⁶ Jelentése: a tárgyalás előtti szakban, az elektronikus felügyeletet ténylegesen a letartóztatás alternatívájaként használják és ne vonjon a hatókörébe olyan terhelteket, akik vonatkozásában egyébként enyhébb alternatív szankciók lennének alkalmazhatók.

²⁰⁷ Az arányosság kérdésével a 4. és 5. alapelvek is foglalkoznak, amikor kimondják, hogy az EM "időtartamát és beavatkozását tekintve arányosnak kell lennie a feltételezett vagy elkövetett bűncselekmény súlyosságával" (4. sz.), illetve hogy az EM "nem hajtható végre olyan módon, amely a gyanúsított vagy az elkövető jogait és szabadságait az azt elrendelő határozatban előírtnál nagyobb mértékben korlátozza" (5. sz.). Figyelembe kell venni "a családok és harmadik felek jogait azon a helyen, ahol a gyanúsítottat vagy az elkövetőt fogva tartják" (CM/Rec(2014)4 ajánlás)

követésben való részvételére vonatkozó valamennyi releváns információ átlátható legyen, és szabályozzák a nyilvánosság hozzáférését.

Ez konkrétan azt jelenti, hogy az ajánlás elismeri, hogy a magáncégek által fejlesztett technológia használatából adódóan reflektálni kell a magánszféra és a közszféra összefonódására az elektronikus felügyelet alkalmazásával összefüggésben. Jellemzően az elektronikus felügyelet technológiáját az egyes országok a privátszektorhoz tartozó cégektől vásárolják meg. Vannak azonban olyan nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek, ahol az elektronikus felügyelet tényleges ellenőrzése is ezeknek a cégeknek a kezében van. Éppen ezért tartották fontosnak rögzíteni az ajánlásban, hogy ahol a magánszektor szervezetei részt vesznek a végrehajtás felügyeletében, ott a felelősségnek, vagyis, hogy az érintett személyekkel való bánásmód megfeleljen a releváns nemzetközi etikai és szakmai standardoknak, a hatóságokat kell terhelnie. Ezen felül garantálniuk kell, hogy a magánszektor részvételével kapcsolatos minden releváns információ átlátható és nyilvános.

Amennyiben a gyanúsítottak és az elkövetők hozzájárulnak az elektronikus megfigyelés költségeihez, az ajánlás szerint a hozzájárulásuk összegének arányosnak kell lennie anyagi helyzetükkel, amely miatt nem érheti őket hátrány a jogintézmény vonatkozásában.

Az adatvédelemre tekintettel az ajánlás részletezi azt is, hogy az elektronikus megfigyelés elrendelésével és végrehajtásával kapcsolatban gyűjtött adatok kezelését és közös hozzáférhetőségét és felhasználását az érintett ügynökségek külön törvényben szabályozzák. Az elektronikus megfigyeléssel kapcsolatos határozatok végrehajtásáért felelős személyzetnek elegendő létszámmal kell rendelkeznie, valamint megfelelő és rendszeres képzésben kell részesülnie ahhoz, hogy feladatát hatékonyan, szakszerűen és a legmagasabb etikai normáknak megfelelően végezze. Képzésüknek ki kell terjednie az adatvédelmi kérdésekre. Rendszeres kormányzati ellenőrzést és független ellenőrzési lehetőségeket kell biztosítani az elektronikus megfigyelés végrehajtásáért felelős ügynökségek számára a nemzeti joggal összhangban álló módon.²⁰⁸ Különös figyelmet kell továbbá fordítani az ilyen adatoknak a büntetőeljárás keretében történő felhasználásának és megosztásának szigorú szabályozására. Az ilyen adatokkal való szándékos vagy gondatlan visszaélés, kezelés esetén hatékony szankciórendszert kell bevezetni. Az elektronikus megfigyelőberendezést biztosító vagy az elektronikus megfigyelés alatt álló személyek felügyeletéért felelős magánügynökségekre ugyanazok a szabályok és előírások vonatkoznak a birtokukban lévő adatok kezelésére vonatkozóan. Az ajánlás részletesen ismerteti az elektronikus megfigyelés végrehajtásának

²⁰⁸ CM/Rec(2014)4 ajánlás

feltételeit a büntetőeljárás különböző szakaszaiban, e körben rögzíti, hogy a megfelelés biztosítása érdekében a nemzeti joggal összhangban különböző intézkedéseket lehet végrehajtani. Különösen a gyanúsított vagy az elkövető beleegyezését és együttműködését lehet kérni, vagy visszatartó erejű szankciókat lehet megállapítani. Az eljárást megelőző szakaszban az elektronikus megfigyelés végrehajtási módjának és beavatkozási szintjének arányosnak kell lennie a feltételezett bűncselekménnyel, és annak megfelelően felmért kockázatán kell alapulnia, hogy a személy megszökik, akadályozza az igazságszolgáltatás menetét, komoly veszélyt jelent a közrendre vagy új bűncselekményt követ el. A nemzeti jog szabályozza, hogy a bíróság az eljárást megelőző szakaszban elektronikus megfigyelés alatt töltött időt milyen módon vonhatja le a letöltendő végleges szankció vagy intézkedés teljes időtartamának meghatározásakor. Amennyiben az áldozatvédelmi rendszer elektronikus megfigyelést alkalmaz a gyanúsított vagy az elkövető mozgásának felügyeletére, elengedhetetlen az áldozat előzetes beleegyezése, és minden erőfeszítést meg kell tenni annak biztosítására, hogy az áldozat megértse a technológia képességeit és korlátait. Azokban az esetekben, amikor az elektronikus megfigyelés meghatározott zónákból való kizárással vagy azokban való korlátozással jár, törekedni kell annak biztosítására, hogy a végrehajtási feltételek ne legyenek olyan korlátozó jellegűek, hogy megakadályozzák a közösségben való mindennapi élet észszerű minőségét. Amennyiben a kábítószerrel való visszaélést nyomon kell követni, az elektronikus és a hagyományos megközelítés tolawodó jellegét, valamint terápiás és nevelési potenciálját figyelembe kell venni annak eldöntésekor, hogy melyik megközelítést kell alkalmazni.

Az ajánlás kitér a jogintézmény elítélre gyakorolt egyéb hatásaira is. Az elszigeteltség negatív hatásainak megelőzése érdekében - amennyiben az érintett személy egyedül él - és az esetlegesen ugyanazon a helyen tartózkodó harmadik személyek jogainak védelme érdekében a lehető legnagyobb mértékben el kell kerülni az olyan elektronikus megfigyelést, amely az elkövetőket a lakóhelyükhöz köti anélkül, hogy azt elhagyhatnák. Az elkövetők szabadulásra való felkészítése érdekében, valamint a bűncselekmény típusától és az elkövetői kezelési programtól függően az elektronikus megfigyelés felhasználható a rövid távú szabadságra bocsátás egyedi eseteinek számának növelésére, vagy arra, hogy az elkövetők számára lehetőséget biztosítsanak a börtönön kívüli munkavégzésre, illetve arra, hogy nyílt börtönben kapjanak elhelyezést. Az elektronikus megfigyelés alkalmazható a szabadságvesztés-büntetés alternatív végrehajtásaként, amely esetben annak időtartamát törvény szabályozza. Az alapelvek között hangsúlyt kap az a tény, hogy az elektronikus felügyelet végrehajtása nemcsak magára az elkövetőre, de azokra a harmadik személyekre is hatással van, akik vele

egy háztartásban, összezárva élnek. Éppen ezért az ajánlás is kihangsúlyozza, hogy az elektronikus felügyelet elrendelésekor, valamint fajtájának, tartamának és végrehajtási módozatának meghatározásakor tekintettel kell lenni az ilyen harmadik személyek jogaira és érdekére gyakorolt hatásra is.²⁰⁹

Az ajánlás külön kiemeli, hogy a börtönből való idő előtti szabadulás esetén, ha szükséges, elektronikus megfigyelés alkalmazható. Ilyen esetben az időtartamának arányosnak kell lennie a letöltendő büntetés hátralévő részével. Ha a szabadságvesztés letöltése után elektronikus megfigyelést alkalmaznak, mint a szabadulás utáni intézkedés időtartamát és beavatkozását gondosan meg kell határozni, teljes mértékben figyelembe véve a volt fogvatartottakra, családtagjaikra és harmadik felekre gyakorolt általános hatását.

Részletezi az ajánlás az etikai megfontolásokat is, azaz az egyes gyanúsítottak vagy elkövetők életkorát, fogyatékoságát és egyéb releváns sajátos körülményeit vagy személyes körülményeit figyelembe kell venni annak eldöntésekor, hogy elrendelhető-e elektronikus megfigyelés, és ha igen, milyen végrehajtási módok mellett. Az elektronikus megfigyelőberendezés semmilyen körülmények között nem használható arra, hogy szándékosan fizikai vagy mentális sérülést vagy szenvedést okozzon a gyanúsítottak vagy az elkövetőknek. Az elektronikus megfigyelés alkalmazására vonatkozó szabályokat rendszeresen felül kell vizsgálni a területen bekövetkezett technológiai fejlődés figyelembe vétele érdekében, hogy elkerülhető legyen a gyanúsítottak, az elkövetők és más érintett személyek magán- és családi életébe való indokolatlan beavatkozás.

Mivel a magyar rendszer bemutatása során külön fejezetet szenteltem a jogintézményt működtető személyeknek, így itt is kiemelném, hogy az ajánlás részletezi, milyen fontos, hogy az érintett személyzetet ki kell képezni arra, hogy érzékenyen kommunikáljon az elkövetőkkel és elítéltekkel, hogy az általuk érthető módon és nyelven tájékoztassa őket a technológia használatáról, annak magán- és családi életükre gyakorolt hatásáról és a visszaélés következményeiről. A személyzetet szintén ki kell képezni az áldozatokkal való bánásmódra azokban az esetekben, amikor az elektronikus megfigyelés keretében áldozatsegítő rendszereket alkalmaznak.

Mindenképp említésre érdemes és fontos az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata. Megállapítható, hogy a bv. bíró gyakorlatát – különös tekintettel a reintegrációs őrizetre – az EJEB rendkívül kevés ítélete érinti.²¹⁰ A reintegrációs őrizettel kapcsolatban ítélet az utóbbi

²⁰⁹ Hussein, J. (2023). i.m. 41. o.

²¹⁰ A döntések túlnyomó többsége az Egyezmény 3. cikkére vonatkozik. A 3. cikk kimondja: „senkit sem lehet

években nem született. Közvetett módon, ha mégis szeretnénk a reintegrációs őrizet szerepét elhelyezni valahol az EJEB ítéletek között, akkor azt alapvetően a túlsúlyosság csökkentésére vonatkozó ítéletekre adott válaszok között értelmezhetnénk.²¹¹ A közel egy évtizede meghozott pilot ítélet tartalma és annak következményei egy teljes doktori disszertáció témáját adják, így arra részleteiben kitérni nem kívánok.²¹²

4.4. Összefoglaló gondolatok

Nem újdonság alapvetően, hogy az elektronikus megfigyelés (EM) nemzetközi szabályzói, gyakorlata és a magyar reintegrációs őrizet jogintézménye között mind cél, mind alkalmazási terület, mind a technológiai eszközök, mind pedig hatékonyság tekintetében számos hasonlóság fedezhető fel. Mindkét rendszer célja a börtönök túlsúlyosságának enyhítése és a társadalmi reintegráció elősegítése az elítéltek szabadlábra helyezésével és ellenőrzésével a közösségben. A fent bemutatott EM programok az elítéltek ellenőrzését és felügyeletét biztosítják a börtön falain kívül, miközben csökkentik a közösség veszélyeztetettségét. Közös eleme a két rendszernek a szabadság alternatívájaként történő megjelenése, azaz az EM és a reintegrációs őrizet egyaránt a szabadságvesztés alternatívájaként, illetve annak kiegészítéseként működik, céljuk, hogy a fogvatartottak a lehető legnagyobb mértékben visszatérhessenek a társadalomba úgy, hogy közben a közösség biztonsága is megmarad.

A nyugat-európai rendszerekben az EM célja elsősorban a bűnismétlés csökkentése és a közösség biztonságának növelése az elkövetők valós idejű nyomon követésével. Teoretikus alapja pedig, hogy az elkövetők mozgásának szabályozásával és láthatóságának növelésével viselkedésük befolyásolható és kontrollálható. Mind a nemzetközi EM-programok, mind a magyar reintegrációs őrizet elektronikus eszközök alkalmazásával működik, amelyek lehetővé teszik az elítéltek helyének nyomon követését és viselkedésük ellenőrzését a börtön falain kívül. Nemzetközi téren az EM a büntető igazságszolgáltatás különböző stádiumaiban alkalmazható, beleértve a tárgyalás előtti időszakot, a büntetés teljes vagy részleges alternatíváját, és a szabadlábra helyezés utáni szakaszt is. Tehát az alkalmazási kör tekintetében vannak lényeges eltérések a magyar és nemzetközi szintér között. Míg az EM programokat különböző kockázati szinteken használják világszerte, addig Magyarországon a

kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak, vagy büntetésnek alávetni.”

²¹¹ ECHR 381. (2016)

²¹² Nagyon fontos utalni arra, hogy az EJEB az összes már beadott túlsúlyossággal kapcsolatos kérelem vizsgálatát felfüggesztette 2017. augusztus 31-ig, tekintettel arra, hogy hatékornak minősítette a hazai jogorvoslatot.

reintegrációs őrizet általában a kevésbé veszélyes elkövetőkre vagy azokra terjed ki, akik büntetésük jelentős részét már letöltötték.

A magyar reintegrációs őrizet csak azokra az elítéltekre vonatkozik, akik meghatározott feltételeket teljesítenek, mind a kiszabott szankció mértékét és milyenségét tekintve, mind a bv-n belüli magatartási szabályok betartása körében, mind pedig a szabadulás utáni életvitel kapcsán a pártfogó felügyelő általi környezettanulmányban foglaltak alapján. Hazánkban tehát a rendszer célzott, csak bizonyos elítélti kör és feltételek teljesítése esetén alkalmazható, alátámasztva azt a jogi és társadalmi érvet, hogy a rehabilitáció, reintegráció és a bűnmegelőzés kéz a kézben járjanak.

Jogszabályi keretek vonatkozásában is érezhető jelentős eltérés, nemzetközi téren ugyanis az EM szabályozása nagymértékben változik az országok jogi keretétől függően. Nyilvánvalóan a szabályozási keretek az országok jogi hagyományai és emberi jogi kötelezettségei szerint alakulnak. Az is egyértelmű, hogy napjainkban az EM kihívásai közé elsősorban az adatvédelem és a megfigyelés arányosságának etikai kérdései tartoznak leginkább. Az EM-mel kapcsolatos etikai kérdések magukban foglalják a magánszféra védelmét és az egyenlő bánásmód biztosítását. Az eszköz célja, hogy mérsékelje a szabadság korlátozásából adódó pszichológiai és társadalmi hatásokat, de számos egyéb kérdést is felvet.

Éppen emiatt a nemzetközi szervezetek állandó témája, ahol az egységes irányelvek és gyakorlatok még kialakulóban vannak. Ha nem is ezzel szemben, hanem inkább emellett a magyar reintegrációs őrizet szilárd jogi bázisra épül, amely pontosan meghatározza az alkalmazás feltételeit, a folyamatokat és az elítéltek jogait. Magyarországon tehát jogilag jól körülhatárolt keretek között működik, részletes szabályozással, amely meghatározza az alkalmazás feltételeit és kereteit, valamint a bíróságok szoros felügyelete mellett történik annak érdekében, hogy az elítéltek jogait megfelelően érvényesíthessék, és a közbiztonság kiemelt védelmet kapjon. Nálunk is felmerülnek azonban etikai kérdések, elsősorban az elítéltek személyes fejlődésének támogatása, a közösségbe való visszailleszkedés elősegítése, valamint az érintett családok és harmadik felek jogainak védelme keretében.

Mind a nemzetközi EM, mind a magyar reintegrációs őrizet elektronikus eszközöket (például GPS, rádiófrekvenciás követés) használ az elítéltek mozgásának nyomon követésére. Mint láthattuk, számos országban az EM felügyeletét az állami szervek és/vagy magáncégek valósítják meg, akik szerződéses alapon működnek. A felügyelet szintje és a felelős szervezetek országonként eltérhetnek. Számos nyugat-európai országban az EM a technológiai eszközökre támaszkodik, amelyek a fogvatartottak mozgását követik, és nem egységesen, hanem az érintett elítélt kockázati szintjének megfelelően állíthatóak be.

Magyarországon ezzel szemben csakis az állami szereplők kezében van a jogintézmény és annak működtetése, ellenőrzése, továbbá egységesen méri az érintett elítélt helyzetét, mivel esetünkben a kockázatfelmérés a jogintézmény engedélyezése során került felmérésre, nem utólag. Ami szintén közös elem, hogy minden esetben a pártfogó felügyelők kiemelt szerepet játszanak az érintett elítéltek felügyeletében és támogatásában, biztosítva a reintegráció folyamatát a közösségben. Vannak olyan európai országok, ahol ennek az elemnek hangsúlyos szerepet tulajdonítanak, s van, ahol kevésbé, de a pártfogók jelenléte a jogintézmény keretein belül mindenhol alapfeltétel.

A nemzetközi kitekintés során számos külföldi tanulmány vizsgálatára sor került. Ennek értelmében egyértelműen megállapítható, hogy az európai térségben az EM-rendszerek kockázatelemzéssel és különböző ellenőrzési folyamatok integrálásával működnek igazából és az elkövetők kockázati szintjeinek megfelelően alkalmazzák. S bár összességében az EM programok bevezetése sikeresnek mondható a bűnismétlés csökkentésében, az eszköz önmagában nem jelent megoldást minden társadalmi problémára. Sőt, számos nyugat-európai kutatás igazolta, hogy az EM alkalmazása csökkentheti a bűnismétlés kockázatát, de a hatékonyság fokozásának további feltétele az integrált rehabilitációs programokkal való együttes alkalmazás.

III. A DOLGOZAT MÓDSZERTANI KERETEI (SZÁMOK, ADATOK, ELEMZÉSEK)

1. A KUTATÁS LEHETŐSÉGEI, KORLÁTAI ÉS SZUBJEKTÍV SZEMPONTOK

A Dolgozat Módszertani Keretei fejezetben célom az elméleti keretek között bemutatott gondolatok magyar vonatkozású számadatainak elemzése, és egy empirikus kutatás keretében megvizsgálni a reintegrációs őrizet kiszabásának szempontjait a hazai gyakorlat során. Ebben a fejezetben tehát két jelentős részt különítenék el.

Az első részben igyekeztem a lehető legalaposabban és leghatékosabban bemutatni leíró statisztikai eszközök használatával a reintegrációs őrizet elmúlt 10 évében kapott adatokat, elvégezve azok elemzését és értékelését.

A fejezet második részében pedig független azonos eloszlású mintavétel segítségével kiválasztottam az öt agglomerációs központból egyet (a 3. számú agglomerációs központot) és az ahhoz tartozó 6 intézettől kikértem az elmúlt egy évben hozott jogerős bv. bírói végzéseket és az intézeti előterjesztéseket, amelyek reintegrációs őrizet elrendelése, elutasítása vagy visszavonása kapcsán születtek. Összesen 100 darab előterjesztést és az arra adott bv. bírói végzést elemeztem, igyekezve a második kutatási kérdésemet megválaszolni és hipotézisemet alátámasztani.

Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy miért pont 100 darab bv. bírói végzés került elemzés alá. Éves szinten, mint ahogy az ebben a fejezetben is látható, átlagban 5-600 közötti volt a bv. bíróságtól engedélyezett esetszám a reintegrációs őrizet vonatkozásában az elmúlt 5-6 évben. Előtte voltak eltérő adatok, hol az indulást követő elővigyázatosabb alacsony számadatot figyelembe véve, hol pedig a járványhelyzet hozta lehetőségként használt magasabb számadat tekintetében. Ha az átlag 5-600 közötti esetszámot veszem alapul, akkor agglomerációnként átlagban 100 körüli az az engedélyezett határozatszám, amivel egy agglomerációs központ kalkulálni tud éves viszonylatban. A kutatásom empirikus részének folytatása során a kiválasztott 3. számú agglomeráció éves szinten 120-150 közötti engedélyezett esetszámmal dolgozott.²¹³ A 2023-ban az említett agglomerációs központban engedélyezett összes bv. bírói végzést görcső alá vettem, azonban számos esetben – amint azt az alkalmazott módszertani keretek fejezetben is kifejtettem – a bv. bírói végzés nem tartalmazta azokat az adatokat, amelyek vizsgálatom tárgyát képezték és amelyek az összehasonlításban és a statisztikai próbák alkalmazhatósága tekintetében használhatóak lettek volna, ezért maradt összesen 100

²¹³ A 3. számú agglomerációs központ ügyeleti osztálya által biztosított adat (2024.11.30.)

olyan végzés, amit használni tudtam. A teljes 2023-as év és az össz magyar fogvatartotti populáció vonatkozásában a 100 db bv. bírói végzés, a 2023-ban kiadott 574 engedélyezési végzéshez viszonyítva bár nem szignifikáns vagy reprezentatív, de mindenképpen iránymutató tendenciával bír. Már csak azért is, mert céлом főként a bv. bírói végzések tartalmi vizsgálata volt, nem pedig azok eredményességi hatása. E körben álláspontom szerint a 100 db bv. bírói végzés elegendő arra, hogy egyfajta képet adjon arról, hogy milyen ráhatása lehet a bv. intézetnek a reintegrációs őrizet jogintézményének alkalmazására.

A most következő fejezet tehát a dolgozat módszertani megközelítését, illetve az empirikus kutatás során feldolgozott források bemutatását, a forrásgyűjtés- és feldolgozás menetének ismertetését tartalmazza.

A börtön számos tekintetben különbözik a szokványosnak tekinthető kutatási terepektől, ezzel összefüggésben a büntetés-végrehajtási területet érintő vizsgálatok megvalósításához jó néhány speciális nehézség és kihívás is társul. A vonatkozó szakirodalom, különös tekintettel a börtönetnográfákra, a börtönökben folytatott kvalitatív kutatások nehézségeit számos aspektusból vizsgálta már (Rhodes, 2001; Wacquant, 2002; Phillips-Earle, 2010; Cunha, 2014; Jewkes, 2012, 2014; Liebling, 1999; 2014; Reiter, 2014; Rowe, 2014; Ugelvik, 2014; GibsonLight - Seim, 2020; Gomes-Granja, 2021). Ezek az írások a börtönben zajló kutatások legfőbb nehézségeit és kihívásait alapvetően a kutatási terephez való hozzáférés korlátaiban (legyen szó politikai vagy bürokratikus jellegű akadályokról), a bizalom elnyerésének nehézségeiben; illetve az érzelmi bevonódás és érintettség tematizálásának, valamint a kutatói reflexió szükségszerű gyakorlásának kihívásaiban látják. E kihívások és nehézségek közös gyökerét pedig mindenekelőtt a börtön működését alapjaiban meghatározó egyenlőtlen hatalmi viszonyokra vezetik vissza.²¹⁴

Jelen dolgozat szerzője a fenti korlátok egyikével sem találkozott, számos okból. Ennek ellenére, illetve annak dacára, hogy csaknem 20 éve dolgozom felsővezetőként a magyar büntetés-végrehajtás szervezetében, így annak adataihoz és forrásaihoz könnyebben hozzáfértem, mint egy „külsős” kutató, mégis akadtak nehézségek.

A kutatási módszer ideális esetben az elméletben gyökerezik, annak alapvetéseiből következik. Doktori kutatásom kritikai megközelítésekre alapozott elméleti-módszertani kerete a vizsgált jelenség minél alaposabb bemutatásán túl megköveteli a vizsgálat tárgyát körülvevő komplex összefüggésrendszer középpontba állítását. A cél tehát egy olyan elemző

²¹⁴ Ivanics, Zs. (2022). i.m. 64. o.

munka elkészítése, amely a reintegrációs őrizet szerepének és működésmódjainak alapvető dinamikáját, illetve különbségeit egyszerre több léptéken, a társadalmi viszonyrendszer összefüggéseiben képes megragadni. A kutatási céloknak, valamint a fentiekben vázolt kutatási stratégia követelményeinek elsősorban a kvalitatív technikákat, azon belül is a forrás- és dokumentumelemzést találtam a leginkább alkalmasnak. A kvalitatív módszereket alkalmazó vizsgálatok legfőbb célja ugyanis, hogy mélyreható leírást adjanak egy adott jelenségről, jelen esetben a reintegrációs őrizet büntetés-végrehajtási aspektusairól.

2. SZÁMOK, ADATOK, ELEMZÉSEK

Azon olvasó részére, aki a magyar büntetés-végrehajtás alapadatait nem ismeri, néhány mondat erejéig ismertetném a legfontosabb számokat. Ezeket az adatokat 2024. szeptember 1-jén bocsátotta rendelkezésemre a BvOP.

A disszertáció készítésekor Magyarországon 32 db büntetés-végrehajtási intézet működött (ebből 2 db egészségügyi intézmény). Ebben a 32 db intézetben összesen 17 833 férőhely állt rendelkezésre a fogvatartottak részére, amely szám 2025-ben jelentősen változott. 2025-ben 239-cel csökkent a férőhelyek száma Szekszárd és Eger bv. intézeteinek bezárása következtében, ugyanakkor viszont jelentős növekedés történt a Csengeri Országos Bv. Intézet megnyitásával. Így 2025-ben mindösszesen 18 154 férőhellyel rendelkezik a hazai büntetés-végrehajtás, és további 500 fős bővülés várható a csengeri börtön bővítésével.

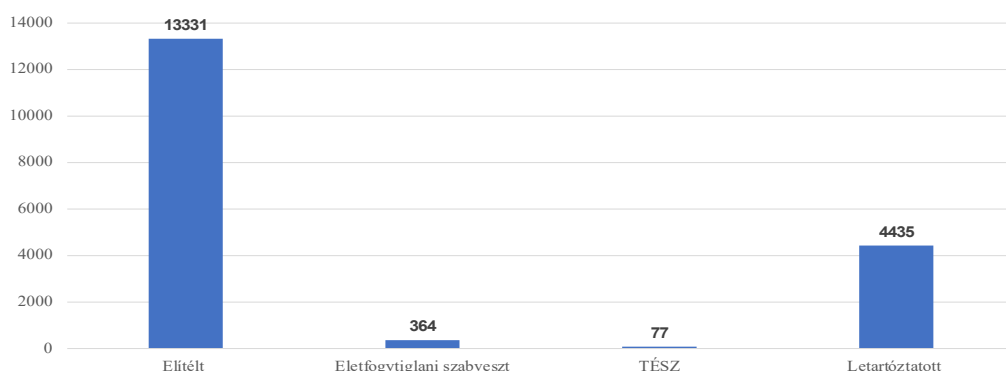
A 2024. október 01. napján rendelkezésre álló 17 833 férőhelyre 2024. szeptember 1-jén összesen 18 854 fogvatartott került elhelyezésre, tehát a zsúfoltság napjainkban hozzávetőlegesen 105%-os, és ez magyar viszonylatban pontosan 1.93-as fogvatartotti rátát jelent (azaz ennyi a 100ezer lakosra jutó fogvatartottak száma).

Ebből 18 731 felnőttkorú és 123 fiataikorú tartózkodik a börtöneinkben. A felnőttek közül 1 567 fő nő és 825 fő idegen állampolgárságú, melyből 367 fő az Európai Unió tagállamainak állampolgára.

Büntetés és kényszerintézkedés szerinti eloszlás tekintetében 13 331 fő elítélt, ebből 364 fő életfogytiglani szabadságvesztés-büntetését tölti, 77 fő tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélt, 4 435 fő letartóztatott és 615 fő büntetőjogi és szabálysértési elzárásos tölti büntetését, 207 fő pedig kényszerszergőkezelést (lásd: 4. ábra).

Fogvatartottak eloszlása

(N=100)

4. ábra – Fogvatartottak eloszlása kiszabott főbb szankció vagy intézkedés típus szerint²¹⁵

A hazai börtönökben fogvatartott személyek átlagéletkora 39 év.

Jelen pillanatban 9.763 fő lát el feladatot a hazai büntetés-végrehajtásban, ebbe a létszámba az adminisztrációs feladatokat ellátók, az egészségügyi dolgozók, a biztonsági szolgálatot és minden egyéb feladatot ellátók is beletartoznak.

A szabadságvesztésre ítélték közül a Btk. fejezetei szerinti 50 leggyakoribb bűncselekményt elkövetettek az alábbi arányban/létszámban töltik a magyar bv. intézetekben büntetésüket:

	Cselekmény	Érintettek száma
1.	Lopás	2 498
2.	Rablás	1 751
3.	Testi sértés	1 293
4.	Emberölés	1 223
5.	Kábítószer-kereskedelem	705
6.	Szexuális erőszak	665
7.	Csalás	600
8.	Garázdaság	477
9.	Kifosztás	471
10.	Járművezetés ittas állapotban	251
11.	Járművezetés az eltiltás hatálya alatt	241
12.	Embercsempészség	235
13.	Kábítószer birtoklása	209

²¹⁵ Forrás: saját készítésű ábra

14.	Hivatalos személy elleni erőszak	208
15.	Költségvetési csalás	189
16.	Új pszichoaktív anyaggal visszaélés	176
17.	Zsarolás	140
18.	Emberkereskedelem	126
19.	Kiskorú veszélyeztetése	114
20.	Személyi szabadság megsértése	88
21.	Kapcsolati erőszak	85
22.	Jármű önkényes elvétele	84
23.	Sikkasztás	78
24.	Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak	70
25.	Zaklatás	69
26.	Információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás	65
27.	Közokirat-hamisítás	64
28.	Rongálás	59
29.	Magánlaksértés	58
30.	Önbíráskodás	54
31.	Lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés	49
32.	Szexuális visszaélés	48
33.	Szexuális kényszerítés	44
34.	Pénzmosás	43
35.	Gyermekepornográfia	39
36.	Hamis vád	38
37.	Járművezetés bódult állapotban	35
38.	Egyedi azonosító jellel visszaélés	31
39.	Hamis magánokirat felhasználás	30
40.	Szeméremsértés	29
41.	Erőszakos közösülés	28
42.	Emberrablás	26
43.	Befolyással üzérkedés	26
44.	Kerítés	25
45.	Szemérem elleni erőszak	24
46.	Fogolyszökés	23
47.	Közúti baleset okozása	22
48.	Orgazdaság	22
49.	Visszaélés kábítószerrel	21
50.	Okirattal visszaélés	20

2. táblázat: 2024. október 1. napján szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek bűncselekmény szerinti megoszlása²¹⁶

²¹⁶ Forrás: saját készítésű táblázat

Ezek közül a bűncselekménytípusok közül csakis azok jöhetnek szóba a reintegrációs őrizet jogintézményének potenciális alkalmazhatóságára, amelyek esetén a személy elleni erőszakos magatartás nem állt fenn. Így a fenti bűncselekmények elkövetői közül a 10 legjellemzőbb, amelyben a reintegrációs őrizet jogintézményének esélye fennáll, az alábbiak (természetesen a törvény által előírt további objektív feltételek fennállása esetében):

	Cselekmény	Érintettek száma
1.	Lopás	2 498
2.	Csalás	600
3.	Garázdaság	477
4.	Járművezetés ittas állapotban	251
5.	Járművezetés az eltiltás hatálya alatt	241
6.	Kábítószer birtoklása	209
7.	Költségvetési csalás	189
8.	Új pszichoaktív anyaggal visszaélés	176
9.	Kiskorú veszélyeztetése	114
10.	Jármű önkényes elvétele	84

3. táblázat: 2024. október 1. napján szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek reintegrációs őrizetre alkalmas bűncselekmény szerinti megoszlása²¹⁷

A kutatási kérdések megválaszolására, illetve a hipotézisek alátámasztására két irányból kerestem a megoldást. Egyrészt – mint olvasható volt – a dolgozat elméleti és történeti keretei között igyekeztem felvázolni azokat a folyamatokat, amelyek során vizsgálatot lehet folytatni a jogintézmény létrejöttének oka, célja, küldetése, létrejöttének módja (jogalkotási előzmények és folyamat) vonatkozásában. Majd áttekintve a jogintézmény jogszabályi változásait a hatálybalépése óta eltelt közel egy évtizedben, valamint vizsgálva a jogintézményt működtető szervek, személyek feladatait és a feladatokból származó kihívásokat jutottam el oda, hogy a reintegrációs őrizet bv. szempontú eredményességét, hatékonyságát immár statisztikai adatok, számok összehasonlítása által vizsgálhassam a hatálybalépéstől napjainkig. Ennek a 10 éves időtartamnak a számadatai adnak igazán egyértelmű képet arról, hogy miként értékelhető a reintegrációs őrizet szerepe a büntetés-végrehajtás hazai rendszerében és valóban eredményesnek mondható-e a reintegrációs őrizet jogintézménye a gyakorlatban, azaz választ kaphattam a kutatási kérdéseimre. Mindezek fényében következnek a számadatok és azok elemzése-értékelése.

²¹⁷ Forrás: saját készítésű táblázat

3. A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET EGY ÉVTIZED SZÁMAINAK TÜKRÉBEN (2015-2025)

Egy jogintézmény sikerességét mindig objektív szempontok alapján tudjuk meghatározni, értékelni. Ezen szempontok rendkívül sokfélék lehetnek, ezért nagyon tág vizsgálódási metodikát kívánnak. A reintegrációs őrizet 2015-ös indulása óta eltelt 10 év során az összes ügy száma több mint a duplájára nőtt,²¹⁸ és arányosan az engedélyezett határozatok száma is több, mint a kétszeresére növekedett. Jelen alfejezet a 2015 és 2025. között eltelt időszak reintegrációs őrizetének adatait mutatja be éves bontásban (lásd: 4. táblázat).

Reintegrációs őrizet adatai éves bontásban	Vizsgált időszak: 2015 – 2025.										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025. 07.28.
Összes ügy száma (db)	615	772	1373	1185	1456	947	1344	1214	1379	1353	709
Engedélyezett határozatok száma (db)	230	412	818	711	686	623	482	560	574	482	168
Eredményesen végrehajtva (fő)	105	364	536	686	618	619	509*	490	500	487*	57
Részben végrehajtott (visszavont, magatartási szabályszegés) (fő)	3	11	39	50	30	46	21	22	27	26	18

4. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatak²¹⁹

Az adatokat év szerinti bontásban mutatja be a táblázat. A 2025-ös év adatai július 28. napi zárással kerültek feltüntetésre a táblázatban, azaz ezek részleges, közbenső adatgyűjtés eredményei, tekintettel arra, hogy a dolgozat leadásának határideje megelőzte a 2025. év végi

²¹⁸ 2015-ben 615 ügy, 2023-ban 1379 ügy volt (BvOP adatközlés 2024. október 1.)

²¹⁹ A BvOP által 2024. október 25-én rendelkezésemre bocsátott adatok

* Az eltérés az engedélyezett és eredményesen végrehajtott reintegrációs őrizet számai között annak köszönhető, hogy 2020-ban - a covid humánjárvány következtében - az engedélyezett reintegrációs őrizet alapú szabadítások egy időre felfüggesztésre kerültek. Ezért néhány engedélyező végzés alapú szabadítást - bár az engedélyezés 2020-ban történt meg - az eredményes végrehajtás miatt a 2021-es évben számolt el a BvOP. Illetve a 2024-es év esetében a 2023-as évről „átolódott” engedélyezett határozatok eredményessé válásának eltérését jelenti.

számadatokat. Látható, hogy a jogintézmény 2015 és 2019 között növekvő tendenciát mutat, majd 2019 után csökken. Az engedélyezett határozatok számai jellemzően alacsonyabbak, mint az összes ügy száma, ami azt jelenti, hogy nem minden ügy esetén születik engedélyező határozat. A sorban látható trend nagyjából követi az "Összes ügy száma" sor trendjét. Az eredményesen végrehajtva (fő) sor azt mutatja, hogy hány személy esetében fejeződött be sikeresen a reintegrációs őrizet. Ez a szám általában az "Engedélyezett határozatok" számához közelít, de nem egyezik meg vele, tekintettel arra, hogy az elmúlt években is előfordult olyan eset, amikor a reintegrációs őrizetet vagy meg kellett szüntetni, vagy egyéb más okból eredménytelenül zárult. Végezetül pedig a részben végrehajtott (visszavont, magatartási szabályszegés) (fő) sor azt mutatja, hány személy esetében fejeződött be részben a reintegrációs felügyelet. Ez a szám értelemszerűen jelentősen alacsonyabb, mint a sikeres végrehajtások száma.

A 4. táblázat adatai alapján érdemesnek tartottam egy egyszerű kvantitatív elemzés elvégzését, melynek alapján kiszámítottam a sikeres és részlegesen sikeres esetek százalékos arányát az összes ügyhöz képest minden évben (lásd: 5. táblázat). Fontos megjegyezni, hogy a 2024-es adatok (10.01. jelzéssel) nem véglegesek, így a 2024-es százalékok csak becslések.

A számításokhoz a következő képleteket használok:

- Sikereségi ráta (%) = [(Eredményesen végrehajtva) / (Összes ügy száma)] * 100
- Részleges sikereségi ráta (%) = [(Részben végrehajtott) / (Összes ügy száma)] * 10

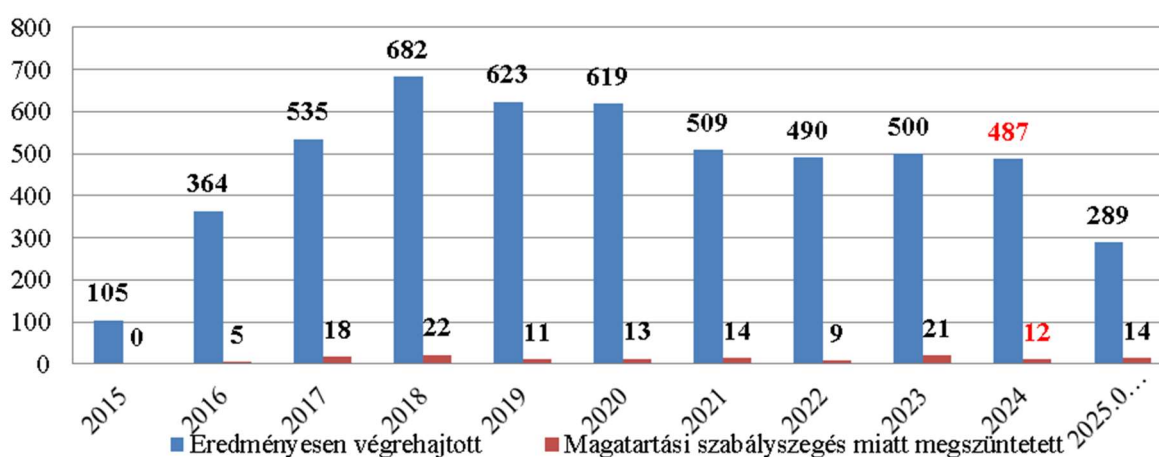
Év	Összes ügy	Eredményesen végrehajtva	Sikereségi ráta (%)
2015	615	105	17.09
2016	772	364	47.15
2017	1373	536	39.08
2018	1185	686	57.91
2019	1456	618	42.44
2020	947	619	65.39
2021	1344	509	37.84
2022	1214	490	40.39
2023	1379	500	36.29
2024	1353	487	35,99
2025.07.28.	709	57	8,03

5. táblázat: Sikereségi ráta számítás a kapott adatok alapján²²⁰

²²⁰ Forrás: saját készítésű táblázat

Az adatok alapján látható, hogy a program hatékonysága az évek során változik. 2020-ban érte el a legmagasabb sikerességi rátát, de ez megtévesztő szám a korábban már említett járványügyi helyzet miatti „áttolódások” okán. A százalékos arányok kiszámítása világosabb képet ad a program hatékonyságának alakulásáról az idő során, de további elemzésre van szükség a pontos okok megértéséhez. Ezen számok kapcsán statisztikai próbákat nem folytattam le, tekintettel arra, hogy a dolgozat kutatási részében egy 100 mintás elemzést végeztem, s annak alapján határoztam meg, hogy a megfigyelt trendek statisztikailag szignifikánsak-e. Kvalitatív elemzés lefolytatására ennek a fejezetnek a terhére nem került sor, tekintettel arra, hogy a külső tényezős elemzéseket, mint például a jogszabályi változásokat, gazdasági szempontokat és erőforrás hozzáférhetőségi trendeket az Elméleti keretek fejezetben részletesen tárgyaltam.

Az eredményesen végrehajtott ügyek és a magatartási szabályszegés miatt megszüntetett ügyek számának alakulása éves bontásban egyértelműen jelzi az arányokat (lásd: 5. ábra):

5. ábra: Eredményesen végrehajtott ügyek és a magatartási szabályszegés miatt megszüntetett ügyek számának alakulása éves bontásban, 2025.07.28-ig²²¹

Az elmúlt években (2023-2024) az eredményesen végrehajtott reintegrációs őrizetes ügyek száma összesen 500 körüli. A jogintézmény megszüntetésére – a magatartási szabályok súlyos megszegése miatt – 24 fő esetében kellett intézkedni, melyek közül 2 fő fogolyszökés vétséget követett el. Az egyidejűleg reintegrációs őrizetben lévő elítéltek legmagasabb létszáma 2023. augusztus 04-én elérte a 339 főt (2022-ben: 327 fő). A jogintézmény hatálya

²²¹ Forrás: saját készítésű ábra

alatt 2023. december 31-én 330 fő (2022-ben: 298 fő) állt. Összesen 566 fő került kihelyezésre reintegrációs őrizetbe 2023. évben (2022-ben: 545 fő).

Az elmúlt évben (2024) az eredményesen végrehajtott reintegrációs őrizetes ügyek száma összesen 487. Ez a szám a 2023-as évből „áttolódott” néhány ügyszámnak köszönhetően emelkedett. A jogintézmény megszüntetésére – a magatartási szabályok súlyos megszegése miatt – 12 fő esetében kellett intézkedni. A súlyos magatartási szabályszegések számadatainak tükrében a 2024-es évhez képest 2025. július 28-ig 14 főre emelkedett a súlyos magatartási szabályszegés miatt megszüntetett ügyek száma, amely lényegesen magasabb az előző évhez képest. Pozitívumként értékelhető, hogy fogolyszökés bűncselekménye az idei, 2025-ös évben még nem valósult meg.

Az egyidejűleg reintegrációs őrizetben lévő elítéltek legmagasabb létszáma 2024. április 26-án elérte a 336 főt (2023-ban: 339 fő). A jogintézmény hatálya alatt 2024. december 31-én 279 fő (2023-ban: 330 fő) állt. 2024-ben összesen 462 fő került reintegrációs őrizetbe kihelyezésre (2023-ban: 566 fő).

A reintegrációs őrizet 2015. április 01-jei bevezetése óta összesen 5203 fő elítélt esetében került eredményesen végrehajtásra 2025.07.28-ig. A jogintézmény eredményességét tükrözi, hogy csupán 149 esetben (2,86%) kellett súlyos magatartási szabályszegés miatt a reintegrációs őrizetet megszüntetni.

A jogintézmény számadatainak elemzését alapvetően 3 nagy részre bontottam. Az első rész a hatályba lépéstől és a 2018-as jogszabály-módosítással együtt a pandémia megjelenéséig tart. A második a pandémia időszaka, amely nagyon speciális helyzetet hozott a reintegrációs őrizet részére is; s végezetül a harmadik szakasz a pandémiát követő időszak napjainkig. Erre a szakaszolásra azért került sor, mert így érthetőbbek, átláthatóbbak a jogintézmény alkalmazásának indokai és az abból tükröződő számadatok. Azaz az alapkérdése a kutatásomnak, hogy „mire lehet ezt a jogintézményt használni?” kérdéskör. Eredetileg a 2013-ban a jogszabályban megjelenő, majd 2015-ben hatályba és gyakorlatba lépő jogintézmény fokozatosan építkezett, a kezdeti kissé bizalmatlanabb alkalmazási számadatoktól láthatóan (2015-2019) egy emelkedő tendenciát mutat, amely eljutott egy stabil, jól használt jogintézmény képét mutató helyzethez. A pandémia megjelenésével azonban egy erőteljes megtorpanás volt érezhető, amikor a bizonytalanság okán a jogintézmény alkalmazását erőteljesen visszafogták az arra illetékes döntéshozók. Amint a nemzetközi szervezetek ajánlásai deklarálódtak, úgy a magyar büntetés-végrehajtás is azonnal

reagált, felismerve a kiváló lehetőséget a fogvatartotti populáció, illetve az egy négyzetméterre eső létszámnak a csökkentésére. Ezáltal a fertőzésveszély csökkentése céljából ismét nagy létszámban engedélyezték a reintegrációs őrizetet, sőt támogatták a minél szélesebb körű alkalmazását, illetve kezdeményezték a jogszabály még szélesebb elítélti körre történő kibővítését. Ez utóbbi javaslat sajnos nem talált nyitott fülekre a jogalkotónál, de a lehetőség hatásvizsgálata megvalósult.

Tehát a jogintézmény a pandémia idején nemcsak egy korábbi sikeres reintegrációs eszköz formájában lett hatékony, hanem mint járványkezelési megoldás is szerepet kapott. A dolgozatban kibontott szakaszolás ennek a folyamatnak a bemutatását célozza.

3.1. Hatálybalépéstől a pandémiáig (2015-2019)

Reintegrációs őrizet adatai éves bontásban	Vizsgált időszak: 2015 – 2019.				
	2015	2016	2017	2018	2019
Összes ügy száma (db)	615	772	1373	1185	1456
Engedélyezett határozatok száma (db)	230	412	818	711	686
Eredményesen végrehajtva (fő)	105	364	536	686	618
Részben végrehajtott (visszavont, magatartási szabályszegés) (fő)	3	11	39	50	30

6. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatok²²²

A reintegrációs őrizet 2015. április 1-jei indulása óta 2019. december 31-ig 5.400 ügye volt a hazai büntetés-végrehajtási intézeteknek, ami számszerűsítve azt jelentette, hogy közel 3000 fő reintegrációs őrizetes tartozott a jogintézmény hatálya alá az indulást követő első négy évben. Arra, hogy ez a szám kevés-e vagy sok, talán az adhat kielégítő választ, hogy több olyan letartóztatást fogatosító vármegyei intézet is van a rendszerben, ahol a fogvatartotti összlétszám nem éri el a 150 főt, még a férőhelybővítési intézkedéseknek köszönhetően sem.

²²² A BvOP által 2024.09.01-jén rendelkezésemre bocsátott adatok

Ezen számok függvényében a reintegrációs őrizetek számának folyamatos emelkedése az első időszakban teljes mértékben a program sikerességét támasztja alá.

A bevezetés évében a jogintézmény alkalmazhatóságát egy erőteljes indítással a kevesebb, mint 6 hónap alatt 615 ügyben vizsgálta a büntetés-végrehajtás. Ebből 105 fő esetében végződött sikeresen a reintegrációs őrizet alkalmazása. Az évek során egyértelműen először óvatos, majd jelentős esetszámnövekedés tapasztalható. Bár 2018-ban kissé visszaesett az elindított ügyek száma, azonban arányait tekintve magasabb engedélyezési aránnyal zárult az év a korábbi évekhez viszonyítva.

Megállapítható, hogy a jogintézmény első 4 éves fennállása során 2019-ben volt a „legnépszerűbb” a fogvatartotti populációban, mindezt az 1456 darabos ügyszám is alátámasztja.

A reintegrációs őrizet alkalmazásának első etapja (2015-2019) tehát az adatok alapján fontos trendet és megfigyelést tükröz. (Lásd: 6. táblázat)

Az összes ügy száma ugrásszerű növekedést mutatott 2015 és 2017 között, elérve a legmagasabb, 1373-as értéket 2017-ben. Ez a növekedés valószínűleg a reintegrációs őrizettel kapcsolatos pozitív visszajelzéseknek és a bv. szervezet támogató hozzáállásának, valamint a társadalmi környezetnek a következménye lehet. Az engedélyezett határozatok számának növekedése 2015-ről 2017-re figyelemre méltó, 230-ról 818-ra emelkedve. Különösen 2017 után viszont csökkenés érzékelhető az engedélyezett esetek számában, ezzel párhuzamosan az összes ügy számának csökkenésével. Az eredményesen végrehajtott esetek száma folyamatosan növekedett 2015-től 2018-ig, elérve a 686-os csúcst 2018-ban. Ez azt jelzi, hogy a reintegrációs programok viszonylag sikeresen működtek ebben az időszakban. Sajnálatos módon a 2020-ban bekövetkezett világjárvány ezen a területen is éreztette hatását, ugyanis az előző évhez képest közel 500 db beadvánnyal kevesebbet terjesztettek elő. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy az engedélyezett ügyek közel 100%-a sikeresen végrehajtásra is került.

Az esetszámokat számos más szempontból is lehet vizsgálni (lásd: 7. táblázat). Így például a reintegrációs őrizetbe helyezést a fogvatartott – saját maga vagy védője által előterjesztett – kérelemmel kezdeményezheti, illetve hivatalból indulhat meg a kiválasztási mechanizmus.

Elítélt vagy védője által kezdeményezett eljárás				
beadott kérelmek száma	bv. szerv javaslata		bv. bíró döntése	
	támogatott	nem támogatott	engedélyezett	nem engedélyezett
4405	2136	1591	2280	1160
Bv. szerv által kezdeményezett eljárás				
kezdeményezett ügyek száma	bv. szerv intézkedése		bv. bíró döntése	
	felmérés és kt. alapján támogatható	nem támogatható	engedélyezett	nem engedélyezett
996	618	152	577	152

7. táblázat: 2019.12.31-ig kezdeményezett reintegrációs őrizetbe helyezési kérelmek csoportosított számaránya²²³

A fenti táblázat rávilágít arra, hogy a fogvatartotti populációban rendkívül népszerű a reintegrációs őrizet. 2019 év végéig a fogvatartottak közel egynegyede kívánt részt venni a programban. Láthatjuk azonban, hogy az elítélt hiába felel meg minden jogszabály által előírt követelménynek, ha a bv. szerv – pl. magatartási problémák, nem megfelelő környezettanulmány stb. miatt – nem lát esélyt arra, hogy a fogvatartott sikeresen integrálódjon a társadalomba. Megjegyzendő, hogy a bv. bíró „felülírhatja” a bv. szerv által tett javaslatot, és annak tartalmával ellenkezőleg is dönthet. Kutatásom során többek között ezt is vizsgáltam, hogy mely egyéb tényezők befolyásolják a döntési mechanizmust.

Egyértelműen növekvő tendencia figyelhető meg a bv. szervek által kezdeményezett ügyek terén is. 2019 év végéig közel 1000 alkalommal kezdeményezte a bv. hivatalból a jogintézményt, és az esetek több mint felénél pozitív döntés született. Ez a számadat egyértelműsíti, hogy a kettős cél valóban megvalósul: általa a hazai büntetés-végrehajtási intézetek lehetőséget kapnak az évek óta fennálló túlszűfolttság csökkentésére. A hazai büntetés-végrehajtási intézeteket funkcióik szerint csoportosíthatjuk letöltő házakra és „letartóztatást foganatosító”, jellemzően a vármegyei székhelyeken funkcionáló intézetekre. Természetesen ez a tagoltság nagymértékben meghatározza a reintegrációs őrizetbe helyezések számát is intézetenként, hiszen a letöltő házként funkcionáló és „zárt” típusú intézetekben elhelyezett fogvatartottak többsége nem felel meg a jogintézmény törvényben meghatározott kritériumainak.

²²³ A BvOP által 2024. május 06-án rendelkezésemre bocsátott adatok (sajnálatos módon, ilyen típusú adatgyűjtést a későbbiekben már nem folytattak)

3.2. Reintegrációs őrizet a pandémia árnyékában

Reintegrációs őrizet adatai éves bontásban	Vizsgált időszak: 2020 – 2021.	
	2020	2021
Összes ügy száma (db)	947	1344
Engedélyezett határozatok száma (db)	623	482
Eredményesen végrehajtva (fő)	619	509
Részen végrehajtott (visszavont, magatartási szabályszegés) (fő)	46	21

8. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatok²²⁴

A koronavírus (Covid-19) világjárványa különleges kihívás elé állította a szabadságelvonással foglalkozó intézmények működését. (Lásd: 8. táblázat)

A magyar büntetés-végrehajtás gyorsan, hatékonyan és eredményesen intézkedett a járvány megjelenésekor. A sikeres védekezés eredményeként nem alakultak ki gócpontok, tömeges megbetegedések. A bevezetett intézkedések, eljárásrendek és a sikeresen végrehajtott feladatellátás biztosította, hogy az intézetek, intézmények esetében a legszigorúbb elvárásoknak is megfelelő módon akadályozták meg a járvány terjedését.

A magyar bv. nemcsak kármegelőzést és mentést igyekezett végrehajtani, hanem lehetőségként is tekintett erre a paradigmára. Egy ilyen méretű világjárvány ugyanis fejlődési lehetőségként történő felfogása magába hordozza a megújulás potenciális esélyét a büntetés-végrehajtás néhány szakterületén, valamint számos jogintézményében. Az európai börtönök között a magyar büntetés-végrehajtási szervezet koronavírus elleni védekezése a legsikeresebbek közé tartozott, a szervezet a járványügyi védekezésben önállóan, a polgári egészségügyi intézményektől függetlenül volt képes kialakítani és kezelni a saját koronavírus mintavételi rendszerét.²²⁵

²²⁴ A BvOP által 2024.09.01-jén rendelkezésemre bocsátott adatok

²²⁵ Czenczer, Orsolya (2022): Quo Vadis Büntetés-végrehajtás? Hystoricum Kiadó, Budapest, 5. o.

A magyar igazságügyi szervek a nemzetközi ajánlások tükrében a vírus felbukkanása után nemsokkal szintén megvizsgálták a különféle alternatív létszámcsökkentő intézkedések bevezetésének lehetőségét. Így a reintegrációs őrizet alkalmazási lehetőségének hivatalból történő vizsgálata a létszámcsökkentés, ezáltal a fertőzés terjedésének csökkentése érdekében, illetve a befogadások elhalasztása, mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy az esetlegesen fellépő egészségügyi és biztonsági kockázatot csökkentsék.

Az intézetek tehermentesítésének szempontja is folyamatos prioritásként szerepelt ebben az időszakban. A magyar bv. elrendelte, hogy a fogvatartott vagy védője által reintegrációs őrizet elrendelése érdekében benyújtott kérelmeket kötelezően továbbítani kellett a bv. bíró felé. A reintegrációs őrizet hatálya alá helyezés érdekében előterjesztett kérelmek esetében, a fogvatartottat dokumentált formában tájékoztatni kellett a koronavírus-járvány esetleges elterjedtségének státuszáról, továbbá nyilatkoztatni kellett a kérelem fenntartásáról.

Az intézetek folyamatosan vizsgálták a folyamatban levő eljárásokat, az új eljárás alá vonható személyek számát, fogvatartási anyagát. Dönteni kellett, mi a legmegfelelőbb megoldás.

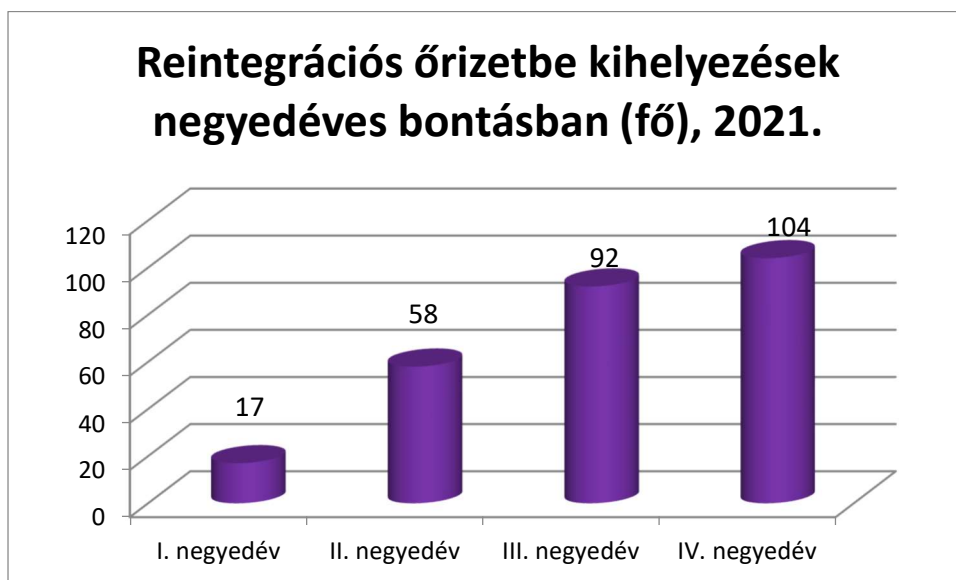
A vírus erősödésével azonban az Operatív Törzs tanácsára a magyar büntetés-végrehajtásban fordulat következett be. Az ideiglenes intézetelhagyások engedélyezését és a korábban engedélyezett – de még meg nem kezdett – ügyek végrehajtását felfüggesztették, és az érintett fogvatartottak részére soron kívül elrendeltek egyéni, illetve csoportos foglalkozást, melyben a megfelelő érzékenységgel tájékoztatták őket arról, hogy a reintegrációs őrizet jogintézménye ideiglenesen, járványügyi megelőző érdekből kerül felfüggesztésre, és az engedélyezett kérelmek – amennyiben azok indoka továbbra is fennáll – utólag pótlásra kerül majd.²²⁶

Ahogy a vírus dinamikája alakult, úgy került sor a korábbi kemény döntések enyhítésére. A második hullám közepére már az Operatív Törzs által kiadott III. számú Intézkedési Terv ismételten elrendelte, hogy a bv. intézetek hivatalból vizsgálják meg a reintegrációs őrizet alkalmazásának lehetőségét. A cél újra az volt, hogy akit lehet, hazaengedjenek.

A már reintegrációs őrizetben lévő elítéltek esetében, amennyiben annak időtartama lejárt és a felügyeleti eszközt el kellett volna távolítani, az új szabályozás értelmében az elítélt lakhelyén az eszköz tárolására szolgáló dobozt át kellett adni az elítéltnak és fel kellett szólítani, hogy az eszközt maga távolítsa el a végtagjáról. Az eszközt és tartozékait a dobozban kellett elhelyeznie, amelyet a bv. pártfogó felügyelő vett át. A feladat végrehajtása nem haladhatta meg a 10 percet. A zárt dobozt vissza kellett szállítani a bv. intézetbe, ahol azt 3 napig

²²⁶ Czenczer, O. (2022) i.m., 65. o.

elzártan kellett tartani. A pandémia diktálta helyzetekhez való alkalmazkodás – bár külsőleg nem mindig tűnt következetesnek és logikusnak – mégis eredményesnek bizonyult, ugyanis az egész időszak alatt összesen 2 fő reintegrációs őrizet hatálya alatt álló elítélt halálozott el a koronavírushoz köthetően, továbbá egyéb kiemelt rendkívüli esemény a vizsgált időszakban nem történt.²²⁷

6. ábra: Reintegrációs őrizetbe kihelyezések negyedéves bontásban, a 2021-es évre vonatkozóan²²⁸

Mint látható a 6. ábrán is, a különböző hullámok hatására a döntési mechanizmus is jelentősen változott. Az ábra adatait tanulmányozva jól látható az a tény, mely szerint a bv. bíróságon engedélyezett ügyek száma látványos hatást gyakorolt a kihelyezések számára. Míg az első negyedévben alig pár esetben nyílt erre lehetőség, a negyedik negyedévben az engedélyek száma hatszorosára emelkedett a korlátozások szakaszos feloldásának köszönhetően.

Ebben az évben még az is befolyásoló tényező volt – s ez is az egyik oka, hogy ennek az évnek a negyedéves bontású számadatait bemutatom – hogy a 2021-es év a pandémia legsúlyosabb korlátozásaival járó 2020-as évet követte, tehát míg 2021 év elején még ezen korlátozások hatása alatt születtek a döntések, az év második felére érezhetően visszatért a jogintézményben rejlő lehetőségek adta bizalom.

²²⁷ Czenczer, O. (2022) i.m., 110. o.

²²⁸ A BvOP által 2024.10.01-jén rendelkezésemre bocsátott adatok.

3.3. A reintegrációs őrizet 2022-2025 között

Reintegrációs őrizet adatai éves bontásban	Vizsgált időszak: 2022 – 2025.			
	2022	2023	2024	2025.07.28.
Összes ügy száma (db)	1214	1379	1353	709
Engedélyezett határozatok száma (db)	560	574	482	168
Eredményesen végrehajtva (fő)	490	500	487	57
Részben végrehajtott (visszavont, magatartási szabályszegés) (fő)	22	27	26	18

9. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatok²²⁹

A 2022-es év első negyedévében erőszakos szexuális bűncselekmény miatt elítélt fogvatartottak a feltételes szabadságra bocsátásukat követően rövid időn belül ugyanazon személyek ellen újabb súlyos bűncselekményt követtek el.

Ennek hatására 2022. november 05-i hatállyal a *Büntető Törvénykönyvről* szóló 2012. évi C. törvény és a Bv. tv. szabályozása nagymértékben megszigorodott a feltételes szabadságra bocsátások esetében.

Ez a szigorítás nemcsak a feltételes szabadságra bocsátásra volt kihatással, hanem a reintegrációs őrizet jogintézményének alkalmazására is, amely a büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatban is nagymértékben megmutatkozott. Ebből eredően a reintegrációs őrizetben lévők számadatai jelentős mértékben visszaestek.

Általánosságban elmondható, hogy az említett szigorítás óta a reintegrációs őrizet engedélyezésére az elítéltek vagy védőik által benyújtott kérelmek jellemzően egyharmadában hoz engedélyező végzést a bv. bíró. (Lásd: 9. táblázat)

Fentiek tükrében megállapítást nyert, hogy az egyidejűleg reintegrációs őrizetbe kihelyezett elítéltek létszáma átlagosan 307 fő, de a jogosultak létszámától függően 270-330 fő között

²²⁹ A BvOP által 2024.09.10. napján rendelkezésemre bocsátott adatok

ingadozik. A szigorításokkal párhuzamosan a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló, magatartási szabályt szegő elítéltek létszáma csökkent.

A reintegrációs őrizetről elmondható, hogy továbbra is a legnépszerűbb intézet-elhagyási forma az elítéltek körében, amely során a döntéshozó részéről alapvető elvárásként fogalmazódik meg, hogy az érintett rendelkezzen a befogadó nyilatkozaton túlmenően munkáltatói szándéknyilatkozattal, valamint reális, a reintegrációjára irányuló pozitív jövőképpel.

A munkaképes őrizetesek szinte mindegyike munkaviszonyban áll vagy álláskereső, illetve valamilyen képzésben vesz részt. A jogintézmény eredményességét tükrözi, hogy visszaesési rátájuk minimálisnak tekinthető, amely 2024-ban 5,42% volt.

3.4. Egyéb szempontok

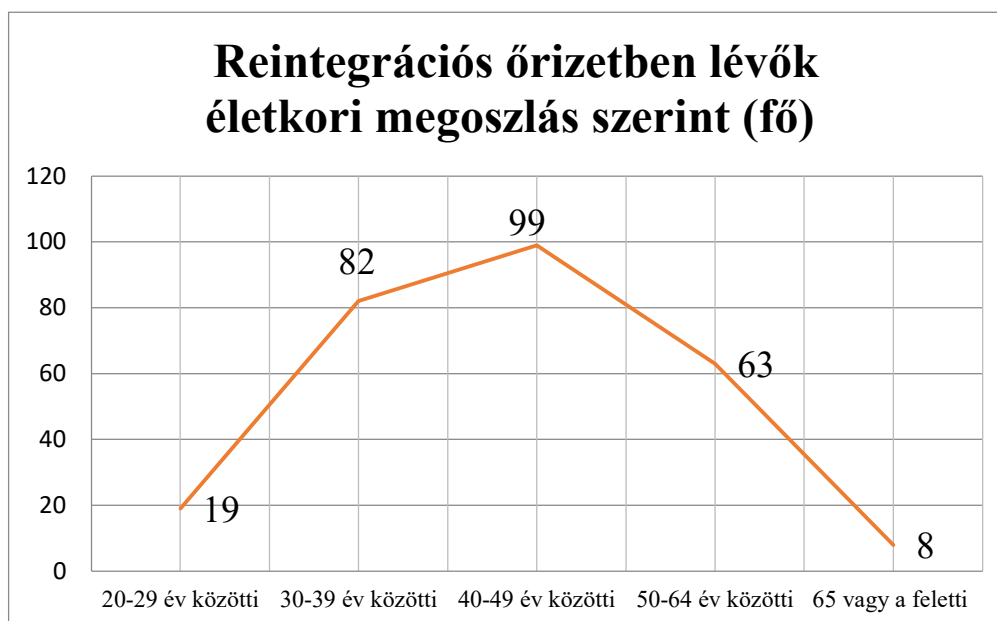
Igyekeztem a jogintézményt minden szempontból górcső alá venni, ezért vizsgálódásom körébe vontam a reintegrációs őrizetben lévők nemek szerinti eloszlását is.

Az évek során nyilván a férfi-nő aránynak teljes mértékben megfelelő alapeloszlás jelentkezett a reintegrációs őrizetbe helyezettnek nemi eloszlása esetében is.

Minden évben megvizsgáltam, hogy hány nő és hány férfi őrizetes van éppen a programban, és minden évben ugyanazok az arányok jelentkeztek: azaz 85% férfi és 15% női reintegrációs őrizetes.

Megállapítható tehát, hogy a reintegrációs őrizet hatályba lépése óta jellemzően 85-90% közötti értékben, többségében a férfi fogvatartottak vannak jelen a programban, ami szinte százalékra pontosan megfelel az össz-börtönpopulációban elfoglalt hasonló, 90% körüli arányuknak. Ez az arány látványos elmozdulást nem mutat a jogintézmény megjelenése óta és napjainkban sem.

Amennyiben életkoruk alapján vizsgáljuk a célszemélyeket (lásd: 7. ábra), láthatjuk, hogy a legtöbb személy a munkaképes korosztályból kerül a börtön falai közé, nehéz anyagi helyzetbe hozva ezáltal családját.

7. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők életkori megoszlása²³⁰

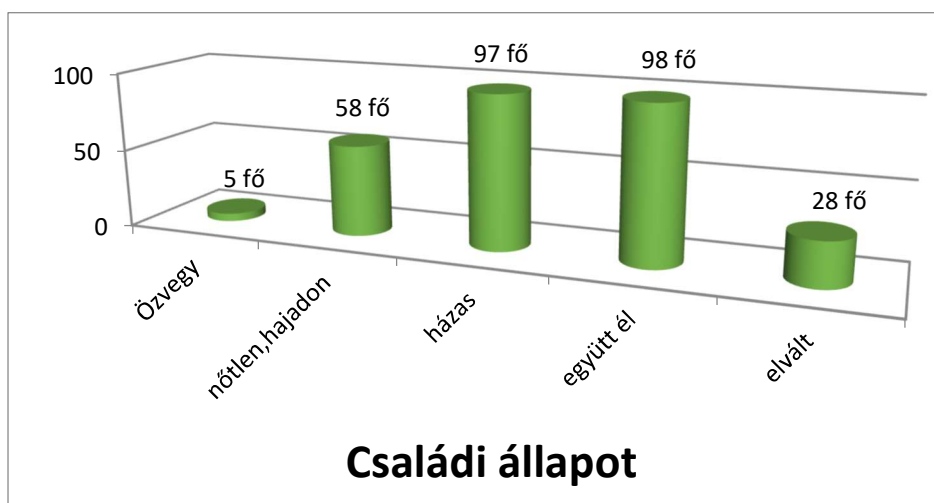
A reintegrációs őrizet feltételrendszerében nincs kikötés az életkorra vonatkozóan. További figyelemre méltó számadat, hogy 18 év alatti személy nem áll a jogintézmény hatálya alatt. Ez arra enged következtetni, hogy az igazságszolgáltatás más utat választott a szankció kiszabása során, vagy pedig az általuk elkövetett bűncselekmény elkövetési magatartása erőszakos jelleget mutatott, esetleg a lakókörnyezet, szűkebb értelemben a család nem tudja biztosítani a sikeres reintegrációt.

A jogszabályi feltételeknek megfelelő fogvatartotti populáció zömét az eddigi adatok alapján 30 és 50 év közötti férfiak alkotják, akik többsége családfenntartói szerepből került a bv. intézetbe. Azáltal, hogy az elítélt a kiszabott ítélethez viszonyítva – a módosításoknak köszönhetően – akár 1 évvel korábban vissza tud térni saját otthonába, a jogintézmény mindenképpen pozitív hatással van a családi kapcsolatokra, mint a legkisebb szenzitív társadalmi csoportra. A BvOP folyamatosan górcső alatt tartja az érintett kategória visszaintegrálásának folyamatát, és a magas szinten szakirányított pártfogó felügyelői tevékenységnek köszönhetően az érintett kontingens 65%-a²³¹ visszatért a munka világába. Nem is gondolnánk, hogy a mindennapokban milyen szerepkörökben találkozhatunk személyesen is velük: pl. pénztárosként egy boltban, őstermelőként a piacon, vagy akár pizzafutárként.

²³⁰ A BvOP által 2024.10.01-jén rendelkezésemre bocsátott adat

²³¹ A BvOP által 2024.10.01-jén rendelkezésemre bocsátott adat

Ugyan csak kitekintési formában, de vizsgáltam az elmúlt közel tíz év vonatkozásában átlagolva a reintegrációs őrizetben lévők családi állapot szerinti megoszlását is (lásd: 8. ábra)

8. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők családi állapot szerinti megoszlása²³²

A reintegrációs őrizeteselek $\frac{3}{4}$ része²³³ a hagyományos családi modellben (a házasságot és az együttélést egyaránt idesorolva) éli mindennapjait, így egy családtag kiszakítása onnan vélhetően hatalmas károkat tud okozni. Főként, ha jellemzően maga a családfenntartó esik ki a közösségből, ezáltal a család megélhetését is kockára téve, kialakulhat akár egyfajta kényszerhelyzet bűncselekmények elkövetésére.

A törvény közérthetően deklarálja a reintegrációs őrizet előfeltételeit, továbbá nevesíti annak kizáró okait is.

Az első feltétel a hazai büntetőpolitikai iránynak megfelelően a bűnöző életmód társadalmi elítélésére reagál, amennyiben reintegrációs őrizetbe csak az első alkalommal szabadságvesztésre ítélt, illetőleg a kiterjesztésnek köszönhetően nem visszaeső-bűnismétlő személy helyezhető.²³⁴ A kriminalitás, mint fő szempont, ilyen hangsúlyos fémjelzése azt is előrevetíti, hogy igen jelentős végrehajtási kedvezményről van szó.

A második és harmadik feltétel a szabadságvesztés tartamára és végrehajtási fokozatára vonatkozik (lásd: 9. ábra). Az egyes elítéltek társadalomra való veszélyességét jól reprezentáló két tényező együttes érvényre jutása biztosítja, hogy reintegrációs őrizetbe csak

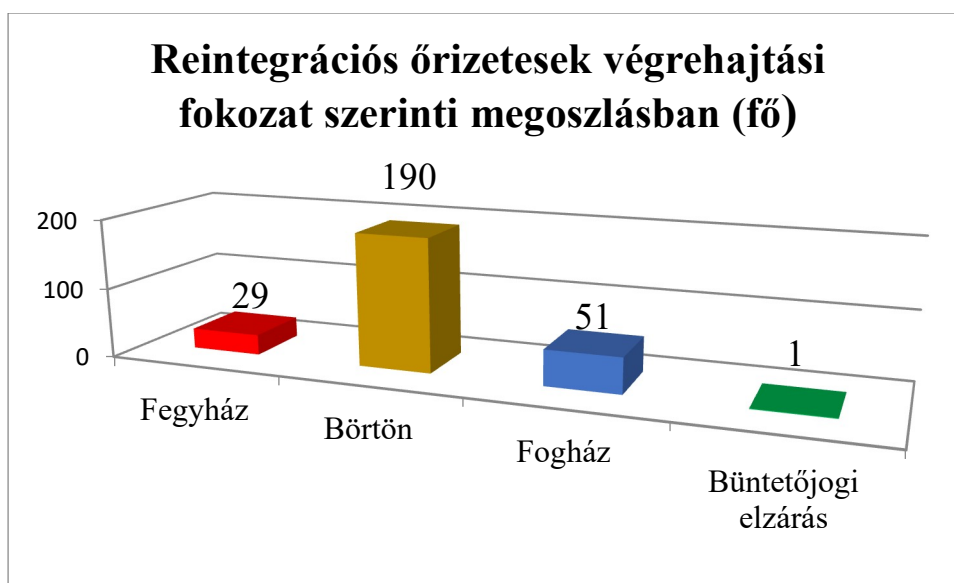
²³² A BvOP által 2024.10.01-jén rendelkezésemre bocsátott adat

²³³ A BvOP által 2024.10.01-jén rendelkezésemre bocsátott adat

²³⁴ Kommentár a Bv. Kódex 187/A. §-ához

nem súlyos (erőszakos elkövetési magatartást megvalósító) bűncselekményt elkövetett szabadságvesztésre ítélték kerülhetnek, és öt évnél nem lehet hosszabb a kiszabott szabadságvesztés tartama sem.

Azzal, hogy a végrehajtás enyhébb módja mellett a jogalkotó a szigorúbb rezsimben büntetni rendelt börtön és fegyház fokozatban is elérhetővé teszi a reintegrációs őrizetet, további lehetőséget teremtve karolja fel a bizonyos speciális rétegek számára fenntartott végrehajtási modelleket, például a fogva tartott anyákat, hogy biztosítsa gyermekükkel történő együttes elhelyezésüket.

9. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők végrehajtási fokozat szerint²³⁵

Mint láhattuk, a kriminalitás már valamivel erősebben szűkíti az érintettek körét, ugyanakkor a jogintézmény céljára tekintettel ez mindenképpen indokolt: csak azok az elítéltek részesülhetnek a kedvezményben, akik nem személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el.

3.5. H.1. és H.2. hipotézis-vizsgálat és jövőbeli javaslatok

A H.1. és a H.2. hipotézis vizsgálatok alkalmával világossá vált, hogy a feltáró, leíró, elemző és értékelő kutatásom eredményét csakis egymással összhangban és szoros összefüggésben lehet elemezni.

²³⁵ A BvOP által 2024.08.27-én rendelkezésemre bocsátott adatok

Az első hipotézisemben (H.1.) ugyanis azt feltételeztem, hogy a reintegrációs őrizet egy szükséges és nélkülözhetetlen jogintézménye lett a hazai büntetés-végrehajtásnak, amelynek bevezetése nemcsak támogatja és kiegészíti az intézeteken kívüli reintegrációs elemek hatékonyságát (pl. feltételes szabadságra bocsátás), hanem elengedhetetlen szegmense is a reintegrációnak.

Azt vizsgáltam, hogy büntetés-végrehajtási szempontból

1. a jogintézmény létrejöttének mi az oka, célja, küldetése, módja (jogalkotási előzmények és folyamat)
2. a jogintézmény jogszabályi változásai hogyan alakultak az elmúlt (közel) évtizedben a hatálybalépés óta
3. a jogintézményt működtető szervek, személyek feladatai és a feladatokból származó kihívások hogyan változtak
4. a jogintézmény eredményességéről, hatékonyságáról – statisztikai adatok, számok összehasonlítása által milyen kép rajzolódik ki, illetve, hogy
5. a jogintézmény aktuális nehézségeit, kihívásait, lehetséges fejlesztési irányait hogyan lehet definiálni.

E körben azt feltételeztem és hipotézisem vizsgálatának eredményeképpen azt kívántam bizonyítani, hogy a reintegrációs őrizet elsődleges célja az, hogy lehetőséget adjon a jogszabályi kereteken keresztül az elítéltek társadalomba való visszailleszkedéséhez.

Kutatásom során fény derült arra, hogy ez szoros összefüggésben áll a második hipotézisemmel, azaz, hogy a reintegrációs őrizet jogintézménye elsősorban a hazai büntetés-végrehajtás reintegrációs gyakorlatának „segítői” mentalitását támogatja és csak mellékesen van szerepe az intézetek telítettségének szabályozásában.

Ennél a hipotézisnél ugyanis az volt az alapfeltevésem, hogy a hazai büntetés-végrehajtásban alkalmazott reintegrációs tevékenység elemei összetetten, egymást segítve, kiegészülve, és ami a legfontosabb, egyénre szabva tudnak hathatós és eredményes módon segíteni az elítéltnak. A segítség a visszailleszkedéshez kell. A hathatós és eredményes pedig azt jelenti, hogy az elítélttől és a kapott segítségtől függően a lehető legnagyobb mértékben legyen valószínű a visszailleszkedés. Természetesen, számos egyéb, külső tényező is befolyásolja a visszailleszkedés sikerességét, de ami az elítélttől függ, illetve amit a büntetés-végrehajtás tud számára nyújtani támogatásként, az megadott és biztosított legyen. Ezekre a reintegratív elemekre kell, hogy rákapcsolódjon a reintegrációs őrizet, azon elítéltek részére, akiknek ezt a lehetőséget a jogszabály engedélyezi.

Emellett természetesen az is tény, hogy a kevesebb elítélt több odafigyelést és hatékonyabb segítséget kap az intézeteken belül, tehát egy olyan jogintézmény, amely az intézetek falain kívül végzi a reintegrációs munkát, ennek a bv. szervezet is örül. Ennek ellenére, a reintegrációs őrizet nem elsősorban az intézetek személyi állományának munkaterhét csökkenteni jött létre, hanem érdemben segíteni a reintegrációt. Vitathatatlan tény, hogy az elítéltek korábbi szabadulása csökkenti a börtönök túlszűfoltóságát és ennek köszönhetően a börtönök mindennemű erőforrását hatékonyabban lehet felhasználni. Feltételeztem, hogy a reintegrációs őrizet az alkalmazása alatti években hatékonyan hozzájárult a börtönpopuláció csökkentéséhez, ezáltal a túlszűfoltóság kérdésének megoldásához is közelebb került a büntetés-végrehajtás.

Nem kívánom azonban vizsgálni – terjedelmi korlátok okán – azt, hogy abban az esetben, ha mégsem tudott a túlszűfoltóság kérdésében érdemi eredményeket elérni a hazai büntetés-végrehajtás, akkor az a reintegrációs őrizeten kívüli okok melyikének vagy együttesének köszönhető.

Tehát hipotézisem szerint a reintegrációs őrizet, az egyébként is alkalmazott reintegrációs elemeket kiegészítve segíti az elítéltet a visszailleszkedésben. Ezt azonban – mint említettem – nem hatékonyságvizsgálattal kívántam megmérni a visszaesés tekintetében, hanem a büntetés-végrehajtási intézetek belső eljárásrendjét vontam vizsgálat alá, ami a reintegrációs őrizet engedélyezését, mint eljárást követi nyomon, feltáró és leíró jelleggel, különös figyelemmel a büntetés-végrehajtási intézetben dolgozó szakterületek érintettségére és hozzáadott értékére az eljárás folyamán (reintegrációs szakterület, pszichológus, pártfogó felügyelő, bv. bíró stb.).

Így az első hipotézisem H.1. vonatkozásában a kutatás egyik eredményeként értékeltem, hogyha górcső alá vesszük a jogintézmény hatályba lépését követő időszakot, majd a 2018-ban bekövetkezett változásait, jól látható, hogy a legtöbb eleménél egyáltalán nem, vagy csak részben történt változás. Eredményességét igazolja, hogy a jogalkalmazók, a gyakorlatban a jogintézménnyel dolgozók informális visszajelzései alapján hatékony, működőképes, a vele szemben támasztott elvárásokat teljesítette. A módosítások is inkább „finomhangolás” jelleget tükröznek, amelyek egyértelműen a kiterjesztés irányába mutatnak (engedélyezett tartam hossza, elkövetett bűncselekményi kör kibővítése, kriminalitási jelleg lazítása).

Az eltelt időszak a tapasztalatok alapján bebizonyította, hogy a reintegrációs őrizet alkalmazásával hatékonyan motiválható a jogszabályi előfeltételeknek megfelelő

szabadságvesztés-büntetést töltő fogvatartotti populáció, ezzel elősegítve a börtönszeméllyel való együttműködési hajlandóságot, továbbá fontos tényező az is, hogy adott esetben a személyzet leterheltségének csökkenése szintén megmutatkozik.

Nem elhanyagolható szempont továbbá, hogy az érintettek nem a bv. intézetben kerülnek elhelyezésre, tehát éves viszonylatban átlagosan 500-600 fő az, aki otthonában reintegrálódik. Arra, hogy ez a szám kevés-e vagy sok, talán az adhat kielégítő választ, hogy több olyan letartóztatást foganatosító vármegyei intézet is van a rendszerben, ahol a fogvatartotti összlétszám nem éri el a 150 főt, a férőhelybővítési intézkedéseknek köszönhetően. Amennyiben azt vesszük alapul, hogy kettő, letartóztatás foganatosítására hivatott ún. megyei bv. intézet fogvatartotti populációja felett a helymeghatározási technológia gyakorol felügyeletet, máris választ kapunk a kérdésünkre: **ez jelentős eredménynek tekinthető.**²³⁶

Mindkét hipotézisem, H.1. és H.2. vonatkozásában okkal feltételezhető, hogy mivel a jogszabályi feltételeknek megfelelő fogvatartotti populáció zömét 30 és 50 év közötti, férfi fogvatartottak alkotják, többségük családfenntartói szerepből került a büntetés-végrehajtási intézetbe. Ebből a nézőpontból azzal, hogy az elítélt a kiszabott ítélethez viszonyítva akár több hónappal korábban vissza tud térni saját otthonába, a jogintézmény mindenképpen pozitív hatással van a női házastársakra, élettársakra, gyermekekre, mint társadalmi szenzitív csoportokra.

Fontos kiemelni, hogy a reintegrációs őrizet a hatóságok részéről nem jelent durva jelenlétet a magán és családi szférában, és kizárólag az elítélt szabálykövető magatartásának figyelemmel kísérésére szolgál. Ilyen módon, az adott megkötésekkel, teljesen normális családi életvitelt lehet folytatni, amely hatékonyan csökkentheti az elítélt gyermekei által (a szülő családból való kiszakadása miatt) elszenvedett, áttételes börtönártalmakat.

Az eltelt idő igazolja, hogy a reintegrációs őrizet bevezetése eleget tett annak az össztársadalmi érdeknek, amely szerint a szabadságvesztésből szabadulók sikeres társadalmi visszailleszkedésre való felkészítését ebben a formában már a büntetés végrehajtása alatt meg lehet kezdeni.

A reintegrációs őrizet bevezetésével a büntetés-végrehajtás eszköztára jelentősen bővült a progresszív szabadságelvonás, a normalizáció és a sikeres társadalmi visszailleszkedés

²³⁶ Tehát az eredményes jelző a szerző részéről arra vonatkozik, amennyiben legalább 2 kisebb befogadóképességű bv. intézet teljes populációjának számát meghaladó elítélt kerül egy évben reintegrációs őrizetbe. Ez a létszám már tud érdemben segíteni a telítettségi nehézségeken, illetve érezhető szervezeti viszonylatban is.

tekintetében azáltal, hogy egyfajta köztes fokozatot teremt azzal, hogy a teljes szabadságelvonás és a felelős, önálló életvezetés közé belép egy, a rendészeti szervek által kellőképpen monitorozott életszakasz.

Czenczer Orsolya gondolatai szerint a hazai büntetés-végrehajtás az elmúlt években mindent megfontolt, ami szakmailag alkalmazható, eredményes és hatékony eszköz lehet az intézetek telítettségének szabályozására és a fogvatartottak hatékony társadalmi visszailleszkedésére. Ha egy eszköz vagy program kétszeresen is hatékony, biztonsági szempontból is eredményes és a reintegrációt is elősegíti, akkor máris két legyet ütöttünk egy csapásra.²³⁷

Az első hipotézisemhez tartozó kutatási kérdéseimet aköré a szempont köré építettem, hogyan is segítette a jogalkotó a reintegrációs őrizet jogintézményének formálása, módosítása és alakítása során annak a gyakorlatban való alkalmazhatóságát és célravezetőségét? Vagyis mi volt a célja a jogintézmény megalkotásának és ez a cél az évek során (a 10 év alatt) változott-e, formálódott-e, illetve illeszkedett-e, illeszkedik-e az eredeti elképzelésekhez? Hogyan alakult a jogintézményt működtető szervek, személyek feladatrendszere, mennyiben hatékony a munkavégzés a jogintézmény elbírálásának folyamatában, és mi az, ami segítené a még hatékonyabb eljárási eredményességet? Valamint milyen kihívásai vannak a jogintézménynek a következő 10 év távlatában és milyen megújulási lehetőségek vagy fejlesztési irányok lehetségesek?

Azt feltételeztem, hogy a kapott számok és adatok alapján, a reintegrációs őrizet jogszabályi keretek közötti alkalmazása alapján hatékonyan és eredményesen segíti az elítéltek társadalomba való visszailleszkedését és érdemben csökkenti a börtönpopulációt.

Ennek megfelelően azt vizsgáltam meg, hogy 2015 és 2024 között (teljes évet elemezve) hány elítélt volt a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben, ebből hányan indítottak eljárást a reintegrációs őrizet engedélyezése érdekében, abból hány esetben engedélyezte az illetékes bv. bíró a reintegrációs őrizetet. Más elemeket is vizsgáltam felszínesen, de a legfontosabb megállapításra - miszerint hatékornak mondható a jogintézmény - az előbb említett adatok alapján kerestem a megerősítést.

²³⁷ Czenczer Orsolya - Szenczi Attila: A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai, Börtönügyi Szemle, 2020/2. szám, 7. o.

Év	Elítéltek átlagléttszáma ²³⁸	Benyújtott reőr. ügyek száma	Eredményesen végrehajtott reőr. száma	Sikerességi ráta (%)
2015	13027	615	105	17.09
2016	13519	772	364	47.15
2017	13390	1373	536	39.08
2018	13038	1185	686	57.91
2019	12987	1456	618	42.44
2020	12547	947	619	65.39
2021	12867	1344	509	37.84
2022	13600	1214	490	40.39
2023	12894	1379	500	36.29

10. táblázat: Sikerességi ráta az átlagléttszám, benyújtott és eredményesen végrehajtott reőr esetében²³⁹

Az adatok alapján a sikerességi ráta az évek során ingadozik. (Lásd: 10. táblázat)

Nincs egyértelmű növekvő vagy csökkenő trend a reintegrációs őrizet vonatkozásában. A 2018-as év mutatja a legmagasabb sikerességi rátát (57.91%), míg a 2015-ös mutatja a legalacsonyabbat (17.09%), de ez teljesen érthető, tekintettel arra, hogy abban az évben – szinte a közepén – lépett hatályba a jogintézmény. Nem ismerte a fogvatartotti populáció sem, és még csak akkor indult el a megfelelő tájékoztatás. A 2020-as év is kiemelkedően magas sikerességi rátát mutat (65.39%). Ez is meglepetésszerű azonban, mivel már említettem, hogy a járványügyi helyzet miatt az adatok torzultak.

Természetesen azt is figyelembe kell venni, hogy az elítéltek létszámának növekedése vagy csökkenése nem feltétlenül befolyásolja a program hatékonyságát, tekintettel arra, hogy nagyban függ attól, hogy az elítéltek milyen bűncselekmény miatt kaptak ítéletet és az megfelel-e a reintegrációs őrizet engedélyezési feltételeinek. Mint látható a korábbi táblázatokban, számos olyan elítélt tölti szabadágvesztés-büntetését, aki nem alkalmas a törvényi feltételek alapján a reintegrációs őrizet jogintézményében való részvételre. További érdekes kutatás lenne leszűrni ezeket az adatokat, kiválogatni a teljes elítélti populációból azokat, akik a törvény erejénél fogva alkalmasak lennének a jogintézményre, és a kapott számokat összehasonlítani a benyújtott ügyszám és az eredményesen végrehajtott esetszám vonatkozásában. Tekintettel arra azonban, hogy a teljes populáció felmérése nagyon időigényes és olyan adatszükségletekkel jár, amit a bv. biztosít, ezért egy egyszerű mintás

²³⁸ KSH adat (https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0007.html) Adatlekérés időpontja: 2024. október 20.

²³⁹ Forrás: saját készítésű táblázat

eljárással ugyanezt a vizsgálatot a következő fejezetben részletesen bemutatott bv. bírói végzések vonatkozásában igyekeztem árnyaltan érzékeltetni.

Ugyanakkor a kapott sikerességi ráta kapcsán azt gondolom, hogy 9 év átlagában a 43%-os sikerességű jogintézmény abban mindenképpen eredmény, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazó megvizsgálja, hogyan lehetne eredményesebbé, hatékonyabbá tenni magát a jogintézményt a következő szempontok szerint:

Vizsgálni kellene, hogy milyen jogszabályi módosítás szükséges ahhoz, hogy a törvényi – objektív – feltételek szélesítésével minél több elítélt bekerülhessen a körbe.

Górcső alá kellene venni, hogy milyen eljárási szabálymódosítást kellene eszközölni azért, hogy az összes elindított ügy és az engedélyezett ügyek száma közelebb kerülhessen egymáshoz. Mit tud tenni ezért a büntetés-végrehajtás? Mit tud tenni a bíróság? És mit tud tenni maga a fogvatartott? Természetesen az eddigieken túl.

Elemezni lehetne, hogy milyen okból van különbség az engedélyezett és az eredményesen végrehajtott esetek között. Mi történik, ami miatt előfordul ekkora különbség, és azon a helyzeten ki és hogyan tud változtatni, különös tekintettel a különböző civil szervezetek, pártfogók és társadalmi szereplők szerepeire.

A 2. hipotézisem, H.2. vonatkozásában pedig a segítő-támogató szempontrendszer vizsgálata során arra az eredményre jutottam, hogy van az intézetnek egy speciális többletjogosultsága, miszerint amíg a törvény értelmében a reintegrációs őrizet elrendelését a szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt vagy védője egy alkalommal kezdeményezheti, addig **ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy az intézet viszont akár több alkalommal is kezdeményezze, ha az elítélt helyzete ezt indokolja.** Erre egyébként – a kutatás tapasztalatai alapján – nem volt korábban példa, s ezt mint tudományos eredményt kívántam kiemelni jelen disszertációban. Tehát az intézeti támogatottság elmarad, annak ellenére, hogy a reintegrációs törekvéseken túlmenően a telítettség csökkentésnek is lehetne kiváló eszköze.

Továbbá az elmúlt 10 év tapasztalata azt mutatja, hogy az intézeti gyakorlat szerint azon fogvatartottak esetében, akiknél ez a jogintézmény alkalmazható, a bv. intézetek Nyilvántartási Osztályai (alosztályai) 3 hónappal az esedékesség előtt megküldik a Fogvatartási Osztályok (alosztályok) részére azt az elítélti listát, amelyen a potenciális jelöltek szerepelnek. Ilyenkor a lista alapján a reintegrációs tisztek a saját reintegrációs csoportjukba tartozó fogvatartottakat külön tájékoztatják a közelgő lehetőségről és azokról az iratokról, beszerzendő dokumentumokról, hatósági igazolásokról, amelyek szükségesek ahhoz, hogy

majd a kérelmet be tudják nyújtani. Továbbá szintén ők azok, akik nyilatkoztatják a fogvatartottat arról, hogy mik a jövőbeni terveik, hol terveznek dolgozni. Fontos hangsúlyozni, hogy minden elítélt, aki érintett valamely bv. ügyben - esetünkben a reintegrációs őrizetre alkalmas ügy előterjesztésében - más és más személyiséggel, együttműködési hajlandósággal, befogadó környezettel, családi és kisközösségi kapcsolatokkal, reintegrációs tervekkel rendelkezik, ezért szükséges az értékelő vélemények elkészítése során is érvényesíteni az egyéniesítés elvét, elkerülve ezzel a sablonos megfogalmazást. Erre az előterjesztést készítő reintegrációs tisztek igyekeznek odafigyelni. Előfordulnak olyan esetek, amikor a döntéshozó (bv. bíró) olyan információkat szeretne megtudni, melyek az előzőekben felsoroltakon túlmutatnak. Ilyenkor nagyon fontos, hogy a reintegrációs tiszt kiegészítésében tett információk legyenek egyénre szabottak, kellően megalapozottak, lényegretörőek, hiszen befolyással lehetnek a végleges döntés kimenetelére. A kutatás tapasztalatai alapján ez azért nagyon fontos tényező, mert a reintegrációs tisztnak e körben kiemelt szerepe van abban, hogy az elítélt igényli-e majd a reintegrációs őrizet engedélyezése iránti eljárás megindítását vagy sem. Ez konkrétan azt jelenti, hogy ha a reintegrációs tiszt megfelelő alapossággal tájékoztatja az elítéltet arról, hogy mi szükséges az eljárás megindításához, sőt segíti őt abban, hogy a hozzátartozójával, érintett kapcsolattartókkal hogyan kommunikáljon pl. a lakhatási nyilatkozat eredményes beszerzése érdekében, illetve az előterjesztéshez csatolt értékelő véleményben azokra az objektív elemekre helyezi a hangsúlyt, amelyek az elítélt ilyen módon történő szabadulásának elősegítését célozzák, úgy a reintegrációs őrizet engedélyezésének esélye lényegesen megnővekedhet.

Amennyiben viszont a reintegrációs tiszt nem fordít kellő hangsúlyt az egyéniesítésre, s csupán a jogszabály által megkövetelt alap tájékoztatási kötelezettségének tesz eleget, illetve a társosztályok részéről beszerzett adatokat nem kellő alapossággal kezeli, úgy az esély a szabadulásra kevesebb.

Tehát lényeges tudományos eredmény az is, hogy a reintegrációs tisztek kiemelt jelentőséggel bírnak a jogintézmény alkalmazhatóságának tekintetében. Az, hogy a reintegrációs őrizet engedélyezésére sor kerül-e, nagymértékben függ attól, hogy a reintegrációs tiszt milyen alapossággal és részletességgel, illetve milyen elemekre helyezve a hangsúlyt készíti el az értékelő véleményt.

E körben a H.2. hipotézis egyik alap kutatási kérdése volt, hogy a reintegrációs őrizet elbírálásának folyamatában résztvevők részéről – az intézeteken belül – ki milyen mértékben

és hogyan járul hozzá érdemben a jogintézmény működéséhez? Mint látható, például a reintegrációs tisztnek kardinális szerepe van az eljárásban. Hasonló jelentőségű szereppel bírt a kutatás eredményei alapján a pártfogó felügyelő is.

A kutatás során megállapításra került az is, hogy a bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmányban javasolt intézkedésekkel és az ügy szempontjából különösen fontos, speciális szempontrendszerben meghatározott kérdésekre adott válaszokkal a bv. bíró döntéséhez objektív, független módon szolgáltat egyéb forrásból be nem szerezhető módon információkat és ezzel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához. Ez a megállapítás a H.3. hipotézis esetében is sorsdöntő jelentőségűnek bizonyult! Itt nem elsősorban a pártfogó ingatlannal kapcsolatos tapasztalataira gondolunk, hanem olyan szubjektív elemekre, amelyek megítélése nem egzakt kérdés. A bv. pártfogó a környezettanulmányban köteles rögzíteni, hogy az elítélt által megjelölt kontaktszemély vagy az ingatlanban életvitelszerűen tartózkodók bármelyike kriminológiai szempontból veszélyezteti-e a reintegrációs őrizetbe helyezendő elítélt eredményes visszailleszkedését. Ahhoz, hogy világosan értsük, miért nem csak jogi felelőssége van egy ilyen helyzetben az eljárás résztvevőjének - esetünkben a pártfogó felügyelőnek - fontos belátni, hogy előfordulhat olyan szituáció, amikor jogilag a helyzet bár rendezett és alkalmazható lenne a jogintézmény, de a pártfogó környezettanulmányának elkészítése során mégis olyan körülményt észlel, ami emberileg nem fér össze a jogintézmény alkalmazhatóságával. Ilyen tipikus példa egyébként a befogadói nyilatkozat mögötti személyek esete, azaz az elítélt rendelkezik befogadó nyilatkozattal, de az őt befogadó személy valójában tart a fogvatartotttól. Előfordulhat, hogy az elítélt – jellemzően élettársával vagy barátnőjével – aktív kapcsolattartást ápol valamennyi, a bv. által engedélyezett formában, ugyanakkor a bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmány felvételekor szembesül azzal a ténnyel, hogy a hozzátartozó fél az elítélttől. S mivel az elítélt kifejezetten felszólította, hogy adjon befogadó nyilatkozatot, ezt megtette, de valójában nem szívesen fogadná otthon, tart/fél tőle, nem szeretné, hogy oda menjen vissza. E körülmény tárgyilagos közlése elengedhetetlen a környezettanulmányban, viszont oly módon kell megvalósulnia, hogy a felek között ne generáljon feszültséget, ezzel gondot okozva a hozzátartozónak, hiszen a környezettanulmány egyfajta „bizonyítási eszköz”.

A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra, hogy az általa tapasztaltakat ne a hozzátartozó üzeneteként fogalmazza meg, hanem azok saját megállapításaira és következtetéseire alapozzanak. Ilyenkor nemcsak a jogi feltétel teljesülése a szempont, hanem az emberi tényező is hasonlóan sokat nyom a latban.

A kutatás során azt is tudományos eredményként értékeltem, hogy ezeket a szempontokat a pártfogó felügyelőnek figyelembe kell vennie, s indokolt esetben akár védenie is kell az érintett hozzátartozót az elítélttel szemben, annak ellenére, hogy maga a jogintézmény az elítélt reintegrációjának elősegítésére hivatott. Tehát evidens, hogy az eljárás két kiemelt résztvevőjének, a reintegrációs tisztnak és a pártfogó felügyelőnek a körültekintő eljárása és a jogintézményhez való hozzáállása jelentősen befolyásolja a reintegrációs őrizet engedélyezési esetszámát, ezzel támogatva vagy ellehetetlenítve a jogintézmény létjogosultságát.

Szintén a kutatás egyik eredményeként került felszínre, és a H.1. és H.2. hipotézisek mindegyikéhez szorosan kapcsolódik, hogy a pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány nyilvánossága tekintetében anomália van a jogszabályi rendelkezés és a gyakorlat között! A Bv. tv. 26. § (4) bekezdés a), c), e) és f) pontjaiban foglaltak alapján a környezettanulmány - hasonlóan a pártfogó felügyelői véleményhez - nem nyilvános dokumentum, s mint ilyen, a bírósági tárgyaláson az elítélt, a védője és az egyéb érdekelt számára nem közölhető. Ennek ellenére az elmúlt években több bv. pártfogó felügyelő is arról számolt be, s ezt a kutatás során is többször megerősítették, hogy az általuk készített környezettanulmányokat a tárgyaláson a bv. bíró az érintett elítélt jelenlétében szó szerint felolvassa, annak ellenére, hogy a dokumentumban jelezték, hogy a szakterületi vélemény szenzitív információkat tartalmaz. Ennek következtében előfordult olyan eset is, hogy az elítélt a kapcsolattartói útján fenyegette meg a bv. pártfogó felügyelőt a negatív adattartalmú környezettanulmány miatt. Korábban volt is arra példa (2023-ban), hogy a fentiekre tekintettel minden agglomerációs központ szakirányításért felelős parancsnok-helyettesének meghatározásra került, hogy az általuk képviselt agglomerációs körzetbe tartozó büntetés-végrehajtási intézetek vegyék fel a kapcsolatot az illetékességükbe tartozó törvényszékek bv. bírójával szakmai megbeszélés kezdeményezése céljából, a jogszabályi rendelkezésekkel összhangban lévő gyakorlat kialakítása érdekében. Ennek ellenére ez a gyakorlat mind a mai napig eltérő módon, de jelen van az eljárások során.

A fenti két hipotézis és a hozzájuk tartozó kutatási kérdések vonatkozásában még két, érintőlegesen ide kapcsolódó javaslat merült fel a kutatás során.

Az egyik, hogy meglátásom szerint a jogintézmény megnevezésének felülvizsgálata is indokoltá vált, tekintettel az elmúlt 10 év során szerzett tapasztalatokra és az azóta bekövetkezett változásokra. A reintegrációs őrizet során - a folyamatos ellenőrzés megtartása mellett - a személyes kontroll funkciót a modern kor technikai vívmányainak köszönhetően a

monitoring rendszer váltja ki. Mindezek tükrében - más jogterületekhez igazodva - javasolnám megvizsgálni a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 272. § (1) bekezdés c) pontjával összhangban a **bűnügyi felügyelet reintegrációs felügyeletre történő átnevezését**.

A jelenleg Magyarországon alkalmazott reintegrációs őrizet modellje a „back-door” elvének felel meg, azaz a szabadságvesztés végén kerül alkalmazásra. Az esetleges reform során, a nemzetközi példák figyelembevételével a „front-door” elvének alkalmazása, a kényszerintézkedés kezdetekor nagyobb hangsúlyt kaphatna. Tehát a büntetés kezdetekor nem jelentkeznének a börtönártalmak és egyéb nem kívánatos hatások.

Nem elhanyagolható tény, hogy a hazai büntetés-végrehajtási intézetek visszatérően túlsúlyfoltosági problémákkal szembesülnek, melyre a „front-door” elvének alkalmazása részleges megoldást jelenthet. Kiemelt hangsúlyt kapna az arra alkalmas elítéltek szelekciója, melyhez speciális elemző-értékelő tevékenység kapcsolódik (pl.: életút, büntetés-végrehajtási előzmények stb.), illetve a kiválasztás. A „front-door” típusú büntetés további elengedhetetlen feltétele az érintett fogvatartottak hagyományostól eltérő tájékoztatása a betartandó normákról, melyre a bevált „e-learning” módszerek a legkézenfekvőbbek. A felhívás napján az elítélt bevonul a BvOP által kijelölt bv. intézetbe, ahol megtörténik a befogadás (az atipikus bv. jogviszony kezdete). Az adatrögzítést követően felhelyezésre kerül az eszköz, az elítélt a számára kijelölt helyre távozik. A döntéshozó ebben az esetben is a bv. bíró lenne, aki a rendelkezésére bocsátott szakvélemények alapján engedélyezné az új modellt.

4. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI BÍRÓ HATÁSA A REINTEGRÁCIÓS ŐRIZET EREDMÉNYESSÉGÉBEN – EMPIRIKUS VIZSGÁLAT

4.1. A bv. bíró, mint „szubjektív elem”

A reintegrációs őrizet esetében a jogintézmény hatályba lépésétől kezdve az egyik legérdekesebb kérdés, hogy az egyetlen „szubjektív elem” a rendszerben hogyan befolyásolhatja a jogintézmény hatékonyságát. Ez pedig nem más, mint a bv. bíró és az ő döntése. Szubjektív elem, mivel a jogszabály adta lehetőségek egzaktak. Az intézetek eljárási folyamataiban - tekintettel arra, hogy a jogszabályban meghatározottakat hajtják végre – szintén relatív kevés a mozgástér és a szubjektívebb javaslat.

A bv. bíró azonban a jogszabályhoz kötött, az intézeti javaslatok megfontolásával, valamint pártfogói környezettanulmány figyelembevételével, de mégiscsak a saját benyomásai és megfontolása alapján dönt.

Azért tartottam nagyon érdekes szempontnak a bv. bírót, mint szubjektív elemet, mert egy diszkrepanciát véltem felfedezni a bírói döntés szempontrendszerének tekintetében, ugyanis legyen az ítélőbíró vagy bv. bíró végső célja az eljárásban az objektív igazság feltárása. E szempontból azt állítani, hogy a bv. bíró egy szubjektív elem, kérdéseket ébreszthet. Álláspontom szerint jelen vizsgálódás körében nem azért lesz szubjektív elem a bv. bíró, mert nem tud objektív döntést hozni, hanem a bv. szempontjából a reintegrációs őrizet elbírásála során figyelembe vehető – a jogszabály által taxative felsorolt – feltételek vonatkozásában minősül ő szubjektív elemnek.

Az ide kapcsolódó hipotézisemben (H.3.) azt feltételeztem, hogy a bv. bíró a reintegrációs őrizet elrendelésénél, elutasításánál vagy megszüntetésénél a bv. intézet által előterjesztett szempontok alapján hozza meg döntését. Tulajdonképpen azt kívántam vizsgálni, hogy milyen objektív vagy szubjektív szempontok hatnak a bv. bíróra, amikor a reintegrációs őrizet elbírálásának folyamatában döntést hoz, valamint azt feltételeztem, hogy tekintettel arra, hogy a bv. intézet ismeri a legjobban az elítéltet, illetve minden objektív feltételnek, amit a jogszabály előír (fegyelmi-jutalmi helyzet, munkavégzés, kapcsolattartás, oktatás, képzési helyzet, reintegrációs csoportokban, programokon való részvétel stb.) a bv. intézet van birtokában és az alapján készíti el a reintegrációs őrizet elbírálására vonatkozó előterjesztést, értékelő véleményt és javaslatot, így a bv. bírónak tulajdonképpen egyetlen szubjektív elem marad – a személyes meghallgatás – amely során szerzett benyomások segíthetik a kapott információk pro vagy kontra irányba való értékelésére és ezek alapján a reintegrációs őrizet engedélyezésére vagy elutasítására. Ugyanakkor a szervezeti elvárás gyakorolhat egy olyan hatást az intézetekre, amely alapján az értékelő véleményeken belüli hangsúly egyik objektív elemről a másakra helyeződhet át (pl. nem az a hangsúlyos, hogy az intézetben nem indult ellene fegyelmi eljárás, hanem inkább a elkövetett bűncselekménye és azok körülményei), így ilyen esetben a bv. bírónak kell eldönteni, hogy a kapott információk alapján melyikre helyezze a hangsúlyt, amely alapján majd meghozza a döntését. E körben tehát van egy erős szubjektív elem, amelyet az adott bv. bíró vagy figyelembe vesz vagy nem.

Az elmúlt években szakmai berkekben ismert volt, hogy egyes intézetekben a bv. bíró engedékenyebb, vagy épp ellenkezőleg, szigorúbb. Az olyan intézetekben, ahol a bv. bíró

humánusabb, fogvatartottakkal szemben empatikusabb beállítottságú volt, ott a feltételes szabadságra bocsátás és a reintegrációs őrizetbe helyezések engedélyezésének számában ez a bv. bírói attitűd látványos volt. Ilyen esetekben a fogvatartottak között – legyen az ország bármelyik intézetében – futótűzként terjed a hír, így a korábbi években elkezdődött egy intézeti vándorlás, illetve egy ebbe az irányba mutató kérelemhullám. A bv. intézetek hamar felismerték ennek a helyzetnek a hátterét és törvényi keretek között igyekeztek a „vándorlásnak” gátat szabni. Viszont az is evidenssé vált, hogy a reintegrációs őrizet jogintézményének hatékonysága elég erősen befolyásolt azáltal is, hogy az összes információ birtokában a bv. bíróságnak mégis hogyan dönt. Ez a változó sok szempontból döntő eleme lett a reintegrációs őrizetről készült vizsgálatoknak.

Jelen dolgozatban – éppen a fenti gondolatok mentén – igyekeztem feltérképezni egy random mintavétel alapján, hogyan is érvényesül a bv. bírói végzés a reintegrációs őrizet jogintézményének eredményessége során végzett vizsgálatokban.

A büntetés-végrehajtási szervezet hatékonyabb működése érdekében átfogó strukturális reformot hajtottak végre, melynek eredményeként létrejött egy új, régiós szintű szakirányítási szint, amelyet 2023. január 1-je óta agglomerációs központnak hívunk.

Magyarországon öt ilyen agglomerációs központ jött létre. Az öt agglomerációs körzet – egy-egy vezető intézettel az élükön – hidat képez az országos parancsnokság és a területi, illetve helyi besorolású intézetek között. Az egy térségben található intézetek olyan együttműködési rendbe szerveződtek össze, melynek keretében akár közös szolgálat ellátásával, akár az erőforrásaik megosztásával segítik, támogatják egymást.

A kutatás tisztaságának megőrzése érdekében az öt agglomerációs központ által felügyelt intézetekben dolgozó bv. bírók végzéseit véletlen mintavételi módszerrel választottam ki, s ezekből az intézetekből vegyesen, összesen 100 db bv. bírói végzést szereztem be – dátum szerint 2023. január 1. és 2024. június 1. közötti időtartamban engedélyező, elutasító vagy módosító bv. bírói végzésekből.

A végzések elemzésénél igyekeztem mind az objektív, mind pedig a szubjektív szempontokat figyelembe venni. Ezért a végzéseket összevetettem az érintett fogvatartottakról készült bv. intézeti előterjesztések tartalmi részével és azt vizsgáltam, hogy milyen mértékben alkalmazta vagy fogadta el a bv. bíróságnak az intézeti előterjesztésben szereplő javaslatot. Megjegyzendő, hogy a bv. bíróságnak „felülírhatja” a bv. szerv által tett javaslatot, és annak tartalmával ellenkezőleg is dönthet. Kutatásom során többek között ezt is vizsgáltam, hogy mely egyéb tényezők befolyásolják a döntésmechanizmust. Tehát a H.3. hipotézis kapcsán arra voltam kíváncsi,

hogy milyen hatással van a büntetés-végrehajtási intézet javaslata a bíróra? Azaz a bv. intézet által biztosított – objektív tényekre alapozott (fegyelmi-jutalmi helyzet, munkavégzés, kapcsolattartás, oktatás, képzési helyzet, reintegrációs csoportokban, programokon való részvétel stb.) – értékelő vélemény és javaslat milyen arányban befolyásolja a bv. bírót a döntéshozatalban? Mi alapján hozza meg a bv. bíró a döntését, hogy egy adott elítélt esetén engedélyezi vagy elutasítja a reintegrációs őrizet alkalmazását, amennyiben egyébként a törvényi feltételek fennállnak? Figyelembe veszi-e a bv. bíró az előterjesztés jogszabályon túli vagy felüli szempontjait a döntése meghozatalakor? Illetve van-e ezáltal egy bv. intézetnek jelentős és érdemi szerepe abban, hogy minél több potenciális elítélt reintegrációs őrizetbe kerüljön?

A kutatási kérdések megválaszolására és a hipotézis igazolására a véletlen mintavétel alapján begyűjtöttem 100 db bv. bírói végzést az ország véletlenszerűen megkeresett 31 intézetéből.

A bekért végzések mindegyike vagy reintegrációs őrizetet elrendelő, vagy azt elutasító, illetve a korábban már engedélyezett reintegrációs őrizetről szóló végzést módosító végzés került kiválasztásra.

A végzések mindegyike anonim módon került összegyűjtésre, az érintett fogvatartott neve és egyéb személyes adatai zártan kezelésével igyekeztem a kutatás tisztaságát megőrizni. Azonban arra mindenképpen szükségem volt, hogy a végzés alapjául szolgáló ügyiratszámot használjam, tekintettel arra, hogy azok alapján tudtam az intézeti értékelő vélemény és javaslat alapján kiszűrni, hogy melyik bíróság mi alapján döntött.

A kiválasztott végzéseket és a hozzájuk tartozó értékelő anyagokat tehát (ide nem véve a pártfogó felügyelői környezettanulmányt) egységben értékeltem. Kiemelt jelentőséggel támaszkodtam a leíró statisztikára épülő vizsgálatokra, azon belül csakis az elemző vizsgálatokat folyattam le (modellezésre nem került sor). E körben keresztábrák (CrossTabs) elemzést készítettem a kapott adatokról, khi-négyzet teszt vagy Pearson-féle tesztel igyekeztem elemezni, hogy van-e összefüggés az adatok között, valamint Cramer V értéket számoltam, hogy megállapítsam azt, melyik adatoknál van összefüggés, és azok erős, közepes vagy gyenge összefüggések-e.

Kutatásom során az acta elemzés mellett az adott intézetek reintegrációs tisztjeivel és pártfogó felügyelőivel is informális beszélgetéseket folytattam, egyrészt az egyes folyamatok részletesebb és alaposabb megismerése érdekében, másrészt azon szempontok feltárása céljából, amelyeket nem, vagy nem teljességében lehet egy értékelő véleményben vagy

környezettanulmányban megjeleníteni. Ezek legtöbbször mindennapi tapasztalatok, akár az elítélt személyiségét illetően, akár a környezetet illetően, ahová visszaengednék a potenciális őrizetést, hol pedig a bv. szervezet éppen aktuális generális elvárásait illetően az intézeten kívüli reintegrációs elemek vonatkozásában. Felmerülhet kérdésként, hogy miért nem folytattam interjúkat ezekkel a bv-s alkalmazottakkal, hiszen egy tudományos kutatás keretein belül az lenne a leghitelesebben alkalmazható. Az volt a tapasztalatom más kutatások alapján is, hogy amennyiben hivatalosan engedélyezett és a rendszer által is nyilvántartott interjúkat folytatunk a személyi állománnyal, úgy sok esetben kevésbé kommunikatívak a saját megéléseik tekintetében. Nem állítom, hogy van eltérés a hivatalos narratíva és az állomány megélése között, de az tény, hogy egy informális beszélgetés során az állományi tag nyíltabban mesél arról, hogy egy-egy elítélttel kapcsolatosan miket tapasztalt az évek során és azok miért vagy miért nem jeleníthetők meg az értékelő véleményben, mint ha hivatalosan kérdeznénk. Ez utóbbi esetben inkább tartják magukat az objektív, a nyilvántartásokban is szereplő adatokhoz, információkhoz.

Volt alkalmam számos bv. bírói fórumon megjelenni, ahol lehetőségem volt a szempontrendszer preferenciáiról tájékozódnom. Ennek alapján 2 főbb irányt véltem felfedezni, bár természetesen van, aki ezen preferenciák vegyes rendszerét alkalmazza, illetve eltérő szempontokat is megvizsgál. Fentiek alapján a bv. bírók döntési mechanizmusában szerepet játszó szubjektív elemek:

1. Vannak olyan gyakorlatot követő bv. bírók, akik szinte kizárólag az intézeti magatartást és az eltöltött idő alatti körülményeket veszik figyelembe, és annak alapján hozzák meg döntésüket. Ezek a bv. bírók a reintegrációs őrizetet az eredeti céljának megfelelően inkább támogató, segítő rehabilitációs elemként értékelik, s engedélyezése alapjául elsődlegesen a szabadságvesztés megkezdése óta eltelt időszak eseményeit veszik hangsúlyosan figyelembe, azaz:

- a fogvatartott egyéni fogvatartási programjában foglaltakat a fogvatartott teljesíti-e,
- volt-e jutalmazva vagy fenyítve,
- tanul vagy dolgozik-e,
- normakövető magatartást tanúsít-e az intézetben,
- hogyan viszonyul társaihoz, a személyi állományhoz stb.

Ilyen esetekben, ha a törvényi - objektív - feltételek fennálltak és a kérelmet a bv. intézet továbbította ezen ismérvek mentén, akkor a bv. bíró a döntését a kérelem gyors elbírálását követően jellemzően az intézeti javaslat alapján hozta meg. Nyilván ez esetben relatív

könnyebb volt az intézetnek a fenti szempontok alapján egy egzaktabb képet adni az elkövetőről, akár támogató, akár elutasító döntésre tettek javaslatot.

2. Vannak viszont olyan bv. bírók, akik komplexitásában értékelik a reintegrációs őrizet engedélyezésének feltételrendszerét, azaz **az elkövetett bűncselekmény jellege és az elítélt szabadságvesztés előtti személyisége és magatartása a hangsúlyosabb** a döntéshozatalnál. Ezen bírák azt állítják,²⁴⁰ hogy az elítéltnak a bv. intézeten belüli, nagyon kontrollált és mesterségesen fenntartott keretek közötti magatartása nem tud irányadó lenni arra vonatkozóan, hogy a kinti életben, ahol kevesebb a közvetlen kontroll és szabály, szintén ugyanígy fog viselkedni. Ezért fontos figyelembe venni az intézeti életet megelőző magatartását, normakövetését, az elkövetett bűncselekményének jellegét, körülményeit is. Nem csak és kizárólag azokat, hiszen a reintegrációs őrizet csupán ennek alapján történő esetleges elutasítása a kettős büntetés tilalmát is felvethetné elméleti síkon. Éppen emiatt tényszerűen és hangsúlyosan figyelnek ezekre is a kedvezmény elbírálásánál. Ezekben az esetekben a bv. intézet értékelő véleményétől és javaslatától több esetben eltérő döntés is született. Előfordultak olyan intézetek, ahol szinte minden kérelmet negatív elbírálásra, azaz elutasításra javasoltak a bv. bírónak, s voltak olyan intézetek is, melyek pozitívabb véleményeket adtak. Ez utóbbi helyzet akár olyan anomáliát is okozhat, hogy egy adott intézetben számos olyan reintegrációs őrizetre jelentkező elítélt van, akik viszont magatartási vagy egyéb okból (visszafogadó környezet, kapcsolattartás stb.) nem alkalmasak a jogintézményre az intézet szerint, míg a másik intézet annyira „szerencsés”, hogy ott többnyire rendezett kapcsolattartású, jó magatartású elítéltek alkalmasak a jogintézmény objektív feltételeire, így az intézet támogató javaslatot tud kiadni részükre.

A bv. bírók közötti – szóbeli megerősítés – különbségek vizsgálata egy teljes ország vonatkozásában rengeteg időt és elemzést igényelne. Egy doktori disszertáció keretei egy egyszerű kismintás vizsgálat bemutatására elegendőek, így én is erre törekedtem. Ezt a vizsgálatot mutatom be a következő alfejezetekben.

²⁴⁰ 2023.01.01. és 12.31. között hozott reintegrációs őrizettel kapcsolatos végzések bv. bírói közül néhányat készült informális beszélgetés során kapott információ alapján.

4.2. A bv. bírók döntési mechanizmusainak szubjektív elemei – összehasonlítás

Jelen kutatás elsősorban dokumentumelemzéssel és leíró statisztikai módszerek segítségével készült, a bv. bírók végzéseit és az azokhoz kapcsolódó bv. intézeti előterjesztések és javaslatok képezték a vizsgálat alapját. Bv. bírókkal hivatalos interjúkra nem került sor, viszont az érintett intézetekben a néhány bv. bíróval, továbbá a reintegrációs őrizet eljárásában érintett munkatársakkal történt informális egyeztetések annál inkább számos aspektusát képezték az eljárásnak. E körben a bv. bírók sokszínű döntéseit megalapozó elemek köre is felmerült. Mielőtt azonban a saját kutatási eredményeimet mutatnám be, egy hasonló empirikus kutatás előzményeit ismertetném, különös tekintettel azokra a legfontosabb aspektusokra, amelyek az én kutatásomban is visszaköszöttek vagy prioritást élveztek.

2016-ban az Országos Kriminológiai Intézet (a továbbiakban: OKRI) kutatási megbízást kapott az Igazságügyi Minisztériumtól – az OBH engedélyével és hozzájárulásával, a törvényszékek elnökeinek támogatásával –, melynek során a bv. ügyek intézésével is megbízott bírákat kerestek fel azzal, hogy adjanak interjút gyakorlati munkájukkal kapcsolatban. Solt Ágnes kriminál- és börtönszociológus tudományos főmunkatárs 31 bv. bíróval készített mélyinterjút 18 törvényszéken, 2 járásbírószágon és 1 városi bíróságon. Ennek vizsgálatát és összegzését követően az OKRI-ban egy szakmai napon a kutatásban részt vett bv. bírók a különböző vármegyei gyakorlatokkal, a jogszabály szövegének eltérő értelmezéseivel, alkalmazásával való „szembesülést” követően együtt dolgoztak ki javaslatokat mind saját munkájuk egységesítésére, mind pedig a törvénymódosítást igénylő intézkedések és megfogalmazások pontosítása érdekében. Az itt is megjelent bírókkal együtt összesen 33 bv. bíró vett részt a kutatásban, így az országos gyakorlatról valóban lehetett átfogó képet kapni. A bv. ügyekkel rendszeresen foglalkozó bírók 90%-a nyilatkozott részletesen és nagyon őszintén arról, ahogyan a hivatásához és a jogszabályhoz viszonyul, illetve ahogyan a mindennapokban az ügyeket lefolytatja. Az általános megállapítások közül kiemelhető, hogy a bv. bírók leterheltsége, munkaköreik és az egyes bv. intézetek között olyan különbségek vannak, melyek miatt sok szempontból összehasonlíthatatlan az egyes bírók tényleges tevékenysége, gyakorlata. Nagyobb részük nem kizárólag bv. bíró. Ezen kutatás keretében több mint 600 oldalnyi kutatási anyag keletkezett az OKRI-ban. A kutatás során kiderült többek között az is, hogy a bv. bírók munkája során felmerülő problémák legnagyobb része nem a feltételes szabadságra bocsátás jogintézményét érinti. Ezért az ezzel kapcsolatosokat foglalom össze – mert ez teljesíthető – a rendelkezésre álló keretek között.

Más jogintézményekkel, illetve azok gyakorlati megvalósíthatóságával vannak inkább problémák, melyek közül a legkiemelkedőbb a reintegrációs őrizet jogintézménye.²⁴¹

A saját kutatási eredményeim és a Solt által végzett kutatás eredményei vonatkozásában számos hasonlóságot találtam. Az szinte első perctől kezdve nyilvánvaló volt, amit Solt maga is első körben említ, hogy ahol csak kisebb vármegyei bv. intézetek vannak, ott a bv. bírói feladatok mennyisége csupán töredéke az országos ún. letöltő házakkal rendelkező vármegyék bv. bírói ügyeinek. Ilyen helyeken a bv. bírónak van idejük, lehetőségük alaposabban megvizsgálni az ügyeket és nemcsak a bv. intézetek javaslatai alapján dönteni.

Országosan kiemelkedő mértékű munkateher hárul a Főváros, Fejér és Pest vármegye bv. bírúira, de Bács-Kiskun és Csongrád-Csanád vármegye leterheltsége is messze átlag feletti. A tapasztalatok igen eltérőek az egyes vármegyék között, hiszen a bv. intézetek különbözőek, de ennek megfelelően az elítéltek és bűncselekményeik súlya sem oszlik el egyenletesen. Ezért óvatosan lehetett csak összehasonlításokat végezni. Összehasonlítható viszont a letöltőházak bv. bíróinak gyakorlata, illetve az, ahogyan a törvény szövegét értelmezik és alkalmazzák, valamint az egyéni döntési metódus. Erre próbáltam magam is alapozni kutatásom során a végzésekből és azok előkészítő anyagaiból.

Érdekesség azonban, hogy a 2016-2017-es Solt kutatás során a megkérdezett bírók több, mint 2/3-a elkötelezett volt az intézmény fejlesztése mellett, sőt, olyan nyitottságra és szakmai fejlődési igényre lehetett következtetni, amely megalapozhatja egy jóval egységesebb gyakorlat kialakulását, amelyre nagy szükség lenne ahhoz, hogy az olyan jelenség, mint amit „börtönturizmus”-nak neveztek el, alábbhagyjon. Ezalatt azt kell érteni, hogy olyan intézetekből, ahol a feltételes kedvezmény vagy reintegrációs őrizet feltételei szigorúbban ítéltetnek meg, ilyen-olyan ürüggyel átkérlik magukat az elítéltek más olyan bv. intézetbe, ahol a bv. bírói gyakorlat enyhébb és a feltételes szabadságra bocsátásuk valószínűsége nagyobb.²⁴²

2017 óta jelentős eltérést nem tapasztaltunk a bv. bírók döntési mechanizmusaiban. Már akkor is jellemzőek voltak a nagy eltérések abban, hogy egyes (vár)megyékben ki, milyen adatokra alapozza a döntését.²⁴³

²⁴¹ 2017.EL.II.H.13.Büntetés-végrehajtás: A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre, Összefoglaló vélemény, Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport jelentése

²⁴² Solt, (2017) im. 86. o.

²⁴³ Solt, (2017) im. 87. o.

Az egyik legszembetűnőbb aspektus a törvénytisztelő életmódra készség (Bv. Kódex 188. § (1) bekezdés a) pont), és a személyiség vizsgálata terén jelenik meg.

A kutatás során világossá vált, hogy vannak bírák, akik azt gondolják, hogy kifejezetten az elítélt személyisége az, amit fel kell térképezni. Mások szerint az ahhoz rendelkezésre álló adatok alapján nem tudnak megalapozottan következtetéseket levonni. Többen úgy gondolják, hogy a kedvezőtlen jellemvonások szerepe fellelhető a már elkövetett bűncselekményben, arra való hivatkozással mégsem vonható meg tőle a jogintézmény. Abban egyetértés volt a bv. bírók között, hogy mindig az egyéniesítésre kell törekedni, az összes körülményt kell mérlegelni, az ítélethozatalhoz hasonlóan. A törvénytisztelő magatartást egyrészt az iratok alapján, másrészt a személyes meghallgatáson tett személyes nyilatkozat alapján kell vizsgálni.²⁴⁴

A bv. intézetben tanúsított magatartás elemzésének legkézenfekvőbb, első látásra leginkább objektívnek tűnő értékelési paramétere a fegyelmi és jutalmak vizsgálata.

A jogszabályban lefektetett „kifogástalan magatartás”²⁴⁵ sem különösebben magyarázva, sem részletezve nincs, és nem alakult ki egységes értelmezése e fogalomnak. A „kifogástalan” fogalom szigorúan véve nem engedne egyetlen feddést sem. Javaslatként merült fel, hogy „a bv. intézet elvárásainak megfelelő magatartás” fogalmat használja a törvény szövege a „kifogástalan magatartás” helyett.

A 2016-ban Solt által megkérdezett bírák 2/3 része úgy ítéli meg, hogy nem szükséges jutalomnak lennie, legfeljebb a fegyelmi ellensúlyozása miatt van szerepe.

A bírák 1/3 része szerint a legfontosabb, hogy látható legyen a fejlődés íve, az elítélt kevesebb fegyelmmel rendelkezzen, mint jutalommal. Néhányan fontosnak tartották, hogy magát a fegyelmi alapjául vett cselekményt feltárják, de jóval jellemzőbb a fegyelmi vétségnek csak az előterjesztésben feltüntetett kategóriák szerinti besorolás alapján történő értékelése. Gyakorlatilag a kiszabott fenyítés ténye az, amit a bírók negatívan értékelnek anélkül, hogy okának vizsgálatát lényegesnek gondolnák. Ez viszont egy komoly hiátus, mert így a jogalkalmazó leginkább a fegyelmezhez vagy jutalmazáshoz köti, ami viszont enyén szólva is kérdéses. Miért? Mivel ha azokhoz kötjük, akkor tudni kell az okot: amiért jutalmat vagy fenyítést kapott, az ok körülményeit, főleg fenyítés esetén, ami sokszor rettentően nehéz felderíteni, mivel a börtönön belüli szubkultúra része a hallgatás – mert ha nem, „vamzerré

²⁴⁴ Solt, (2017) i.m. 88. o.

²⁴⁵ Bv. tv. 46/F. § (2) bek. a.) pont

válsz,” ami egy lényegesen súlyosabb következményekkel járó helyzet, mint egy „sima” fenyítés.

Ugyanakkor a bv. intézetek szerint a bv. bírónak ebből a szempontból nem feladata egy lefolytatott fegyelmi eljárás felülvizsgálata, nem kérdőjelezhető meg az, hogy az elítélt magatartását kell néznie, nem pedig a büntetéseit. Az intézeti magatartást vizsgálva ne a fegyelmi büntetés mértékét, számát, hanem a cselekményt vegyék egységesen figyelembe, mégpedig aszerint, hogy a szabad életbe való beilleszkedéssel az adott kihágás mennyire egyeztethető össze.

Szintén a korábbi Solt kutatás látszik igazolódni a körben is, s saját tapasztalataim is ezt erősítették, hogy nem egységes a gyakorlat abban sem, hogy az intézeti magatartás, a fegyelmi és a jutalmak vizsgálata mely időszakot öleli fel több büntetés folyamatos töltése esetén. A bírák 60%-a azt az elvet vallja, hogy szigorúan az aktuális büntetést kell nézni. A többiek amellet érvelnek, hogy a büntetés hatását, célját, az elítélt esetleges javulását, magatartásának változását folyamatában kell nézni, ezért a fogvatartás teljes egészét figyelembe veszik. A bírák 1/3-a gondolja, hogy erősen ajánlott egy munkáltatói szándéknyilatkozat; 1/3-a pedig a mérlegelésben pozitívan számítja és fontosnak tartja a befogadó közeg rendezettségét, azonban nem tartja kizáró oknak. Néhány bíró azt gondolja, hogy a meghallgatásra a fogvatartottnak hoznia kellene a munkáltatói szándéknyilatkozatot. Mások úgy érvelnek, hogy a nyilatkozat pusztán értelmetlen formáság, amelyet azok az elítéltek tudnak beszerezni, akiknek jobb az érdekérvényesítő képességük, kapcsolattartásuk, iskolázottabbak.

Nagyon fontos aspektus az is, hogy a bv. bíró mennyire lát „bele” az intézet munkájába, mennyire ismeri az informális folyamatokat a fogvatartottak között, és ez milyen összefüggésben állhat a jogintézmény elbírálásával. A bv. bíró nincs a bv. intézetben mindennap, nincs benne a tipikusan más szakismeretet igénylő bv. munkában, nem lát bele a zárt rendszer viszonyaiba.

A Solt-féle kutatás során a bv. bírák mintegy fele mondta, hogy van azért némi rálátása a bv. informális világára, 45% nem lát bele, közülük 15% kijelentette, ez nem is dolga. Azt gondolják, hogy egy elítélt magatartása és személyisége megítélhető anélkül, hogy – legalább felszínes – ismeretük lenne arról a közegről, amelyben az elítéltek magatartását vizsgálják, illetve értékelik.

Álláspontom szerint elengedhetetlen a bv. intézet és a bv. bíró közötti szakmai együttműködés

és jó viszony. Ilyen esetekben sokkal inkább tudja segíteni a bíró munkáját az intézet, az esetlegesen felmerő benyomásait, kérdéseit – a szubjektív szempontok alapján – segítheti az intézet gyorsan és tisztázóan megválaszolni.

Egy másik hiányosság sajnos, hogy a bv. bírák szeretnék munkájuk eredményességéről – szakmai fejlődésük érdekében is – visszajelzést kapni, erre azonban szinte minimális az esély, hacsak a bíró nem „megy utána” a végzése eredményességének. Míg a feltételes szabadságra bocsátás esetén előfordul – egyre gyakrabban – hogy a pártfogó felügyelő a feltételes időtartamának végeztével küld értesítőt a bíró részére, a reintegrációs őrizet esetén erre nem szokott sor kerülni, vagy csupán csak elvétve.

4.3. A minta és az adatbázis bemutatása, módszertan és statisztikai próbák

4.3.1. Adatbázis és változók

Az adatbázisban 100 bírói végzés került rögzítésre (N=100), amelyek kiválasztási elve az volt, hogy random módon az öt agglomerációból kiválasztottam egyet, amely minden típusú intézetet magában foglal (pl. fegyház, könnyűszerkezetes börtön, női és fiatalkorú fogvatartást foganatosító bv. intézet stb.), és onnan kértem be a 2023. január 1. és december 31. közötti időszakban hozott reintegrációs őrizetet engedélyező vagy elutasító (illetve kétféle módosító: visszavonó, illetve körzetet vagy magatartási szabályt módosító) bv. bírói végzéseket.

Az adatstruktúra az alábbi változók mentén épült fel, amelyek mentén a bírósági végzések feldolgozásra és rögzítésre kerültek, részletes adatokat a Függelékben csatoltam.

Változó neve	Változó típusa	Kategóriák
Végzés száma	Technikai változó - sorszám a beazonosításhoz.	-
Eljáró bíróság	Kategorizált változó	1-8 bíróságok neve
Végzés eredménye	Kategorizált változó	1 - Reőrt engedélyező 2 - Reőrt elutasító 3 - Reőrt módosító 4 - Reőrt visszavonó
Kérelmező fogvatartott neme	Kategorizált változó	0 - NA (nincs adat) 1 - Férfi 2 - Nő
Elkövetett bűncselekmény	Szöveges változó	0 - NA (nincs adat) Szabadszavas változó
Az ítélet hossza	Numerikus változó	Min. 3 hónap – max. 5 év
Az ítéletből eltelt idő	Numerikus változó	
Bv. intézet javaslata	Kategorizált változó	

Jutalom	Kategorizált változó	igen, nem, NA (nincs adat)
Fenyítés	Kategorizált változó	igen, nem, NA (nincs adat)
Munkahely a kérelemben	Kategorizált változó	igen, nem, NA (nincs adat)

11. táblázat – Statisztikai változók bemutatása²⁴⁶

Rövid magyarázatot adnék arra, hogy miért pont ezeket a változókat használtam fel a kapott végzésekből. Tekintettel arra, hogy 8 törvényszék (Székesfehérvári Törvényszék, Fővárosi Törvényszék, Kecskeméti Törvényszék, Budapest Környéki Törvényszék, Tatabányai Törvényszék, Győri Törvényszék, Nyíregyházi Törvényszék és a Szegedi Törvényszék) részéről érkeztek végzések, jellemzően csak ez a kilenc változó (a végzés száma és eljáró bíróság neve irreleváns ez esetben) volt az, amely minden bíróság végzésében megjelent.

Volt olyan bíróság, amely nagyon részletes végzéseket bocsátott ki, számos olyan változóval, amelyek figyelembe vétele az elbírálás során nem derült ki, de szerepelt a végzésben. Volt olyan bíróság, amely ezzel ellentétben a törvényi minimumra szorítkozott formai szempontból is, azaz csak azokat az adatokat tüntette fel, amelyek feltétlenül szükségesek, hogy a végzés formailag is érvényes legyen.

Azt tapasztaltam a 100 végzés feldolgozása során, hogy az alapadatokon kívül a fent nevesített változók voltak a „legstabilabb” elemei a végzéseknek, így ezeket választottam elemzésem alapjául (lásd: 11. táblázat). Nyilván ezek a változók nemcsak véletlenszerűen kerültek bele az adathalmazba, minden változó fontos szerepet játszik a kutatásban, mivel különböző aspektusait világítják meg a döntéshozatalnak és a reintegrációs őrizet engedélyezésével kapcsolatos tényezőknek. A fenti változók elemzése segít feltárni, hogy mely tényezők befolyásolják a bírói döntéseket a reintegrációs őrizet engedélyezése vagy elutasítása során.

4.3.2. Alkalmazott statisztikai próbák

A kapott adatok és a hozzájuk tartozó változók elemzésére a **keresztábla elemzést** választottam. A keresztábla elemzés egy statisztikai módszer, amely két vagy több kategorikus változó közötti kapcsolatot vizsgálja. Lényegében egy táblázatot hoz létre, amely megmutatja, hogy a változók különböző kategóriái hogyan oszlanak el egymáshoz képest. Ez segít megérteni, hogy van-e kapcsolat közöttük, és ha igen, milyen erős.

²⁴⁶ Forrás: saját készítésű táblázat

Alapvetően azért választottam ezt a statisztikai próbát, mert a kereszttábla elemzés leginkább csak kategorikus változókra alkalmazható, esetemben pedig ezekből van a legtöbb, továbbá én elsősorban a változók közötti korrelációra voltam leginkább kíváncsi, s erre a kereszttábla elemzés a legegyszerűbb és leghatékonyabb módszer.

Kutatásom elemzése során a khi-négyzet próba segítségével teszteltem azt is, hogy a változók függetlenek-e egymástól, vagy van-e statisztikailag szignifikáns kapcsolat közöttük. Tehát a **khi-négyzet** egy olyan statisztikai teszt, amelyet kategorikus változók közötti függetlenség vizsgálatára használnak. A teszt megállapítja, hogy a változók függetlenek-e egymástól, vagy van-e közöttük valamilyen kapcsolat (asszociáció). Nem mutatja meg milyen a kapcsolat, csak azt, hogy van-e statisztikailag szignifikáns kapcsolat. A khi-négyzet teszt egy p-értéket ad eredményül. Ez a p-érték a nullhipotézis elutasításának valószínűségét mutatja. A nullhipotézis ebben az esetben az, hogy a változók függetlenek. Ha a p-érték kisebb, mint egy előre meghatározott szignifikancia szint (általában 0.05), akkor a nullhipotézist elutasítjuk, ami azt jelenti, hogy a változók között statisztikailag szignifikáns kapcsolat van. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy az egyik változó *okozza* a másikat, csak azt, hogy közöttük van összefüggés. Ha viszont a p-érték nagyobb, mint a 0,05-ös szignifikancia szint (viszont ez próbánként változhat!) akkor a nullhipotézist nem utasítjuk el, ami azt jelenti, hogy nincs elegendő bizonyíték arra, hogy a változók között statisztikailag szignifikáns kapcsolat lenne. Ez persze nem jelenti azt, hogy biztosan nincs kapcsolat, csak azt, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján nem lehet kimutatni.

A khi-négyzet teszt egyik hátránya, hogy csak akkor értelmezhető, ha a minta mérete elég nagy, így tartottam tőle, hogy esetemben mennyire lehet jól alkalmazni. Ahol a khi-négyzet teszt jelzett szignifikáns kapcsolatot, ott CramerV mérőszám alapján a korreláció erősséget is vizsgáltam. A CramerV egy olyan asszociációs mérőszám, amely a kategorikus változók közötti kapcsolat erősségét méri. A khi-négyzet teszttel együtt használva, a khi-négyzet teszt szignifikancia megállapítását egészíti ki azzal, hogy mennyire erős a kapcsolat. A CramerV a khi-négyzet teszt eredményéből számítható, és 0 és 1 közötti értéket vehet fel, ahol a 0 azt jelenti, hogy nincs kapcsolat a változók között, az 1 pedig azt jelenti, hogy kifejezetten erős, szinte tökéletes kapcsolat van a változók között. A CramerV értéke azt mutatja meg, hogy a két változó mennyire függ egymástól. Minél közelebb van az érték az 1-hez, annál erősebb a kapcsolat.

A CramerV teszt többnyire csak a khi-négyzet teszttel együtt használatos. A khi-négyzet teszt megmondja, hogy van-e statisztikailag szignifikáns kapcsolat a két változó között, de nem mondja meg, hogy mennyire erős ez a kapcsolat. A Cramer V ezt az információt egészíti ki.

4.4. Változók ismertetése

4.4.1. Végzés száma (Technikai változó)

Ez egy egyszerű sorszám, amely azonosítja a végzést az adatbázisban. Fontos a kutatás adatainak szervezéséhez és az elemzéshez. Bár technikai változó, mégis fontos a későbbi elemzésekhez, mert lehetővé teszi a különböző végzések azonosítását és a statisztikai elemzések elvégzését. A végzések sorszámozása biztosítja az adatbázis integritását, az elemzés során felmerülő adathibák javítását és az rögzített adatok ellenőrizhetőségét.

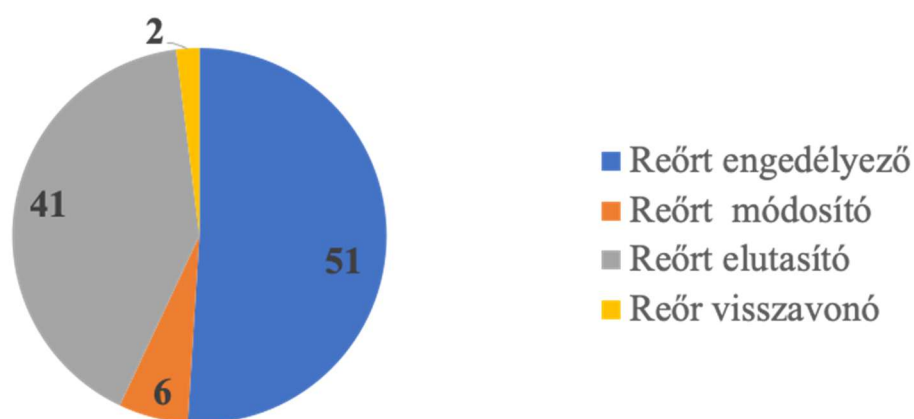
4.4.2. Eljáró bíróság (Kategorizált változó)

Megmutatja, melyik bíróság hozta a végzést. Ez lehetővé tette a különböző bíróságok gyakorlatának összehasonlítását, feltárva esetleges regionális vagy intézményi különbségeket a döntésekben. A bíróságok közötti eltérések elemzése értékes információkat szolgáltathatnak a döntéshozatal egyenletességéről és a jogalkalmazás egységességéről. Ez a változó tehát a földrajzi és intézményi eltérések vizsgálatát teszi lehetővé. Nem bizonyítottan, de jellemzően különböző bíróságok eltérő gyakorlattal rendelkeznek a reintegrációs őrizet engedélyezése/elutasítása tekintetében. Ez a különbség lehet a bíróságok jogértelmezésében, a rendelkezésre álló erőforrásokban vagy a helyi sajátosságokban is keresendő. Statisztikailag a khi-négyzet próba során igyekeztem a 8 bíróság közötti különbségek szignifikanciájának vizsgálatát elvégezni, de ennek a változónak akkor lenne igazán jó az elemzése, ha az ország összes törvényszéke belekerült volna az elemzésbe legalább 2-3 végzéssel. Tekintettel arra, hogy az elemzésem elsősorban a 3. agglomerációban szabadságvesztésüket töltött elítéltek végzéseire összpontosított, így ennek a változónak a szignifikanciája csakis ennek a 8 törvényszéknek az összehasonlításában jelenik meg, nem bír generális vagy messzemutató megállapításokkal (lásd: Függelék: 12. táblázat). A táblázat 100 bírói végzés eljáró bíróságát mutatja meg gyakorisági és százalékos megoszlásban. A legtöbb végzés a Kecskeméti Törvényszék részéről (n=40, 40 %), illetve a Székesfehérvári Törvényszék részéről (n=35, 35%) került elemzésre. Ez jelentősen magasabb arány, mint a többi bíróság esetében. Volt a végzések között 5 db olyan, amelyen a bíróság megnevezése is kitakarásra került, így beazonosíthatatlan bíróságként elemeztem, azonban ez az 5% torzíthatja az eredményeket. A táblázat alapján látható, hogy a reintegrációs őrizettel kapcsolatos ügyek eloszlása a bíróságok között nem egyenletes. Éppen ezért a beszerzett végzések elemzése után arra a következtetésre jutottam, hogy a három legtöbb végzéssel rendelkező bíróság: a Kecskeméti-,

Székesfehérvári- és a Budapest Környéki Bíróság végzéseit fogom a különféle változók szempontjából figyelembe venni. Így lehetőségem lesz megnézni, hogy 3 különálló, sajátos gyakorlattal rendelkező bíróság mely változók figyelembe vétele alapján hozza meg a döntését.

4.4.3. Végzés eredménye/Hozott döntés (Kategorizált változó)

Ez a legfontosabb függő változó, amely megmutatja, hogy a bíró engedélyezte, elutasította, módosította vagy visszavonta-e a reintegrációs őrizetre irányuló kérelmet. Ez tulajdonképpen nagyon fontos változó lenne, mivel a különböző végzéstípusok (engedélyező, elutasító, módosító, visszavonó) gyakoriságának elemzésével meghatározhatóak a reintegrációs őrizettel kapcsolatos döntések tendenciái. Eredetileg mind a 4 végzésformát elemezni kívántam (lásd: 10. ábra). A kutatás végén azonban nyilvánvalóvá vált, hogy az engedélyező és elutasító végzések döntési mechanizmusainak összehasonlítása lenne a legcélravezetőbb. Tekintettel azonban arra, hogy leginkább arra voltam kíváncsi, hogy a bv. bíró milyen szempontokat vesz figyelembe, amikor döntését meghozza, így benne hagytam az eredetileg is lekérdezett egyéb módosító és megszüntető végzéseket is. Azonban a számomra leginkább releváns változók esetében (intézet javaslata, jutalmazás-fegyelmezés) a két szignifikáns elemet vettem górcső alá, az engedélyező és az elutasító végzéstípusokat.

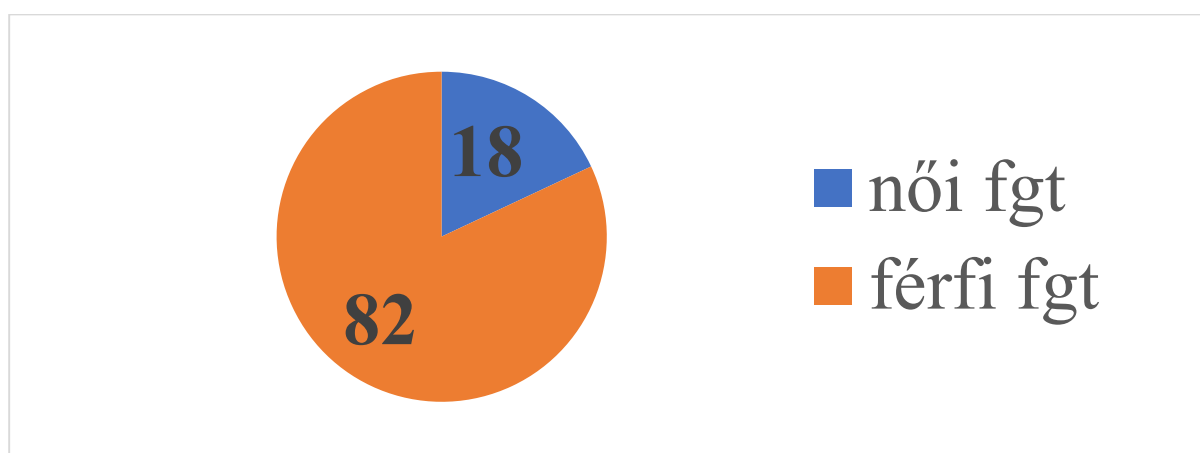

10. ábra: Végzések típusai²⁴⁷

²⁴⁷ Forrás: saját készítésű ábra

4.4.4. Kérelmező fogvatartott neme (Kategorizált változó)

A fogvatartott neme alapvetően fontos demográfiai változó, amely segít megvizsgálni, hogy a *nem* befolyásolja-e a bírói döntést (lásd: 11. ábra). Esetünkben a 100 fogvatartottból 18 fő volt nő, és 82 fő volt férfi. Ismerve – és korábbi alfejezetben szemléltetve²⁴⁸ – a fogvatartottak nemenkénti megoszlását, az a reintegrációs őrizetet érintő végzések keretében is többnyire visszaigazolódni látszik (az elítélti populáció 12%-a nő, esetünkben pedig 18% a nők aránya).

11. ábra: Nem szerinti eloszlás a mintában²⁴⁹

Tehát a *nem*, mint demográfiai változó szerepe a kutatásban az esetleges nemi szempontból elfogult döntéshozatal feltárására lenne hivatott. Lehetséges ugyanis, hogy a bírói döntések eltérőek a férfi és női kérelmezők esetében.

A khi-négyzet próbával vizsgáltam a *nem* és a végzés eredménye közötti kapcsolatot, annak ellenére, hogy a gyakorlatból tudom, hogy alapvetően a női fogvatartottak alacsony létszáma miatt a kapott eredmények torzulhatnak. A keresztábra elemzés során azt feltételeztem, hogy a nemek között van szignifikáns eltérés a reintegrációs őrizet vonatkozásában. Viszont mivel a táblázatban voltak alacsony esetszámú cellák, így tartottam tőle, hogy torzul majd az eredmény. A khi-négyzet próba szignifikanciája 0.036 számot mutatott, ami kisebb, mint a 0.05, így az adatok alapján van összefüggés a változók között. Ennek következtében a CramerV szám 0.26 mutat, azaz bár van összefüggés, az gyenge kapcsolatot jelez (lásd: Függelék 13., 14., 15. táblázatok).

²⁴⁸ 2023-as adatokat véve alapul a 12.984 felnőttkorú elítéltekből 1467 fő volt nő.

(https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0007.html lekérdezés ideje: 2024. október 25.). Ez azt jelenti, hogy az elítéltekből közel 12%-a nő.

²⁴⁹ Forrás: saját készítésű ábra

A nők körében – az eredmények szerint – magasabb az engedélyezés, viszont ez tipikus tévkövetkeztetés lenne, ha nem vennénk figyelembe olyan változók szerepét, minthogy a női fogvatartottak által elkövetett bűncselekmények tipikusan olyanok, amelyek inkább megfelelnek a reintegrációs őrizet alkalmazhatóságának, azaz ritkább a személy elleni erőszakos bűncselekmény, rövidebbek az ítéletidők, stabilabb a kinti környezet. Tehát nem azért lesz magasabb a nők körében az arány, mert nők, hanem mert mások a bűncselekmények és jobbak a reintegrációs esélyek.

4.4.5. Elkövetett bűncselekmény (Szöveges változó)

Ez egy nyitott, szöveges változó, amely leírja az elkövetett bűncselekményt (lásd: 16. táblázat). Technikai nehézségbe is ütköztem vele, hiszen a statisztikai elemzések során a nyitott szöveges változókkal a legtöbb rendszer nem tud mit kezdeni. Ezért ahol ez nem volt fellelhető a végzésben, ott 0-val jelöltem.

Ennek ellenére volt az a tapasztalatom a kutatás során, hogy a reintegrációs őrizet esetében a szabadságvesztés alapját adó bűncselekmény típusa kulcsfontosságú tényező lehet a bírói döntésben.

A különböző bűncselekményekhez kapcsolódó sikerességi ráták összehasonlítása hasznos információkat szolgáltathat a program hatékonyságáról különböző bűncselekmények esetén, ezt azonban a terjedelmi korlátokra tekintettel én most nem vizsgáltam. Illetve ha vizsgálni szerettem volna, akkor sem lett volna rá érdemi lehetőségem, mivel a 100 végzésből 62 vagy nem rendelkezett a bűncselekmény típusáról, vagy érzékeny adatként kitakarva továbbították részemre. Így a végzések szignifikáns részében nem volt beazonosítható az elkövetett bűncselekmény. Ennek ellenére azért hagytam benne ezt a változót az elemzésben, mivel az előző fejezetben egy táblázat erejéig prezentáltam, hogy hány olyan bűncselekmény típus van a jelenleg szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek bűncselekményei közül, amelyek egyébként alkalmasak a reintegrációs őrizetre, ha minden egyéb feltétel is fennáll.

Ezen táblázat a 38 végzésben megjelölt 30 féle bűncselekmény által pontosan visszaigazolni látszik a korábbi alfejezetben tett megállapításomat, miszerint a táblázatban szereplő bűncselekmények mindegyikére van a büntetés-végrehajtásban olyan elítélti példa, aki reintegrációs őrizetre alkalmas volt (függetlenül attól, hogy jelen végzések alapján megkapta vagy sem ezt a lehetőséget).

	Frequency (Gyakoriság)	Percent (%)
Rablás és garázdaság	1	1,0
0 (NA)	62	62,0
5 rendbeli kiskorú veszélyeztetése	1	1,0
Befolyással üzérkedés	1	1,0
Bűnszövetségben elkövetett kábitószerkereskedelem	1	1,0
Csalás	1	1,0
Egyedi azonosító jellel visszaélés és más bcs.	1	1,0
Embercsempészs és más bcs.	1	1,0
Halált okozó közúti baleset gondatlan okozásának vétsége	1	1,0
Hivatali vesztegetés elfogadása	1	1,0
Ittas járművezetés	1	1,0
Jármű önkényes elvétele és más bcs.	2	2,0
Jármű önkényes elvételének büntette, lopás és okirattal való visszaélés vétsége	1	1,0
Járművezetés az eltiltás hatálya alatt és más bcs.	2	2,0
Járművezetés bódult állapotban	1	1,0
Kábítószer birtoklása	1	1,0
Kábítószer- kereskedelem	2	2,0
Kábítószerbirtoklás	4	4,0
Kényszerítés hatósági eljárásban	1	1,0
Költségvetési csalás és más bcs.	3	3,0
Lopás	1	1,0
Lopás vétsége, sikkasztás, csalás vétsége, kábítószer birtoklás	1	1,0
Minősülő és büntetendő zsarolás kísérlete	1	1,0
Pénzmosás	1	1,0
Segítségnyújtás elmulasztása és más bcs.	1	1,0
Szexuális visszaélés és folytatólagosan elkövetett szexuális visszaélés	1	1,0

Társtettesként elkövetett embercsempészás	1	1,0
Társtettesként elkövetett garázdaság	1	1,0
Társtettesként elkövetett kifosztás és más bűncselekménynek	1	1,0
Társtettesként elkövetett kifosztás, társtettesként információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás	1	1,0
Új pszichoaktív anyaggal visszaélés és egészségügyi termék hamisítása	1	1,0
Total	100	100,0

16. táblázat: Elkövetett bűncselekmények a reőr végzésekben²⁵⁰

4.4.6. Az ítélet hossza és az ítéletből eltelt idő (Numerikus változó)

Két numerikus változót használtam az elemzés során. Az ítélet hossza, amely meglátásom szerint fontos tényező lehet a bírói döntésben; és az eltelt idő, amely megmutatja, mennyi idő telt el az ítélet kiszabása és a reintegrációs őrizeti kérelem között. Ez utóbbi fontos információ lehet a fogvatartott magatartásának, reintegrációjának és a bűnismétlés kockázatának értékeléséhez. Ezek a változók álláspontom szerint a bűncselekmény súlyosságának és az elkövető korábbi magatartásának mérőszámai (lásd: 17. táblázat).

Az ítélet hosszánál és az ítéletből eltelt idő esetében is hónapokban jelöltem a számokat, a könnyebb számolás érdekében.

3 db olyan végzést kaptam, amelyben az ítélet hossza nem volt nyilvános, így azokat 0-val jelöltem (NA). Ez a szám lényegesen magasabb volt az ítéletből eltelt idő vonatkozásában, ahol a kapott végzések 45%-a nem rendelkezett az eltelt idő pontos megjelölésével, erősen befolyásolva egyébként az elvégzett statisztikai próbák megbízhatóságát.

Minden más esetben az ítélet hónapokban került feltüntetésre. A két leginkább releváns ítélethossz a 24 hónap és a 36 hónapos szabadságvesztésre ítélet volt.

Tekintettel a hiányos adathalmazra, így ebből a változóból messzemenő következtetéseket nem lehetett levonni.

²⁵⁰ Forrás: saját készítésű táblázat

Ítélet hossza				Ítéletből eltelt idő			
		Frequency (Gyakoriság)	Percent (%)			Frequency (Gyakoriság)	Percent (%)
Valid	0 (NA)	3	3		0 (NA)	45	45
	6	3	3		2	2	2
	8	7	7		3	1	1
Valid	10	1	1	Valid	4	1	1
	12	5	5		5	3	3
	16	2	2		6	3	3
	18	10	10		7	7	7
	19	1	1		8	4	4
	22	2	2		10	1	1
	23	2	2		11	2	2
	24	15	15		12	5	5
	28	3	3		14	6	6
	30	3	3		15	1	1
	32	4	4		16	4	4
	34	2	2		18	5	5
	36	11	11		19	3	3
	40	1	1		21	1	1
	42	8	8		22	1	1
	45	1	1		24	1	1
	48	8	8		25	2	2
	54	3	3		29	1	1
	57	2	2		36	1	1
	60	3	3		Total	100	100
	Total	100	100				

17. táblázat: Ítélet hossza és az ítéletből eltelt idő százalékos összehasonlítása²⁵¹

4.4.7. A bv. intézet javaslata (Kategorizált változó)

A legfontosabb változó, amelyre magát a több kutatási kérdéskört is építettem, hogy milyen objektív jellegű okokra hivatkozva rendeli el, utasítja el, vagy módosítja a bv. bírósági a reintegrációs őrizet alkalmazását a bv. intézetek előterjesztésének tükrében és van-e ezáltal egy bv. intézetnek jelentős és érdemi szerepe abban, hogy minél több potenciális elítélt

²⁵¹ Forrás: saját készítésű táblázat

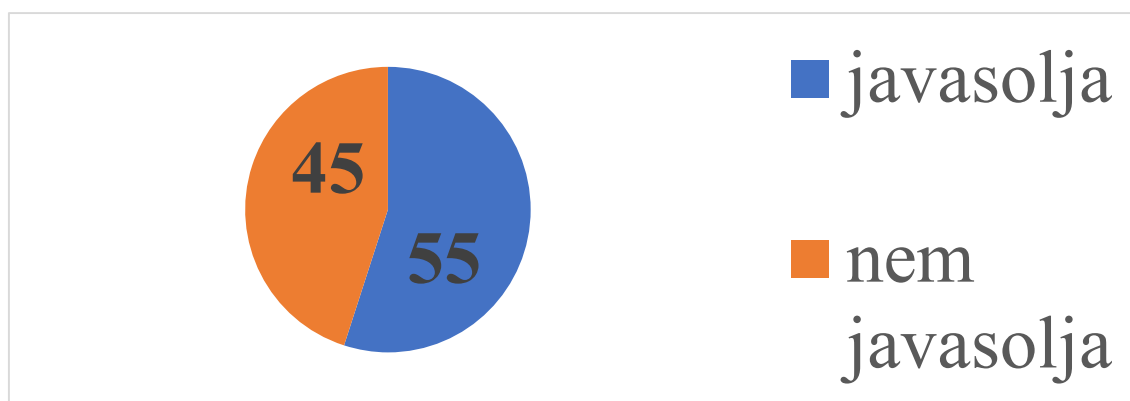
reintegrációs őrizetbe kerüljön, továbbá figyelembe veszi-e a bv. bíró az előterjesztés jogszabályon túli vagy felüli szempontjait a döntése meghozatalakor?

Azt gondolom ugyanis, hogy a büntetés-végrehajtási intézet javaslata fontos információ, amely befolyásolhatja a bírói döntést (lásd: 12. ábra). Megmutatja, hogy a bv. intézet, ahol a fogvatartott napi szinten tartózkodik, ismerik szinte minden rezdülését, s ilyen szempontból az eset szakértőjeként jelenik meg, hogyan értékeli a fogvatartott reintegrációs esélyeit. Ez a változó tehát egyfajta „szakértői vélemény” szerepét mutatja be a döntéshozatalban.

Erre voltam a legkíváncsibb és tulajdonképpen erre is építettem a 3. hipotézisemet, miszerint a bv. bíró egy reintegrációs őrizet elrendelésénél, elutasításánál vagy megszüntetésénél az esetek döntő többségében, de legalább azok kétharmadában a bv. intézet által előterjesztett szempontok alapján hozza meg döntését. Éppen ezért a bv. intézeteknek kiemelkedő szerepük van abban, hogy az összes – a jogintézmény alkalmazására alkalmas – elítélt vonatkozásában támogató előterjesztést tegyenek a bv. bíró részére a hatékony reintegráció és a bv. intézet populációjának csökkentése érdekében.

Hipotézisem igazolására a khi-négyzet próba alkalmazását választottam.

A végzések alapján egyszerű volt kiszűrni, hogy hány esetben javasolta és hányban nem a bv. intézet a reintegrációs őrizet alkalmazását. Kifejezetten örültem neki, hogy ez az arány szinte fele-fele volt, így könnyebben felmérhető volt, hogy mennyire befolyásolja a bv. bírót az intézeti javaslat.

12. ábra: Bv. intézet javaslata a reintegrációs őrizet alkalmazására²⁵²

²⁵² Forrás: saját készítésű ábra

Az intézeti javaslat kapcsán az volt a hipotézisem, hogy az intézeti javaslat döntő szempont a bv. bíró részére (lásd: 18. táblázat).

A khi-négyzet próba szignifikanciája 0,000, ami kisebb, mint 0,05, azaz egyértelműen van összefüggés az intézeti javaslat és a bv. bíró döntése között. Ezt követően CramerV teszttel vizsgáltam az összefüggés erősségét, ami jelen esetben 0,678, amely erős kapcsolatot jelez (lásd: Függelék: 19., 20., 21. táblázat). Beigazolódott tehát a hipotézisem, miszerint az intézet javaslata erősen meghatározó a bv. bírói döntésben. A méréseket külön lebontva elemeztem a törvényszékek szerint, így volt a legrelevánsabb az eredmény, valamint a végzés típusa szerint is. Nyilván vannak hiányok az alacsony esetszám miatt, de az adott minta nagyságát tekintve elmondható, hogy szinte minden esetben meghatározó volt az intézeti javaslat. (Ez alól a Fővárosi Törvényszék volt a kivétel, de esetében nem volt engedélyező végzés, így nem számított a mérésben.)

Symmetric Measures

Eljáró bíróság			Value	Approximate Significance
0	Nominal by Nominal	Phi	. ^c	
	N of Valid Cases		5	
Székesfehérvári Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	,615	,001
		Cramer's V	,615	,001
	N of Valid Cases		35	
Fővárosi Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	-,577	,248
		Cramer's V	,577	,248
	N of Valid Cases		4	
Kecskeméti Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	,553	,002
		Cramer's V	,553	,002
	N of Valid Cases		40	
Budapest Környéki Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	1,000	,029
		Cramer's V	1,000	,029
	N of Valid Cases		9	
Tatabányai Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	. ^c	
	N of Valid Cases		1	
Győri Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	. ^d	
	N of Valid Cases		3	
Nyíregyházi Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	. ^c	
	N of Valid Cases		1	
Szegedi Törvényszék	Nominal by Nominal	Phi	. ^e	

	N of Valid Cases	2	
Total	Nominal by	Phi	,678
	Nominal	Cramer's V	,678
	N of Valid Cases	100	

18. számú táblázat: Az intézeti javaslat és a bírósági döntés közötti asszociáció²⁵³

Egyértelműen látszik tehát, hogy nemcsak, hogy van összefüggés az intézet javaslata és a bv. bíró (engedélyező vagy elutasító) végzése között, de ez az összefüggés erősnek mondható. Ezek alapján az értékelő véleményben szereplő tényezők (az elítélt magatartása a szabadságvesztés alatt, az intézeti élethez-, a munkavégzéshez-, a más fogvatartottakhoz-, és az állományhoz való hozzáállása, együttműködési készsége, belső normakövetése, kapcsolattartása, szabadidős programok eltöltése, érdeklődése stb.) olyan alap, amelyre a bv. bíró a döntését helyezi. Mindezek tükrében az intézeteknek jelentős és érdemi szerepe van abban, hogy minél több potenciális elítélt reintegrációs őrizetbe kerüljön. Ez több szempontból is jó hír: egyrészt, ha az intézet rendelkezik olyan elítéltekkel, akik a törvény erejénél fogva alkalmasak a jogintézményre, és a magatartásuk is előremutató, akkor az intézet hathatósan tud közreműködni abban, hogy ezek a fogvatartottak kikerülhessenek a bv. intézetből, ezáltal férőhelyet és állományi leterheltséget szabadítva fel. Továbbá ezen elítélt eltartása, ellátása, támogatása sem a bv. feladata többé. Nem utolsósorban pedig, a szabaduló elítélt reintegrációs esélyei is sokkal jobbakként, mint a zárt intézet keretei között.

Bebizonyosodott tehát, hogy a bv. bíró nemcsak, hogy figyelembe veszi az előterjesztést és javaslatot, amit az intézet tesz, hanem döntő többségében az alapján jár el.

Ez azért is érdekes, mert a Solt-féle kutatás során is bebizonyosodott, hogy nagyon fontos aspektus az is, hogy a bv. bíró mennyire lát „bele” az intézet munkájába, mennyire ismeri az informális folyamatokat a fogvatartottak között, és ez milyen összefüggésben állhat a jogintézmény elbírálásával. A bv. bíró nincs a bv. intézetben mindennap, nincs benne a tipikusan más szakismeretet igénylő bv. munkában, nem lát bele a zárt rendszer viszonyaiba.

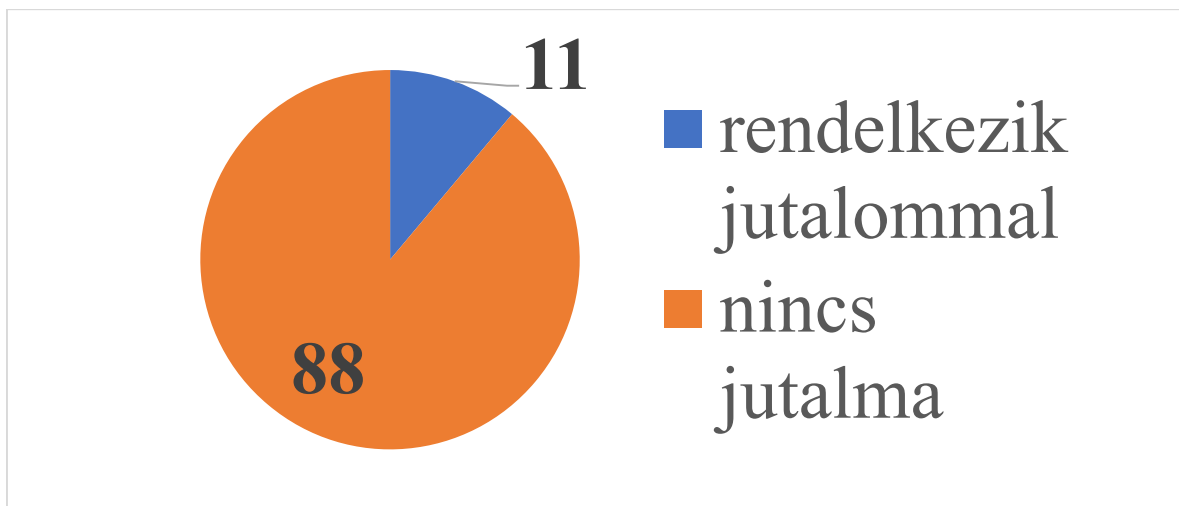
A Solt-féle kutatás során a bv. bírák mintegy fele mondta, hogy van azért némi rálátása a bv. informális világára, 45% nem lát bele, közülük 15% kijelentette, ez nem is dolga. Azt gondolják, hogy egy elítélt magatartása és személyisége megítélhető anélkül, hogy – legalább felszínes – ismeretük volna arról a közegről, amelyben az elítéltek magatartását vizsgálják, értékelik. Ott is részleteztem, s a jelenlegi eredmények is ezt igazolják, hogy elengedhetetlen

²⁵³ Forrás: saját készítésű táblázat

a bv. intézet és a bv. bíró közötti szakmai együttműködés és jó viszony, ahogy az is elengedhetetlen, hogy a bv. bíró megbízzon az intézet ítélőképességében egy előterjesztés során, nyugodtan tudjon az abban szereplő javaslatra támaszkodni a döntése meghozatala alkalmával. Természetesen a bírónak szíve joga alaposan körül járni a döntéséhez szükséges körülményeket, azonban, ha a bírák és intézetek között jó szakmai együttműködés van, az nagymértékben meg tudja könnyíteni a döntéshozatalt és igazságosabb, hatékonyabb és eredményesebb folyamatokat jelenthet.

4.4.8. Jutalom és fenytés (Kategorizált változó)

Ezek a változók a fogvatartott magatartását mutatják a börtönben. A jutalom a pozitív, a fenytés pedig a negatív magatartás jelzője, amely növelheti vagy csökkentheti a reintegrációs őrizet engedélyezésének valószínűségét, azonban nem kötelező figyelembe venni őket, illetve egyik vagy másik hiánya nem eredményezhet előnyös vagy hátrányos helyzetet. Ezek a változók azonban jelen vannak a kockázatértékelés szempontjainál, s mint ilyenek, hatással lehetnek a bírói döntésre.

13. ábra: Jutalmazás aránya a végzésekben²⁵⁴

A jutalmazás vizsgálatánál 11 végzésben került rögzítésre, hogy az elítélt jutalommal rendelkezik (lásd: 13. ábra). A magyar büntetés-végrehajtásban számos jutalmazási forma létezik.²⁵⁵ Az, hogy pontosan milyen jutalomformában részesült az elítélt, csak az értékelő

²⁵⁴ Forrás: saját készítésű ábra

²⁵⁵ Bv. tv. 165. § (1) bekezdése értelmében az elítélt példamutató magatartásáért, a munkában elért

véleményből derült ki, de esetünkben nem volt releváns. Amennyiben az lett volna (azaz valamilyen kiemelkedő cselekedetet követ el az elítélt: pl. életmentés, jelentős anyagi érték vagy súlyos veszély elhárítása), akkor azt az intézet külön is részletezi, nemcsak az érte kapott jutalmat tünteti fel. A legtöbb fogvatartott a munkában és/vagy tanulásban elért eredményei miatt kap jutalmat. A jutalmak hangsúlyosságának vizsgálatakor azt feltételeztem, hogy a jutalommal rendelkezők esetében magasabb a reintegrációs őrizet engedélyezése. Ezt a hipotézist relatív könnyen tudtam vizsgálni tekintettel arra, hogy az összes végzésből 51 minősült engedélyező végzésnek, melyek közül 44 esetben nem volt jutalma az elítéltnak, 7 esetben pedig rendelkezett jutalommal. 40 végzés pedig elutasító végzés volt, amiben 36 esetben nem rendelkezett jutalommal az elítélt és csupán 4 esetben igen, mégis elutasításban részesült. Egy esetben pedig nem rendelkezünk információval (NA) (lásd: Függelék: 22. táblázat).

Tehát az összesített eloszlásnál látszik, hogy a 100 db végzés mintából 88 esetben (88%) nem volt jutalmazva az elítélt, 11 esetben (11%) pedig volt jutalma az elítéltnak (1 esetben nem volt adat a végzésben). A reintegrációs őrizet engedélyező végzések, mint legnagyobb csoport esetén 86,3%-ban, azaz jelentős többségben nem volt jutalmazva az elítélt, mégis megkapta a lehetőséget a reintegrációs őrizetre. Hasonlóan magas az elutasító végzésekben is a jutalmazás nélküli elítélteknek a száma (87,8%). Tehát a jutalmazás az engedélyező végzések esetében nem állt összefüggésben a jogintézményben való részvétel pozitív elbírálásában. Ami szintén a fenti állítást támasztja alá, az az, hogy az elutasító végzések 9,8%-ában rendelkezett az elítélt jutalommal, ennek ellenére nem részesülhetett reintegrációs őrizetben az elbíráláskor.

A khi-négyzet próba szignifikanciája 0,825 lett, ami nagyobb, mint 0,05, azaz nincs összefüggés a változók között. Így, hogy nem volt megállapítható összefüggés a jutalmazás és a reintegrációs őrizet engedélyezése között, a CramerV mérőszámnak nem lett volna relevanciája (lásd: Függelék: 23. táblázat). Annak ellenére azonban, hogy nincs szignifikáns

eredményéért, a tanulásban tanúsított szorgalmáért, a közösség érdekében végzett tevékenységéért, élet vagy jelentős anyagi érték megmentéséért vagy súlyos veszély elhárításáért jutalomban részesíthető. A jutalmak: a) dicséret, b) kondicionáló terem használatának díjmentes biztosítása, c) többlétszolgáltatás térítési díjának megfizetése alóli mentesítés egy hónap időtartamra, d) telefonbeszélgetés térítésmentes biztosítása harminc perc időtartamban, e) telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás soron kívül, f) csomag vásárlása vagy fogadása soron kívül, g) látogatófogadás soron kívül, a látogatási idő meghosszabbítása, h) a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése, i) pénzjutalom, j) tárgyjutalom, k) a végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlése, l) látogató bv. intézeten kívüli fogadása soron kívül, m) jutalom kimaradás, n) jutalom eltávozás.

kapcsolat a változók között, elemezni lehetne a megoszlásokat. Látszik ugyanis, hogy azok körében akik nem rendelkeztek jutalommal, a reintegrációs őrizet engedélyezése 50 százalékos (N=44 fő), míg a jutalommal rendelkezők körében ez 63 százalék (N=7 fő). Az elutasítás esetében közel azonos százalékat látunk a jutalommal nem rendelkezők (40,9% - N=6 fő) és rendelkezők körében (36,4% - N=4 fő). A másik két csoport (módosító, visszavonó) esetében az alacsony cellaesetszám miatt nem érdemes összehasonlítást végezni. Ennek ellenére a szignifikancia hiánya miatt nem tudtam statisztikai kapcsolatot vizsgálni. Így azt a megállapítást teszem, hogy a jutalmazás önmagában nem döntő vagy erősen befolyásoló a jogintézmény elrendelése körében, mint ahogy annak hiánya sem feltételezi automatikusan vagy valószínűsíthetően a jogintézmény engedélyezésének elutasítását. Abban az esetben, ha a bv. bíró pozitív döntése érdekében szükséges egy plusz elem, akkor jó, ha van jutalma az elítéltnak, de pusztán a jutalmazás nem feltételezi a reintegrációs őrizet engedélyezését.

Ugyanezt a vizsgálatot folytattam le, a fenyítés²⁵⁶ és a reintegrációs őrizet közötti összefüggés tekintetében. Itt azt feltételeztem, hogy a fegyelmi fenyítés megléte nagy eséllyel csökkenti a valószínűségét az elítélt reintegrációs őrizetbe helyezésnek. Az összesített eloszlás tekintetében 92 esetben (92%) nem rendelkezett az elítélt fenyítéssel, 8 esetben (8%) a végzés tartalmazta, hogy az elítélt fenyítve volt a végrehajtás ideje alatt. A kereszttáblás vizsgálat alkalmával az engedélyező végzések közül az esetek 4%-ában volt fegyelmi fenyítése az elítéltnak, mégis megkapta a reintegrációs őrizetet. Az értékelő vélemények vizsgálata alkalmával világossá vált, hogy bár volt fenyítése a fogvatartottnak, ez csupán enyhe súlyú vétség miatt következett be. Itt ismételten jelentőségét éreztem az értékelő vélemény bv. bírói döntési mechanizmusában való jelentős figyelembevételének.

Az elutasító végzések keretében viszont igazolódni látszott a hipotézisem, mivel a fenyítések 75%-a ebbe a kategóriába esett. Ez alapján látható, hogy a fenyítés megléte szorosan összefügg az elutasított végzésekkel (lásd: Függelék 24. táblázat).

A khi-négyzet próba szignifikanciája 0,231 volt, ami nagyobb mint 0,05, tehát az elemzés alapján még sincs összefüggés a változók között. Így a Cramer V mérőszám vizsgálatra már sor sem került (lásd: Függelék 25. táblázat).

²⁵⁶ Bv. tv. 168. § (1) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtás rendjét vétkesen megsértő elítélttel szemben, valamint a büntetés-végrehajtás rendjének és biztonságának biztosítása érdekében a következő fenyítések alkalmazhatók: a) feddés, b) a magánál tartható tárgyak körének korlátozása c) bv. intézet által szervezett programokon, rendezvényeken, művelődési, szabadidős, illetve sportprogramokon való részvétel korlátozása, attól való eltiltás, d) a jogszabályban meghatározott többlétszolgáltatások megvonása, e) a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése, vagy f) magánelzárás.

4.4.9. Munkahely a kérelemben (Kategorizált változó)

Az utolsó vizsgált változó a munkahely megjelölése a kérelemben.

Fontos megjegyezni, hogy ez nem a bv-n belüli munkahelyet jelenti, azaz, hogy az elítélt dolgozik vagy dolgozott-e a szabadságvesztés végrehajtása során, hanem ez egy olyan igazolás, melyet a leendő munkáltató állít ki az elítélt részére azzal, hogy vállalja az elítélt foglalkoztatását a szabadulást követően. Tehát ez a változó azt mutatja, hogy a fogvatartottnak van-e kilátása munkára a szabadulás után (lásd: 26. táblázat).

Álláspontom szerint a munkahely a sikeres reintegráció fontos tényezője. Éppen ezért szintén hangsúlyos szempont kellene, hogy legyen a döntésben, hiszen a reintegrációs őrizet alapfeltétele a megfelelő lakhatás, ez tehát adott, így, ha még munkahelye is van az elítéltnak a szabadulást követően, akkor az a sikeres reintegráció legbiztosabb alapja.

Ebben a változóban tehát azt kívántam vizsgálni, hogy mennyire számít a bv. bírónak a jogintézmény elrendelésénél, hogy ne csak lakhatása (mint törvényi feltétel), de munkája is legyen az elítéltnak a szabaduláskor.²⁵⁷

A kutatás során azonban a bv. intézet munkatársai arról tájékoztattak, hogy a munkáltatási igazolások kérdése eléggé kényes elemei a döntésnek. Egy ilyen igazolás ugyanis könnyen manipulálható, kiállítható, nem jelent garanciát arra, hogy a szabadulást követően tényleg ott fog dolgozni az elítélt, de ha mégis, akkor sem biztos, hogy ez hosszútávú, biztos jövedelmet és elfoglaltságot jelent számára.

A tapasztalatok alapján ugyanis a legtöbb fogvatartott szakképzettséget nem igénylő munkát tud csak végezni, ezért leginkább az építőiparban, a kereskedelemben vagy a szolgáltatóiparban tud elhelyezkedni, ott pedig a fluktuáció alapján annak valószínűsége, hogy hosszú távon kitart, elég kevés. Viszont ezek csupán tapasztalati tényezők, nyilván ezek mérése nagyon nehézkes, ezért igyekeztem megmaradni a szárazabb tényeknél, azaz, hogy az elítélti kérelem tartalmaz-e vagy sem munkahelyi igazolást és amennyiben igen, az számít-e a bv. bíró döntésében.

Azt feltételeztem tehát, hogy a munkahelyi igazolás megléte és hiánya között van szignifikáns eltérés a reintegrációs őrizet vonatkozásában.

²⁵⁷ Fontos megjegyezni, hogy a törvény nem írja elő ilyen igazolás meglétét, tehát ez csak plusz dokumentumként csatolható az eljárásba.

Munkahely van megjelölve a kérelemben

		Frequency	Percent
Valid	nincs szándéknyilatkozat	68	68,0
	van szándéknyilatkozat	32	32,0
	Total	100	100,0

26. táblázat: Munkahelyi igazolás eloszlása²⁵⁸

A mintában 68 esetben (68%) az elítélt nem rendelkezett szándéknyilatkozattal a leendő munkáltató részéről, míg 32 esetben (32%) volt ilyen igazolása. A keresztábla vizsgálat során kiderült, hogy az engedélyező végzések 54,9%-ában nem volt megjelölve a munkahely, míg 45,1%-ában igen. Az elutasító végzések esetében viszont 87,8%-ban nem volt megjelölve a munkahely, míg csupán 12,2%-ban igen. Alapvetően ezt a két kiemelt faktort vizsgáltam hangsúlyosan, s a keresztábla azt mutatta, hogy a munkahely megjelölése a kérelemben hatással van a végzés típusára. Ezért khi-négyzet próbát végeztem (lásd: Függelék 27., 28., 29. táblázat). A khi-négyzet próba szignifikanciája 0,001, azaz kisebb, mint 0,05, vagyis van összefüggés a változók között. Ezért megnéztem a Cramer V számot, ami viszont csak 0,36-ot mutatott, ami közepes kapcsolatot jelent. Mindezek alapján, bár van összefüggés a munkahelyi igazolás megléte és a pozitív elbírálás között, ez inkább gyenge, de jóindulattal is közepes erősségű kapcsolatot jelent csupán. Azt gondolom, hogy a munkáltatói igazolás esete is nagyon hasonló lehet a jutalmazás esetéhez, azaz, ha csak ezen múlna a döntés, akkor egy ilyen plusz elem el tudja mozdítani a döntést a pozitív irányba.

4.5. Összefoglalás, a H.3. hipotézis-vizsgálat eredményei

A harmadik kutatási kérdéskör jóval összetettebb és nagyobb vizsgálatot is igényelt, mint az első kettő. Sokmindenre voltam kíváncsi, ám mivel ezek szorosan összefüggtek, ezért egy „csokorba kötve” fogalmaztam meg őket. Érdekelt, hogy milyen objektív jellegű okokra hivatkozva rendeli el, utasítja el vagy módosítja a bv. bíróságot a reintegrációs őrizet alkalmazását a bv. intézetek előterjesztésének tükrében, és van-e ezáltal egy bv. intézetnek jelentős és érdemi szerepe abban, hogy minél több potenciális elítélt reintegrációs őrizetbe kerüljön?

²⁵⁸ Forrás: saját készítésű táblázat

Azaz figyelembe veszi-e a bv. bíró az előterjesztés jogszabályon túli vagy felüli szempontjait a döntése meghozatalakor? Azt feltételeztem, hogy minderre a válasz egyértelmű igen, azaz a bv. bíró egy reintegrációs őrizet elrendelésénél, elutasításánál vagy megszüntetésénél az esetek döntő többségében a bv. intézet által előterjesztett szempontok alapján hozza meg döntését. Éppen ezért a bv. intézeteknek kiemelkedő szerepük van abban, hogy az összes – a jogintézmény alkalmazására megfelelő – elítélt vonatkozásában támogató előterjesztést tegyenek a bv. bíró részére a hatékony reintegráció és a bv. intézet populációjának csökkentése érdekében.

Tulajdonképpen a kutatás során 3 olyan változó emelkedett ki a mezőnyből, amely egyértelműen jelezte, hogy van összefüggés a döntés és a változó között. Arra azonban, hogy ez mennyire szoros összefüggés, a számok már eltérő választ adtak. A három változóból az első a legfontosabb, a bv. intézet értékelő véleménye és javaslata, a második a jutalmazás és a fenytési helyzet kombinációja az elbírálás során, végezetül pedig a munkahelyi igazolás, mint szándéknyilatkozat a leendő munkáltatótól a hatékonyabb reintegráció egyik ismérveként. Mindhárom esetben azt feltételeztem, hogy az adott változó befolyással bír a bv. bíró döntésére, sőt a bv. intézet javaslata döntő befolyású a három közül. A választott statisztikai próbák elvégzése következtében egyértelműen igazolódott az, hogy a bv. intézet javaslata valóban szoros összefüggésben áll a döntés kimenetelével, a két változó közötti kapcsolat erős. Bebizonyosodott tehát, hogy a bv. bíró nemcsak, hogy figyelembe veszi az előterjesztést és az intézet által tett javaslatot, hanem döntő többségében az alapján is jár el. Így álláspontom szerint (s ezt a jelenlegi eredmények is igazolják), elengedhetetlen a bv. intézet és a bv. bíró közötti szakmai együttműködés és jó viszony, ahogy az is elengedhetetlen, hogy a bv. bíró megbízzon az intézet ítélőképességében egy előterjesztés során, azaz nyugodtan tudjon az abban szereplő javaslatra támaszkodni a döntése meghozatala alkalmával. S ezzel egyidejűleg a bv. intézetnek jelentős felelőssége van abban, hogy minél több potenciális elítélt reintegrációs őrizetbe kerüljön, ezáltal férőhelyet és állományi leterheltséget szabadítva fel, valamint indirekt módon segítve az elítélt társadalomba történő visszaillesztését.

A jutalmazás és fegyelmezés esetén a helyzet kissé árnyaltabb volt. Kiderült a számok alapján, hogy a jutalmazás az engedélyező végzések esetében nem állt összefüggésben a jogintézményben való részvétel pozitív elbírálásával. A fenytések esetében bár a kereszttáblában szoros összefüggés merült fel az elutasítás és a fenytés között, a további próbák ezt a szoros összefüggést nem igazolták.

Végezetül a munkahely megjelölése, mint fontos változó szintén hatással van a döntésre, sőt összefüggést is mutatott, azonban az alaposabb mérőszám elemzésnél ez az összefüggés inkább gyengébb, vagy jó esetben is csak közepes kapcsolódást jelent a változók között, azaz a munkáltatói igazolás esete is nagyon hasonló a jutalmazás esetéhez: vagyis ha csak ezen múlna a döntés, akkor egy ilyen plusz elem el tudja mozdítani a döntést pozitív irányba, de hátrányt semmiképp nem jelent annak hiánya.

Kutatásom célja valójában az volt, hogy ezen – az országos átlaghoz mérten – kis mintán betekintést kaphassak a reintegrációs őrizettel kapcsolatos bírói döntések mögött meghúzódó tényezők elbírálásába. Ehhez elengedhetetlen a releváns változók azonosítása és elemzése. A változók segítenek megérteni, hogy milyen tényezők játszhatnak szerepet a bírák döntéshozatala során. Ugyanakkor hiszem, hogy jelen kutatás segít abban is, hogy értékelni lehessen a reintegrációs őrizet program hatékonyságát is, illetve a kapott eredmények értékes információkat szolgáltathatnak a jövőbeli de lege ferenda javaslatok kidolgozásához. Az azonosított tényezők alapján ugyanis fejleszthetőek a reintegrációs programok, javítható azok hatékonysága és biztosíthatóbbá válhat a jogalkalmazás egységessége.

IV. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. KONKLÚZIÓ

Jubileumi évforduló a reintegrációs őrizet történetében: 10 éves lett a jogintézmény.

Ez az egy évtized alkalmas arra, hogy a jogintézmény bevezetésétől számított évek adatait figyelembe véve következtetéseket vonjunk le az eddigi eredményesség kapcsán. Óvatos következtetések ezek, mivel a 10 év alatt volt egy másfél éves időszak, amely alaposan megbolygatta a számokat (covid humán járvány időszaka), és volt egy átmeneti időszak, amíg a jogintézmény bevezetése után kialakult az alkalmazás folyamata és rutinja.

Ennek ellenére a jubiláló új jogintézmény a jelenleg bv. intézetben szabadságvesztést töltő fogvatartottak széles körét megszólította és ez vélhetően a későbbiek folyamán is így lesz.

A reintegrációs őrizet feltételrendszere megengedi, sőt megköveteli, hogy az elérhető kedvezményt pozitív menedzselési céllal a napi reintegrációs tevékenység során eszközként használja fel a bv. szervezet.

A hazai büntetés-végrehajtás történetében eddig páratlan végrehajtási kedvezmény kivívásához szükséges magatartásformák következetes kommunikációjával hatékonyan lehet formálni a szabadságvesztést töltők jellemét, így a jogszabályi környezet egyértelműen azokra is pozitív hatást gyakorol, gyakorolhat, akik később valamely ok miatt mégsem lesznek annak alanyai.

Nemcsak a jogi részében újdonság és modern a jogintézmény, hanem a technológiát tekintve is, amelyet annak eredményességéhez alkalmazunk. A XXI. század technikai vívmányainak felhasználásával a fogvatartotti zsúfoltság csökkentésének fentiekben bemutatott módja - bár nem ez a fő rendeltetése - azt gondolom kellően betölti elvárt szerepét, a klasszikus és hatékony új bv. intézetek építése, illetve a meglévők bővítése mellett.

A törvény általi felhatalmazásnak köszönhetően a bv. szervezet lehetőséget kapott arra, hogy hatást gyakoroljon az elhelyezhető fogvatartotti létszámmra a zsúfoltság kezelése érdekében, s erre a reintegrációs őrizet nagymértékben alkalmas.

A reintegrációs őrizet társadalomra gyakorolt hatása vonatkozásában hangsúlyos az elítéltek eredményes társadalmi visszailleszkedése, tartósan jogkövető magatartásuk megalapozása egy olyan átmeneti életszakasszal, amelyben saját családi, baráti, munka- és tágabb szociális környezetükben élhetnek, biztosíthatják önálló megélhetésüket, munkát kereshetnek és

vállalhatnak, tanulmányokat folytathatnak stb., ugyanakkor mindezt folyamatos kontroll és meghatározott magatartási szabályok mellett teszik.

Fontos kiemelni, hogy a társadalom szempontjából az egyes büntetés-végrehajtási intézkedésektől alapvető elvárás az egyéni prevenció, azaz annak szavatolása, hogy az elítélt a szabadulása után tartózkodjék újabb bűncselekmény elkövetésétől.

A reintegrációs őrizet a szabad élethez igen hasonló viszonyokat jelent, ahol az elítéltet egy esetleges bűncselekmény elkövetésétől csak saját elhatározása tartja vissza, amelyben csak egy tényezőként jelenik meg, hogy a mozgási és tartózkodási szabályok megszegéséről a telepített eszköz azonnal információt továbbít a távfelügyeletet ellátó bv. szerv felé. Ezt erősíti az a törvényi kritérium is, hogy a lehetőség csak az első alkalommal szabadságvesztést töltők, valamint a módosításban megjelenő kiterjesztésként, a visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő elítéltek számára adott, amellyel a jogalkotó egyértelműen kifejezésre juttatja azon akaratát, mely szerint a visszaesőket vagy az életvitelszerű bűnelkövetőket ki kell zárni e jelentős végrehajtási kedvezményből.

2. AZ ÉRTEKEZÉS ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI, FONTOSABB KÖVETKEZTETÉSEI ÉS A GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁG LEHETSÉGES IRÁNYAI

Jelen dolgozatban elsősorban azt szerettem volna bemutatni, hogy a reintegrációs őrizet jogintézménye, mint új és modern jogintézmény hogyan alakult ki és vált a magyar büntetés-végrehajtási jog megkerülhetetlen tényezőjévé.

Ahogyan azt a dolgozatom elején is részleteztem, elsősorban és csupán bv. jogi szempontból kívántam vizsgálni a jogintézmény létrejöttének okát, célját, küldetését, módját, a jogalkotási előzmények és folyamat összefüggéseiben. Igyekeztem a büntetés-végrehajtási szempontból releváns információkat megosztani a jogintézmény jogszabályi változásai vonatkozásában az elmúlt egy évtizedből, tekintettel arra, hogy folyamatának aktív részese lehettem.

Górcső alá kívántam venni a jogintézményt működtető szervek, személyek szerepét és feladataikat pontosan azért, hogy az érdeklődők láthassák milyen összetett és alapos vizsgálat szükséges ahhoz, hogy egy ilyen jogintézmény működhessen. Mennyire sokösszetevős a reintegrációs tiszt munkája, milyen nagy felelősség hárul a pártfogó felügyelőre és mennyire kell vagy lehet hallgatni a bv. bíró saját megérzéseire, amikor a kész előterjesztés már az asztalán van.

A dolgozatom igazán kihívást jelentő része a jogintézmény eredményességét, hatékonyságát vizsgáló rész volt a statisztikai adatok, számok összehasonlítása által. Amikor az adatbázis már adott volt és az első próbák eredményei megjelentek, kihívást jelentett, hogyan maradjak az eredeti tervnél és generális módon, csak „rátekintéssel” elemezzem a kapott számokat, nem akadva fenn vagy térve el egy-egy részeredmény alapos elemzésével.

Végezetül pedig célom volt, mind a személyes szakmai tapasztalataim, mind pedig a bv. bírák, a bv. intézeti munkatársak és a pártfogó felügyelők meglátásai, javaslatai mentén úgy prezentálni a jogintézmény aktuális nehézségeit, kihívásait, lehetséges fejlesztési irányait, hogy azzal ne kicsinyítsem a jelenlegi és elmúlt évek eredményeinek kétségkívüliségét.

Azt gondolom, hogy minden kétséget kizáróan a reintegrációs őrizet jogintézménye a büntetés-végrehajtás területén belül és azon kívül is széles körű hatást gyakorol a jogrendszerre, legyen az a polgári, munka-, vagy akár a büntetőjog területe.

Elsődleges hatása azonban - természetéből adódóan - a törvényi kritériumoknak megfelelő fogvatartottakat érinti. A bv. intézetben eltöltött időtartam alatt az elérhető kedvezmény miatti magatartásbéli, együttműködési szándék javulása egyértelműen beigazolódott, továbbá vélelmezhető az is, hogy pozitív értelemben vett preventív hatást gyakorol a szervezetet érintő rendkívüli események számának alakulására, bár ezen adat a látencia miatt nem mérhető. Azon elítéltek életkörülményei, akik reintegrációs őrizetbe kerülnek, teljesen megváltoznak, annak ellenére, hogy továbbra is büntetésüket töltik.

Az elektronikus távfelügyeleti rendszerrel végrehajtott reintegrációs őrizet tíz éve működik, mondhatni a szabadságvesztés alternatív megoldása, mely a szabadságelvonás helyett az enyhébbnek tekinthető szabadságkorlátozás formájában testesül meg. Ez az atipikus fogvatartási forma napjainkra már számos köztudott és bizonyított előnnyel rendelkezik, mind az érintett személy, mind a bv. szervezet vonatkozásában.

Amikor a bv. szervezetre gondolok, akkor nemcsak a sokat hangoztatott túlszűfolttság kérdése merül fel, hanem a végrehajtói állomány munkaterhének csökkentése is kardinális szempontként jelentkezik. Szkeptikusok és a jogintézmény ellenzői az adminisztráció növekedésével, valamint a szabályszegők elfogására és előállítására fordítandó energiák megnövekedett voltával érvelnek. Álláspontom szerint azonban, ezek mégis elhanyagolhatónak számítanak az effajta őrizetbe helyezett fogvatartottak dologi ellátásához köthető költségek csökkenésével szemben.

Szintén vitatható kérdés a technikai eszközök és tartozékok milliós nagyságrendű költsége, a szoftverek beszerzése és fenntartása, viszont a hosszútávú használat és annak a lehetősége, hogy több elítélt is használhatja az eszközt, bizonyos módon megtérülő tényezőként is felfogható.

Dolgozatom empirikus része során a bv. bíró szerepe volt a központban. Habár ez egy megelőlegezett bizalom a büntetés-végrehajtási bíró irányából a fogvatartott felé, az állampolgárok közbiztonságba vetett hitére vonatkozó garanciális elemek kerültek beépítésre az alkalmazhatóság és a felügyelet végrehajtásának esetében. A bv. bíró egyrészről a merev és átlátható törvényi feltételek alapján indítja el egyáltalán a döntési folyamatot. A szigorú szabályozás több szinten is fellelhető. Elsősorban az erre vonatkozó jogi szabályozások, ideértve azok szűkebb körét, akiknél szóba jöhet a reintegrációs őrizet, illetve a további szabadságvesztésre ítélték, visszaesők, bizonyos végrehajtási fokozatot töltő elítéltek, súlyos bűncselekményt elkövetők, illetve azok kizárása, akik alapesetben letartóztatottként lennének jelen a büntetés-végrehajtásban, de a megszakításra került szabadságvesztés letöltésével.

Amennyiben azonban a törvényi feltételek fennállnak, és az elítélt már a bv. bíró „előtt áll”, úgy számos olyan szubjektív, személyes benyomás is hangsúlyt kap, melyet nem lehet jogi keretek közé szorítani. Az, hogy melyik bíró, melyik elemnek ad nagyobb hangsúlyt, az egyéni döntés.

Álláspontom szerint ennek is legalább olyan hangsúlyos szerepe van, mint a jogi kereteknek. Ugyanis az elmúlt években – bár szerencsére csak ritkán – de előfordult, hogy a reintegrációs őrizetes maga követett el újabb – súlyos – bűncselekményt, vagy az ő sérelmére követtek el súlyos bűncselekményt. Ilyen esetben azonnal belső kivizsgálás indul a bv. intézetben és minden intézeti mozzanatot nagyon alaposan elemeznek, hogy megállapítsák, nem lehetett volna-e esetleg megelőzni a bekövetkezett eseményt.

2.1. Tudományos eredmények

A reintegrációs őrizetről az elmúlt 10 évben sokan írtak, sokan kutatták és kiváló művek, tanulmányok, disszertációk születtek. Azonban egyik sem kifejezetten a „rácson belülről”, annak szemszögéből vizsgálta, így ez az irány amit én választottam, lehetőséget adott arra, hogy a más szemszög más eredményre vezessen. Tehát ilyen szempontból vizsgálva, tudományos eredményeimet két nagy csoportban tudnám összefoglalni.

A.) Egyrészt a kutatásom során elsősorban arra próbáltam összpontosítani, hogy a vizsgálat tárgyát, azaz **a reintegrációs őrizet jogintézményét és alkalmazhatóságát az azt körülvevő eljáró személyek hatásának középpontba állításával vizsgáljam.**

A célom tehát az volt, hogy olyan eredményeket keressek, amelyek a reintegrációs őrizet szerepének és működésmódjainak alapvető dinamikáját, illetve különbségeit egyszerre több szempontból, de csakis a bv. intézetek keretén belül dolgozó és érvényesülő szereplők és azok hatásai viszonyrendszerének összefüggéseiben ragadjam meg.

Kutatásom összegző eredményeként minden kétséget kizáróan megállapításra került, hogy az eljárás két kiemelt résztvevőjének: **a reintegrációs tisztnek és a pártfogó felügyelőnek a körültekintő eljárása és a jogintézményhez való hozzáállása jelentősen befolyásolja a reintegrációs őrizet engedélyezésének esetszámát, ezzel támogatva vagy ellehetetlenítve a létjogosultságát.** E körben több tudományos eredményt is megfogalmaztam (lásd: A.1.-A.6. tudományos eredmények).

B.) Másrészt arra kerestem a választ, hogy **a reintegrációs őrizet, mint jogintézmény, generálisan milyen hatással vagy kölcsönhatással van a jogalkotásra, a büntető jogrendszeren belüli elemekre** hazai és nemzetközi kitekintésben egyaránt.

E körben tudományos eredményeimet de lege ferenda javaslatként is feltüntettem (lásd: B.1.-B.3. tudományos eredmények).

A.) Tudományos eredmények a reintegrációs őrizet jogintézményének és alkalmazhatóságának az azt körülvevő eljáró személyek hatásai vonatkozásában:

A.1. A kutatás során egyértelművé vált, hogy bár a hatályos jogszabály a reintegrációs őrizet elrendelését a szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt vagy védője részére egy alkalommal teszi lehetővé, addig egyébként ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy az **intézet akár több alkalommal is kezdeményezze, ha az elítélt helyzete ezt indokolja.** Erre azonban – a kutatás tapasztalatai alapján – **a reintegrációs őrizet 10 éves időtartama alatt nem volt példa.** A büntetés-végrehajtási intézetek nem használják ezt a lehetőséget sem az adott intézet telítettségének csökkentése céljából, sem pedig az elítéltek reintegrációs lehetőségeinek elősegítése céljából. Az okra nem derült fény.

A.2. A kutatás tapasztalatai alapján **a reintegrációs tisztnek a reintegrációs őrizeti eljárás sikerességében kardinális szerepe van.** Elsősorban abban, hogy az elítélt igényli-e majd a reintegrációs őrizet engedélyezése iránti eljárás megindítását vagy sem. Ez konkrétan azt jelenti, hogy ha a reintegrációs tiszt megfelelő alapossggal tájékoztatja az elítéltet arról, hogy

mi szükséges az eljárás megindításához, sőt segíti őt abban, hogy a hozzátartozójával, érintett kapcsolattartókkal hogyan kommunikáljon a lakhatási nyilatkozat eredményes beszerzése érdekében, illetve az előterjesztéshez csatolt értékelő véleményben azokra az objektív elemekre helyezi a hangsúlyt, amelyek az elítélt ilyen módon történő szabadulásának elősegítését célozzák, úgy a reintegrációs őrizet engedélyezésének esélye lényegesen megnövekedhet. Amennyiben viszont a reintegrációs tiszt ezekre a szempontokra nem kellő alaposággal figyel, s csupán a jogszabály által megkövetelt alap tájékoztatási kötelezettségének tesz eleget, illetve a társosztályok részéről beszerzett adatokat is csak felületesen kezeli, úgy az esély a szabadulásra kevesebb. Tehát lényeges tudományos eredmény az is, hogy a reintegrációs tiszteknek a jogintézmény alkalmazhatóságának tekintetében kardinális jelentősége van. Nagymértékben függ attól, hogy a reintegrációs tiszt milyen alaposággal és részletességgel, illetve milyen elemekre helyezve a hangsúlyt készíti el az értékelő véleményt, hogy a reintegrációs őrizet engedélyezésre kerül vagy sem.

A.3. A kutatás során megállapításra került az is, hogy a bv. pártfogó felügyelő esetén előfordulhat olyan helyzet, hogy a **pártfogó felügyelőnek figyelembe kell vennie, s indokolt esetben akár védenie is kell egy, az eljáráson kívülálló hozzátartozót az elítélt ellenében, annak ellenére, hogy maga a jogintézmény az elítélt reintegrációjának elősegítésére hivatott.**

A környezettanulmányban javasolt intézkedésekkel és az ügy szempontjából különösen fontos, speciális szempontrendszerben meghatározott kérdésekre adott válaszokkal a bv. bíró döntéséhez objektív, független módon szolgáltat egyéb forrásból be nem szerezhető módon információkat és ezzel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához. Előfordulhat azonban olyan szituáció, amikor jogilag a helyzet bár rendezett és alkalmazható lenne a jogintézmény, de a pártfogó környezettanulmányának elkészítése során mégis olyan körülményt észlel, amely emberileg nem fér össze az alkalmazhatósággal. Ilyen tipikus példa egyébként a befogadói nyilatkozat mögötti személyek esete, azaz amikor az elítélt rendelkezik befogadó nyilatkozattal, de az őt befogadó személy valójában tart a fogvatartotttól. Előfordulhat, hogy az elítélt – jellemzően élettársával vagy barátnőjével – aktív kapcsolattartást ápol a büntetés-végrehajtás által engedélyezett valamennyi rendelkezésre álló formában, ugyanakkor a bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmány felvételekor szembesül azzal a ténnyel, hogy a hozzátartozó fél az elítélttől. S mivel az elítélt kifejezetten felszólította, hogy adjon befogadó nyilatkozatot, ezt megtette, de valójában nem szívesen fogadná otthon, tart/fél tőle, nem szeretné, hogy egy közösségben éljen vele. E körülmény tárgyilagos közlése elengedhetetlen a környezettanulmányban, viszont oly módon kell

megvalósulnia, hogy a felek között ne generáljon feszültséget, ezzel gondot okozva a hozzátartozónak, s közvetett módon akár az elítélt reintegrációjának is.

A.4. Szintén a kutatás egyik eredményeként került felszínre, hogy **a pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány nyilvánossága tekintetében anomália van a jogszabályi rendelkezés és a gyakorlat között.**

A Bv. tv. 26. § (4) bekezdés a), c), e) és f) pontjaiban foglaltak alapján hasonlóan a pártfogó felügyelői véleményhez, a környezettanulmány nem nyilvános dokumentum, ezért a bírósági tárgyaláson az elítélt, a védője és az egyéb érdekelték számára nem közölhető. Ennek ellenére az elmúlt években több bv. pártfogó felügyelő arról számolt be, s ezt a kutatás során is többször megerősítették, hogy az általuk készített környezettanulmányokat a tárgyaláson a bv. bíró az érintett elítélt jelenlétében szó szerint felolvassa, annak ellenére, hogy a dokumentumban jelezték, hogy a szakterületi vélemény szenzitív információkat tartalmaz. Ennek következtében előfordult olyan eset is, hogy az elítélt a kapcsolattartói útján fenyegette meg a bv. pártfogó felügyelőt a negatív adattartalmú környezettanulmány miatt. Korábban volt is arra példa (2023-ban), hogy a fentiekre tekintettel minden agglomerációs központ szakirányításért felelős parancsnok-helyettesének meghatározásra került, hogy az általuk képviselt agglomerációs körzetbe tartozó büntetés-végrehajtási intézetek vegyék fel a kapcsolatot az illetékességükbe tartozó törvényszékek bv. bírójával szakmai megbeszélés kezdeményezése céljából, a jogszabályi rendelkezésekkel összhangban lévő gyakorlat kialakítása érdekében. Ennek ellenére ez a gyakorlat mind a mai napig eltérő módon, de jelen van az eljárások során.

A.5. Számomra az egyik legfontosabb **tudományos eredmény a bv. bírók mérlegelési körében előforduló súlyozási szempontok különbözőségei rendszerének felállítása volt**, s az ezekhez kapcsolódó intézeti javaslat bv. bíró általi elfogadása vagy elutasításának aránya. A dolgozatban részletesen bemutatásra került, hogy a bv. bírókat generálisan 2 nagy csoportra lehet osztani a kutatás tapasztalatai alapján.

- Vannak olyan gyakorlatot követő bv. bírók, **akik szinte kizárólag az intézeti magatartást és az ott eltöltött idő alatti körülményeket veszik figyelembe, és ennek alapján hozzák meg döntésüket.** Ezek a bv. bírók a reintegrációs őrizetet az eredeti céljának megfelelően inkább a támogató, segítő bv-s rehabilitációs elemként értékelik, s elsődlegesen az engedélyezése alapjául a szabadságvesztés megkezdése óta eltelt időszak eseményeit veszik hangsúlyosan figyelembe, azaz a fogvatartott egyéni fogvatartási programjában foglaltakat a fogvatartott teljesíti-e, volt-e jutalmazva vagy fenyítve, dolgozik-e, normakövető magatartást tanúsít-e az intézetben, hogyan jön ki a társaival, a személyi állománnyal stb.

Ilyen esetekben, ha a törvényi – objektív feltételek fennálltak és a kérelmet a bv. intézet továbbította ezen ismérvek mentén, akkor a bv. bíró a döntését a kérelem gyors elbírálását követően jellemzően az intézeti javaslat alapján hozta meg. Nyilván ez esetben relatív könnyebb volt az intézetnek a fenti szempontok alapján egy egzaktabb képet adni az elkövetőről, akár támogató, akár elutasító döntésre tettek javaslatot.

- Vannak olyan bv. bírók is viszont, akik komplexitásában nézik a reintegrációs őrizet engedélyezésének feltételrendszerét, azaz **az elkövetett bűncselekmény jellege és az elítelt szabadságvesztés előtti személyisége és magatartása a hangsúlyosabb a döntéshozatalnál**. Ezek a bv. bírók azt állítják,²⁵⁹ hogy a bv. intézetben nagyon kontrollált és mesterségesen fenntartott keretek közötti magatartása az elíteltnek nem tud kizárólagosan irányadó lenni arra vonatkozóan, hogy a kinti életben, ahol kevesebb a közvetlen kontroll és szabály, szintén ugyanígy fog eljárni. Ezért fontos figyelembe venni az intézeti életet megelőző magatartását, normakövetését, az elkövetett bűncselekményének a jellegét, körülményeit is. Nem csak és kizárólag azokat, hiszen csak az alapján történő esetleges elutasítása a reintegrációs őrizetnek a kettős büntetés tilalmát is felvethetné elméleti síkon. Emiatt tényyszerűen és hangsúlyosan figyelnek ezekre is a reőr elbírálásánál. **Ezekben az esetekben a bv. intézet értékelő véleménye és javaslatától több esetben eltérő döntés is született.**

Viszont hogy ki hová helyezi a hangsúlyt, az teljes mértékben szubjektív módon történt.

A.6. Az 1.5. tudományos eredményhez kapcsolódóan a **bv. bírók mérlegelési körében előforduló súlyozási szempontok különbözőségei rendszere alapján vizsgáltam, hogy van-e összefüggés az intézet értékelő véleménye és javaslata és a bv. bíró (engedélyező vagy elutasító) végzése között. Tudományos eredményként rögzíthető, hogy nemcsak, hogy van, de ez az összefüggés erősnek mondható.** Ezek alapján az értékelő véleményben szereplő tényezők (az elítelt magatartása a szabadságvesztés alatt, az intézeti élethez-, a munkavégzéshez,- a más fogvatartottakhoz,- és az állományhoz való hozzáállása, együttműködési készsége, belső normakövetése, kapcsolattartása, szabadidős programok eltöltése, érdeklődése stb.) olyan alap, amelyre a bv. bíró a döntését helyezi. Mindezek tükrében az intézeteknek jelentős és érdemi szerepe van abban, hogy minél több potenciális elítelt reintegrációs őrizetbe kerüljön. Ez több szempontból is jó hír: egyrészt, **ha az intézet rendelkezik olyan elítéltekkel, akik a törvény erejénél fogva alkalmasak a jogintézményre, és a magatartásuk is előremutató, akkor az intézet hathatósan tud**

²⁵⁹ 2023.01.01. és 12.31. között hozott reintegrációs őrizettel kapcsolatos végzések bv. bírói közül néhányat készült informális beszélgetés során kapott információ alapján.

közreműködni abban, hogy ezek a fogvatartottak kikerülhessenek a bv. intézetből, ezáltal férőhelyet és állományi leterheltséget szabadítva fel. Továbbá ezen elítélt eltartása, ellátása, támogatása sem a bv. feladata többé. Nem utolsósorban pedig, a szabaduló elítélt reintegrációs esélyei is sokkal jobbak, mint a zárt intézet keretei között. **Bebizonyosodott tehát, hogy a bv. bíró nemcsak, hogy figyelembe veszi az előterjesztést és javaslatot, amit az intézet tesz, hanem döntő többségében annak alapján jár el.**

B.) Tudományos eredmények a reintegrációs őrizet jogalkotásra és alkalmazásra, illetve a büntető jogrendszeren belüli elemekre való hatása vonatkozásában

B.1. Szintén tudományos eredménynek véltem azt a vizsgálatból származó megállapítást is, miszerint 2015 és 2025 között **a reintegrációs őrizet jogintézményének alkalmazása eredményesen csökkentette a hazai börtönpopulációt.** Jelen esetben az eredményes jelző arra vonatkozik, amennyiben legalább két kisebb befogadóképességű bv. intézet teljes populációjának számát meghaladó elítélt kerül egy évben reintegrációs őrizetbe. Ez a létszám már tud érdemben segíteni a telítettségi nehézségeken, illetve érezhető szervezeti viszonylatban is. A kutatás során kapott számadatok mérése alapján a sikerességi ráta azt mutatta, hogy 9 év átlagában a reintegrációs őrizet minden esetben meghaladta két kisebb hazai befogadóképességű intézet fogvatartotti létszámát, így alkalmas volt a börtönpopuláció csökkentésének másodlagos – ám fontos – céljának megvalósítására.

B.2. A jogintézmény tartalmi elemeinek vizsgálata körében, illetve a büntető igazságszolgáltatási rendszerbe történő elhelyezése, rendszerelemként történő alkalmazása kapcsán a kutatás arra a megállapításra jutott, hogy a **jogintézmény megnevezésének felülvizsgálata is indokoltta** vált. A reintegrációs őrizet során - a folyamatos ellenőrzés megtartása mellett - a személyes kontroll funkciót a modern kor technikai vívmányainak köszönhetően a monitoring rendszer váltja ki. Mindezek tükrében - más jogterületekhez igazodva - a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 272. § (1) bekezdés c) pontjával összhangban javaslom a bűnügyi felügyelet **reintegrációs felügyeletre történő átnevezését.**

B.3. A kutatás során az is világossá vált, hogy **kifejezetten szükség lenne a reintegrációs őrizet „back-door” alkalmazása mellett annak „front-door” alkalmazására is.** A nemzetközi szervezetek, esetjog vizsgálata körében arra a megállapításra jutottam, hogy a hazai jogrendszerben a „front-door” intézménye nemcsak, hogy kellően megalapozott és előkészített, de hasonlóan „back-door” társához nagy valószínűség mellett a börtönpopuláció csökkentésében és a hatékonyabb szankciórendszer működtetésében is jelentősége lenne. Ezt a kérdést is elsősorban büntetés-végrehajtási szempontból vizsgáltam, s arra a megállapításra

jutottam, hogy nem elhanyagolható tény, hogy a hazai büntetés-végrehajtási intézetek visszatérően túlszűfoltási problémákkal szembesülnek, melyre a „front-door” elvének alkalmazása részleges megoldást jelenthet. Kiemelt hangsúlyt kapna az arra alkalmas elítéltek szelekciója, melyhez speciális elemző-értékelő tevékenység kapcsolódik (pl.: életút, büntetés-végrehajtási előzmények stb.), illetve a kiválasztás. A disszertációban részletesen kifejtettem annak javasolt eljárási elemeit is. A „front-door” típusú büntetés további elengedhetetlen feltétele az érintett fogvatartottak általánostól eltérő tájékoztatása a betartandó normákról, melyre a bevált „e-learning” módszerek a legkézenfekvőbbek. A felhívás napján az elítélt bevonul a BvOP által kijelölt bv. intézetbe, ahol megtörténik a befogadás (az atipikus bv. jogviszony kezdete). Az adatrögzítést követően felhelyezésre kerül az eszköz, az elítélt a számára kijelölt helyre távozik. A döntéshozó ebben az esetben is a bv. bíró lenne, aki a rendelkezésére bocsátott szakvélemények alapján engedélyezné az új modellt.

2.2. Megállapítások és de lege ferenda, illetve propositae practicae, azaz javaslatok a jogalkotó és a gyakorlat számára

Ha össze akarnánk foglalni, mi a reintegrációs őrizet célja és küldetése, és sikerült-e ezeket abszolválni, akkor úgy lehetne egzakt módon definiálni, hogy ezen jogintézmény rendkívül összetett cél- és eredményrendszerrel megáldott.

1./ Mint részletesen kifejtettem, a jogintézmény elsődleges célja a büntető igazságszolgáltatási rendszerben az, hogy segítse az elítéltek társadalomba való visszailleszkedését. Hiszen a reintegrációs őrizet lehetőséget biztosít arra, hogy az elítélt fokozatosan, szabályozott keretek között térhessen vissza a társadalomba, ami segít abban, hogy újra megtanulja a társadalmi normákat és felelősségeket. Tehát a jogintézmény lehetőséget biztosít a munkavállalásra, oktatásban való részvételre, valamint a családi és közösségi kapcsolatok megerősítésére. A társadalmi reintegráció elősegítése tehát, mint a büntetés-végrehajtás egyik legfontosabb célja, kétségtől a reintegrációs őrizet egyik alapfeladata. A hazai büntetés-végrehajtásban a reintegrációs őrizetre alkalmas elítéltek jelentős hányada el is nyeri ezt a lehetőséget, illetve abszolválja is azt. Hogy ez a szám lehetne-e magasabb? Természetesen igen. Vajon ennek a számnak az emelése a bv. intézetek hatáskörébe tartozik? A kérdés költői, véleményem szerint igen. Hiszem, hogy a következő 10 éves időszakban az atipikus, telítettségszökkentő alternatívák szerepe felértékelődik és a bv. intézetek, bv. bírók és a társadalom is nyitottabban és felkészültebben kezeli majd az e körbe tartozó elítélti populációt.

2./ Számos nyugati kriminológus (lásd a nemzetközi részeknél) kutatásai alapján vallja, hogy a börtönben töltött idő csökkentése és a kinti életbe történő visszaillesztés elősegítése vitathatatlanul a recidivizmust, azaz az újabb bűncselekmény elkövetésének kockázatát csökkenti. A dolgozat folyamán részletesen bemutatott kutatások, tanulmányok alapján azt tapasztaltam, hogy az elítéltek folyamatos ellenőrzése a reintegrációs őrizet eszközrendszerén keresztül - amely egyben egyfajta támogatást is jelent részükre - a leginkább megfelel ennek a gondolatnak, azaz ennek révén csökken a bűnismétlés veszélye. Ugyanakkor a reintegrációs programok, amelyek az őrizet alatt részükre biztosíthatók (és mint láttuk, számos európai országban élnek is ezen programok széles körével), segítenek az elítélteknek új készségek elsajátításában, amelyek szükségesek a törvényes életvitelhez.

Véleményem szerint a reintegrációs őrizet önmagában nem bír bűnmegelőző vagy recidivista tulajdonsággal. A technikai eszközök jelenléte és a fokozatosság elve az, ami elsősorban hat talán az elítéltekre, akinek ezáltal megadatik egy második esély. Azt azonban szilárdul hiszem, hogy amennyiben ezen elítéltek részére a jogintézmény alkalmazása alatti időben egyéb reintegrációs programokat is biztosítana az állam, úgy sokkal hatékonyabbak és eredményesebbek lennének a visszailleszkedési mutatók. Számos nyugat-európai minta ismert ebben a körben, amelyek esetleges pilot alkalmazása igazolhatná sikerességüket a magyar jogrendszerben is.

3./ A reintegrációs őrizet szintén rendkívül fontos eredménye a börtönpopuláció csökkentése. Magyarország egyik legnagyobb kihívása a hazai börtönnépesség – a nemzetközi elvárások szerinti mértékének – megfelelő körülmények közötti elhelyezése. Vitathatatlan tény, hogy az elítéltek korábbi szabadulása csökkenti a börtönök túlszűfoltóságát és ennek köszönhetően a börtönök erőforrásait hatékonyabban lehet felhasználni. S ha már az erőforrásokat említjük, szintén rendkívül fontos eredménye a reintegrációs őrizetnek a költséghatékonyság.

Jelen dolgozat egyik fontos eleme volt a reintegrációs őrizettel kapcsolatos számok, adatok összehasonlítása, elemzése. E körben bemutattam, hogy a hazai börtönökben milyen bűncselekmények elkövetői milyen arányban (pontosan hányan) töltik büntetésüket. Ehhez mérten az is bemutatásra került, hogy ezek közül a bűncselekmény-elkövetők közül kik azok, akik a törvényi feltételek teljesítése esetén alkalmasak a reintegrációs őrizetre. Nyilván sok egyéb szempont is szóba jöhet, azonban így is egy jelentős százaléku populációról beszélünk, akik, ha szabadulhatnának a bv. intézetből, jelentősen csökkentenék a bv. szervezet terheit.

4./ A reintegrációs őrizet költségeiről azt gondoljuk, hogy általában alacsonyabbak, mint a teljes börtönbüntetés költségei a büntetés-végrehajtás számára. Viszont ennek vizsgálata egy külön kutatás témája lehetne, hiszen nagy kérdés, hogy melyik a drágább: az, ha az elítéltek a

kiszabott büntetésének végéig az intézetben tartjuk és eltartjuk, vagy ha kiengedjük bár a társadalomba, de a reintegrációs őrizet kötelező elektronikus felügyeleti rendszerének működtetési költségeit megfizetjük: a készülék ára, karbantartása, továbbá a megfigyelési rendszer működtetése, személyi állomány megfizetése, normaszegés esetén kiszállás a helyszínre stb. Melyik az olcsóbb megoldás? Jó esetben ez csak másodlagos szempont, hiszen az elítélt részére a társadalomba való sikeres reintegráció lehetőségét egy esetleges magas költség esetén is biztosítani kell egy modern államnak. Remélve ezáltal, hogy hosszútávon viszont az eredményei okán nemcsak egy újabb büntető igazságszolgáltatási költséget takaríthatunk meg, hanem az össztársadalmi kiadásokat is, mivel adófizető, normakövető állampolgár válik majd belőle.

5./ Nem hagyhatjuk említés nélkül a reintegrációs őrizet hatását az adott elítélt személyes fejlődésére és felelősségvállalására sem. Ezen dolgot ez nem vizsgálta. Ugyanakkor tudjuk korábbi kutatásokból, hogy a reintegrációs őrizet nagymértékben hozzájárul az elítéltek felelősségérzetének és önállóságának növeléséhez (lásd: elméleti és történeti fejezet). S ha már a fogvatartott lelki világát és pszichés támogatottságát is figyelembe vesszük, úgy a reintegrációs őrizet egyik nagy előnye a fokozatosság, hiszen nem azonnal magára van utalva az elítélt, hanem külső és állandó kontroll mellett alakíthat ki új, megfelelőbb szokásokat és rendszert az életében. A szakirodalom szerint ez rendkívül fontos eleme a társadalomba való visszaillesztésnek. Érdekesség azonban, ha már a szakirodalomra támaszkodunk egy ilyen elem vizsgálatánál, hogy a magyar szakirodalom nem foglalkozott ezzel a kérdéssel, a külföldi viszont annál inkább.²⁶⁰

²⁶⁰ Lásd: D. Vanhaelemeesch, T Vander Beken et al (2013):

Punishment at home: Offenders' experiences with electronic monitoring – IN: European Journal of Criminology, <https://doi.org/10.1177/14773708134938>; M. Renzema, E Mayo-Wilson (2005): Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders? IN: Journal of Experimental Criminology, Springer; M. DeMichele (2014): Electronic monitoring: It is a tool, not a silver bullet. IN: Criminology & Pub. Pol'y, - HeinOnline; M Nellis (2014): Understanding the electronic monitoring of offenders in Europe: Expansion, regulation and prospects. IN: Crime, Law and Social Change, Springer; RM. Young, G. Raymond Prentice (2013): Prisoner intentions to participate in an electronic monitoring scheme: An application of the theory of planned behaviour. IN: Journal of Criminal Psychology; S. Bottos (2007): An overview of electronic monitoring in corrections: The issues and implications. IN: Research Report - epe.lac-bac.gc.ca; WD. Burrell, RS. Gable (2008): From BF Skinner to Spiderman to Martha Stewart: The past, present and future of electronic monitoring of offenders. IN: Journal of Offender Rehabilitation, Taylor & Francis; M. Richter, B. Ryser, U. Hostettler (2021): Punitiveness of electronic monitoring: Perception and experience of an alternative sanction. IN: European Journal of Probation <https://doi.org/10.1177/20662203211038489>.

6./ Álláspontom szerint számos – technológiai részre vonatkozó – javaslat is helyet kell, hogy kapjon e dolgozat keretei között. E körben a gazdasági és a létszámhelyzetre figyelemmel, megfontolandó a monitoring feladat delegálása a magánbiztonsági versenyszférába, természetesen mindenre kiterjedő, átfogó hatástanulmány elkészítése mellett. A szakmailag megalapozott döntéselőkészítéshez elengedhetetlen a magas szintű kompetenciákkal rendelkező bizottság szakvéleménye. Elképzelésem szerint a biztonsági cég egy, a „börtönvilágtól” elkülönült tevékenységirányító központjában történne a megfigyelés, ahol szabotázs esetén azonnal riasztanak az illetékes bv. szervet.

7./ Szintén elgondolkodtató a kifejezetten távfelügyeleti célokra fejlesztett rendszerek magas bekerülési ára, melyek esetlegesen kiválthatóak lennének egyes civil alkalmazások továbbfejlesztésével: pl. okostelefonok helymeghatározásra, biometrikus azonosításra szolgáló funkcióinak bővítése. A jogintézmény az együttműködés elvén alapul, tekintettel arra, hogy az eszköz eltávolítása nem túlságosan bonyolult, hiszen az a végtagokról könnyen levágható. Az okostelefonok okosórával kombinálva már jelenleg is alkalmasak az életfunkciók folyamatos figyelésére, illetve szükség esetén riasztásra. Gyakorlatilag a kereskedelmi forgalomban megvásárolható eszközök, a kapcsolódó applikáció elkészítésével együtt vélhetően jelenleg jóval olcsóbban alkalmazhatóak lennének.

8./ A technikai fejlődéssel párhuzamosan egyéb újdonságok megjelenése sem elképzelhetetlen, pl.: a dróntechnológia a jövőben párosulhat az ellenőrzési mechanizmushoz, illetve a témához kapcsolódó rendkívüli események kezeléséhez, felszámolásához is hatékony segítséget nyújthat (pl. szökés esetén forrónyomos üldözés). Ennek a nagy kérdése továbbra is annak anyagi vonzata. A börtönrendszerek működtetése mindenhol a világon rendkívül drága és pénzigényes. Egy ilyen technológia bevezetése rövid távon egész biztosan nem fogja csökkenteni a költségeket. Amennyiben egy ország az állampolgárai vonatkozásában a hosszú távú költségcsökkentésre alapoz, úgy a modern technológia bevezetése a reintegrációs elemek vonatkozásában is – és nemcsak a biztonsági elemek szempontjából – kiváló megoldás lehet. Meglátásom szerint ez szintén egy új kutatás és disszertáció témáját feszegeti.

HIVATKOZÁSOK

Felhasznált jogszabályok:

Magyar (legfontosabb) jogforrások:

1. Magyarország Alaptörvénye
2. 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
3. 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvről
4. 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
5. 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
6. 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
7. 218/2011. (X.19.) Kormányrendelet a minősített adatot, az ország alapvető biztonsági, nemzetbiztonsági érdekeit érintő vagy a különleges biztonsági intézkedést igénylő beszerzések sajátos szabályairól
8. 6/2003. (IV.4.) IM-BM együttes rendelet a házi őrizet végrehajtásáról
9. 8/2013. (VI.9.) KIM rendelet a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről
10. 55/2014. (XII.5.) BM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírság helyébe lépő elzárás, az előzetes letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól
11. 9/2014. (XII.12.) IM rendelet a szabadságvesztés és az elzárás kezdő és utolsó napjának megállapításáról
12. 16/2014. (XII.19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
13. 10/2015. (III.30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a büntetés-végrehajtási szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól
14. 1040/2011. (III.9.) Kormányhatározat az átfogó vizsgálat megállapításaihoz kapcsolódó intézkedésekről
15. A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 26/2015. (III.31.) OP szakutasítása a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatának kiadásáról [2]

16. 22/2023. (III.29.) BvOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról

Felhasznált ENSZ egyezmények, ajánlások:

1. a fiatalkorúak igazságszolgáltatására vonatkozó minimumszabályai (a Pekingi Szabályok) (40/33. sz. határozat);
2. a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló Egyezmény (kihirdette: 2007. évi XCII. törvény),
3. a gyermek jogairól szóló Egyezmény (kihirdette: 1991. évi LXIV. törvény) és
4. a kínzás és más kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódról és büntetésről szóló 1984. évi egyezmény fakultatív jegyzőkönyve (OPCAT) (kihirdette: 2011. évi CXLIII. törvény),
5. a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi Egyezmény (kihirdette: 1988. évi 3. törvényerejű rendelet),
6. a női fogvatartottakkal való bánásmódra és a női elkövetőkre vonatkozó, szabadságelvonással nem járó intézkedésekre vonatkozó szabályai (a Bangkoki Szabályok) (2010/16. sz. határozat);
7. a szabadságelvonással nem járó intézkedésekre vonatkozó minimumszabályai (a Tokiói Szabályok) (45/110. sz. határozat);
8. Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (kihirdette: 1976. évi 8. törvényerejű rendelet)

Felhasznált Európa Tanács dokumentumok:

1. az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én kelt egyezmény (EJEE),
2. Rec(92)16 ajánlás a közösségi szankciókra és intézkedésekre vonatkozó európai szabályokról;
3. Rec(92)17 ajánlás a büntetések következetességéről;
4. Rec(97)12 ajánlás a szankciók és intézkedések végrehajtásával foglalkozó személyzetről;
5. Rec(99)22 ajánlás a börtönök túlszűfolttságáról és a börtönnépesség inflációjáról;

6. Rec(2000)22 ajánlás a közösségi szankciókra és intézkedésekre vonatkozó európai szabályok végrehajtásának javításáról;
7. Rec(2003)22 ajánlás a feltételes szabadságra bocsátásról (feltételes szabadságra bocsátás);
8. Rec(2006)2 ajánlás az európai börtönszabályokról;
9. az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec (2006) 2. számú ajánlása az új európai bv. szabályokról.
10. CM/Rec(2008)11 ajánlás a szankciókkal vagy intézkedésekkel sújtott fiatalok elkövetőkre
11. CM/Rec(2010)1 ajánlás az Európa Tanács próbaidőre vonatkozó szabályairól;
12. CM/Rec(2012)5 ajánlás a büntetés-végrehajtási alkalmazottak európai etikai
13. CM/Rec(2014)4 ajánlás a Miniszteri Bizottság elektronikus megfigyelésről

Felhasznált szakirodalom:

1. Al-Billeh, Tareq; Issa, Hamzeh Abu (2022): The Community Penalties in the Jordanian Criminal Law: What are the Alternatives to Liberty-Depriving Penalties?, IN: Pakistan Journal of Criminology Volume 14, Issue 3.
2. Albrecht, Hans-Joerg (1996): Electronic Monitoring in Europe, A Summary and Assessment of Recent Developments in the Legal Framework and Implementation of Electronic Monitoring, <https://static.mpicc.de/shared/data/pdf/albrecht.pdf>
3. Andersen, Synøve N; Telle, Kjetil (2022): Better out than in? The effect on recidivism of replacing incarceration with electronic monitoring in Norway, IN: European Journal of Criminology Volume 19, Issue 1. DOI: 10.1177/1477370819887515
4. Belur et al. (2020): A systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders, IN: Journal of Criminal Justice Volume 68, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2020.101686>
5. Beyens, Kristel (2017): Electronic monitoring and supervision: A comparative perspective, IN: European Journal of Probation 9(1), 3-10., DOI: <https://doi.org/10.1177/2066220317704130>
6. Beyens, Kristel; Roosen, Marijke (2013): Electronic monitoring in Belgium: a penological analysis of current and future orientations, IN: European Journal of Probation Vol.5, No.3, 2013, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/206622031300500305>
7. Beyens, Kristel; Roossen, Marijke (2017): Electronic monitoring and reintegration in Belgium, IN: European Journal of Probation Volume 9, Issue 1 DOI: 10.1177/2066220317704132
8. Bogotyán Róbert: A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl, Börtönügyi Szemle 2015/1.
9. Bogotyán Róbert: Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban Börtönügyi Szemle 2018/4.
10. Bogotyán, Róbert Lajos (2022): A reintegrációs őrizet garanciaeleme, IN: Magyar Rendészet 2022/3. 131—144., DOI: 10.32577/mr.2022.3.8
11. Bogotyán, Róbert Lajos (2022): Fókuszban: a pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány, IN: Börtönügyi Szemle 2022/4.

12. Bogotyán, Róbert Lajos (2023): Az őrizet körülményei és a rendőri munka a rendőrségi fogdáknban. A MOMA projekt eredménye, IN: Belügyi Szemle 2023/6., DOI: 10.38146/BSZ.2023.6.11.
13. Bonta, James; Wallace-Capretta, Suzanne; Rooney, Jennifer (1999): Electronic monitoring in Canada, IN: Solicitor General Canada, 1999/1.
14. Boone, Miranda; van der Kooij, Matthijs; Rap, Stephanie (2017): The highly reintegrative approach of electronic monitoring in the Netherlands, IN: European Journal of Probation 2017, Vol. 9(1) 46-61, DOI: 10.1177/2066220317697660
15. Borbíró Andrea (2016): Problémafelvetés: mivel foglalkozik a kriminológia? IN: Kriminológia (szerk.: Borbíró-Gönczöl-Kerecsi-Lévay) Walters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016.
16. Borbíró Andrea: Kriminálpolitika. IN: Kriminológia (szerk.: Borbíró-Gönczöl-Kerecsi-Lévay) Walters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016.
17. Borseková et al. (2018): Electronic monitoring as an alternative form of punishment: An exploratory study based on european evidence, IN: International Journal of Law and Interdisciplinary Legal Studies Volume 4 Issue 1.
18. Bottos, Shauna (2007): An Overview of Electronic Monitoring in Corrections: The Issues and Implications, IN: Research Branch Correctional Service Canada, 2007.
19. Burrell, William D.; Gable, Robert S. (2008): From B. F. Skinner to Spiderman to Martha Stewart: The Past, Present and Future of Electronic Monitoring of Offenders, IN: Journal of Offender Rehabilitation, 46(3–4), 101–118, DOI: <https://doi.org/10.1080/10509670802143342>
20. Corbett, Ronald; Marx, Gary T. (2006): Critique: No Soul in the New Machine: Technofallacies in the Electronic Monitoring Movement, IN: Justice Quarterly Volume: 8 Issue: 3.
21. Czenczer Orsolya - Szenczi Attila: A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai, Börtönügyi Szemle, 2020/2. szám, 7.
22. Czenczer Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is... avagy a reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai. In: Blaskó Béla 70. születésnapjára Tanulmánykötet. Dialóg Campus kiadó, Budapest.
23. Czenczer, Orsolya (2022): A koronavírus okozta válsághelyzet hatása a büntetés-végrehajtásra – rövid kitekintés, IN: „Válsághelyzetek hatása a pénzügyi és a rendvédelmi szektorra” Tanulmánykötet 2022.

24. Csóti, András (2015): A magyar bv. intézetek túltelítettsége, a zsúfoltság csökkentésének útjai, IN: Belügyi Szemle, 2015/3.
25. D. Vanhaelemeesch, T Vander Beken et al: Punishment at home: Offenders' experiences with electronic monitoring – IN: European Journal of Criminology 2013.
<https://doi.org/10.1177/14773708134938>
26. Da Silva, Ronaldo Alves Marinho; Meneses, Renato Carlos Cruz; Silva, Thyerrí José Cruz (2023): "Paying for the mistake done": The charging of electronic anklet in light of economic expansion of criminal law, IN: Revista Brasileira de Seguranca Publica Volume 17, Issue 1, Pages 82 – 103, DOI: 10.31060/RBSP.2023.V17.N1.1475
27. Daems, Tom (2019): Electronic monitoring: Tagging offenders in a culture of surveillance, IN: Electronic Monitoring: Tagging Offenders in a Culture of Surveillance Pages 1 – 86, DOI: 10.1007/978-3-030-34039-1
28. Dhungana Sainju et al. (2016): Electronic Monitoring In the United States: The Transition and Expansion of Usage In Offender Populations, IN: Journal of Offender Monitoring, 2016, Vol 29, Issue 2.
29. Dhungana Sainju, Karla; Baggaley, Katherine; Filippelli, Vanessa; Baker, Ashley; Minassian, Tamar; Fahy, Stephanie (2016): Electronic Monitoring In the United States: The Transition and Expansion of Usage In Offender Populations. In: Journal of Offender Monitoring, 2016, Vol 29, Issue 2
30. Dünkél, Frieder (2018): Electronic Monitoring in Europe –a Panacea for Reforming Criminal Sanctions Systems? A Critical Review, IN: Kriminologijos studijos 2018, vol. 6, pp 58-77, DOI: <https://doi.org/10.15388/CrimLithuan.2018.6.1>
31. Dünkél, Frieder; Thiele, Christoph; Treig, Judith (2017): “You’ll never stand-alone”: Electronic monitoring in Germany, IN: European Journal of Probation 2017, vol. 9(1) 28-45, DOI: 10.1177/2066220317697657
32. Emma Laurie - Giuseppe Maglione: Az elkövetők elektronikus megfigyelése kontextusban: A politikától a politikai logikáig. IN: Critical Criminology (2020) 28:685-702., <https://doi.org/10.1007/s10612-019-09471-7>
33. Fallesen, Peter; Andersen, Lars H. (2017): Explaining the Consequences of Imprisonment for Union Formation and Dissolution in Denmark, IN: Journal of Policy Analysis and Management Volume 36, Issue 1, Pages 154 – 177, DOI: 10.1002/pam.21933

34. Finn, Mary A.; Muirhead-Steves, Suzanne (2006): The effectiveness of electronic monitoring with violent male parolees, IN: Justice Quarterly, 19(2), 293–312., DOI: <https://doi.org/10.1080/07418820200095251>
35. Gable, R. S., & Gable†, R. K. (2016). Remaking the Electronic Tracking of Offenders into a “Persuasive Technology.” Journal of Technology in Human Services, 34(1), 13–31. <https://doi.org/10.1080/15228835.2016.1138839>
36. Gable, Robert S.; Gable, Ralph Kirkland (2016): Remaking the Electronic Tracking of Offenders into a “Persuasive Technology”, Journal of Technology in Human Services, 34(1), 13–31., DOI: <https://doi.org/10.1080/15228835.2016.1138839>
37. Görgényi, Ilona: A szabadságvesztés alternatívái: az alternatív büntetések, illetve közösségi szankciók. In: Görgényi, Ilona; Gula, József; Horváth, Tibor; Jacsó, Judit; Lévay, Miklós; Sántha, Ferenc; Váradi, Erika: Magyar büntetőjog, általános rész. - Budapest: CompLex, 2014.
38. Graebisch, Christine M. (2019): Limits to Prisoners’ Rights and Unlimited Supervision, IN: Imprisonment: Identity, Experience and Practice Pages 107 – 126, DOI: 10.1163/9789004370678_006
39. Granja, Rafaela (2021): The Invisible Implications of Techno-Optimism of Electronic Monitoring in Portugal, IN: Comunicacao e Sociedade Volume 40, Pages 247 – 267, DOI: 10.17231/COMSOC.40(2021).3503
40. Gratzer-Sövényházy, Edit (2022): Reintegráció a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács támogatásával, IN: Börtönügyi Szemle 2022/2.
41. Grenet, Julien; Grönqvist, Hans; Niknami, Susan (2023): The effects of electronic monitoring on offenders and their families, IN: Journal of Public Economics, Volume 230., DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2023.105051>
42. Harle, Szilvia: Biztosabb a házi őrizet lábbilincsel. (<https://www.police.hu/hirek-esinformaciok/legfrissebb-hireink/zsar-magazin/biztosabb-a-hazi-orizet-labbilincsel>)
43. Haverkamp, Rita (2016): The Emergence and Use of GPS Electronic Monitoring in Germany: Current Trends and Findings, IN: Journal of Technology in Human Services, 34(1), 117–138., DOI: <https://doi.org/10.1080/15228835.2016.1139918>
44. Henneguelle, Anaïs; Monnery, Benjamin; Kensey, Annie (2016): Better at Home than in Prison? The Effects of Electronic Monitoring on Recidivism in France, In: The Journal of Law and Economics Volume 59, Number 3, DOI: <https://doi.org/10.1086/690005>

45. Henneguelle, Anaïs; Monnery, Benjamin; Kensey, Annie (2016): Better at Home than in Prison? The Effects of Electronic Monitoring on Recidivism in France, IN: The Journal of Law and Economics Volume 59, Number 3, DOI: <https://doi.org/10.1086/690005>
46. Herke, Csongor (1998): Gondolatok a házi őrizet magyarországi bevezetése előtt, IN: Magyar Jog 1998/8.
47. Hucklesby, Anthea (2011): The working life of electronic monitoring officers, IN: Criminology and Criminal Justice 11(1) 59-76, DOI: 10.1177/1748895810392185
48. Hussein, Jasmine (2020): A hátsó ajtós elektronikus felügyelet Magyarországon: A reintegrációs őrizet elmélete és gyakorlata, IN: Pro Futuro 2020/3, DOI: 10.26521/PROFUTURO/2020/3/8917
49. Hussein, Jasmine (2023): Az elektronikus felügyelet büntető anyagi jogi és büntetés-végrehajtási szabályozási lehetőségei Magyarországon a jelenlegi európai tendenciák tükrében. PhD doktori értekezés, 2023.
50. J. Robert Lilly, Mike Nellis: The limits of techno-utopianism. Electronic monitoring in the United States of America. Villan Print, 2012.
51. Jones, Richard (2014): The electronic monitoring of offenders: penal moderation or penal excess?, IN: Crime, Law and Social Change 62, 475–488 (2014), DOI: <https://doi.org/10.1007/s10611-014-9537-3>
52. Juhász F., Juhász J., Nagy-Mitró L., Somogyi Zs. B. (2019): A bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok, Segédanyag, II. átdolgozott kiadás
53. Juhász, Ferenc; Puzsár, Annamária (2022): A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység helyzete és jelentősége a jelenlegi jogi szabályozás tükrében, IN: Börtönügyi Szemle 2022/2.
54. Juhász, Júlia (2017): Büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység a munkaerőpiaci integráció tükrében, IN: Belügyi Szemle 2017/3.
55. Juhász, Zsuzsanna (2022): Mesterséges intelligencia és börtönkörnyezet? In: FORUM: ACTA JURIDICA ET POLITICA 12: 1 (2022)
56. Juhász, Zsuzsanna (2022): Internet Access of Prison Inmates. In: Karsai, Krisztina; Sözüer, Adem; Wörner, Liane (szerk.) Digital Criminal Justice: a Studybook: Selected Topics for Learners and Researchers, Istanbul, Törökország Onikilevha (2022)

57. Juhász Zsuzsanna (2022): Büntetőjogi szankciók és végrehajtásuk. Szeged, Magyarország: Iurisperitus Kiadó (2022)
58. Juhász, Zsuzsanna (2020): A szabadságvesztésről nemzetközi kitekintésben. IN: FORUM: ACTA JURIDICA ET POLITICA 10: 2 (2020)
59. Juhász, Zsuzsanna (2019): Külföldi fogvatartottak Európa börtöneiben. IN: FORUM: ACTA JURIDICA ET POLITICA 9: 2 pp. 49-61. (2019)
60. Kaylor, Leah E. (2022): Electronic Monitoring as an Alternative to Incarceration as Part of Criminal Justice Reform, IN: Handbook of Issues in Criminal Justice Reform in the United States, DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-77565-0_35
61. Kerecsi Klára (2001): Az alternatív szankciók helye és szerepe a büntetőjog. In: Büntetőjogi Kodifikáció 2001/2.
62. Kerecsi Klára (2016): Alternatív szankciók és közösségben végrehajtott büntetések. IN: Kriminológia. Kriminológia (szerk.: Borbíró-Gönczöl-Kerecsi-Lévay) Walters Kluwer Kiadó, Budapest, 2016
63. Kilgore, James (2015): Electronic Monitoring Is Not the Answer Critical reflections on a flawed alternative
64. Kirk, Gabriela (2021): The Limits of Expectations and the Minimization of Collateral Consequences: The Experience of Electronic Home Monitoring, IN: Social Problems Volume 68, Issue 3, Pages 642 – 657, DOI: 10.1093/socpro/spaa021
65. Kondás, K., Kovács, T., Berek, L. (2019): Elektronikus távfelügyelet a börtönökben. Bánki Közlemények 2(2), 57-62. 61.
66. Kornhauser, R., Laster, K. Punitiveness in Australia: electronic monitoring vs the prison. Crime Law Soc Change 62, 445–474 (2014). <https://doi.org/10.1007/s10611-014-9538-2>
67. Kornhauser, Ryan; Laster, Kathy (2014): Punitiveness in Australia: electronic monitoring vs the prison, IN: Crime, Law and Social Change 62, 445–474 (2014), DOI: <https://doi.org/10.1007/s10611-014-9538-2>
68. Kovács, Mihály (2022): „Új esély” – A Félutas Ház típusú programok bemutatása, IN: Börtönügyi Szemle 2022/2.
69. Kovács, Mihály (2022): A fogvatartottak reintegrációjának bemutatása a hazai börtönügy történelmi fejlődésén keresztül, IN: Börtönügyi Szemle 2022/1.

70. Lajtár, József (2015): A zsúfoltság csökkentésének gyakorlati megoldásai, IN: Belügyi Szemle, 2015/11., DOI: 10.38146/BSZ.2015.11.2.
71. Laurie, Emma; Maglione, Giuseppe (2019): The Electronic Monitoring of Offenders in Context: From Policy to Political Logics, IN: Critical Criminology 28, 685–702 (2020), DOI: <https://doi.org/10.1007/s10612-019-09471-7>
72. Lehoczki Ágnes – Szucsáki Melinda: A kiégés és a fogvatartottakkal kapcsolatos attitűdök vizsgálata a büntetés-végrehajtás személyi állományának körében, Börtönügyi Szemle, 2017/1.
73. Lévy, René (2012): From tagging to tracking, Beginnings and development of electronic monitoring in France, IN: Electronically Monitored Punishment
74. Lilly, J. Robert; Nellis, Mike (2012): The limits of techno-utopianism, Electronic monitoring in the United States of America, IN: Electronically Monitored Punishment, 2012/7.
75. Lopez Riba, Jose Maria (2024): The versatility and tightness of electronic monitoring: A comparative perspective between Spain and Belgium, IN: Probation Journal, 71(1), 67-86, DOI: <https://doi.org/10.1177/02645505231161795>
76. M. Nellis (2014): Understanding the electronic monitoring of offenders in Europe: Expansion, regulation and prospects - Crime, Law and Social Change, 2014 – Springer
77. M. Renzema, E Mayo-Wilson (2005): Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders? Journal of Experimental Criminology, Springer
78. M. Richter, B. Ryser, U. Hostettler (2021): Punitiveness of electronic monitoring: Perception and experience of an alternative sanction. IN: European journal of Probation <https://doi.org/10.1177/20662203211038489>
79. M. DeMichele(2014): Electronic monitoring: It is a tool, not a silver bullet-In: Criminology & Pub. Pol'y, - HeinOnline
80. Machado et al. (2017): Detection of electronic anklet wearers' groupings throughout telematics monitoring, IN: ISPRS International Journal of Geo-information Volume 6, Issue 1, DOI: 10.3390/ijgi6010031
81. Maes et al. (2012): Thinking about electronic monitoring in the context of pre-trial detention in Belgium: a solution to prison overcrowding?, IN: European Journal of Probation Vol. 4, No. 2, 2012.
82. Mainprize, Steve (1996): Elective Affinities in the Engineering of Social Control: The Evolution of Electronic Monitoring, IN: Electronic Journal of Sociology

83. Mathey, Christopher L-P (2014): Electronic Monitoring, IN: The Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice, DOI:
<https://doi.org/10.1002/9781118517383.wbeccj217>
84. Menyhért, Enikő; Nagy, Anita (2018): A reintegrációs őrizet egyes kérdései, IN: Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXVI/2. (2018)
85. Meuer, Katharina; Woessner, Gunda (2020): Does electronic monitoring as a means of release preparation reduce subsequent recidivism? A randomized controlled trial in Germany, IN: European Journal of Criminology Volume 17, Issue 5, Pages 563 – 584, DOI: 10.1177/1477370818809663
86. Mohácsi, Barbara (2019): A személyi szabadsághoz való jog érvényesülésének egyes aspektusai az európai elfogatóparancs végrehajtása során In: MISKOLCI JOGI SZEMLE: Különszám: 2 pp. 68-77. 10 p. (2019)
87. Mohácsi, Barbara (2019): A személyi szabadsághoz való jog érvényesülése az életfogytiglani szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények miatt folyó büntetőeljárásokban alkalmazott letartóztatással összefüggésben. In: Bárd, Petra; Borbíró, Andrea; Gönczöl, Katalin (szerk.) Kriminológia és kriminálpolitika a jogállam szolgálatában: Tanulmányok Lévay Miklós tiszteletére. Budapest, Magyarország: ELTE Eötvös Kiadó (2019) 426 p. pp. 358-367.
88. Mohácsi, Barbara (2018): A személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog. In: Jakab, András; Könczöl, Miklós; Menyhárd, Attila; Sulyok, Gábor (szerk.) Internetes Jogtudományi Enciklopédia Budapest, Magyarország: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar (PPKE JÁK) (2018) 873. p.
89. Mohácsi, Barbara (2018): A büntetés-végrehajtási jog szerepe az egyetemi oktatásban. In: Menyhárd, Attila; Varga, István (szerk.) 350 éves az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara: a jubileumi év konferenciasorozatának tanulmányai (I.-II. kötet), Budapest, Magyarország: ELTE Eötvös Kiadó (2018) 1,580 p. pp. 1095-1099.

90. Montero Pérez de Tudela, Esther (2020): Telematic Control and Semi-Freedom as a Response to the Pandemic: The Spanish Penitentiary System Experience, IN: Victims & Offenders 2020, vol. 15, nos. 7–8, 1186–1202., DOI: <https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1819496>
91. Mortiem, Ed; May, Chris (1997): Electronic monitoring in practice: the second year of the trials of curfew orders, IN: Home Office Research Study
92. Nagy Anita (2018): A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai Online: <https://ujbtk.hu/dr-nagy-anita-a-reintegracios-orizet-tortenete-szabalyozasa-es-europai-fejlodesi-iranyai/>
93. Nagy Anita: Digitalizáció a büntetés-végrehajtásban. (https://www.mjsz.unimiskolc.hu/files/13830/14_nagyanita_t%C3%B6rdelt.pdf)
94. Nagy Anita: Szabadulás a büntetés-végrehajtási intézetből, Bíbor kiadó, Miskolc, 2015.
95. Nagy, Ferenc: Egyes új tendenciák a büntetőjog szankciórendszerében, különös tekintettel az elektromosan felügyelt házi őrizet jogintézményére. In.: Wiener A. Imre Ünnepi Kötet. (Szerk.: Ligeti Katalin) KJK-KERSZÖV, Budapest, 2005.
96. Nagy, Anita (2016): A reintegrációs őrizet története, szabályozása és európai fejlődési irányai, IN: Büntetőjogi Szemle 2016/1-2.
97. Nagy, Anita (2016): A reintegrációs őrizet története, szabályozása és európai fejlődési irányai, IN: Büntetőjogi Szemle 2016/1-2.
98. Nagy, Anita (2016): Release from prison and probation in Hungary, IN: Curentul Juridic
99. Nagy, Anita (2018): A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai, IN: Kúria Lapja 2018/4. szám
100. Nagy, Anita (2019): A reintegráció nemzetközi gyakorlata és a reintegrációs őrizet, IN: Börtönügyi Szemle 2019/4.
101. Nagy, Anita (2020): A reintegráció és reintegrációs őrizet hazai és nemzetközi gyakorlata, IN: Kriminológiai Közlemények 80. szám
102. Nagy, Anita (2021): A reintegráció, a reintegrációs őrizet és a kötelező kegyelmi eljárás eredményessége, IN: Miskolci Jogi Szemle, 16(5), 394–406., DOI: <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.1481>

103. Nagy, Anita; Menyhért, Enikő (2018): A reintegrációs őrizet egyes kérdései, IN: Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica Et Politica 36 (2018) Miskolc University Press
104. Nellis, M. (2011). Quakers, penal reform and the challenge of electronically monitoring offenders. *International Review of Law, Computers & Technology*, 25(1–2), 95–105. <https://doi.org/10.1080/13600869.2011.594663>
105. Nellis, M. (2013). Surveillance-Based Compliance using Electronic Monitoring. In: Ugwuđike, P., Raynor, P. (eds) *What Works in Offender Compliance*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137019523_9
106. Nellis, Mike (1991): The electronic monitoring of offenders in england and wales: Recent Developments and Future Prospects, IN: *The British Journal of Criminology*, Volume 31, Issue 2, 1991, Pages 165–185, DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a048096>
107. Nellis, Mike (2004): Electronic monitoring and the community supervision of offenders, IN: *Alternatives to Prison, Options for an insecure society Chapter 9.*, DOI: 10.4324/9781843925743-9
108. Nellis, Mike (2009): Electronically Monitoring Offenders and Penal Innovation in a Telematic Society, IN: *Urban Crime Prevention, Surveillance, and Restorative Justice*
109. Nellis, Mike (2010): Electronic monitoring: towards integration into offender management?, IN: *Offender Supervision, New directions in theory research and practice*
110. Nellis, Mike (2011): Quakers, penal reform and the challenge of electronically monitoring offenders, IN: *International Review of Law, Computers & Technology*, 25(1–2), 95–105, DOI: <https://doi.org/10.1080/13600869.2011.594663>
111. Nellis, Mike (2013): Surveillance-Based Compliance using Electronic Monitoring, IN: *What Works in Offender Compliance*, DOI: https://doi.org/10.1057/9781137019523_9
112. Nellis, Mike (2014): Understanding the electronic monitoring of offenders in Europe: expansion, regulation and prospects, IN: *Crime, Law and Social Change* 62, 489–510 (2014)., DOI: <https://doi.org/10.1007/s10611-014-9540-8>
113. Nellis, Mike (2016): Electronic Monitoring and Probation Practice, IN: *Probation 12 Essential Questions*, DOI: https://doi.org/10.1057/978-1-137-51982-5_11
114. Nellis, Mike (2018): Electronically monitoring offenders as “coercive connectivity”: Commerce and penalty in surveillance capitalism, IN: *Privatising Punishment in Europe?* Pages 124 – 142, DOI: 10.4324/9781315269726

115. Nellis, Mike (2021): Electronic Monitoring Around the World, IN: Oxford Research Encyclopedia of Criminology, DOI: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.642>
116. Nellis, Mike (2021): Towards Predictivity? Immediacy and Imminence in the Electronic Monitoring of Offenders, IN: The Pre-Crime Society. Bristol, UK: Bristol University Press, DOI: <https://doi.org/10.51952/9781529205268.ch015>
117. Nellis, Mike; Bungerfeldt, Jan (2013): Electronic monitoring and probation in Sweden and England and Wales: Comparative policy developments, IN: Probation Journal, 60(3), 278-301., DOI: <https://doi.org/10.1177/0264550513504530>
118. Nellis, Mike; Kristel, Beyens; Kaminski, Dan (2012): Introduction, Making sense of electronic monitoring, IN: Electronically Monitored Punishment
119. Nišević, Anita Jandrić (2015): An overview of the research into the effectiveness of electronic monitoring as an alternative sanction, IN: Kriminologija & socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju, Vol. 23 No. 1, 2015.
120. Noorda, Hadassa (2023): Exprisonment: Deprivation of Liberty on the Street and at Home, IN: Criminal Justice Ethics Volume 42, Issue 1, Pages 1 – 19, DOI: 10.1080/0731129X.2023.2174722
121. Padgett, Kathy G.; Bales, William D.; Blomberg, Thomas G. (2006): Under surveillance: an empirical test of the effectiveness and consequences of electronic monitoring, IN: Criminology and Public Policy Volume 5, Issue 1, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9133.2006.00102.x>
122. Pallo J. – Töröcsik B.: A magyar büntetés-végrehajtás szabályozási környezete az európai elvárások tükrében (2. rész), IN: Börtönügyi Szemle 2011/3. szám
123. Pallo József (2016): Visszatekintés a Bv. Törvény kodifikációjára és a jogalkalmazás néhány első tapasztalata, IN: Börtönügyi Szemle 2016/1.
124. Pápai-Tarr Ágnes (2020): Az elkövető személyiségének jelentősége a büntetéskiszabásban, különös tekintettel az előéletre. IN: Pro Futuro 2020/1.
125. Papczun, Petra Judit; Szilágyi, Nándor Imre (2022): A reintegrációs őrizet szerepe az elítéltek társadalmi visszailleszkedésében, IN: Belügyi Szemle 2022/2.
126. Párkányi, Eszter; Hucklesby, Anthea (2021): Electronic monitoring in the youth justice system of Hungary.

127. Paterson, Craig (2007): Commercial Crime Control and the Electronic Monitoring of Offenders in England and Wales, IN: Social Justice, vol. 34, no. 3/4 (109-110), 2007.
128. Paterson, Craig (2015): From offender to victim-oriented monitoring: a comparative analysis of the emergence of electronic monitoring systems in Argentina and England and Wales, IN: Revista Brasileira de Gestao Urbana. Special Section: Security, Control, and Surveillance in the Latin American City, DOI: <https://doi.org/10.1590/2175-3369.007.002.SE01>
129. Payne, B. K., & Gainey, R. R. (2000). Electronic Monitoring: Philosophical, Systemic, and Political Issues. Journal of Offender Rehabilitation, 31(3-4), 93-111. https://doi.org/10.1300/J076v31n03_06
130. Payne, Brian K.; Gainey, Randy R. (2000): Electronic Monitoring: Philosophical, Systemic, and Political Issues, IN: Journal of Offender Rehabilitation, 31(3-4), 93-111, DOI: https://doi.org/10.1300/J076v31n03_06
131. Payne, Brian K.; Gainey, Randy R. (2000): Is good-time appropriate for offenders on electronic monitoring?: attitudes of electronic monitoring directors, IN: Journal of Criminal Justice, Volume 28, Issue 6, Pages 497-506, DOI: [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(00\)00065-9](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(00)00065-9).
132. Payne, Brian K.; Gainey, Randy R. (2008): Electronic Monitoring Philosophical, Systemic, and Political Issues, IN: Journal of Offender Rehabilitation, 31(3-4), 93-111, DOI: https://doi.org/10.1300/J076v31n03_06
133. Payne, Brian K.; May, David C.; Wood, Peter B. (2014): The 'pains' of electronic monitoring: a slap on the wrist or just as bad as prison?, IN: Criminal Justice Studies, 27(2), 133-148., DOI: <https://doi.org/10.1080/1478601X.2014.885755>
134. Poonyarith, Suppakorn; Terdudomtham, Thamavit; Siriwato, Sasiphattra (2016): The Study of Applying Electronic Monitoring as Alternative Measures to Imprisonment in Solving Prison Overcrowding Problem, IN: RJSH Vol. 3, No. 2, July - December 2016.
135. Reingle Gonzalez et al. (2020):_Electronic monitoring devices during substance use treatment are associated with increased arrests among women in specialty courts, IN: American Journal of Drug and Alcohol Abuse Volume 46, Issue 5, Pages 632 – 641, DOI: 10.1080/00952990.2020.1771722
136. Renzema, Marc; Mayo-Wilson, Evan (2005): Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders?, IN: Journal of Experimental Criminology 1, 215-237 (2005)., DOI: <https://doi.org/10.1007/s11292-005-1615-1>

137. Richardson, Françoise (2002): Electronic Tagging of Offenders: Trials in England, IN: The Howard Journal of Crime and Justice Volume 38, Issue 2, DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2311.00124>
138. RM Young, G Raymond Prentice (2013): Prisoner intentions to participate in an electronic monitoring scheme: An application of the theory of planned behaviour In: Journal of Criminal Psychology
139. Rutkai, Kata (2022): A társadalmi kohéziót erősítő, reintegrációs, visszaesést csökkentő bűnmegelőzési programok bemutatása- beszámoló a kerekasztal-beszélgetésről, IN: Börtönügyi Szemle 2022/2.
140. S Bottos (2007): An overview of electronic monitoring in corrections: The issues and implications. In: Research Report - epe.lac-bac.gc.ca
141. Sparks, Richard (2013): Penology. IN: The SAGE Dictionary of Criminology. 3rd Edition, 2023., London
142. Schmehl János: Az új szabályozás főbb szakmai elemei és üzenetei. Börtönügyi Szemle, 2013/4.
143. Schmehl, János (2015): Új utakon a büntetés-végrehajtás, IN: Belügyi Szemle, 2015/2.
144. Schmehl, János (2017): Stabilitás és fejlődés, IN: Belügyi Szemle 2017/11-12., DOI: 10.38146/BSZ.2017.11-12.2
145. Schmidt, Annesley K. (1998): Electronic Monitoring: What Does the Literature Tell Us?, IN: Federal Probation Journal Volume 62, Number 2
146. Smith, David (2001): Electronic Monitoring of Offenders: The Scottish Experience, IN: Criminal Justice, 1(2), 201-214., DOI: <https://doi.org/10.1177/1466802501001002004>
147. Stańdo-Kawecka, Barbara; Grzywa-Holten, Joanna (2015): Offender in Poland: Expectations and Results, IN: Neue Kriminalpolitik, Vol. 27, No. 2 (2015), pp. 158-170 (13 pages)
148. Storgaard, Anette (2018): Resettlement of prisoners in a Danish context, IN: Prisoner Resettlement in Europe Pages 70 – 85, DOI: 10.4324/9781315194592-5
149. Szabó Ferenc (2017): Az elektronikus monitoring (EM) rendészeti alkalmazási lehetőségeiről
150. Kriminológiai Tanulmányok 39, Budapest

151. Szemesi Sándor (2014): Sok (jó) ember kis helyen? A magyar fegyintézetek zsúfoltságával kapcsolatos kérdések az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában. Büntetőjogi Szemle, 2014/2.
152. Than Alexandra (2016): Az elektronikus technikai eszköz hatása a háziőrizet fejlődésére IN: A munkát nem lehet eltitkolni. Tiszteletkötet Tremmel Flórián professor emeritus 75. születésnapjára; Pécs, 2016.
153. Than Alexandra.: Elektronikus mozgáskövető eszköz alkalmazása a büntető igazságszolgáltatás során Magyarországon és Európában, PhD értekezés, Pécs, 2016.
154. Vanhaelemeesch, Delphine; Beken, Tom Vander; Vandevelde, Stijn (2014): Punishment at home: Offenders' experiences with electronic monitoring, IN: European Journal of Criminology, 2014, Vol. 11(3) 273-287, DOI: 10.1177/1477370813493846
155. Vanhaelemeesch, Delphine; Vander Beken, Tom (2012): Electronic monitoring: Convicts' experiences in Belgium, IN: Social Conflicts, Citizens and Policing, p.77-96
156. Vanhaelemeesch, Delphine; Vander Beken, Tom (2014): Between convict and ward: the experiences of people living with offenders subject to electronic monitoring, IN: Crime Law Soc Change 62, 389–415 (2014)., DOI: <https://doi.org/10.1007/s10611-014-9535-5>
157. Varga-Koritar György (2017): Túlszűfolt büntetés-végrehajtási intézetek – kártalanítás IN: A Bonis Bona Discere Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából szerk.: Barabás A. Tünde – Vókó György OKRI, Budapest
158. Varga-Koritar György: A reintegrációs őrizet végrehajtása IN: Tiszteletkötet Dr. Kovács Tamás 75. születésnapjára szerk.:Vókó György OKRI, Budapest, 2015.
159. Varga, Valéria (2013): Gazdasági kihívások az új bv. kódex vonatkozásában, IN: Börtönügyi Szemle 2013/4.
160. Veszeli Dániel (2015): A reintegrációs őrizet bevezetése a büntetés-végrehajtás tevékenységrendszerébe, Börtönügyi Szemle 2015/3.
161. Villman, Emma (2024): Early release from prison with electronic monitoring: Hook for or hindrance to change?, IN: Criminology and Criminal Justice Volume 24, Issue 1, Pages 184 – 203, DOI: 10.1177/17488958221080887
162. WD Burrell, RS Gable (2008): From BF Skinner to Spiderman to Martha Stewart: The past, present and future of electronic monitoring of offenders
163. Weber, Jonas (2018): Prisoner resettlement in Switzerland: Diverse approaches of a common aim, IN: Prisoner Resettlement in Europe Pages 343 – 361, DOI: 10.4324/9781315194592-21

164. Weisburd, Kate (2022): Punitive surveillance, IN: Virginia Law Review Volume 108
165. Williams, Jenny; Weatherburn, Don (2022): Can electronic monitoring reduce reoffending?, IN: Review of Economics and Statistics Volume 104, Issue 2, Pages 232 – 245, DOI: 10.1162/rest_a_00954.

A SZERZŐ TÉMÁBAN EDDIG MEGJELENT PUBLIKÁCIÓI:

1. Bogotyán, Róbert; Budai, Norbert; Vágó, Zoltán:

A rendőrség és a büntetés-végrehajtás szakmai kapcsolata, különösen a felderítési tevékenység aspektusait vizsgálva. In: Czenczer, Orsolya (szerk.) „Mindennek a lélek a rendje...” : Tanulmányok a 65 éve született Ruzsonyi Péter emlékére, Budapest, Magyarország: Ludovika Egyetemi Kiadó (2024) pp. 63-77.

2. Bogotyán, Róbert; Soós, Gábor; Szauter, László:

Jövőbeli innovatív technológiák a büntetés-végrehajtásban BÖRTÖNÜGYI SZEMLE 2/3.p.- (2024)

3. Bogotyán, Róbert Lajos; Demény, Krisztina Erika:

Okosóra koncepció a büntetés-végrehajtási szervezet mindennapjaiban. In: Czene-Polgár, Viktória; Magasvári, Adrienn; Zsámbokiné Ficskovszky, Ágnes (szerk.) Hatósági munka, szolgáltatások és tanulás támogatása modern eszközökkel: tanulmánykötet, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság (2024) pp. 36-47.

4. Czenczer, Orsolya; Bogotyán, Róbert:

Egy tízéves büntetés-végrehajtási jogintézmény margójára – avagy a reintegrációs őrizet kezdetei Magyarországon. MAGYAR RENDÉSZET 24:4 pp. 17-32. (2024)

5. Orsolya, Czenczer; Róbert, Bogotyán; Tibor, Sztodola:

Green Prisons in Hungary? In: Kovács, Gábor; Mészáros, Bence; Czenczer, Orsolya (szerk.) II. Ludovika International Law Enforcement Research Symposium Conference Proceedings, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság (2024) pp. 99-107.

6. Czenczer, Orsolya; Bogotyán, Róbert Lajos:

Környezettudatosság és fenntarthatóság: Kérdések és válaszok a magyar büntetés-végrehajtás szemüvegén keresztül. BÖRTÖNÜGYI SZEMLE 42: 4 pp. 23-33. (2023)

7. Bogotyán, Róbert:

A reintegrációs őrizet, mint atipikus szabadságvesztési forma: konferencia előadás (2022) A rendészet és a büntetés-végrehajtás, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék, Budapest, 2022. április 28.

8. Bogotyán, Róbert:

A reintegrációs őrizet garanciaelemei. MAGYAR RENDÉSZET 22: 3 pp. 131-144. (2022)

9. Bogotyán, Róbert:

Fókuszban: A pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány. BÖRTÖNÜGYI SZEMLE 41: 4 pp. 50-62. (2022)

10. Bogotyán, Róbert Lajos; Forgács, Judit:

A jövő útja: a modern büntetés-végrehajtás tisztképzése. BELÜGYI SZEMLE / ACADEMIC JOURNAL OF INTERNAL AFFAIRS: A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA (2010-) 70: 10 pp. 1959-1975. (2022)

11. Bogotyán, Róbert Lajos:

A felderítő tevékenység kiemelt szerepe a büntetés-végrehajtási intézetekben a Covid19 humánjárvány idején. In: Szabó, Andrea; Zsámbokiné, Ficskovszky Ágnes (szerk.) Válsághelyzetek hatása a pénzügyi és rendvédelmi szektorra: tanulmánykötet Dr. Szendi Antal 60. születésnapjára, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat (2022) pp. 40-49.

12. Bogotyán, Róbert:

„Szabadlábban a börtönben” avagy a Reintegrációs Őrizet a gyakorlatban. In: Baráth, Noémi Emőke; Pató, Viktória Lilla (szerk.) A haza szolgálatában: Konferenciakötet 2019, Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2020) 322 p. pp. 110-117.

13. Bogotyán, Róbert:

Biztonságos fogvatartás: A büntetés-végrehajtási szervek biztonsági elemeinek fejlesztése. BÖRTÖNÜGYI SZEMLE 39: 1 pp. 25-41. (2020)

14. Bogotyán, Róbert:

Hepatitisz C szűrési program a büntetés-végrehajtásban - Az egészségügy szerepe a reintegrációs folyamatban. BÖRTÖNÜGYI SZEMLE 38 pp. 99-104. (2019)

15. Bogotyán, Róbert:

Szuicid prevenció a fogvatartottak körében In: A hon- és rendvédelmi egészségügyi dolgozók VII. tudományos-szakmai konferenciája. Budapest, Dialóg Campus Kiadó (2019) pp. 175-181.

FÜGGELÉK

12. táblázat: 100 bírói végzés eljáró bíróságát mutatja meg gyakorisági és százalékos megoszlásban:

Eljáró bíróság

		Frequency - Gyakoriság	Percent (%)
Valid	0 (Beazonosíthatatlan bíróság)	5	5,0
	Székesfehérvári Törvényszék	35	35,0
	Fővárosi Törvényszék	4	4,0
	Kecskeméti Törvényszék	40	40,0
	Budapest Környéki Törvényszék	9	9,0
	Tatabányai Törvényszék	1	1,0
	Győri Törvényszék	3	3,0
	Nyíregyházi Törvényszék	1	1,0
	Szegedi Törvényszék	2	2,0
	Total	100	100,0

13. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és a nem asszociációja alapján:

Crosstab (Keresztábra) Végzés típusa *Kérelmező fogvatartott neme

		Kérelmező fogvatartott neme			
		férfi	nő	Összesen	
végzés típusa	Reőrt engedélyező	Count	42	9	51
		% within végzés típusa	82,4%	17,6%	100,0%
	Reőrt elutasító	Count	32	9	41
		% within végzés típusa	22,1%	22,0%	100,0%
	Reőrt módosító	Count	6	0	6
		% within végzés típusa	66,7%	0,0%	100,0%
	Reőrt visszavonó	Count	2	0	2
		% within végzés típusa	50,0%	0,0%	100,0%

14. táblázat: Khi-négyzet a végzések típusai és a nem asszociációja alapján:

Chi-Square Tests (Khi-négyzet próba)

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,496 ^a	6	,036
Likelihood Ratio	15,316	6	,018
Linear-by-Linear Association	1,382	1	,240
N of Valid Cases	100		

15. táblázat: Cramer V vizsgálat a végzések típusai és a nem asszociációja alapján:

Symmetric Measures (Cramer V szám)

	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal Phi	,367	,036
Cramer's V	,260	,036
N of Valid Cases	100	

19. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és az intézeti javaslat asszociációja alapján

Crosstab végzés típusa * intézet javaslata

			intézet javaslata		Total
			javasolja	nem javasolja	
végzés típusa	Reőrt engedélyező	Count	42	9	51
		% within végzés típusa	82,4%	17,6%	100,0 %
		% within intézet javaslata	76,4%	20,0%	51,0%
	Reőrt elutasító	Count	6	35	41
		% within végzés típusa	14,6%	85,4%	100,0 %
		% within intézet javaslata	10,9%	77,8%	41,0%
	Reőrt módosító	Count	5	1	6
		% within végzés típusa	83,3%	16,7%	100,0 %
		% within intézet javaslata	9,1%	2,2%	6,0%
	Reőrt visszavonó	Count	2	0	2
		% within végzés típusa	100,0%	0,0%	100,0 %

	% within intézet	3,6%	0,0%	2,0%
	javaslata			
Total	Count	55	45	100
	% within végzés típusa	55,0%	45,0%	100,0%
	% within intézet	100,0%	100,0%	100,0%
	javaslata			

20. táblázat: Khi-négyzet próba az intézeti javaslat összefüggése alapján

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	45,992 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	50,552	3	,000
Linear-by-Linear Association	9,064	1	,003
N of Valid Cases	100		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,90.

21. táblázat: Cramer V próba az intézeti javaslat erőssége alapján:

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,678	,000
	Cramer's V	,678	,000
N of Valid Cases		100	

22. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és jutalom megléte alapján:

végzés típusa * jutalom Crosstabulation (Keresztábra)

			jutalom nincs	van	NA	Total
végzés típusa	Reőrt engedélyező	Count	44	7	0	51
		% within végzés típusa	86,3%	13,7%	0,0%	100,0%
		% within jutalom	50,0%	63,6%	0,0%	51,0%
	Reőrt elutasító	Count	36	4	1	41
		% within végzés típusa	87,8%	9,8%	2,4%	100,0%
		% within jutalom	40,9%	36,4%	100,0%	41,0%
	Reőrt módosító	Count	6	0	0	6

		% within végzés típusa	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% within jutalom	6,8%	0,0%	0,0%	6,0%
	Reőrt visszavonó	Count	2	0	0	2
		% within végzés típusa	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% within jutalom	2,3%	0,0%	0,0%	2,0%
	Total	Count	88	11	1	100
		% within végzés típusa	88,0%	11,0%	1,0%	100,0%
		% within jutalom	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

23. táblázat: Khi-négyzet vizsgálat a végzések típusai és jutalom megléte alapján

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,869 ^a	6	,825
Likelihood Ratio	4,065	6	,668
Linear-by-Linear Association	,181	1	,671
N of Valid Cases	100		

24. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és fenyítés megléte alapján

Crosstab: végzés típusa * fenyítés

Keresztábra vizsgálat

			fenyítés		Total
			nincs	van	
végzés típusa	Reőrt engedélyező	Count	49	2	51
		% within végzés típusa	96,1%	3,9%	100,0%
		% within fenyítés	53,3%	25,0%	51,0%
	Reőrt elutasító	Count	35	6	41
		% within végzés típusa	85,4%	14,6%	100,0%
		% within fenyítés	38,0%	75,0%	41,0%
	Reőrt módosító	Count	6	0	6
		% within végzés típusa	100,0%	0,0%	100,0%
		% within fenyítés	6,5%	0,0%	6,0%
	Reőrt visszavonó	Count	2	0	2
		% within végzés típusa	100,0%	0,0%	100,0%
		% within fenyítés	2,2%	0,0%	2,0%
Total	Count	92	8	100	
	% within végzés típusa	92,0%	8,0%	100,0%	
	% within fenyítés	100,0%	100,0%	100,0%	

25. táblázat: Khi-négyzet vizsgálat a végzések típusai és fenyítés megléte alapján

Chi-Square Tests (Khi négyzet teszt)

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,300 ^a	3	,231
Likelihood Ratio	4,741	3	,192
Linear-by-Linear Association	,457	1	,499
N of Valid Cases	100		

27. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és munkahelyi igazolás megléte alapján

Crosstab: végzés típusa * munkahely van megjelölve a kérelemben

			munkahely van megjelölve a kérelemben nincs szándéknyilatko zat	van szándéknyilatkozat	Total
végzés típusa	Reőrt engedélyez ő	Count	28	23	51
		% within végzés típusa	54,9%	45,1%	100,0%
		% within munkahely van megjelölve a kérelemben	41,2%	71,9%	51,0%
	Reőrt elutasító	Count	36	5	41
		% within végzés típusa	87,8%	12,2%	100,0%
		% within munkahely van megjelölve a kérelemben	52,9%	15,6%	41,0%
	Reőrt módosító	Count	2	4	6
		% within végzés típusa	33,3%	66,7%	100,0%
		% within munkahely van megjelölve a kérelemben	2,9%	12,5%	6,0%
	Reőrt visszavonó	Count	2	0	2
		% within végzés típusa	100,0%	0,0%	100,0%
		% within munkahely van megjelölve a kérelemben	2,9%	0,0%	2,0%

28. táblázat: Khi-négyzet vizsgálat a végzések típusai és munkahelyi igazolás megléte alapján

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,666 ^a	3	,001
Likelihood Ratio	17,121	3	,001
Linear-by-Linear Association	3,264	1	,071
N of Valid Cases	100		

29. táblázat: Cramer V vizsgálat a végzések típusai és munkahelyi igazolás megléte alapján

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,396	,001
	Cramer's V	,396	,001
N of Valid Cases		100	

Ábrák:

1. ábra: Egy részes eszköz (one-piece) – elektornikus távfelügyeleti eszköz (kép)
2. ábra: Két részes nyomon követő eszköz – elektornikus távfelügyeleti eszköz (kép)
3. ábra: Egy részes 2024. évben alkalmazott nyomkövető elektronikus eszköz (kép)
4. ábra: Fogvatartottak eloszlása kiszabott főbb szankció vagy intézkedés típus szerint (saját ábra)
5. ábra: Eredményesen végrehajtott ügyek és a magatartási szabályszegés miatt megszüntetett ügyek számának alakulása éves bontásban (saját ábra)
6. ábra: Reintegrációs őrizetbe kihelyezések negyedéves bontásban, a 2021-es évre vonatkozóan
7. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők életkori megoszlása
8. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők családi állapot szerinti megoszlása
9. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők végrehajtási fokozat szerint
10. ábra: Végzések típusai
11. ábra: Nem szerinti eloszlás a mintában
12. ábra: Bv. intézet javaslata a reintegrációs őrizet alkalmazására
13. ábra: Jutalmazás aránya a végzésekben

Táblázatok:

- A. táblázat: A disszertáció hipotézisei, kutatási kérdései és alkalmazott módszertana (Forrás: saját szerkesztésű táblázat)
1. táblázat: Exkluzív kriminálpolitikai modellek (forrás: Borbíró, 2016. id. mű, 722. o.)
 2. táblázat: 2024. október 1. napján szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek bűncselekmény szerinti megoszlása (saját táblázat)
 3. táblázat: 2024. október 1. napján szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek reintegrációs őrizetre alkalmas bűncselekmény szerinti megoszlása (saját táblázat)
 4. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatok (2015-2025)
 5. táblázat: Sikereségi ráta számítás a kapott adatok alapján
 6. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatok (2015-2019)
 7. táblázat: 2019.12.31-ig kezdeményezett reintegrációs őrizetbe helyezési kérelmek csoportosított számaránya
 8. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatok (2020-2021)
 9. táblázat: Reintegrációs őrizet számadatok (2022-2025)
 10. táblázat: Sikereségi ráta az átlaglétszám, benyújtott és eredményesen végrehajtott reőr esetében 2015-2023. között
 11. táblázat: Statisztikai változók bemutatása (saját táblázat)
 12. táblázat: 100 bírói végzés eljáró bíróságát mutatja meg gyakorisági és százalékos megoszlásban
 13. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és a nem asszociációja alapján
 14. táblázat: Khi-négyzet a végzések típusai és a nem asszociációja alapján
 15. táblázat: Cramer V vizsgálat a végzések típusai és a nem asszociációja alapján
 16. táblázat: Elkövetett bűncselekmények a reőr végzésekben
 17. táblázat: Ítélet hossza és az ítéletből eltel idő százalékos összehasonlítása
 18. táblázat: Intézeti javaslat és bírósági döntés közötti asszociáció
 19. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és az intézeti javaslat asszociációja alapján
 20. táblázat: Khi-négyzet próba az intézeti javaslat összefüggése alapján
 21. táblázat: Cramer V próba az intézeti javaslat erőssége alapján
 22. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és jutalom megléte alapján
 23. táblázat: Khi-négyzet vizsgálat a végzések típusai és jutalom megléte alapján
 24. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és fenytés megléte alapján
 25. táblázat: Khi-négyzet vizsgálat a végzések típusai és fenytés megléte alapján
 26. táblázat: Munkahelyi igazolás eloszlása

27. táblázat: Keresztábra-vizsgálat a végzések típusai és munkahelyi igazolás megléte alapján
28. táblázat: Khi-négyzet vizsgálat a végzések típusai és munkahelyi igazolás megléte alapján
29. táblázat: Cramer V vizsgálat a végzések típusai és munkahelyi igazolás megléte alapján